ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ភាគ ១

បោះពុម្ពនៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ភាគ ១

បោះពុម្ពនៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២

អារម្ភកថា

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានចងក្រងឡើង តាមផ្នែកនៃ "**ក្រមរដ្ឋប្បវេណី**" ហើយ នេះ គឺជាសៀវភៅភាគទី ១ ដែលគ្របដណ្តប់លើ ***មូលដ្ឋាននៃបញ្ញត្តិទូទៅ និង សិទ្ធិប្រត្យក្ស*** ។

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសមាជិកក្រុមការងារដែលរួមមានអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៃសាលាភូមិន្ទចៅក្រម ដោយមានការឧបត្ថម្ភគាំទ្រពីទីភ្នាក់ងារសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនៃប្រទេសជប៉ុន (JICA) និង នាយកដ្ឋានសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនៃវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និង បណ្តុះបណ្តាលនៃក្រសួងយុត្តិធម៌នៃប្រទេសជប៉ុន (ICD) ។

សមាជិកនៃក្រុមការងារមានដូចខាងក្រោម:

លោក **អ៊ិន ចាន់វិបុល**	លោកស្រី **ចាំង ស៊ុណាត**	លោកស្រី **សែម សក្តិភូឡា**
លោក **សេង នាង**	លោក **ប្លង់ សំណាង**	លោក **តាំង ស៊ុនឡាយ**
លោក **យូ ម៉ិនណា**	លោក **ខួន រតនា**	លោក **គង់ តារាឆាត**
លោក **ម៉ុង មុនីសោភា**	លោក **ឃួត ឃាង**	លោក **ជា សុខហៀង**
លោក **ហេង សុខណា**	លោកស្រី **យ៉េត ម៉ូលីន**	លោក **ខួន ឧត្តី**
កញ្ញា **ថ្លាង ផារ៉ែណាត**	លោកស្រី **ស្រ៊ុន ឈន់ចលក្ខណ៍**	កញ្ញា **ស៊ី លីនណា**
លោក **កេត សុជាតិ**	លោក **ចំន្ទ ទេវី**	លោកស្រី **ខៀវ សុខា**
លោក **រស់ ពិសិដ្ឋ**	លោក **ស៊ិន សុវណ្ណរ័ត្ន**	លោក **ហេង ចន្ទស៊ីបូរិន**
លោក **ផៃ ទិវះ**	លោក **អ៊ុំ ចាវ៉ះ**	លោក **កេង សុម៉ារិទ្ធ**
លោក **ឈុន ចន្ទសីហា**	លោក **យាប់ មេត្តា**	លោក **ផៃ ទិទឡុនះ**
លោកស្រី **ចាវ សក្តា**	លោក **សំម ឫទ្ធីចាសនា**	

សមាជិកក្រុមការងារទាំងអស់ សង្ឃឹមថា កំរងភាគទីមួយ ១ នៃ "ក្រមរដ្ឋប្បវេណី" នេះ អាចនឹងជួយដល់អ្នកអានអោយយល់ដឹង និង សិក្សាអំពីមូលដ្ឋាននៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនាពេលបច្ចុប្បន្ន។

កំណត់សំគាល់ : ខ្លឹមសារនៃសៀវភៅនេះ ត្រូវបានចងក្រងឡើង ដោយសមាជិកក្រុមការងារ និង មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈផ្លូវការរបស់អាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធណាមួយនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទេ។

សៀវភៅនេះ បោះពុម្ពលើកទី ១ នៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២។

មាតិកា

ទំព័រ

ជំពូកទី ១ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ១

ផ្នែកទី ១ សេចក្តីផ្តើម ១

១ អ្វីទៅជាក្រមរដ្ឋប្បវេណី ១

២- ការបង្កើតក្រមរដ្ឋប្បវេណី ១

២-១ នីតិកម្មសិទ្ធិ ទ្រព្យសម្បត្តិ និងគ្រួសារ ២

២-២ នីតិកាតព្វកិច្ច និង សិទ្ធិប្រត្យក្ស ២

៣- មុខងាររបស់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២

៤- ទំនាក់ទំនងរវាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ៣

ផ្នែកទី ២ គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន ៤

១-គោលការណ៍គ្រឹះនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ៤

១-១ ដើមកំណើតនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ៤

១-២ គោលការណ៍សមភាពនៃសមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិ ៤

១-៣ គោលការណ៍ដែលមិនអាចរំលោភបំពានបានជាដាច់ខាតលើកម្មសិទ្ធិ ៥

១-៤ គោលការណ៍ស្វ័យភាពបុគ្គលឯកជន ៥

២ បទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ និង បញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ៦

២-១ បទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ៦

២-២ បទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ៧

២-៣ ភាពខុសគ្នារវាងបទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ និង បទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ៧

៣ ការកម្រិតក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិ ៨

៣-១ ការហាមមិនអោយប្រើប្រាស់សិទ្ធិដោយបំពាន ៨

៣-២ គោលការណ៍សុចរិត និង ភាពស្មោះត្រង់ ៩

៣-៣ ចំណុចត្រូវពិចារណា ១២

ផ្នែកទី ៣ សមត្ថភាពរបស់បុគ្គល ១៤

១- សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ ១៤

១-១ គោលបំណង ១៤

១-២ ពេលចាប់ផ្តើម និង ពេលបញ្ចប់សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ ១៤
២- សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ១៦
២-១ គោលបំណង ១៦
២-២ អានុភាពនៃការខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ១៦
២-៣ លក្ខខណ្ឌក្នុងការវិនិច្ឆ័យទៅលើសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ១៧
៣- សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ១៧
៣-១ គោលបំណង ១៧
៣-២ អនីតិជន ១៨
៣-៣ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ២១
៣-៤ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ២៣
៤- ការការពារភាគីក្នុងការធ្វើជំនួញ ជាមួយជនដែលត្រូវរឹតត្បិតសមត្ថភាព ២៧
៤-១ គោលគំនិតនៃប្រព័ន្ធនេះ ២៧
៤-២ សិទ្ធិដាស់តឿន ២៨
៤-៣ មធ្យោបាយឆបោករបស់ជនដែលត្រូវបានរឹតត្បិតសមត្ថភាព ៣០
ជំពូកទី ២ សិទ្ធិប្រត្យក្ស **៣២**
ផ្នែកទី ១ ទស្សនៈនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស **៣២**
១- តើអ្វីទៅជាសិទ្ធិប្រត្យក្ស? ៣២
១-១ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ៣២
១-២ លក្ខណៈនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ៣៣
១-៣ ភាពខុសគ្នារវាង សិទ្ធិប្រត្យក្ស និង កាតព្វកិច្ច ៣៣
២- ប្រភេទនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ៣៥
២-១ សិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានមូលហេតុគតិយុត្ត និង សិទ្ធិកាន់កាប់ ៣៥
២-២ កម្មសិទ្ធិ និង សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងទៀតដែលត្រូវបានកំរិត ៣៥
២-៣ សិទ្ធិប្រត្យក្សប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផល និង សិទ្ធិប្រាតិភោគប្រត្យក្ស ៣៥
៣- គោលការណ៍កំណត់សិទ្ធិប្រត្យក្សដោយច្បាប់ ៣៦
៣-១ គោលគំនិត ៣៦
៣-២ សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្អែកលើទំនៀមទំលាប់ ៣៦
ផ្នែកទី ២ វត្ថុ **៣៧**

១-តើអ្វីទៅជាវត្ថុ? ៣៧
១-១ និយមន័យ ៣៧
១-២ ប្រភេទនៃវត្ថុ ៣៨
២- សមាសភាគនៃវត្ថុ? ៤១
២-១ គោលការណ៍ ៤១
២-២ករណីលើកលែង ៤១
ផ្នែកទី ៣ ទំនាក់ទំនងពិសេសរវាងវត្ថុ និង វត្ថុ ៤៣
១- វត្ថុចម្បង និង វត្ថុចំណុះ ៤៣
២- វត្ថុដើម និង ផល ៤៣
ផ្នែកទី ៤ ការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្ស ៤៥
១- គោលការណ៍នៃការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនៃសិទ្ធិប្រត្យក្សរវាងគូភាគី ៤៥
១-១ គោលការណ៍ ៤៥
១-២ ករណីលើកលែង ៤៥
២- លក្ខខណ្ឌតតាំង ៤៦
២-១ ភាពចាំបាច់នៃការតតាំង ៤៦
២-២ ការបែងចែករវាង លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាព និង លក្ខខណ្ឌតតាំង ៤៦
២-៣ អ្វីទៅជាលក្ខខណ្ឌតតាំង? ៤៧
២-៤ តើនរណាជាតតិយជន? ៤៧
ផ្នែកទី ៥ ការរលត់ និង ការចុះបញ្ជី ៥០
១- ការរលត់សិទ្ធិដោយព្យាកុលភាព (មាត្រា ១៣៦) ៥០
១-១ គោលការណ៍ ៥០
១-២ ករណីលើកលែង ៥០
២-អានុភាពក្នុងការសន្មតនៃការចុះបញ្ជី ៥១
២-១ អត្ថន័យនៃការសន្មត ៥១
២-២ ភាពខុសគ្នាពីការចាត់ទុក ៥១
២-៣ មុខងារក្លាយដែលអាចមាននៃការចុះបញ្ជី ៥១
ផ្នែកទី ៦ ការការពារតតិយជននៅក្នុងករណីលុបចោល និង ការរំលាយកិច្ចសន្យា ៥៣
១-ភាពចាំបាច់នៃការពារតតិយជន នៅក្នុងករណីនៃការលុបចោល ៥៣

១-១ តតិយជនដែលត្រូវបានការពារក្នុងករណីនៃការលុបចោល ៥៣

១-២ តើតតិយជនដែលមានវត្តមាន ក្រោយពេលលុបចោលត្រូវបានការពារដែរឬទេ? ៥៥

១-៣ តើតតិយជនត្រូវបានការពារដោយដូចម្តេច? ៥៥

១-៤ តើអ្វីទៅជាលក្ខខណ្ឌសំរាប់ការអនុវត្តនេះ? ៥៧

២- ការការពារតតិយជនក្នុងករណីរំលាយកិច្ចសន្យា ៥៧

២-១ ភាពខុសគ្នារវាងអានុភាពនៃការរំលាយ និង ការលុបចោល ៥៨

២-២ ការបកស្រាយដែលអាចធ្វើបាន ៥៨

៣- ការការពារតតិយជន ៥៩

៣-១ ដោយផ្អែកលើគំនិតទទួលស្គាល់អានុភាពប្រតិសកម្ម ៥៩

៣-២ ដោយផ្អែកលើគំនិតដែលបដិសេធនឹងអានុភាពប្រតិសកម្ម ៦០

ផ្នែកទី ៧ ការការពារតតិយជននៅក្នុងករណីនៃអាជ្ញាយុកាលលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ ៦១

១- សេចក្តីផ្តើម ៦១

១-១ លក្ខខណ្ឌ ៦២

១-២ អានុភាព ៦៣

២- អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម និងតតិយជន ៦៣

២-១ បញ្ហា ៦៤

២-២ អង្គហេតុដែលត្រូវធ្វើការពិចារណា ៦៥

៣- ទ្រឹស្តីមួយចំនួន ៦៥

៣-១ ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការកាន់កាប់ ៦៥

៣-២ ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការចុះបញ្ជី ៦៦

៣-៣ យុត្តិសាស្ត្រជប៉ុន ៦៦

ផ្នែកទី ៨ កម្មសិទ្ធិ ៦៧

១- ខ្លឹមសារ និង កម្រិតនៃកម្មសិទ្ធិ ៦៧

១-១ ខ្លឹមសារ និង កម្រិតនៃកម្មសិទ្ធិ ៦៧

១-២ វិធីការពារកម្មសិទ្ធិ ៦៨

២- សិទ្ធិទាមទារដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ៦៨

២-១ សិទ្ធិទាមទារឱ្យប្រគល់ត្រឡប់មកវិញ ៦៩

២-២ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់ ៧២

២-៣ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបង្ការការរារាំង ៧២
ផ្នែកទី ៩ លទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ **៧៣**
១- វិធីដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ ៧៣
១-១ លទ្ធកម្មបន្ត ៧៣
១-២ លទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង ៧៣
២- អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ ៧៤
២-១ លក្ខខណ្ឌនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ ៧៤
២-២ អានុភាពនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ ៧៥
៣- សេចក្ដីលំអិតអំពីលក្ខខណ្ឌ ៧៥
៣-១ ការសន្មត ៧៥
៣-២ បញ្ហាផ្សេងទៀត អំពីលក្ខខណ្ឌ ៧៦
៣-៣ ការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ៧៨
៤- ការតវ៉ាចំពោះអាជ្ញាយុកាលនៃលក្ខខណ្ឌនៃកម្មសិទ្ធិ ៧៩
៤-១ ការផ្អាកដោយផ្អែកតាមមាត្រា ១៦៧ ...... ៧៩
៤-២ ការបង្អង់ ៨០
៤-៣ ការបោះបង់ ៨១
៤-៤ ការបាត់បង់នូវសិទ្ធិ ៨១
៥- វិធីផ្សេងដទៃទៀតដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ ៨២
ផ្នែកទី ១០ លទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ **៨៣**
១- វិធីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ ៨៣
១-១ លទ្ធកម្មបន្ត ៨៣
១-២ លទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង ៨៣
២- លទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ ៨៤
២-១ លក្ខខណ្ឌ ៨៥
២-១-១ ចលនវត្ថុ ៨៥
២-១-២ កិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាព ៨៦
២-១-៣ ការចាប់ផ្ដើមកាន់កាប់ ៨៦
២-១-៤ សុចរិត និង គ្មានកំហុស ៨៨
៣- ករណីលើកលែងអំពីវត្ថុបាត់ ឬ វត្ថុលួច ៨៨

៣-១ ករណីវត្ថុត្រូវបានលួច ឬ បាត់ ៨៨
៣-២ ករណីលើកលែងបន្ថែមលើករណី ៣-១ .... ៨៩
៤- អាជ្ញាយុកាល ៨៩
៥- ការជាប់គ្នា ការលាយច្របល់គ្នា ការកែច្នៃចលនវត្ថុ ៩០
៥-១ គោលបំណង ៩២
៥-២ លក្ខខណ្ឌ ៩២
៥-៣ អានុភាព ៩៣

ផ្នែកទី ១១ កម្មសិទ្ធិអវិភាគ ៩៥

១- សេចក្ដីផ្ដើម ៩៥
២- ចំណែក ៩៦
២-១ ចំណែក ៩៦
២-២ ការចាត់ចែងចំណែក ៩៦
២-៣ ការប្រើប្រាស់ ៩៧
២-៤ ការថែទាំ ៩៨
២-៥ ការចាត់ចែងចំណែកនៃកម្មសិទ្ធិអវិភាគ (ការចាត់ចែងទាំងស្រុង) ៩៨
២-៦ ការគ្រប់គ្រង ៩៨
៣- បន្ទុក ៩៩
៤- ការបែងចែក ១០០
៤-១ ការទាមទារការបែងចែកចំណែក ១០០
៤-២ ការព្រមព្រៀងមិនបែងចែកចំណែក ១០០
៤-៣ វិធីបែងចែកចំណែក.. ១០១
៤-៤ អានុភាពនៃការបែងចែកចំណែក ១០១
៥- អឡុសិទ្ធិភាព.. ១០២

ផ្នែកទី ១២ សិទ្ធិកាន់កាប់ ១០៣

១- សេចក្ដីផ្ដើម ១០៣
២- សិទ្ធិកាន់កាប់ ១០៣
២-១ និយមន័យនៃការកាន់កាប់ ១០៣
២-២ ការផ្ទេរនូវការកាន់កាប់ ១០៤
២-៣ ការរលត់ការកាន់កាប់ ១០៦

២-៤ ការបន្តការកាន់កាប់ ១០៧

២-៥ ដោយមានឆន្ទៈ ឬ គ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ១០៨

២-៦ វិការៈ និង ការសន្មត ១០៨

៣- សិទ្ធិទាមទារឱ្យការពារនូវការកាន់កាប់ ១០៩

៣-១ សិទ្ធិទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់វិញ ១១០

៣-២ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់ការរារាំងការកាន់កាប់ ១១១

៣-៣ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបង្ការជាមុននូវការរារាំងការកាន់កាប់ ១១១

៣-៤ បញ្ញត្តិស្តីពីការកើត ១១១

៤ សំណងការខូចខាត ១១១

៥ ការសម្របសម្រួលរវាងការកាន់កាប់ និង សិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានមូលហេតុគតិយុត្តិ ១១១

៥-១ តើអ្វីទៅជាសិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានមូលហេតុគតិយុត្តិ? ១១១

៥-២ ការសម្របសម្រួល និង ការបញ្ចប់វិវាទរវាងការកាន់កាប់ និង សិទ្ធិដែលនាំអោយមានមូលហេតុគតិយុត្ត ១១២

៦- ការការពារអ្នកកាន់កាប់ពិសេសអំពីអចលនវត្ថុ ១១២

៦-១ ភោគីអចលនវត្ថុដែលមានប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់ ១១២

៦-២ ភោគីដែលកាន់កាប់អចលនវត្ថុតាំងពីពេលដែលមិនទាន់ប្រកាសដោយច្បាប់ភូមិបាល ១១២

ជំពូកទី ១

បទប្បញ្ញត្តិទូទៅនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ផ្នែកទី ១

សេចក្តីផ្តើម

១ អ្វីទៅជាក្រមរដ្ឋប្បវេណី ?

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី គឺគ្រប់ដណ្តប់ដល់ជីវភាព និងជីវិតបុគ្គលឯកជន ។

ក្រម ⟹ { ទ្រព្យសម្បត្តិ / គ្រួសារ } របស់បុគ្គលឯកជន (មាត្រា ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)

ដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី គឺស្ថិតនៅក្នុងនីតិឯកជន ។

- ក្រៅពីនីតិឯកជន គឺនីតិសាធារណៈ
- ក្រៅពីបទបញ្ញត្តិទូទៅ គឺជាបទបញ្ញត្តិពិសេស ឬ ច្បាប់ពិសេស

នីតិឯកជន : គ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងរវាងស្ថាប័នឯកជន និង ឯកជន (ដូចជា កិច្ចសន្យា)

នីតិសាធារណៈ : គ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងរវាងស្ថាប័នរដ្ឋ និង បុគ្គលឯកជន (ដូចជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌ)

នីតិឯកជន ជួនកាលមានច្បាប់ពិសេស ។ **ឧទាហរណ៍** ក្រមពាណិជ្ជកម្មជាដើម ។

➢ កាលណាបទបញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីមានចែងអំពីកម្មវត្ថុដូចគ្នានឹងច្បាប់ពិសេស គឺច្បាប់ពិសេសគ្រប់គ្រងទៅលើកម្មវត្ថុនោះ តែបើច្បាប់ពិសេសមិនមានបញ្ញត្តិទេ គឺត្រូវអនុវត្ត និង បកស្រាយតាមបញ្ញត្តិក្រមរដ្ឋប្បវេណី ។

២ ការបង្កើតក្រមរដ្ឋប្បវេណី

នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីមានបញ្ញត្តិពីរធំៗ គឺ នីតិកម្មសិទ្ធិទ្រព្យសម្បត្តិ និងនីតិគ្រួសារ ។

នីតិកម្មសិទ្ធិ និងទ្រព្យសម្បត្តិមាន : នីតិកាតព្វកិច្ច និងនីតិសិទ្ធិប្រត្យក្ស ។

សិទ្ធិប្រត្យក្សមាន : សិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានមូលហេតុគតិយុត្ត សិទ្ធិកាន់កាប់ ។

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបង្កើតតាម Pandekten System ដែលនៅក្នុងនោះ គោលការណ៍រួម ត្រូវបានដកចេញ និង ដាក់នៅមុខ ហើយបញ្ញត្តិពិសេស ត្រូវដាក់នៅក្រោយ ។

ឧទាហរណ៍ : ដោយសារថា ការរំលាយកិច្ចសន្យា គឺជាមូលដ្ឋាន និង ជាបញ្ញត្តរួមចំពោះ កិច្ចសន្យានានា ហេតុដូច្នេះ បញ្ញត្តទាំងឡាយពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលាយកិច្ចសន្យា ត្រូវបានដាក់នៅពីមុខ នៃបញ្ញត្តពិសេស ដូចជា បញ្ញត្តិស្តីពី ខ្ចីបរិភោគ។

ក្នុងការប្រើប្រាស់សិទ្ធិ : កាលណាការប្រើប្រាស់សិទ្ធិដោយបំពាន គឺក្រមរដ្ឋប្បវេណីមិនទទួល ស្គាល់ទេ (មាត្រា ៤) មាត្រានេះស្ថិតក្នុងបទបញ្ញត្តិទូទៅ ដូច្នេះការប្រើប្រាស់សិទ្ធិបំពាននេះ អាចយកមកអនុវត្តបាន ចំពោះការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច សិទ្ធិប្រត្យក្ស នីតិគ្រួសារ កិច្ចសន្យា សេចក្តីចំរើនឥតហេតុ ឬ អំពើអនីត្យានុកូល - ល- ។

២-១ នីតិកម្មសិទ្ធិ ទ្រព្យសម្បត្តិ និងគ្រួសារ

គន្ថីទី ១-២ បទបញ្ញត្តិទូទៅ

៣-៦ ទ្រព្យសម្បត្តិ

៧-៨ គ្រួសារ

២-២ នីតិកាតព្វកិច្ច និងសិទ្ធិប្រត្យក្ស

ទាំងសិទ្ធិលើបំណុល (កាតព្វកិច្ច) ឬ សិទ្ធិប្រត្យក្ស មិនចាំបាច់ដកមួយណាចេញនោះទេ ហេតុដូច្នេះ ជួនកាល ទាំងកាតព្វកិច្ច និង សិទ្ធិប្រត្យក្ស អាចជាមូលហេតុសំរាប់សិទ្ធិលើបំណុលមួយចំនួន នៅពេល ជាមួយគ្នានោះ ។

ឧទាហរណ៍ : A បានលក់ឡានទៅឱ្យ B តែ Bបានបង់ប្រាក់ឱ្យ A រួចហើយ រីឯ A វិញមិនទាន់ ប្រគល់រថយន្ត មកឱ្យ B ទេ ។

សួរថា :

- តើ B អាចប្តឹងទាមទារយករថយន្តពី A ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ឬ ដោយផ្អែកលើសិទ្ធិ លើបំណុល ?

➤ ករណីនេះ B អាចមានសិទ្ធិប្តឹងទាមទាររថយន្តពី A ដោយផ្អែកលើ :

①. កម្មសិទ្ធិ (មាត្រា ១៣៣) យោងតាមការព្រមព្រៀងដែលបានធ្វើឡើង B ក្លាយជាម្ចាស់ កម្មសិទ្ធិ ។

②. សិទ្ធិលើបំណុល (កិច្ចសន្យាលក់ទិញ មាត្រា ៥១៥)

៣ មុខងាររបស់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

មានពីរ គឺ :

①. បទដ្ឋានសម្រាប់ធ្វើការសម្រេចសេចក្តី (បទដ្ឋានសម្រាប់ចេញសាលក្រម) គឺមានន័យថា សម្រេច តាមការបញ្ញត្តិដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែង ។

➤ សម្រេចសេចក្តីណាមួយដែលសំរេចដោយតុលាការ ជានិច្ចកាល ត្រូវមានមូលហេតុដោយផ្អែកតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ទោះបីជា តុលាការ មិនអាចទាញចេញនូវសេចក្តីសន្និដ្ឋានពីពាក្យពេចន៍ដែលមាន ចែងនៅក្នុងក្រមក៏ដោយ ចៅក្រម ត្រូវធ្វើការបកស្រាយដើម្បី សម្រេចសេចក្តីដោយផ្អែកតាមក្រម ។

②. បទដ្ឋានសម្រាប់ធ្វើសកម្មភាព ។ **ឧទាហរណ៍** : សិទ្ធិទាមទារពេលមានវិវាទ ។ ក្នុងករណី ដែលភាគី អាចដឹងថា សេចក្តីសម្រេចនោះ ត្រូវអនុវត្តទៅតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីដើម្បីឱ្យតុលាការចេញសាលក្រម ដូច្នេះភាគី

អាចអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ពីព្រោះថា ភាគីធ្វើសកម្មស្របតាមក្រមកាន់តែច្រើន ភាគីនោះនឹងទំនងជាទទួលបានផលប្រយោជន៍ច្រើនពីក្រមនោះ ។ ហេតុដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ផ្តល់ឱ្យភាគីបទដ្ឋានមួយសំរាប់ធ្វើសកម្មភាព ។ម្យ៉ាងទៀត ឧទាហរណ៍ បុគ្គលម្នាក់ដឹងថា គាត់ត្រូវ សងសំណងការខូចខាត បើគាត់ប្រព្រឹត្តអំពើអនីត្យានុកូលទៅលើអ្នកដទៃ នោះគាត់ពុំហ៊ានប្រព្រឹត្តអំពើនេះតទៅទៀតដែរ ។ ឬ អាចនិយាយបានថា ក្រមរដ្ឋប្បវេណី គឺជាបទដ្ឋានមួយសម្រាប់ធ្វើ សកម្មភាព សម្រាប់ភាគី ។

៤ ទំនាក់ទំនងរវាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីអាចហៅបានថា ***ច្បាប់សារធាតុ*** ចំណែកឯក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ហៅថា ***ច្បាប់នីតិវិធី*** ។

ច្បាប់សារធាតុ : គ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងជាលក្ខណៈសារធាតុ ឯក្រមនីតិវិធី គឺចែងអំពីវិធានដែលត្រូវធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹង។ បើមានតែច្បាប់សារធាតុតែមួយ គឺស្មើតែគ្មានសារៈប្រយោជន៍នោះទេ លើកលែងតែមាននីតិវិធីដើម្បីទទួលស្គាល់ច្បាប់សារធាតុនោះ ។

ច្បាប់ទាំងពីរនេះត្រូវមាន ទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមក ដើម្បីធានាឱ្យការដោះស្រាយរឿងក្តីមួយទទួលបានលទ្ធផលជាវិជ្ជមានចំពោះភាគីនៃបណ្តឹង និង ការចូលរួមការអនុវត្តឱ្យអស់ពីលទ្ធភាពពីសំណាក់ អ្នកអនុវត្តច្បាប់ផងដែរ (ចៅក្រម)ជាដើម ។

ផ្នែកទី ២

គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន

១-គោលការណ៍គ្រឹះនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

១-១ ដើមកំណើតនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ក្នុងរបបសក្តិភូមិនៅទ្វីបអឺរ៉ុប ក្នុងមជ្ឈឹមសម័យ មានតែវណ្ណៈដែលមានបុព្វសិទ្ធិ ដូចជា ស្តេច និង អភិជន តែប៉ុណ្ណោះដែលមានកម្មសិទ្ធិលើដី រីឯ កសិករ ឬ ទាសករ មានសិទ្ធិត្រឹមតែធ្វើកសិកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។ ពួកគេ ឋិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ម្ចាស់ និង មិនអាចផ្លាស់ប្តូរមុខរបរទេ ហើយ ពួកគេ ត្រូវបានលក់ដូរដោយមិនមានការទទួលស្គាល់បុគ្គលភាព។

ពាក់កណ្តាល សតវត្សទី ១៧ មានបដិវត្តប្រជាជន ដែលនាំអោយមានការលុបបំបាត់ចោលរបបសក្តិភូមិ ហើយ ប្រកាស :

- សមភាពបុគ្គល
- សេរីភាពនៃកម្មសិទ្ធិ
- សេរីភាពបុគ្គល

ចាប់ពីពេលនោះមក អំណាចរបស់រដ្ឋ ត្រូវបានប្រើ ដើម្បីរក្សានូវវឌ្ឍនីភាពនៃជីវិតឯកជន អោយមានភាព រលូន។ នៅក្នុងន័យនៃវឌ្ឍនីភាពនេះ គោលការណ៍គ្រឹះនៃច្បាប់រដ្ឋប្បវេណីសម័យទំនើបដូចខាងក្រោមនេះ ត្រូវបាន បង្កើតឡើង :

- សមភាពនៃសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ
- គោលការណ៍ដែលមិនអាចរំលោភបំពានបានជាដាច់ខាតលើកម្មសិទ្ធិ
- គោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន

គោលការណ៍ទាំងនេះ ត្រូវបានបញ្ញត្តនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និង ក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

១-២ គោលការណ៍សមភាពនៃសមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិ

រូបវ័ន្តបុគ្គលគ្រប់រូប មានលក្ខណៈសម្បត្តិ អាចក្លាយជាប្រធានសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ច ហើយ នីតិបុគ្គល ក៏ មានសិទ្ធិនេះដែរ (មាត្រា ៦)។

លក្ខណៈសម្បត្តិក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចនេះ ត្រូវបានអោយឈ្មោះថា "សមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិ"។ កម្មវត្ថុនៃសមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិ ក្រៅពីរូបវ័ន្តបុគ្គល គឺជានីតិបុគ្គល (មាត្រា ៤៦)។

១-៣ គោលការណ៍ដែលមិនអាចរំលោភបំពានបានជាដាច់ខាតលើកម្មសិទ្ធិ

កម្មសិទ្ធិ គឺជាអំណាច ដែលបុគ្គលមានលើដី ដែលជាគោលការណ៍ គឺមិនអាចរំលោភបំពានបានទេ។ គោលគំនិតមួយចំនួន ពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិប្រត្យក្ស មានមូលដ្ឋានផ្អែកលើគោលការណ៍នេះ។

មាត្រា ៤៤ កថាខណ្ឌទី ១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានចែងថា "ជនណាក៏ដោយ ទោះជា បុគ្គលក្តី ឬ សហមូលភាពក្តី មានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ"។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក៏បានចែងផងដែរថា កម្មសិទ្ធិ គឺជា "សិទ្ធិដែលកម្មសិទ្ធិករ អាចប្រើប្រាស់ អាស្រ័យផល និង ចាត់ចែងវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដោយ សេរីបាន" (មាត្រា ១៣៨)។

គំនិតនៃកម្មសិទ្ធិនៅក្នុងនីតិរដ្ឋប្បវេណីសម័យទំនើប មានន័យថាជា អំណាចដាច់ខាត និង មិនអាចរំលោភបំពានបាននៅលើដី ចំពោះ មូលហេតុជាប្រវត្តិសាស្ត្រ។

ក៏ប៉ុន្តែ នៅសម័យបច្ចុប្បន្ន កម្មសិទ្ធិ មិនត្រូវបានចាត់ទុកថា មិនអាចរំលោភបំពានបានជាដាច់ខាតនោះទេ។

ឧទាហរណ៍ មាត្រា ៤៤ កថាខណ្ឌទី ៣ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ បានបញ្ញត្តថា ដែលនឹងដកហូតកម្មសិទ្ធិអំពីជនណាមួយបាននោះ លុះណាដើម្បីផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ដូចដែលមានបញ្ញត្ត នៅក្នុងច្បាប់ និង ទទួលបានសំណងដោយសមរម្យជាមុន។

ទន្ទឹមនឹងនេះ មាត្រា ១៣៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងថា កម្មសិទ្ធិ អាចត្រូវបានអនុវត្ត "នៅក្នុងទំហំដែលច្បាប់បានកំណត់"។

គោលការណ៍ចំនួន ២ ខាងក្រោមនេះ គឺត្រូវបានទាញចេញពី "គោលការណ៍ដែលមិនអាចរំលោភបំពានបានជាដាច់ខាតនៃកម្មសិទ្ធិ"។

- គោលការណ៍សេរីភាពក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិ
- គោលការណ៍កំណត់សិទ្ធិប្រត្យក្សដោយច្បាប់ (មាត្រា ១៣១)។

១-៤ គោលការណ៍ស្វ័យភាពបុគ្គលឯកជន

មាត្រា ៣ បានចែងថា "ក្រមនេះ គោរពសេរីភាពនៃឆន្ទៈរបស់បុគ្គល និង បញ្ញត្តអំពីទំនាក់ទំនងគតិយុត្តប្រកបដោយសមភាពរវាងបុគ្គលឯកជន"។

ជាគោលការណ៍ រដ្ឋ តាមដែលអាចធ្វើបាន មិនត្រូវជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិរបស់បុគ្គលឯកជននោះទេ។ នៅក្នុងគោលការណ៍នេះ បុគ្គលម្នាក់ៗមានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបង្កើតទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួន។

ក្នុងសង្គមជាមួយសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ បុគ្គលម្នាក់ ៗ ជាផ្នែកនៃសង្គម ចូលរួមក្នុងសកម្មភាពដោះដូរទំនិញ សេវា រវាងបុគ្គលម្នាក់ និង បុគ្គលផ្សេងទៀតតាមរយៈកិច្ចសន្យា។ បុគ្គលទាំងនោះ ចងដោយកិច្ចសន្យា គោរពកិច្ចសន្យា អនុវត្តកាតព្វកិច្ចដោយសុចរិត។ វា គឺជាលក្ខណៈធម្មតា សំរាប់មនុស្សរស់នៅប្រទេស ដែលឋិតក្រោម ការគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ត្រូវគោរពច្បាប់។

ក្នុងសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ រួមទាំងការដោះដូរ និង ការផ្តល់សេវា ជាគោលការណ៍ ច្បាប់ គោរពឆន្ទៈរបស់ ប្រជាជន ហើយ អនុញ្ញាតឱ្យពួកគាត់ បង្កើតវិធានផ្ទាល់ខ្លួន ដោយផ្អែកទៅលើឆន្ទៈសេរីរបស់ខ្លួន។ បុគ្គលឯកជន អាចធ្វើការសំរេចចិត្តទាក់ទងនឹងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចដោយផ្អែកលើឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ដូចជាផលិតអ្វី ឬ លក់អ្វី។ នៅ ក្នុងន័យនេះ បុគ្គលម្នាក់ ៗ ត្រូវបានចងដោយឆន្ទៈរបស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ។ នេះ គឺមានន័យថា សង្គមមានលក្ខណៈទីផ្សារ ត្រូវបានគ្រប់គ្រង ដោយគោលការណ៍ស្វ័យភាពបុគ្គលឯកជន។

ឧទាហរណ៍ បុគ្គលឯកជន និង បុគ្គលឯកជន អាចបង្កើតកិច្ចសន្យា ដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែកពីរដ្ឋ តុលាការ ឬរដ្ឋាភិបាលនោះទេ។ នេះ ជាស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន។

គោលការណ៍នេះ គឺមានទិដ្ឋភាពចំនួន ២ :

- គ្រប់រូបវ័ន្តបុគ្គល មានសិទ្ធិទទួលបាននូវសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចដោយឆន្ទៈសេរីរបស់ខ្លួន

- គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់ ត្រូវបង្ខំអោយទទួលសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ច ដោយមិនបានបំពេញឆន្ទៈដោយសេរីរបស់ខ្លួនឡើយ

ជាងនេះទៅទៀត គោលការណ៍នេះ ត្រូវបានយកមកអនុវត្ត មិនត្រឹមតែក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនោះ ទេ គឺថែមទាំងច្បាប់ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងច្បាប់ឯកជន។ ឧទាហរណ៍ ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី បានជ្រើសយក "សិទ្ធិ របស់ភាគីក្នុងការចាត់ចែង" (មាត្រា ១៨២ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី)។ ពោល គឺសិទ្ធិ និង ទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិដែលជាកម្មវត្ថុនៅក្នុងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចត្រូវបានចាត់ចែង ដោយសេរីតាមឆន្ទៈរបស់ភាគី ដោយផ្អែកលើលក្ខណៈរបស់វា។ ដូច្នេះ ការជួយសង្គ្រោះតាមរយៈនីតិវិធីបណ្តឹង គឺមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ នៅក្នុងទំហំ និង ពេលវេលាដែលត្រូវបានទាមទារដោយភាគី។

តាមរយៈគោលការណ៍នេះ គោលការណ៍ដទៃផ្សេងទៀត អាចត្រូវបានទាញចេញ ដូចជា

- សេរីភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យា

ឧទាហរណ៍ បុគ្គលឯកជន អាចបង្កើត កិច្ចសន្យា ដែលមិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់។

- គោលការណ៍ទទួលខុសត្រូវដែលកើតឡើងមកពីកំហុសរបស់ខ្លួន

វា មានន័យថា ប្រសិនបើ បុគ្គលណាម្នាក់ បង្កការខូចខាត ដោយមិនមានកំហុស (ឬចេតនា) វា មិនមានភាពចាំបាច់នៅក្នុងការសងសំណងនៃការខូចខាតទេ។

២ បទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ និង បញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត

២-១ បទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ

បញ្ញត្តិអនុវត្តដោយបង្ខំ មានន័យថា ជាបទបញ្ញត្តិ ដែលបដិសេធនូវអានុភាពនៃសកម្មភាពគតិយុត្តិ ដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនេះផ្ទាល់តែម្តង។ បញ្ញត្តិអនុវត្តដោយបង្ខំ បានកែប្រែគោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន ព្រោះទោះបីជាភាគី បានព្រមព្រៀងគ្នា ដោយផ្អែកលើឆន្ទៈរបស់ពួកគេក៏ដោយ ក៏ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បដិសេធនូវអានុភាពនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះដែរ។

នៅក្នុងករណី ដែលមាត្រា ៣៥៤ កថាខណ្ឌទី ១ បានបញ្ញត្តថា ទោះបីជាភាគីបង្ហាញឆន្ទៈ មិនមានវិការៈ ក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យា ត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈដែរ បើអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យា ផ្ទុយនឹងបទបញ្ញត្តិអនុវត្តដោយបង្ខំ ណាមួយ ។

២-២ បទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត

ផ្ទុយមកវិញ បញ្ញត្តិទាំងឡាយណា ដែលក្រៅពីបទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ គឺមានបទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ។ ភាគី អាចចែងនូវខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា ដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្តនេះ ។

ឧទាហរណ៍ **ក** និង **ខ** បានបង្កើតកិច្ចសន្យាលក់ទិញរថយន្ត ។ នៅពេលដែល **ខ** មិនទាន់ប្រគល់ប្រាក់ ហេតុនេះ **ក** អាចបដិសេធមិនប្រគល់រថយន្តដែរ ។ វា គឺជាការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា (មាត្រា ៣៨៦) ហើយ នេះ គឺជាបទបញ្ញត្តិទូទៅនៃកិច្ចសន្យា ។ ផ្ទុយមកវិញ កិច្ចសន្យា ដែលចែងថា **ក** ត្រូវបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញមុន ហើយ **ខ** ត្រូវផ្ទេរកម្មសិទ្ធិនៅក្រោយការបង់ប្រាក់ គឺមានសុពលភាព ។ នៅក្នុងករណីនេះ **ក** ដែលតំរូវឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ចមុន **ខ** មិនអាចលើកឡើងពីការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាទេ ។

២-៣ ភាពខុសគ្នារវាងបទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ និង បទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត

ថាតើបញ្ញត្តិដែលបានចែងណាមួយ គឺជាបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬ បទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត គឺមិនត្រូវបានបង្ហាញច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមទេ ។ គេ ចាត់ទុកថា បញ្ញត្តិទាំងបីខាងក្រោមនេះ ភាគច្រើនគឺជាបទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ។

១. បទបញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់គ្រឹះនៅក្នុងសង្គម

ឧទាហរណ៍ : ច្បាប់គ្រួសារ ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិប្រត្យក្ស ដែលបទបញ្ញត្តិភាគច្រើន គឺជាបញ្ញត្តិ ដែលអនុវត្ត ដោយបង្ខំ ។

២. លក្ខខណ្ឌនៃស្វ័យភាពឯកជន

ឧទាហរណ៍ : បទបញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹង សុពលភាពនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ ។

៣. ការការពារចំពោះអ្នកមានសេដ្ឋកិច្ចទន់ខ្សោយ

ឧទាហរណ៍ ការហាមកិច្ចសន្យាបញ្ចាំផ្តាច់ (មាត្រា ៨២៧)[១] ការគិតការប្រាក់ (មាត្រា ៥៨៥)

រីឯបទបញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹងកាតព្វកិច្ច ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាបទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ដោយសារ គោលការណ៍អនុវត្តដោយសេរីនៃកិច្ចសន្យា ។

បទបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ មានចែងនៅក្នុងច្បាប់ ។ រីឯបទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ភាគី អាចធ្វើការព្រមព្រៀងបង្កើតកិច្ចសន្យា ហើយ ការព្រមព្រៀង អាចធ្វើផ្ទុយពីបទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្តនេះ ។

---

១ . មាត្រា ៨២៧ ការហាមកិច្ចសន្យាបញ្ចាំផ្តាច់ បានចែងថា ម្ចាស់សិទ្ធិលើការបញ្ចាំ មិនអាចទទួលបានកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុបញ្ចាំ ឬ ចាត់ចែងវត្ថុបញ្ចាំតាមវិធីផ្សេងពីវិធីដែលច្បាប់បានកំណត់ នៅមុនពេលកំណត់ត្រូវសងឡើយ ។ ឧទាហរណ៍ **ក** ប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនជាប្រាតិភោគ ហើយ **ខ** បានអោយប្រាក់ ។ ពួកគេ មិនអាចព្រមព្រៀងគ្នាថា **ខ** ត្រូវទទួលបានកម្មសិទ្ធិនៃ វត្ថុ បញ្ចាំ ឬ ចាត់ចែងវត្ថុបញ្ចាំ តាមវិធីផ្សេងពីវិធីដែលច្បាប់បានកំណត់ នៅមុនពេលកំណត់សង ។ នេះ គឺជាការការពារ **ក** ដែល ជាអ្នកមានសេដ្ឋកិច្ចខ្សោយ ។

អាស្រ័យទៅតាមការបកស្រាយខាងលើ គេ អាចកត់សំគាល់ឃើញថា បើបទបញ្ញត្តិចែងថា "អាច" គឺជាបទបញ្ញត្តិតាមការស្ម័គ្រចិត្ត ។ តែបើក្នុងបញ្ញត្តិមួយចំនួន ដែលមានប្រើពាក្យថា "ត្រូវតែ" គឺជាបញ្ញត្តិអនុវត្តដោយ បង្ខំ ។

៣ ការកម្រិតក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិ

៣-១ ការហាមមិនអោយប្រើប្រាស់សិទ្ធិដោយបំពាន (មាត្រា ៤)

(១) គោលបំណង

ដូចដែលមានលើកឡើង គោលការណ៏សេរីភាពនៃការអនុវត្តសិទ្ធិ ត្រូវបានទាញចេញពី គោលការណ៏ដែលមិនអាចរំលោភបំពានបានជាដាច់ខាតនៃកម្មសិទ្ធិ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ពាក្យថា "សិទ្ធិ" នៅក្នុងមាត្រា ៤ មានន័យថា មិនត្រូវតែជាកម្មសិទ្ធិប៉ុណ្ណោះទេ គឺថែមទាំងសិទ្ធិដទៃទៀតផងដែរ ។

ការអនុវត្តសិទ្ធិ ប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៏របស់បុគ្គលផ្សេងដោយមិនសមហេតុផល អាចត្រូវបានចាត់ ទុកថាគឺជាការបំពាន ។ ដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងថា ការប្រើសិទ្ធិដោយបំពាន មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតទេ ហើយ ប្រសិនបើ សិទ្ធិ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយបំពានហួសពីទំហំ នៃការការពារ ដែលត្រូវបានបញ្ញត្តទុក នោះ ការអនុវត្តសិទ្ធិ មិនត្រូវបានគេទទួលស្គាល់អានុភាពឡើយ ។

ករណីសិក្សា

ខ ដែលរស់នៅជីក្រោម បានសាងសង់បំពង់បង្ហូរទឹក ដោយចេញសោហ៊ុយផ្ទាល់ខ្លួនដើម្បីបង្ហូរទឹកក្តៅដែលផុសចេញពីដីមកកាន់ដីរបស់ខ្លួន ពីកន្លែងទឹកផុសចេញពីដីនៅផ្នែកលើ ដោយមានការយល់ព្រមពីម្ចាស់ដី នោះ ។ គាត់សាងសងកន្លែងស្តុតទឹក ដើម្បីបានចែករំលែកទឹកក្តៅនោះ ជាមួយអ្នកជិតខាងរបស់គាត់ ។ បំពង់បង្ហូរទឹកនោះ មានប្រវែងប្រហែលជា ៨០០ ម៉ែត្រ និង ទទឹង ២ ម៉ែត្រ ហើយដែលហួរកាត់ដីមួយផ្នែករបស់ គ ។ ស្ទើតែទាំងអស់នៃដីរបស់ គ គឺសុទ្ធតែជាដី ដែលប្រើប្រាស់មិនកើត ។

ក បានដឹងអំពីបំពង់បង្ហូរទឹកនេះ ហើយ ក៏បានទិញដីពី គ ។ ហើយបន្ទាប់មក ក បានតំរូវអោយ ខ ទិញដីនោះក្នុងតំលៃ ១០ ដង ថ្លៃជាងតំលៃទីផ្សារ ។ នៅពេលដែលសំណើរបស់ ក ត្រូវបានគេច្រានចោល ក បាន ដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះ ខ ទាមទារឱ្យដកចេញបំពង់បង្ហូរទឹកនោះចេញ ដោយផ្អែកលើសិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់នូវការរារាំងដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ។

ដោយយោងលើមាត្រា ១៤៨ ការទាមទាររបស់ ក គឺស្របច្បាប់ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងករណីស្រដៀងគ្នានេះ តុលាការកំពូលនៅប្រទេសជប៉ុន បានច្រានចោលនូវការទាមទាររបស់ ក ដោយសារតែ ការប្រើសិទ្ធិដោយបំពាន ។ ដោយសារតែ ក មានឆន្ទៈលក់ដីនោះ នៅក្នុងតំលៃដែលខ្ពស់ជាងទីផ្សារ ទោះជា តាមពិតទៅមានតែប្រវែង ២ ម៉ែត្រ នៃបំពង់បង្ហូរនោះ ហូរកាត់ដីរបស់ ក ហើយ ស្ទើតែទាំងអស់នៃដីរបស់ ក គឺជាដីដែល

ប្រើប្រាស់មិនកើត។ ទន្ទឹមនឹងនេះ បំពង់បង្ហូរទឹកនោះ មានសារៈសំខាន់ណាស់មិនត្រឹមតែចំពោះ ខ គឺថែមទាំងអ្នកជិតខាងរបស់គាត់ផងដែរ។

(២) អានុភាពនៃការប្រើប្រាស់សិទ្ធិបំពាន

(ក) ការអនុវត្តសិទ្ធិចាត់ទុកថា គ្មានអានុភាព (មាត្រា ៤ វាក្យខណ្ឌទី ២)

ឧទាហរណ៍ ការបដិសេធក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារអោយបញ្ឈប់ការការរារាំង ដែលផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ នៅក្នុងករណីទឹកក្តៅផុសចេញពីដីខាងលើ ជាដើម។

(ខ) នៅក្នុងករណីខ្លះ មានការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលកើតមានឡើង

ឧទាហរណ៍ : ជន បានសាងសង់អាគារបណ្តាលអោយបាំងផ្ទះអ្នកជិតខាង ធ្វើអោយកង្វះពន្លឺថ្ងៃ និង ខ្យល់បក់ចូលក្នុងផ្ទះអ្នកជិតខាង។ នៅក្នុងករណីនេះ អ្នកជិតខាងនោះ អាចទាមទារសំណងនៃខូចខាត ដែលកើតចេញអំពើអនីត្យានុកូលបាន។

(គ) ករណីលើកលែង សិទ្ធិ ត្រូវបានដកហូតដោយច្បាប់

ឧទាហរណ៍ : មាត្រា ១០៤៨ ចែងថា នៅក្នុងករណីដែល អ្នកមានអំណាចមេបា បានប្រើសិទ្ធិដោយបំពានសិទ្ធិនោះ នោះ អ្នកមានអំណាចមេបា នឹងត្រូវបានគេដកហូតសិទ្ធិ។

១-២ គោលការណ៍សុចរិត និង ភាពស្មោះត្រង់

(១) គោលចំណង

គោលការណ៍សុចរិត និង ស្មោះត្រង់ គឺជាគោលការណ៍ចំបងមួយដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ បញ្ញត្តិនេះ បានចែងថា "ការប្រើសិទ្ធិ និង ការអនុវត្តករណីយកិច្ច ត្រូវធ្វើឡើងដោយសុចរិតផ្អែកតាមភាពស្មោះត្រង់"។ គោលការណ៍នេះ ត្រូវបានបញ្ញត្តឡើង ដើម្បីរក្សាស្នេហភាពជំនួញ នៅក្នុងសង្គមឱ្យមានភាពរលូន និងទុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមក។ នៅពេលធ្វើសកម្មភាពអ្វីមួយ ដូចជាការបង្កើតកិច្ចសន្យា ទំនាក់ទំនង សិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចនឹងកើតមានឡើង ដូចនេះ បុគ្គលម្នាក់ៗ ត្រូវធ្វើសកម្មភាពក្នុងការប្រើប្រាស់សិទ្ធិ និង អនុវត្ត កាតព្វកិច្ច ដោយសុចរិត និងស្មោះត្រង់ ធ្វើយ៉ាងណា ដើម្បីបង្កើនទំនុកចិត្តដល់ភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីកុំអោយ មានការក្បត់គ្នា។

គោលការណ៍នេះ ត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តតែនៅក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងសិទ្ធិលើបំណុល និង កាតព្វកិច្ចដែលមាននៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ។ ក៏ប៉ុន្តែ វា ត្រូវបានគេយកទៅអនុវត្តយ៉ាងទូលាយ ចំពោះទំនាក់ទំនងដែលជិតស្និត នៅក្នុងសង្គមដូចជា ទំនាក់ទំនងសិទ្ធិប្រត្យក្ស និង ទំនាក់ទំនងឋានៈបុគ្គលផងដែរ។

(២) វិធានក្លាយ

ក- លទ្ធិដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព

លទ្ធិនេះ សំដៅទៅលើករណីដែល បុគ្គល ក តាមរយៈសំដីនិយាយ ឬ កាយវិការ ធ្វើឱ្យបុគ្គល ខ ជឿជាក់លើអង្គហេតុមួយចំនួនដែលធ្វើឱ្យ ខ ធ្វើសកម្មភាពសំរាប់ជាផលប្រយោជន៏របស់ ក នោះ ក មិនអាចបដិសេធនូវអង្គហេតុទាំងនោះ ឬ និយាយថា សកម្មភាពមុនរបស់ខ្លួនមិនត្រឹមត្រូវនោះទេ ហើយ គាត់ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះវា។ សកម្មភាពបែបនេះ ហៅថា **លទ្ធិដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព**។

ឧទាហរណ៍ លទ្ធិនៃលក្ខណៈជារូបភាពនេះ មានស្តែងឡើងក្នុងមាត្រា ៣៧២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី :

១- ការតំណាងដែលមានលក្ខណៈជារូបភាពដែលហួសពីទំហំនៃសិទ្ធិតំណាង :

វា គឺជាការតំណាង ដែលអ្នកទទួលសិទ្ធិតំណាង អនុវត្តសិទ្ធិតំណាងហួសពីទំហំនៃសិទ្ធិតំណាង ដែលម្ចាស់សិទ្ធិប្រគល់ឱ្យទៅអ្នកតំណាងនោះ។ នៅក្នុងករណីនេះ ម្ចាស់សិទ្ធិ គឺត្រូវទទួលខុសត្រូវ ចំពោះការអនុវត្តកិច្ចសន្យា ប្រសិនបើ ភាគីម្ខាងទៀត បានជឿជាក់ដោយគ្មានកំហុសថា អ្នកតំណាង បានទទួលសិទ្ធិតំណាងក្នុងការចុះកិច្ចសន្យា (កថាខណ្ឌទី ១)។

ឧទាហរណ៍ : ក បានផ្តល់សិទ្ធិតំណាងអោយ ខ ក្នុងការទិញរថយន្តមួយគ្រឿង តំលៃ ២០,០០០ ដុល្លា។ តាមរយៈសិទ្ធិតំណាងនេះ ខ បែរជាទិញដី តំលៃ ២០,០០០ ដុល្លា ពី គ ទៅវិញ។ ការទិញ គឺហួសពីទំហំនៃ សិទ្ធិតំណាង ប៉ុន្តែចំពោះ គ បានចុះកិច្ចសន្យាលក់ដី ជាមួយ ខ ដោយសារតែ គាត់ ជឿថា ខ ជាអ្នកតំណាងរបស់ ក។ នៅក្នុងករណីនេះ យោងតាមមាត្រា ៣៧២ កថាខណ្ឌទី ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើ គ មិនបានដឹងដោយ គ្មានកំហុសពីការណ៍ ដែល ខ អនុវត្តសិទ្ធិតំណាងហួសពីទំហំនៃសិទ្ធិតំណាងទេ ក មិនអាចបដិសេធសិទ្ធិតំណាងនោះបានឡើយ។ ដូច្នេះ ក ត្រូវតែទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាជាមួយ គ។

២- ការតំណាងដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព ដែលក្រោយពីពេលដែលសិទ្ធិតំណាងបានរលត់ :

វា មានន័យថា ការប្រគល់សិទ្ធិតំណាងពីមុន គឺមានសុពលភាព តែក្រោយមកត្រូវរលត់ទៅវិញ ហើយ អ្នកតំណាងដោយគ្មានសិទ្ធិ បានធ្វើសកម្មភាពនៅ ក្នុងទំហំនៃសិទ្ធិតំណាងពីមុន។ នៅក្នុងករណីនេះ ម្ចាស់សិទ្ធិមុន គឺត្រូវទទួលខុសត្រូវ ចំពោះការអនុវត្តកិច្ចសន្យា ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀត បានដឹង ឬ មិនបានដឹងដោយមានកំហុសចំពោះការណ៍ ដែលសិទ្ធិតំណាងរបស់អ្នកតំណាងមុន ត្រូវបានរលត់ (កថាខណ្ឌទី ២)។

ឧទាហរណ៍ : ក គឺជាថៅកែលក់ឡាន។ គាត់ បានផ្តល់សិទ្ធិតំណាងអោយ ខ ក្នុងការទិញឡាន។ ក្រោយ មក ក បានរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលផ្តល់សិទ្ធិតំណាងអោយទៅ ខ ហើយ សិទ្ធិតំណាងនេះ ត្រូវរលត់។ ប៉ុន្តែ ខ បែរជាប្រើសិទ្ធិតំណាងដែលរលត់នោះ ទៅចុះកិច្ចសន្យាទិញឡានជាមួយ គ ហើយប្រកាសខ្លួនថាជាអ្នកតំណាង អោយ ក។ នៅក្នុងករណីនេះ យោងតាមមាត្រា ៣៧២ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើ គ មិនដឹងពីការរលត់សិទ្ធិតំណាងដោយគ្មានកំហុស ក មិនអាចបដិសេធសិទ្ធិតំណាងនោះបានឡើយ ដូច្នេះ ក ត្រូវតែទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាជាមួយ គ។

៣- ការតំណាងដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព ដែលបង្ហាញពីការប្រគល់សិទ្ធិតំណាង ៖

វា មានន័យថា ម្ចាស់សិទ្ធិ មិនបានប្រគល់សិទ្ធិតំណាងទៅឱ្យបុគ្គលណាម្នាក់ទេ តែបែរជាបានបង្ហាញហាក់ ដូចជាម្ចាស់សិទ្ធិ បានប្រគល់សិទ្ធិតំណាង។ នៅក្នុងករណីនេះ ម្ចាស់សិទ្ធិ ត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដែលមាននៅក្នុង កិច្ចសន្យា ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀត មិនបានដឹងពីនត្ថិភាពនៃសិទ្ធិតំណាង ដោយគ្មានកំហុស (កថាខណ្ឌទី ៣)។

ឧទាហរណ៍ ខ បានចាប់ផ្តើមចរចារជាមួយ គ ដើម្បីទិញរថយន្ត ក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងរបស់ ក ក៏ប៉ុន្តែតាមពិតទៅ ក មិនដែលបានផ្តល់សិទ្ធិតំណាងអោយទៅ ខ ទេ។ បន្ទាប់មក គ បានសួរទៅ ក ថាតើ ខ គឺជាអ្នកតំណាងរបស់ ក មែន ឬ មិនមែន។ ក បានឆ្លើយថា គាត់ បានផ្តល់សិទ្ធិតំណាងអោយទៅ ខ។ នៅក្នុងករណីនេះ ក ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងកិច្ចសន្យា ប្រសិនបើ គ មិនបានដឹងពីនត្ថិភាពនៃសិទ្ធិតំណាង នេះ ដោយគ្មានកំហុស។

វា មានករណីជាច្រើនទៀត ដែលម្ចាស់សិទ្ធិ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការបង្កើតទិដ្ឋភាពមិនពិតដែលអ្នកតំណាងមើលទៅហាក់ដូចជាមានសិទ្ធិតំណាង។ នៅក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើ ភាគីម្ខាងទៀត បានជឿជាក់លើអត្ថិភាពនៃសិទ្ធិតំណាងរបស់អ្នកតំណាងនោះ ដោយគ្មានកំហុស នោះ ម្ចាស់សិទ្ធិ មិនអាចបដិសេធនូវនត្ថិភាពនៃ សិទ្ធិតំណាង ដោយសារតែលទ្ធិដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព។

ខ- គោលការណ៍នៃភាពស្អាតស្អំ

នេះ គឺជាគោលការណ៍ ដែលបុគ្គលម្នាក់ ចង់ស្នើសុំការជួយអន្តរាគមន៍ពីតុលាការ តាមរយៈការដាក់ពាក្យ បណ្តឹង នោះ គាត់ ត្រូវស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលគ្មានការឆបោក ឬ អំពើមិនត្រឹមត្រូវដទៃទៀត។ បុគ្គលគ្រប់រូប ត្រូវគោរពនូវភាពស្អាតស្អំនៅក្នុងទំនាក់ទំនងនៃការអនុវត្តសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ច ជាពិសេសបុគ្គល ដែលមានបំណងចង់ដោះស្រាយបណ្តឹងតាមផ្លូវតុលាការ។ បុគ្គលនោះ ត្រូវតែមានភាពស្មោះត្រង់ ហើយ មិនឆបោក ទើបតុលាការ អនុញ្ញាតឱ្យបុគ្គលនោះសំរេចសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។ ប្រសិនបើ តុលាការ រកឃើញថា បុគ្គល ដែលដាក់ពាក្យបណ្តឹង មិនមានភាពស្មោះត្រង់ទេ តុលាការនឹងលើកបណ្តឹងរបស់បុគ្គលនោះចោលបាន ដោយផ្អែកលើមាត្រា ៥ នៃក្រម រដ្ឋប្បវេណី។

ឧទាហរណ៍ ក បានចុះកិច្ចសន្យាទិញគ្រឿងញៀនខុសច្បាប់ជាមួយ ខ។ នៅថ្ងៃបង្កើតកិច្ចសន្យានោះ ខ បានប្រគល់ប្រាក់ថ្លៃទិញគ្រឿងញៀនរួចហើយ ហើយ ក ក៏បានប្រគល់ថ្នាំញៀនទៅអោយ ខ រួចរាល់ដែរ។ ថ្ងៃក្រោយមក ក បានអះអាងថា កិច្ចសន្យាលក់ទិញនោះ ត្រូវទុកជាមោឃៈ តាមមាត្រា ៣៥៤ កថាខណ្ឌទី ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ជាគោលការណ៍ នៅពេលកិច្ចសន្យា ទុកជាមោឃៈ នោះ រាល់អ្វីៗ ដែលភាគីបានទទួល ត្រូវសងប្រឡប់ទៅស្ថានភាពដូចដើមមុនពេលបង្កើតកិច្ចសន្យា (មាត្រា ៧៣៦)។ ក៏ប៉ុន្តែករណីកិច្ចសន្យាគ្រឿងញៀននេះ អ្វីៗ មិនអាចត្រឡប់ទៅស្ថានភាពដើមទេ។ វា មានន័យ ខ មិនអាចទាមទារឱ្យ ក ប្រគល់លុយ ហើយ ក ក៏មិនអាចទាមទារឱ្យ ខ ប្រគល់ថ្នាំញៀនឱ្យខ្លួនវិញបានទេ (មាត្រា ៧៤១)។ ការមិនអនុញ្ញាតឱ្យត្រឡប់ទៅស្ថានភាពដើមនោះ គឺដោយសារតែកិច្ចសន្យានេះ វាផ្ទុយនឹងគោលការណ៍នៃភាពស្អាតស្អំ។ ប្រសិនបើ អនុញ្ញាតឱ្យ ខ អាចទាមទារឱ្យ ក ប្រគល់លុយ ហើយ

ក អាចទាមទារឱ្យ ខ ប្រគល់គ្រឿងញៀននោះ មានន័យថាអនុញ្ញាតឱ្យបុគ្គលអនុវត្តសិទ្ធិដោយខុសច្បាប់ និង ផ្ទុយនឹងភាពស្អាតស្អំ។ ដូច្នេះ ចំពោះករណីបែបនេះ តុលាការ ត្រូវ លើកបណ្តឹងនោះចោល ប្រសិនបើពួកគាត់ ដាក់ពាក្យបណ្តឹងមក។

ធ- គោលការណ៍នៃការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាព

គោលការណ៍នេះ ត្រូវបានគេយកមកអនុវត្ត ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ភាគីណា ដែលទទួលរងនូវហានិភ័យខ្ពស់ពីការអនុវត្តកិច្ចសន្យា ដោយអនុញ្ញាតឱ្យភាគីនោះ អាចទាមទារសុំផ្លាស់ប្តូរខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យាបាន។

ជាគោលការណ៍ កិច្ចសន្យា ចងគូភាគីឱ្យអនុវត្តតាមខ្លឹមសារ ដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យានោះ ឧទាហរណ៍ ដូចជា នៅថ្ងៃទី ០១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០ ក បានចុះកិច្ចសន្យាលក់អង្ករទៅឱ្យ ខ ចំនួន ១,០០០ គីឡូក្រាម ដោយអង្ករ ១ គីឡូក្រាម តំលៃ ១ដុល្លា។ ខ សន្យាបង់លុយឱ្យ ក នៅថ្ងៃទី ០១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១០។ ស្រាប់ តែនៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០ អង្ករឡើងថ្លៃភ្លាម ១ និង មិនទឹកស្មានដល់ គឺ ១ គីឡូក្រាម តំលៃ ១០ ដុល្លា។

យោងតាមគោលរណីទូទៅនៃកិច្ចសន្យា ទោះជា អង្ករឡើងថ្លៃយ៉ាងណា ក៏ ក មិនអាចទាមទារឱ្យ ខ បង់តំលៃ អង្ករ ១០ ដុល្លា ក្នុង ១ គីឡូក្រាមនោះដែរ។ ប៉ុន្តែ តំលៃអង្ករដែលឡើងខ្ពស់បែបនេះ វា នាំឱ្យ ក ទទួលនូវហានិភ័យខ្ពស់។ ហើយប្រសិនបើការផ្លាស់ប្តូរនេះ មានសភាពធ្ងន់ធ្ងរ ហើយ យើងបង្ខំឱ្យ ខ ទទួលយកការផ្លាស់ប្តូរនេះទៀតនោះ ខ អាចប្រឈមមុខនឹងហានិភ័យខ្ពស់ ដូច្នេះ តុលាការ ត្រូវពិចារណាទៅលើគោលការណ៍នៃការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាពដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍ ខ។

តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែងនៅតុលាការប្រទេសជប៉ុន គេ កម្រប្រើគោលការណ៍នៃការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាពនេះណាស់ ពីព្រោះការប្រើគោលការណ៍នេះ អាចប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ភាគី និង ស្ថានភាពគតិយុត្តិនៃកិច្ចសន្យា។ មានករណីតែមួយគត់ដែលតុលាការកំពូលប្រទេសជប៉ុន អនុញ្ញាតឱ្យកែប្រែកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើគោលការណ៍នៃការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាពនេះ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី ២។ នៅក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី ២ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន តុលាការកំពូលប្រទេសជប៉ុន មិនបានអនុវត្តគោលការណ៍នេះ នៅក្នុងរឿងក្តីណាមួយជាក់លាក់នោះទេ ព្រោះដើម្បីអនុវត្តគោលការណ៍នេះដោយងាយស្រួល និង អនុញ្ញាតឱ្យលុបចោល ឬ កែប្រែកិច្ចសន្យា អាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ស្ថេរភាពគតិយុត្តិនៃកិច្ចសន្យា។

៣-៣ ចំណុចត្រូវពិចារណា

គោលការណ៍ស្ថានភាពគតិយុត្តិ និង គោលការណ៍ភាពអាចព្យាករណ៍បាន គឺជាគោលការណ៍ទូទៅអាចប្រើបានទាំងផ្នែករដ្ឋប្បវេណី និង ផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ។ ក៏ប៉ុន្តែ មានគោលការណ៍មួយចំនួន អាចអនុវត្តបានតែក្នុងផ្នែករដ្ឋប្បវេណីទេ។ "ការហាមឃាត់មិនអោយប្រើប្រាស់សិទ្ធិដោយបំពាន" និង "គោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និង ភាពស្មោះត្រង់" ដើរតួរយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការបំពេញភាពខ្វះចន្លោះអោយច្បាប់ ឬ ដើម្បីជៀសវាងនូវលទ្ធផលផ្ទុយគ្នានឹងការអនុវត្តច្បាប់មុន។ ក៏ប៉ុន្តែ ការប្រើគោលការណ៍ទូទៅទាំងអស់ខាងលើ គឺជាជំរើសចុងក្រោយរបស់ចៅក្រមក្នុងការដោះស្រាយរឿងក្តី។ វា មានន័យថាមុននឹងចៅក្រម ឈានដល់ការប្រើគោលការណ៍ទូទៅខាងលើ ចៅក្រម

ត្រូវស្វែងរកមាត្រា ដែលពាក់ព័ន្ធយកមកអនុវត្តសិន ហើយ ប្រសិនបើនៅតែរកមាត្រាពាក់ព័ន្ធ មិនបាន ទើប ចៅក្រម អនុវត្តគោលការណ៍ទូទៅខាងលើ។ ចៅក្រម ត្រូវប្រុងប្រយ័ត្ន មិនត្រូវបំពានទៅលើ "ការប្រើប្រាស់សិទ្ធិ ដោយបំពាន" ឡើយ។

ផ្នែកទី ៣

សមត្ថភាពរបស់បុគ្គល

១- សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ

១-១ គោលចំណង

តាមស្ថានភាពដែលអាចក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ច (មាត្រា ៦) គ្រប់បុគ្គលទាំងអស់ ត្រូវតែទទួលបាននូវសិទ្ធិដែលមិនអាចលើកលែង។ សិទ្ធិតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណី មានច្រើនដូចជា សិទ្ធិក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា សិទ្ធិទទួលបានមរតក សិទ្ធិទាមទារសំណងខូចខាត ជាដើម។ ជាគោលការណ៍ គ្រប់រូបវ័ន្តបុគ្គលទាំងអស់ មិនថាជាជនជាតិខ្មែរ ឬ ជនជាតិបរទេស អាចទទួលបាននូវសិទ្ធិបុគ្គលដូចគ្នា។ ប៉ុន្តែចំពោះជនបរទេស ដែលរស់នៅលើទឹកដី ខ្មែរ ត្រូវបានក្រមរដ្ឋប្បវេណី មាត្រា ៧ ក៏រិតសិទ្ធិមួយចំនួន។ មាត្រានេះ បានចែងថា ជនជាតិបរទេស មិនអាច ទទួលបាន ឬ កាន់កាប់នូវសិទ្ធិមួយចំនួន ដែលត្រូវបានកំណត់ឡើយ នៅក្នុង ករណីដែលមានបញ្ញត្តិផ្សេងនៅក្នុង ច្បាប់ជាតិ ឬ សន្ធិសញ្ញា ឬ អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ។ ការក៏រិតសិទ្ធិនេះ ក៏មានមានចែងនៅក្នុងបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៤៤ កថាខណ្ឌទី ១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ បញ្ញត្តិនេះ បានចែងថា មានតែរូបវ័ន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិជាខ្មែរទេ ទើបមានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីធ្លី។

ផ្នែកទី ១ នៅក្នុងគន្ថីទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងអំពីសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ គឺដើម្បីកំណត់ អំពីស្ថានភាពជាក់លាក់របស់រូបវ័ន្តបុគ្គលម្នាក់ ៗ ក្នុងការទទួលបាននូវសិទ្ធិ។

១-២ ពេលចាប់ផ្តើម និង ពេលបញ្ចប់សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ

មាត្រា ៨ គឺបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ពីពេលចាប់ផ្តើម និង ពេលបញ្ចប់ សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ។ មាត្រានេះ ចែងថា រូបវ័ន្តបុគ្គលម្នាក់ៗ មានសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិនៅពេលចាប់កំណើត ហើយ បាត់បង់នូវសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ នេះ នៅពេលទទួលមរណភាព។

ចំពោះអត្ថន័យនៃកំណើត និង មរណភាព ក្រមរដ្ឋប្បវេណី មិនមានចែងទេ ហើយ វា ត្រូវបានបើកចំហអោយធ្វើការបកស្រាយតាមការអនុវត្តនៅកម្ពុជា។ សំរាប់ជាការយោង នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីជប៉ុន **កំណើត** គឺជាពេលដែលខ្លួនទារកទាំងមូលបានចេញផុតពីគភ៌ម្តាយ ហើយ មានជីវិត។ រីឯមរណភាព គឺជាពេលដែលស្ទួត បេះដូង ខួរក្បាល ឈប់មានដំណើរការ ហើយមានគេបញ្ជាក់មរណភាព ដោយពិនិត្យមើលការអស់ដង្ហើម បេះដូង ឈប់លោត និង ការរីកនៃប្រស្រីភ្នែក ព្រមទាំងភាពគ្មានប្រតិកម្មនៃពន្លឺ។

ក- ពេលចាប់ផ្តើមសមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិ

តាមខ្លឹមសារនៃមាត្រា ៨ ប្រសិនបើ នៅពេលទារក មិនទាន់ចាប់កំណើត ទារកមិនមានសមត្ថភាពទទួលបាននូវសិទ្ធិឡើយ។ ក៏ប៉ុន្តែ វា ហាក់ដូចជាអយុត្តិធម៌ ប្រសិនបើ ទារកនៅក្នុងគភ៌ មិនអាចក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ

ថ្វីបើ ទារកនៅក្នុងគភិនោះ ត្រូវបានគេរំពឹងថា នឹងចាប់កំណើត នៅពេលខាងមុខដ៏ខ្លី។ ដូចនេះ មាត្រា ៩ បានបញ្ញត្តិជាករណីលើកលែង ដែលផ្តល់អោយទារក ដែលមានកំណើត មានសមត្ថភាពទទួលបាននូវសិទ្ធិមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

១ ការទាមទារសំណងការខូចខាតពីអំពើអនីត្យានុកូល :

តាមធម្មជាតិ ទារកនៅក្នុងគភិ នឹងមានកំណើតនៅពេលខាងមុខដ៏ខ្លី ហេតុនេះ នៅពេលដែលទារក រងនូវផលប៉ះពាល់ពីអំពើអនីត្យានុកូល ក្នុងអំឡុងពេលដែលទារកនៅក្នុងគភិ ទារកនៅក្នុងគភិនោះ មានសិទ្ធិទាមទារសំណងនៃការខូចខាត ដែលកើតចេញពីអំពើនោះ ក្រោយពីខ្លួនចាប់កំណើត (មាត្រា ៩ កថាខណ្ឌទី ១)។ ព្រោះប្រសិនបើ មិនផ្តល់សិទ្ធិអោយទារកនៅក្នុងគភិនោះ អាចទាមទារសំណងការខូចខាតបានទេ វានាំអោយខូចផលប្រយោជន៍របស់ទារកយ៉ាងខ្លាំង ដូចជា ឪពុកទារកស្លាប់ដោយសារគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ ខណៈពេលដែលទារកនៅក្នុងគភិម្តាយ បន្ទាប់មកទារក ក៏បានចាប់កំណើត និង រស់រានមានជីវិត។ នៅក្នុងករណីនេះ ប្រពន្ធរបស់ជនរង គ្រោះ (ម្តាយរបស់ទារក) មានសិទ្ធិផ្ទាល់របស់ខ្លួន ក្នុងការទាមទារសំណងនៃការខូចខាត។

ហើយ ក្រោយពីចាប់កំណើត ទារក អាចទាមទារឱ្យអ្នកបង្កគ្រោះថ្នាក់ (ចារី) សងសំណងការខូចខាតដោយផ្អែកលើអំពើ អនីត្យានុកូលតាមរយៈម្តាយ ក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់បាន។ គួរកត់សំគាល់ ថា មុនពេលចាប់កំណើត ម្តាយ មិនអាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់ទារកទេ ព្រោះទារកនៅក្នុងគភិ មិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួន រហូតដល់ពេលដែលខ្លួន ចាប់កំណើត។

២ ការទទួលបានមរតកដោយសន្តតិកម្ម :

មាត្រា ១១៥៦ បានចែងថា កូនរបស់មរតកជន គឺជាសន្តតិជនជានិច្ច ហើយ សន្តតិជនគ្រប់រូប ទទួលបាននូវចំណែកមរតកស្មើៗ គ្នា។ ជាគោលការណ៍ ទារកនៅក្នុងគភិ នៅមុនពេលចាប់កំណើត គឺមិនទាន់ត្រូវបានចាត់ទុកជាកូននៅឡើយទេ។ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើបំបិទសិទ្ធិទារកនៅក្នុងគភិមិនអោយទទួលបាននូវមរតក វា ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិ និង ផលប្រយោជន៍របស់ទារក ដែលនឹងត្រូវចាប់កំណើតនៅពេលដ៏ខ្លីខាងមុខ យ៉ាងខ្លាំង។ ហេតុនេះដូច្នេះ មាត្រា ៩ កថាខណ្ឌទី ២ បានបញ្ញត្តិថា ទារក ដែលនៅក្នុងគភិ នាពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម បើទារកនោះ មានកំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទទួលមតកិ ដោយសន្តតិកម្មនោះបាន។

៣ ការទទួលបាននូវអានុភាពនៃមរតក

ដូចបានបកស្រាយនៅក្នុងចំណុចទី ២ ខាងលើ ដើម្បីការពារសិទ្ធិ និង ផលប្រយោជន៍របស់ទារកនៅក្នុង គភិក្នុងនាមជាសន្តតិជន មាត្រា ៩ កថាខណ្ឌទី ៣ បានបញ្ញត្តិថា ទារកដែលនៅក្នុងគភិ នាពេលម្ចាស់បណ្តាំ បានទទួលមរណភាព បើទារកនោះ មានកំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទទួលនូវអានុភាពនៃបណ្តាំនោះបាន។

តើទារកដែលមានកំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទាមទារសិទ្ធិទាំងអស់ខាងលើបានយ៉ាងដូចម្តេច?

ទារកនៅក្នុងគភ៌ អាចទាមទារតាមរយៈអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាល។ អ្នកទាំងនោះ អាចប្រើសិទ្ធិទាមទារអោយទារកបាន។

៦- ពេលបញ្ចប់សមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិ

រយៈពេលនៃការទទួលបាននូវសិទ្ធិរបស់រូបវ័ន្តបុគ្គលម្នាក់ៗ គឺមានរយៈពេលកំណត់ មិនអាចស្ថិតស្ថេរជា អមតៈទេ។ យោងតាមមាត្រា ៨ សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិរបស់រូបវ័ន្តបុគ្គលម្នាក់ៗ ត្រូវបាត់បង់អស់ នៅពេលទទួល មរណភាព។

២- សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ គឺសំដៅលើសមត្ថភាពដែលអាចយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យបានអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់ នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន (មាត្រា ១៤)។ "សកម្មភាព" នៅពេលនេះ មានន័យថា ជាកិច្ចសន្យា និង សកម្មភាព ឯកតោភាគី (មាត្រា ១៥)។ តាមគោលការណ៍ស្វ័យភាពបុគ្គលឯកជន បុគ្គល អាចបង្កើតទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិរបស់ ខ្លួន តាមរយៈឆន្ទៈសេរីរបស់ខ្លួន។ មកដល់ចំណុចនេះ វា មានភាពចាំបាច់ណាស់ សំរាប់បុគ្គល ដែលអាចបង្ហាញនូវ ឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ដោយត្រឹមត្រូវ។ នៅក្នុងន័យថានេះ សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ត្រូវបានទាញចេញពី គោលការណ៍ស្វ័យ ភាពបុគ្គលឯកជន។

២-១ គោលបំណង

ផ្នែកទី ៣ ក្នុងគន្ថីទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងអំពីសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ និង វិធីគីសំរាប់ការពារកុំ អោយមានការខូចខាត ដល់កិច្ចការជំនួញរបស់អ្នកដែលពុំមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការយល់ដឹង និង ការ វិនិច្ឆ័យ អំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។

២-២ អានុភាពនៃការខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

យោងតាមមាត្រា ១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងថា "សកម្មភាពដែលភាគីបានធ្វើនៅក្នុងស្ថានភាពដែលខ្លួន មិនអាចយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យបានអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនបាន អាចលុបចោលបាន"។

មានន័យថា សំរាប់សកម្មភាពណាដែលធ្វើដោយជនដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពចុះថយយ៉ាងខ្លាំងនូវសមត្ថភាព ក្នុងការយល់ដឹង និង ការវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន អាចលុបចោលបាន។ ឧទាហរណ៍ បុគ្គល ដែលមិនអាចយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យបាននូវសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដោយសារជននោះ បរិភោគស្រា ច្រើនហួសស្រវឹង ឬ ជននោះប្រើប្រាស់ថ្នាំដែលប៉ះពាល់ដល់សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ។ ប្រសិនបើ សាមីជន ឬ សន្តតិជន ឬ អច្ច័យលាភី លុបចោល សកម្មភាពនោះ សកម្មភាពនោះ ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈតាំងពីដំបូង (មាត្រា ៣៥៨ កថាខណ្ឌទី ២ និង មាត្រា ៣៥៩ កថាខណ្ឌទី ២)។

២-៣ លក្ខខណ្ឌក្នុងការវិនិច្ឆ័យទៅលើសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

បុគ្គលម្នាក់ៗ មានសេរីភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ក៏ប៉ុន្តែដើម្បីអោយការបង្ហាញឆន្ទៈនេះ ប្រព្រឹត្តទៅបានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព វា មានភាពចាំបាច់ណាស់ ដែល គាត់ ត្រូវមានសមត្ថភាពដែលអាចយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យលើលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពដែលខ្លួនធ្វើ។ ដើម្បីដឹង ថាតើបុគ្គលម្នាក់ៗ មានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ឬក៏ខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ គឺត្រូវពិនិត្យមើលនូវលក្ខខណ្ឌក្នុងការវិនិច្ឆ័យដូចខាងក្រោម :

១- តើបុគ្គលនោះ អាចយល់ដឹងពីអត្ថន័យតាមផ្លូវច្បាប់នូវសកម្មភាពដែលខ្លួនបានធ្វើដែរ ឬ ទេ?

២- តើបុគ្គលនោះ អាចវិនិច្ឆ័យពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នូវសកម្មភាពដែលខ្លួនបានធ្វើដែរ ឬ ទេ?

ឧទាហរណ៍ បុគ្គល ដែលអសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹងពីអត្ថន័យ និង អានុភាពនៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារការប្រើថ្នាំញៀន ច្រើនហួសកំរិត អាចចាត់ទុកថាគ្មានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ។

បន្ថែមពីលើនេះ វា មានការលំបាក ក្នុងការគិតថា ទារក ឬ កូនក្មេងតូចៗ អាចយល់ដឹងពីអត្ថន័យតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ ក៏ប៉ុន្តែ វា អាស្រ័យទៅលើការវិនិច្ឆ័យតាមការអនុវត្តជាក់ស្តែងនៅកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងថាតើទារក ឬ កូនក្មេងតូចៗ នៅអាយុប៉ុន្មាន ត្រូវបានចាត់ទុកថា មានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ។

៣- សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព

៣-១ គោលបំណង

ផ្នែកទី ៤ នៅក្នុងគន្ថីទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងអំពីរបបសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ដែលមានគោលបំណងដើម្បីការពារកុំអោយមានការខូចខាត ដែលកើតឡើងដោយសារកិច្ចការជំនួញរបស់អ្នក ដែលពុំមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការធ្វើសកម្មភាព។

ទោះបីជា បុគ្គល ដែលមិនមានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព នាពេលធ្វើសកម្មភាពនោះ វា មានការលំបាកក្នុងបញ្ជាក់ពីសមត្ថភាពនេះ នៅពេលក្រោយ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ប្រសិនបើជនបែបនេះ អាចលុបកិច្ចសន្យា ចោលបានដោយសារតែការខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ វា ធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ស្ថេរភាពប្រតិបត្តិការណ៍ជំនួញរបស់ ភាគីម្ខាងទៀត។

ជាលទ្ធផល វា មានភាពចាំបាច់ណាស់ក្នុងការចាត់ចំណាត់ថ្នាក់ បុគ្គល ដែលមិនមានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ និងកំរិតនូវសមត្ថភាពរបស់ពួកគាត់ក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់ពួកគាត់ និង ដើម្បីរក្សានូវស្ថេរភាពប្រតិបត្តិការណ៍ជំនួញ។ ជាងនេះទៅទៀត បុគ្គល ដែលមានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈហើយ តែខ្វះសមត្ថភាពក្នុងប្រឈមមុខជាមួយនឹងប្រព័ន្ធ និង ផលប្រយោជន៍ស្មុគស្មាញ ត្រូវទទួលបានការការពារ។

ដោយផ្អែកលើទស្សនៈនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចាត់ចំណាត់ថ្នាក់ បុគ្គល ដែលមិនមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការធ្វើកិច្ចការដោយឯករាជ្យ និង បានបង្កើតអោយមានអ្នកអាណាព្យាបាលសំរាប់ពួកគាត់។

ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀត សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព សំដៅលើសមត្ថភាពដែល (ក) បុគ្គលម្នាក់ អាចបង្ហាញឆន្ទៈប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពជាស្ថាពរ និង ដោយឯករាជ្យ។ តាមន័យនេះ បុគ្គល ដែលមានសកម្មភាពពេញ លេញ

អាចបង្ហាញឆន្ទៈប្រកបដោយសុពលភាព ដោយការសំរេចចិត្តរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ដោយមិនចាំបាច់មានជំនួយពីបុគ្គលណាម្នាក់ឡើយ ។

ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព ត្រូវទទួលការអនុញ្ញាតពីអ្នកមានអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាល ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈរបស់ជននោះ នៅមុនពេលបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួន។ ប្រសិនបើជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព ធ្វើសកម្មភាពដោយមិនបានទទួលការអនុញ្ញាតពីអ្នកមានអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាល ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈទេ នោះ សកម្មភាពរបស់ជននោះ អាចលុបចោលបាន។ នេះ ជាការបញ្ជាក់ថា ជនទាំងនោះ មិនអាចធ្វើសកម្មភាពប្រកប ដោយប្រសិទ្ធភាព និងឯករាជ្យបានទេ។ ដូច្នេះ ជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព ត្រូវចាត់ទុកថាជា *ជនអសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព*។

ជាក់ស្តែង នៅពេលដែលសកម្មភាពដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបុគ្គល ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ត្រូវបានបញ្ចប់ វា មានការលំបាកសំរាប់ភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីដឹងថា ជននោះ មិនមាន សមត្ថភាពពេញលេញ។ ហើយប្រសិនបើចេះតែឱ្យ ភាគីខាងជនអសមត្ថភាព អាចលុបចោលសកម្មភាពដោយសារ អសមត្ថភាព ដោយមិនមានកំរិត វាអាចធ្វើអោយបាត់បង់ដល់ស្ថេរភាពក្នុងការប្រកបកិច្ចការ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត វា ក៏មានភាពចាំបាច់ក្នុងការការពារជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព។ ដូចនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចចាត់ថ្នាក់ជន ទាំងនោះជាបីប្រភេទ ដើម្បីរក្សាតុល្យភាព រវាងការការពារជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព និង ថែរក្សានូវស្ថេរ ភាពនៅក្នុងការប្រកបកិច្ចការ (មាត្រា ១៦) ។ ជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព គឺមានដូចជា :

១- អនីតិជន

២- ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

៣- ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ

៣-២ អនីតិជន

(ក) គោលគំនិត

អនីតិជន សំដៅទៅលើ ជនដែលមានអាយុក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ។ (មាត្រា ១៧)

ក៏ប៉ុន្តែ អនីតិជនដែលទទួលអត្តាធីនភាព ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានដល់នីតិភាព។ (មាត្រា ២២)

(ខ) អ្នកអាណាព្យាបាល

អ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសំរាប់អនីតិជន

(គ) ទំហំនៃសមត្ថភាព

សកម្មភាព ដែលអនីតិជនបានធ្វើ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលជាគោលការណ៍ អាចត្រូវលុបចោលបាន (មាត្រា ១៨) ។

ក៏ប៉ុន្តែ អនីតិជន អាចធ្វើសកម្មភាពដោយគ្មានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលនៅក្នុងករណីខាងក្រោមនេះ :

❋ **សកម្មភាពទទួលសិទ្ធិ**

ឧទាហរណ៍ ទទួលយកប្រទានកម្ម ដោយគ្មានជាប់បន្ទុក

❋ សកម្មភាពឱ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច

ឧទាហរណ៍ ចុះកិច្ចសន្យា ដោយរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច

❋ សកម្មភាពដែលទាក់ទងសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ

មូលហេតុដែល អនីតិជន អាចធ្វើសកម្មភាពទាក់ទងនឹងសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ ដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាល ឬ អ្នកមានអំណាចមេបា គឺដោយសារគោរពទៅលើសិទ្ធិស្វ័យសំរេចរបស់អនីតិជន និងស្ថិរភាពនៃប្រតិបត្តិការណ៍ជំនួញ ជាពិសេស នៅក្នុងករណីដែលជាប្រតិបត្តិការណ៍សាមញ្ញ និង សំខាន់។

ឧទាហរណ៍ ការទិញម្ហូបអាហារ ឬ សំលៀកបំពាក់ ការបង់ទិក ចំណាយលើការបំភ្លឺ និង កំដៅ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជា សកម្មភាពដែលទាក់ទងសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ។ វា មានលក្ខណៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងការសំរេចថាតើសកម្មភាពណា គឺជាសកម្មភាពដែលទាក់ទងសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ ដោយធ្វើការពិចារណាទៅលើលក្ខខណ្ឌជាច្រើនផ្សេងទៀត ដូចជាអាយុរបស់អនីតិជន តំលៃ ឬ ប្រភេទនៃកិច្ចការនោះ ជាអាទិ៍។

❋ ការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសំរាប់អនីតិជនអនុញ្ញាអោយចាត់ចែង (មាត្រា ១៩)

ឧទាហរណ៍ ការចំណាយប្រាក់ ប្រចាំខែ

❋ សកម្មភាពសកម្មភាពទាក់ទងនឹងអាជីវកម្ម ដែលអនីតិជន ត្រូវបានអនុញ្ញាតអោយធ្វើ ដោយអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាល (មាត្រា ២០ កថាខណ្ឌទី ១) ។

(ឃ) អានុភាពនៃសកម្មភាព ដែលបានធ្វើឡើងដោយអនីតិជន ដោយមិនមានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាល

សកម្មភាពដែលអនីតិជនបានធ្វើ ដោយមិនបានទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អាចលុបចោលបាន ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ។

អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលនូវសកម្មភាពនោះបាន រួមមាន :

- អនីតិជនសាមីខ្លួន
- អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា (ឪពុក ឬ ម្តាយ)
- អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន (អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់)

ឧទាហរណ៍ : **ក** អាយុ ១០ឆ្នាំ បានចុះកិច្ចសន្យាទិញទូរស័ព្ទដៃពី **ខ** ក្នុងតម្លៃ ២០០ $ ដោយមិនឱ្យឪពុកម្តាយដឹង ហើយក៏គ្មានការយល់ព្រមពីឪពុកម្តាយដែរ។ ក្រោយពេលចុះកិច្ចសន្យាទិញទូរស័ព្ទដៃរួចហើយ ទើបឪពុកម្តាយរបស់ **ក** ដឹង ហើយក៏ មិនឯកភាព និងការទិញទូរស័ព្ទដៃនេះដែរ ។

នៅក្នុងករណីនេះ ឪពុកម្តាយរបស់ **ក** អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដែល **ក** បានធ្វើជាមួយនឹង **ខ** បាន ឬ **ក** ខ្លួនឯងក៏អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលបានធ្វើរួចហើយនោះបានដែរ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ការទិញវត្ថុប្រើប្រាស់រាល់ថ្ងៃ ដូចជា ប៊ិច សៀវភៅ -ល- ដែលអនីតិជន បានធ្វើកិច្ចសន្យារួចហើយ ក៏ជាកិច្ចសន្យា ដែលមានសុពលភាពដែរ ហើយអនីតិជន អាចសម្រេច និង ធ្វើសកម្មភាពនោះ ដោយខ្លួនឯងបាន ។

ករណីសិក្សា

តើសកម្មភាពខាងក្រោមនេះ ដែល អនីតិជន **ក** បានធ្វើ ដោយមិនមានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាច មេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលរបស់ខ្លួន អាចត្រូវបានលុបចោលដែរ ឬ ទេ?

(១). **ក** បានទទួលប្រាក់ ដែលជាអំណោយថ្ងៃខួបកំណើត ពីឪពុកមាររបស់ខ្លួន

(២). **ក** បានលក់ដីអោយទៅ **ខ**

(៣). **ក** បានទិញម៉ូតូមួយគ្រឿង ដោយប្រើប្រាក់សន្សំរបស់ខ្លួន ដែលបានមកពីការប្រាក់ចំណាយប្រចាំថ្ងៃ ដែលឪពុកម្តាយ បានអោយសំរាប់ចាយវាយ

(៤). **ក** ត្រូវបានអ្នកមានអំណាចមេបាអនុញ្ញាតអោយលក់ផ្លែឈើ។ **ក** បានទិញផ្លែចេក អស់ ៥០០ ដុល្លា ដោយបង់រំលោះ។ ក្រោយមក **ក** បានទទួលនូវការបញ្ចុះតំលៃ ៥០ ដុល្លា និង ត្រូវបង់ត្រឹមតែ ៤៥០ ដុល្លា ទៅអ្នក លក់។

(៥). **ក** បានទិញសៀវភៅសរសេរមួយក្បាល តំលៃ ១ ដុល្លា ដោយយកប្រាក់ចាយវាយប្រចាំថ្ងៃទៅ ទិញ។

(៦). **ក** បានទិញឡានដែលប្រើហើយ ក្នុងតំលៃ ៤០០ ដុល្លា ដែលតាមពិតទៅឡាននោះតំលៃ ១០០០ ដុល្លា ហើយ បានយកមរតករបស់ខ្លួន ទៅបង់ថ្លៃទិញ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង មូលហេតុសំអាង

(១) មិនអាចលុបចោលទេ

ការទទួលប្រទានកម្ម ដោយមិនជាប់បន្ទុក គឺគ្រាន់តែសកម្មភាពដែលទទួលសិទ្ធិតែប៉ុណ្ណោះ (មាត្រា ១៨)

(២) អាចលុបចោលបាន

នៅក្នុងករណីដែល **ក** បានលក់ដីរបស់ខ្លួន ទៅអោយ **ខ** នោះ **ក** ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចប្រគល់ដីនោះ។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើ **ក** ធ្វើសកម្មភាព ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាល សកម្មភាព របស់ **ក** អាចត្រូវបានគេលុបចោល។

(៣) មិនអាចលុបចោលទេ

នេះ គឺជាករណីដែល អ្នកមានអំណាចមេបា បានអនុញ្ញាតអោយចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយមិនបានកំណត់គោលបំណង។

(៤) មិនអាចលុបចោលទេ

ក ត្រូវបានអ្នកមានអំណាចមេបា អនុញ្ញាតអោយប្រកបអាជីវកម្ម ។ នៅក្នុងករណីនេះ ក មានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ដូចនីតិជនដែរ ដូច្នេះ សកម្មភាពនេះ មិនអាចលុបចោលបានទេ ដោយមិនចាំបាច់គិតទៅលើការបញ្ចុះតំលៃទេ ។

(៥) មិនអាចលុបចោលទេ

សកម្មភាពនេះ គឺជា ការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដោយមានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ដោយមិនបានកំណត់គោលបំណង និង សកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ។

(៦) អាចលុបចោលបាន

ក ត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចបង់ប្រាក់ចំនួន ៤០០ ដុល្លា ទោះបីជាតំលៃនោះ ត្រូវបានបញ្ចុះក៏ដោយ ។ ដូច្នេះ កិច្ចសន្យាអាចត្រូវបានលុបចោល ។

៣-៣ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

(ក) គោលគំនិត

មាត្រា ២៤ បានចែងថា :

១. ចំពោះជនដែលស្ថិតនៅក្រោមស្ថានភាពជានិរន្តរ៍ ដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដោយសារតែមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី តុលាការ អាចប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាព្យាបាលទូទៅបាន តាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធញាតិដែលស្ថិតនៅក្នុង ៤ (បួន) ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហិតូបត្ថម្ភកៈ មេឃុំ ឬ ចៅសង្កាត់នៃលំនៅដ្ឋានរបស់ជននោះ ឬ តំណាងអយ្យការ ។ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលសាមីខ្លួន មិនទាន់ដល់អាយុ ១៥ (ដប់ប្រាំ) ឆ្នាំ នៅពេលដែលមានពាក្យសុំ ។

២. ក្នុងករណីធ្វើការប្រកាស ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខ័ណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បើសាមីខ្លួន ជាជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ តុលាការ ត្រូវលុបចោលការប្រកាសចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភចំពោះជននោះ ។

វា មានន័យថា ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ គឺជាជនដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពជានិរន្តរ៍ ដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យបាន ដោយសារតែមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ។

ដូចបានបញ្ជាក់ខាងលើ ជនដែលស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដោយសារវិបត្តិស្មារតីបែបនេះ តុលាការ អាចប្រកាសពីអាណាព្យាបាលទូទៅ ដែលមានលក្ខខណ្ឌពីរយ៉ាង ដែលលក្ខខណ្ឌទាំងពីរនោះគឺ :

១. ខ្វះសមត្ថភាពជានិរន្តន៍

២. ត្រូវប្រកាសដោយតុលាការ អំពីការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ

<u>ឧទាហរណ៍</u> :

① ជនដែលមិនអាចទិញឥវ៉ាន់ប្រចាំថ្ងៃដោយខ្លួនឯងបាន ហើយចាំបាច់ត្រូវមានអ្នកជំនួសក្នុងការធ្វើកិច្ចការ

② ជន ដែលមិនអាចវិនិច្ឆ័យពីជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដូចជា ឈ្មោះ គ្រួសារ និងទីកន្លែងដែលខ្លួនរស់នៅ ជាអាទិ៍

③ ជនដែលធ្លាក់ក្នុងស្ថានភាព ជាមនុស្សរុក្ខជាតិ (ឧទាហរណ៍ ស្ថានភាពស្លាប់ខួរក្បាល)

របបអាណាព្យាបាលទូទៅនេះ គឺជារបបមួយសម្រាប់ការពារសិទ្ធិរបស់ជន ដែលមានសមត្ថភាពខ្សោយ ដែលមានដូចជា ជីវិត រូបរាងកាយ សេរីភាព ទ្រព្យសម្បត្តិ ជាអាទិ៍ ព្រោះជនខ្វះសមត្ថភាព មិនអាចយល់ដឹងអំពី លទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ។

ចំពោះជនបែបនេះ ប្រសិនបើមានពាក្យសុំឱ្យប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅពីសាមីខ្លួន ឬ គ្រួសារ នោះ តុលាការ ត្រូវពិនិត្យមើលពីស្ថានភាព ដើម្បីវិនិច្ឆ័យនូវការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ហើយជ្រើសតាំងអ្នកដែលសមរម្យឱ្យធ្វើជាអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ។

ចំពោះអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនវិញ ក៏មាន សិទ្ធិ និងដាក់ពាក្យសុំឱ្យប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅផងដែរ ការអនុញ្ញាតឱ្យមានសិទ្ធិនេះ ក៏ព្រោះតែ អ្នកត្រួតពិនិត្យអាចត្រូវបានគេសន្និដ្ឋានថា វា មានសារសំខាន់សំរាប់អនីតិជន ដែលមានសមត្ថភាពខ្សោយ ត្រូវបានប្រកាសឱ្យចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ។

រីឯជនដែលស្ថិតក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភ ប្រសិនបើ ជនដែលមានវិបត្តិផ្នែកស្មារតី ហើយ គ្មានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ហិតូបត្ថម្ភកៈ ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យហិតូបត្ថម្ភកៈ អាចនឹងដាក់ពាក្យសុំដើម្បីចាប់ផ្តើមការប្រកាសអាណាព្យាបាលទូទៅបាន ប៉ុន្តែដោយសារតែ ជនស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភរួចហើយ ដូច្នេះ តុលាការ ត្រូវលុបចោលការប្រកាសចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភនោះ ដោយឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន នៅពេលដែលតុលាការ ធ្វើការប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាល ។

ការតម្រូវឱ្យតុលាការលុបចោលដូចនេះ ក៏ព្រោះតែបើយើង ទុកជនម្នាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភ ផង និងរបបអាណាព្យាបាលទូទៅផង វានឹងនាំឱ្យមានទំនាក់ទំនងគតិយុត្តដ៏ស្មុគស្មាញមួយឡើង ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ចំពោះការសុំប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ អាចធ្វើទៅបានលុះត្រាតែ សាមីខ្លួន នោះមានអាយុ ១៥ឆ្នាំ ឡើងទៅទើបអាចធ្វើបាន ។

(ខ) អ្នកអាណាព្យាបាល

អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ

(គ) ទំហំនៃសមត្ថភាព

រាល់សកម្មភាព ដែលជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅបានធ្វើ អាចលុបចោលបាន ។ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះ មិនត្រូវអនុវត្តឡើយ ចំពោះ សកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ។ (មាត្រា ២៦)

វា មានន័យថា សកម្មភាពរបស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលបានធ្វើ អាចត្រូវបានគេលុបចោល ដោយសាមីខ្លួន ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ទោះបីជាសកម្មភាព ដែលជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅបានធ្វើ ដោយមានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅក៏ដោយ ក៏សកម្មភាពនោះ អាចលុបចោលបាន ដែរ ព្រោះ អ្នកនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពជានិរន្តន៍ ដែលខ្វះសមត្ថភាព ដូច្នេះ ទោះបីជា

អ្នកអាណាព្យាបាល បានផ្ដល់នូវការយល់ព្រមជាមុនក៏ដោយ ក៏ជន ដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាល មិនធ្វើសកម្មភាពជាចាំបាច់ តាមការរំពឹងទុកដែរ ។ ក៏ប៉ុន្តែ សកម្មភាព ដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដែលជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលធ្វើសកម្មភាពនោះ មិនអនុញ្ញាតិឱ្យធ្វើការលុបចោលបានទេ ។ អត្ថន័យនៃ "ជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ" និង មូលហេតុនៃបញ្ញត្តិនេះ គឺមានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងករណីនៃអនីតិជន ។

មាត្រា ២៦ បានបញ្ញត្តពី ការកម្រិតសមត្ថភាពរបស់អ្នកនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ទាក់ទងនឹង សកម្មភាពដែលពាក់ព័ន្ធនឹងទ្រព្យសម្បត្តិប៉ុណ្ណោះ រីឯ សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនឹងឋានៈបុគ្គលរបស់ជន ដែលនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅវិញ ត្រូវការនូវការពិចារណាផ្សេងទៀត ។

ឧទាហរណ៍ មាត្រា ៩៩៤ បានចែងថា អ្នកនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ អាចរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍បានក្នុងករណីដែល ជននោះ មានសមត្ថភាពក្នុងកម្រិតអប្បរមា ដែលចាំបាច់ដើម្បីធ្វើការវិនិច្ឆ័យពីអានុភាពនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។ ក្នុងករណីនេះ មិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅឡើយ ។

នៅក្នុងករណីដែល នីតិជន ដែលមានវិបត្តិស្មារតីជានិរន្តរ៍ ដែលពុំមានការប្រកាសពីតុលាការ បានធ្វើ សកម្មភាព សកម្មភាពនោះ អាចលុបចោលបាន ដោយផ្អែកលើមាត្រា ១៤ (ការខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ) ។

៣-៤ ជននៅក្រោមហិត្ថបត្ថម្ភ

(ក) គោលគំនិត

ជនក្រោមហិតូបត្ថម្ភមានលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យគឺ :

❋ មានសមត្ថភាពតិចតួចពេកក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ។

❋ ការប្រកាសដោយតុលាការ

មាត្រា ២៨ ចែងថា :

១. ចំពោះជន ដែលមានសមត្ថភាពតិចតួចពេកក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់ នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី តុលាការ អាចប្រកាសចាប់ផ្ដើមហិតូបត្ថម្ភលើជននោះ បានតាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ន្ធញាតិ ដែលស្ថិតក្នុង ៤ (បួន) ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាល មេឃុំ ឬ ចៅសង្កាត់ នៃលំនៅដ្ឋានរបស់ជននោះ ឬ តំណាងអយ្យការ ។

២ .ក្នុងករណីដែលធ្វើការប្រកាស ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខ័ណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បើសាមីខ្លួនជាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ តុលាការ ត្រូវលុបចោលការប្រកាសចាប់ផ្ដើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ចំពោះជន នោះ ។

វា មានន័យថា ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ គឺជាជនដែលមានសមត្ថភាពតិចតួចពេក ក្នុងការ យល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យ ដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកស្មារតី (លើកលែងតែអ្នកដែលជាកម្មវត្ថុនៃរបបអាណាព្យាបាល) ។

(ខ) អ្នកអាណាព្យាបាល

ហិតូបត្ថម្ភកៈ

នៅក្នុងករណី ដែលមានពាក្យសុំពីសាមីខ្លួន ឬ ពីអ្នកមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំដើម្បីសុំឱ្យចាប់ផ្ដើមហិតូបត្ថម្ភ តុលាការ ត្រូវធ្វើកាពិនិត្យស្ថានភាពនោះ និង វិនិច្ឆ័យអំពីការចាប់ផ្ដើមហិតូបត្ថម្ភនេះ ហើយ ជ្រើសតាំងជន ដែលខ្លួនទទួលស្គាល់ថា មានលក្ខណៈសមស្របអាចធ្វើជាហិតូបត្ថម្ភកៈបាន ។ (មាត្រា ២៩)

របបហិតូបត្ថម្ភនេះ មានលក្ខណៈខុសគ្នានឹងរបបអាណាព្យាបាល ដោយជនដែលជាកម្មវត្ថុនៃហិតូបត្ថម្ភ គឺមានស្មារតី និង សមត្ថភាពតិចតួចក្នុងការយល់ដឹង ប៉ុន្តែ ជនដែលជាកម្មវត្ថុនៃអាណាព្យាបាល គឺខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈជានិរន្តរ៍ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ និង អ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ឱ្យប្រកាសចាប់ផ្ដើមហិតូបត្ថម្ភ គឺដោយសារតែគិតដល់ករណីពិការភាពខាងផ្នែកផ្លូវចិត្តរបស់ជន ដែលធ្លាប់នៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ។ នៅក្នុងករណីដែល តុលាការ ទទួលស្គាល់ការចាប់ផ្ដើមហិតូបត្ថម្ភ សំរាប់ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ នោះ តុលាការ ត្រូវលុបចោលការប្រកាសការចាប់ផ្ដើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ។

(គ) ទំហំនៃសមត្ថភាព

ជាគោលការណ៍ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ អាចធ្វើសកម្មភាព ដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈទេ ។ ក៏ប៉ុន្តែ គាត់ មិនអាចចុះកិច្ចសន្យាជាក់លាក់មួយចំនួន ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣០ ។

សកម្មភាពដែលជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភបានធ្វើ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ ដូចខាងក្រោម នេះ អាចលុបចោលបាន :

ក. ការទទួល ឬ ការប្រើប្រាស់ទុន

ខ. ការខ្ចីទ្រព្យ ឬ ការធានា

គ. ការធ្វើសកម្មភាពដែលមានគោលបំណងទទួលបាន ឬ ធ្វើឱ្យបាត់បង់សិទ្ធិដែលទាក់ទង និង អចលនវត្ថុ ឬ ទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលមានសារៈសំខាន់ផ្សេងទៀត ។

ឃ. ការធ្វើសកម្មភាពបណ្ដឹង

ង. ការធ្វើប្រទានកម្ម ឬ ធ្វើកិច្ចសន្យាស្រុះស្រួល ឬ កិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តកម្ម

ច. ការទទួលស្គាល់នូវសន្តតិកម្ម ឬ ការបោះបង់ចោលនូវសិទ្ធិសន្តតិកម្ម ឬ ការបែងចែកមតិក

ឆ. ការប្រកែកមិនទទួលប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទាន ឬ ការយល់ព្រមទទួលនូវប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទានដែលភ្ជាប់នឹងបន្ទុក

ជ. ការសាងសង់សំណង់ថ្មី ការសាងសង់ឡើងវិញ ការសាងសង់បន្ថែម ឬ ការជួសជុលធំ

ឈ. ការធ្វើភតិសន្យា ដែលមានអំឡុងពេលលើសពី ៣ (បី) ឆ្នាំ ចំពោះដីធ្លី លើសពី ២ (ពីរ) ឆ្នាំ ចំពោះ អាគារ លើសពី ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ចំពោះចលនវត្ថុ ។

៣. សកម្មភាពដែលតុលាការបានប្រកាសជាពិសេសថា ចាំបាច់ត្រូវមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ តាមពាក្យសុំរបស់ជន ដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រា ២៨ (ការប្រកាសចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈ ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យហិតូបត្ថម្ភកៈ ។

ក្នុងករណីដែល ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ បានធ្វើសកម្មភាពដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈទេ សាមីខ្លួន ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈ អាចលុបចោលសកម្មភាព ដែលបានធ្វើរួចហើយនោះបាន ។

ជាគោលការណ៍ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ អាចធ្វើសកម្មភាព ដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈឡើយ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ពាក់ព័ន្ធនឹងសកម្មភាពទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិជាក់លាក់ ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ចាំបាច់ត្រូវមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភ ។

ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងករណី ដែលសកម្មភាពខាងលើ ត្រូវបានធ្វើឡើងទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ អាចធ្វើសកម្មភាពដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈឡើយ ។

ឧទាហរណ៍ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ អាចដកប្រាក់បន្តិចបន្តួចពីគណនីបញ្ញើ ជាដើម ...។

❋ ការការពារភាគីម្ខាងទៀត នៃជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព

ដោយសារតែ ភាគីម្ខាងទៀត ដែលបានធ្វើសកម្មភាពជាមួយនឹងជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ងាយស្រួលទទួលរងនូវការខូចខាតប្រយោជន៍ និង ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុវត្ថិភាពនៃកិច្ចការជួញដូរ ព្រោះ ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព អាចនឹងលុបចោលនូវកិច្ចសន្យានោះពេលណាក៏បាន ។ ដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានបញ្ញត្តិនូវវិធានដើម្បីការពារភាគីដែលបានចុះកិច្ចសន្យាជាមួយនឹងជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ។

ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពនេះ សំដៅលើ :

- អនីតិជន
- ជនក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ
- ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ

ជារួម ជនដែលអសមត្ថភាព អាចលុបចោលនៃសកម្មភាពដែលបានធ្វើ ដូច្នេះ វាអាចធ្វើឱ្យភាគីដែលបានធ្វើកិច្ចសន្យា ជាមួយនឹងអសមត្ថជន ងាយនឹងបាត់បង់ប្រយោជន៍ និង អាចទទួលនូវហានិភ័យផ្សេងៗ ។

ដូច្នេះ ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ភាគី ដែលបានបង្កើតកិច្ចសន្យាជាមួយនឹងអសមត្ថជន ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងពីសិទ្ធិដាស់តឿនរបស់ភាគីនោះទៅអ្នកអាណាព្យាបាល ឬ អ្នកដែលមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឱ្យធ្វើការផ្តល់សច្ចានុម័តចំពោះសកម្មភាពនោះ ។ (មាត្រា ៣២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

ប្រសិនបើ ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព បានប្រើវិធីឆបោក ដើម្បីឱ្យគេជឿជាក់ថាជាសមត្ថជននោះ សកម្មភាពនោះ មិនត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យលុបចោលបានទេ (មាត្រា ៣៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

- សិទ្ធិដាស់តឿន (មាត្រា ៣២)

ភាគីម្ខាងនៃជនដែលត្រូវកម្រិតសមត្ថភាព អាចមានសិទ្ធិជូនដំណឹងទៅជន ដែលបានកំណត់មួយចំនួន និង ធ្វើការដាស់តឿនអោយជននោះឆ្លើយថា ផ្តល់ ឬ មិនផ្តល់ សច្ចានុមតិ នៅក្នុងអំឡុងពេលជាក់លាក់ជាកំណត់។

កិច្ចសន្យា ដែលបានបង្កើតឡើងជាមួយនឹង ជនដែលត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាពនោះ គឺជាកិច្ចសន្យាមានសុពលភាពដែរ។ ប៉ុន្តែ កិច្ចសន្យានោះ អាចនឹងត្រូវបានលុបចោល ហើយ ភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពអស្ថេរភាព ដោយគ្មានទីបញ្ចប់នៃកិច្ចសន្យា ដែលអាចត្រូវបានគេលុបចោល។ ដូចនេះ ភាគីម្ខាងទៀតអាចដាស់តឿនឱ្យភាគីនៃជន ដែលត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាព ត្រូវកំណត់ច្បាស់លាស់នូវទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិនោះឱ្យបានឆាប់រហ័ស ។

តើអ្វីទៅជាការដាស់តឿន ហើយ ដាស់តឿននៅពេលណា ?

ក្រោយពេលដែលភាគីម្ខាងទៀត បានចុះកិច្ចសន្យាជាមួយនឹងជន ដែលត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាព រួច ហើយ ភាគីនោះ អាចធ្វើការដាស់តឿនបុគ្គលជាក់លាក់មួយចំនួន ឱ្យធ្វើការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ថាតើ <u>គាត់ផ្តល់សច្ចានុមតិលើកិច្ចសន្យានោះដែរ ឬ ទេ</u>។

រីឯ អ្នកត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាព បានក្លាយជាជន ដែលមានសមត្ថភាពពេលលេញ ភាគីម្ខាងទៀតអាចជូនដំណឹងទៅជននោះ និង ធ្វើការដាស់តឿន អោយឆ្លើយថាតើ គាត់ ផ្តល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពនោះ ឬ អត់ នៅក្នុងអំឡុងពេលលើសពី ១ ខែ ព្រោះ ជនដែលបានទទួលការដាស់តឿននោះ ក៏ចាំបាច់ត្រូវការពេលវេលាមួយដើម្បីពិចារណាលើលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដែរ ។

ដូច្នេះ បើបានធ្វើការដាស់តឿននេះ ហើយ ក្នុងរយៈពេលនោះ បានកន្លងផុតទៅ ដោយគ្មានចម្លើយអំពី ការផ្តល់ ឬ មិនផ្តល់នូវសច្ចានុមតិលើសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន សកម្មភាពនោះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាបាន ផ្តល់សច្ចានុមតិ ។

ដូច្នេះ ភាគីម្ខាងទៀត អាចជូនដំណឹងទៅអ្នកមានអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាល ឬ ហិតូបត្ថម្ភកៈ និង ធ្វើការដាស់តឿនជននោះ នៅមុនពេលដែលជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព ក្លាយជាជនដែលមានសមត្ថភាពឱ្យ ឆ្លើយថា បានផ្តល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពនោះ នៅក្នុងអំឡុងពេលលើសពី ១ ខែ។ នៅក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើអ្នកអាណាព្យាបាល មិនបានឆ្លើយតប នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះទេ សកម្មភាពនោះ ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានផ្តល់សច្ចានុមតិ (មាត្រា ៣២ កថាខណ្ឌទី ២) ។

ជាងនេះទៅទៀត នៅក្នុងករណីនៃហិតូបត្ថម្ភ ភាគីម្ខាងទៀត អាចជូនដំណឹងទៅជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ហើយដាស់តឿនជននោះអោយទទួលយកសច្ចានុមតិពីហិតូបត្ថម្ភកៈ នៅក្នុងអំឡុងពេលលើសពី ១ ខែ។ ប្រសិន បើជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ មិនបានជូនដំណឹងនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះទេ កិច្ចសន្យា ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានលុប ចោល (មាត្រា ៣២ កថាខ័ណ្ឌទី ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

- ការឆបោករបស់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព

ប្រសិនបើជន ដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព បានប្រើប្រាស់មធ្យោបាយឆបោក ដើម្បីឱ្យគេជឿជាក់ថា ខ្លួនជាសមត្ថជន ជននោះ មិនអាចលុបចោលសកម្មភាពបានទេ ។

☞ <u>មានន័យថា</u> ក្នុងករណីដែលជនត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព បានប្រើវិធីឆបោកធ្វើឱ្យភាគីម្ខាងទៀត យល់ច្រឡំថា ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពនោះជាសមត្ថជន និងបានធ្វើកិច្ចសន្យា ហើយ ជនដែលត្រូវបាន កម្រិតសមត្ថភាព ឬ អ្នកអាណាព្យាបាល អាចលុបកិច្ចសន្យានោះ នោះ វា មិនមានភាពយុត្តិធម៌ចំពោះភាគីម្ខាង ទៀត ហើយ វា ក៏ផ្ទុយនឹង "លទ្ធិដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព"ដែរ ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងករណីនេះ ជនដែលត្រូវបានកំរិត សមត្ថភាព និង អ្នកអាណាព្យាបាលរបស់ខ្លួន មិនអាចលុបចោលសកម្មភាពនោះបានទេ (មាត្រា ៣៣ នៃក្រម រដ្ឋប្បវេណី) ។

មានលក្ខខណ្ឌចំនួន ៤ ដើម្បីទទួលស្គាល់នូវមធ្យោបាយឆបោក

(ក). ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព បានប្រើ "មធ្យោបាយឆបោក"

(ខ). មធ្យោបាយឆបោកនេះ ត្រូវបានគេប្រើ ដោយពាក់ព័ន្ធនឹង "សមត្ថភាព"

(គ). ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព បានប្រើមធ្យោបាយនោះ ដោយ "ចេតនា"

(ឃ). ភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវបានធ្វើអោយជឿជាក់ថា ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព គឺជាជនដែលមាន សមត្ថភាព ។

៤- ការការពារភាគីក្នុងការធ្វើចំនួញ ជាមួយជនដែលត្រូវកំរិតសមត្ថភាព

៤-១ គោលគំនិតនៃប្រព័ន្ធនេះ

នៅក្នុងករណីដែល ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព ធ្វើសកម្មភាពក្រៅពីទំហំសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ជនដែល ត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាពនោះ អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបាន ។ ផ្ទុយទៅវិញ ភាគីម្ខាងទៀត ដែលប្រកបកិច្ចការជាមួយនឹង ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព គឺតែងតែប្រឈមមុខនឹងហានិភ័យនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ទោះបីជា ភាគីនោះ មិនបាន ដឹងថាភាគីម្ខាងទៀត គឺជាជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព ដោយសុចរិត និង គ្មានកំហុស ។

ទន្ទឹមនឹងនេះ វា ហាក់ដូចជាអយុត្តិធម៌ ដែលជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព មានសិទ្ធិលុបចោល ខណៈពេល ដែលភាគីម្ខាងទៀត ស្ថិតនៅក្នុងទំនាក់ទំនងនៃកិច្ចសន្យាដែលអស្ថេរភាព ដែលអាចត្រូវបានគេលុបចោល ដោយគ្មានទី បញ្ចប់ ។ ជាងនេះទៅទៀត ប្រសិនបើ ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព បានប្រើមធ្យោបាយឆបោក ដើម្បីឱ្យគេជឿថា ខ្លួនគឺជាសមត្ថជន នោះ ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតអោយបដិសេធសកម្មភាពរបស់ខ្លួនឡើយ ដោយសារតែលទ្ធិដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព ។

ដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានបញ្ញត្តអំពីសិទ្ធិដាស់តឿន (មាត្រា ៣២) និង ការកំរិតការលុបចោលនៅក្នុងករណី ដែលជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព បានប្រើមធ្យោបាយឆបោក (មាត្រា ៣៣) ។

៤-២ សិទ្ធិដាស់តឿន

ភាគីម្ខាងទៀត នៃសកម្មភាពដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយជនដែលត្រូវបានកំរិតសកមត្ថភាព អាចធ្វើការជូនដំណឹងទៅជន ដែលបានកំណត់មួយចំនួន និង ដាស់តឿនឱ្យជននោះ ឆ្លើយថាផ្តល់ ឬ មិនផ្តល់នូវសច្ចានុមតិលើសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ (មាត្រា ៣២)។ មាត្រា ៣៥៨ និងមាត្រា ៣៥៩ គឺជាបទបញ្ញត្តិ ដែលចែងអំពីសិទ្ធិលុបចោល និង អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល ។ ចំណែក មាត្រា ៣៦១ រហូត មាត្រា ៣៦៣ ត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ។

ករណីសិក្សា :

នៅក្នុងករណីសិក្សាខាងក្រោម តើ **ក** អាចទាមទារឱ្យអនុវត្តកិច្ចសន្យានីមួយៗ ចំពោះ **ខ** បានដែរ ឬ ទេ?

(ឧទាហរណ៍ថា)

ខ មានអាយុ ១៥ ឆ្នាំ។ **ខ** បានទិញរថយន្តពី **ក** ក្នុងតំលៃ ១០.០០០ ដុល្លារ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា **គ** ។ **ក** បានជូនដំណឹងទៅ **គ** ហើយដាស់តឿនឱ្យ **គ** ឆ្លើយថា ផ្តល់ ឬ មិនផ្តល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពរបស់ **ខ** នៅក្នុងរយៈពេល ២ ខែ។ ក៏ប៉ុន្តែ រយៈពេល ២ ខែ បានកន្លងផុតទៅ ហើយ **ក** មិនបានទទួលនូវចំលើយពី **គ** ទេ ។

(ចំលើយ) **ក** អាចទាមទារឱ្យអនុវត្តកិច្ចសន្យាលក់ទិញជាមួយ **គ** បាន ដោយសារតែ **គ** ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានផ្តល់សច្ចានុម័តទៅលើសកម្មភាពរបស់ **ខ** ដោយយោងតាមមាត្រា ៣២ កថាខណ្ឌទី ២។

១. **ខ** គឺជាជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ។ **ខ** បានធ្វើកិច្ចសន្យាជាមួយ **ក** ដោយខ្ចីប្រាក់ចំនួន ១ លានដុល្លារ ជាមួយនឹងការប្រាក់ ១០០ ដុល្លារ ក្នុងមួយខែ ។ **ខ** មិនបានទទួលការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ **ឃ** ជាមុន នៅឡើយ ។

(ក) **ឃ** បានដឹងពីបំណុលរបស់ **ខ** ហើយបានបង់ការប្រាក់ ១០០ ដុល្លារ ទៅឱ្យ **ក** សំរាប់រយៈពេល ១ ខែ ។ បន្ទាប់មកកាលបរិច្ឆេទមកដល់ ។

(ខ) **ក** បានជូនដំណឹងទៅ **ខ** ហើយដាស់តឿន **ខ** ទទួលយកសច្ចានុមតិពី **ឃ** ក្នុងរយៈពេល ២ ខែ។ ប៉ុន្តែ **ខ** មិនបានឆ្លើយតប នៅក្នុងអំឡុងពេលនេះ ។

២. **ខ** មានអាយុ ១៥ ឆ្នាំ ។ **ខ** បានទទួលមរតកនូវដីពីឪពុករបស់ខ្លួន។ **ខ** បានធ្វើកិច្ចសន្យាជួលដីនោះ ទៅឱ្យ **ក** ក្នុងតំលៃ ២០ ដុល្លារ ក្នុង ១ ខែ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីម្តាយ **ខ** របស់ខ្លួន។ **ក** បានជូនដំណឹងទៅឱ្យ **ខ** ហើយដាស់តឿនឱ្យ **ខ** ឆ្លើយថា ផ្តល់ ឬមិនផ្តល់នូវសច្ចានុមតិទៅលើរបស់ **ខ** នៅក្នុងរយៈពេល ២ ខែ ។

(ក) **ខ** បានជូនដំណឹងទៅ **ក** ថា **ខ** លុបកិច្ចសន្យាដែលបានធ្វើឡើងរវាង **ក** និង **ខ** ដោយឆន្ទៈរបស់ខ្លួន។ បន្ទាប់មករយៈពេល ២ ខែ បានកន្លងផុតទៅដោយគ្មានចំលើយរបស់ **ខ** ។

(ខ) **ខ** បានជូនដំណឹងទៅ **ក** ថា **ខ** ផ្តល់សច្ចានុមតិលើកិច្ចសន្យាដែលបានធ្វើឡើងរវាង **ក** និង **ខ** ដោយឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ។ បន្ទាប់មករយៈពេល ២ ខែ បានកន្លងផុតទៅដោយគ្មានចំលើយរបស់ **ខ**។

៣. ខ គឺជាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ។ ខ បានទិញនាឡិការបស់ ក ដោយបង់រំលោះ ហើយបានទទួលនូវការយល់ព្រមរបស់អ្នកអាណាព្យាបាល ច ហើយ ក បានប្រគល់នាឡិកានោះឱ្យ ខ។ បន្ទាប់ ច បានលក់នាឡិកានោះទៅឱ្យ ឆ ក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់ ខ ។ ក មិនបានទទួលនូវការបង់ប្រាក់ថ្លៃលក់ទិញទេ។

(សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង មូលហេតុសំអាង)

១. (ក) ក អាចទាមទារឱ្យអនុវត្តកិច្ចសន្យាខ្ចីបរិភោគជាមួយ ខ បាន។

សកម្មភាពរបស់ ខ អាចត្រូវបានលុបចោល ដោយយោងទៅលើមាត្រា ៣០ ចំណុច ខ ហើយ ឃ គឺជាជនដែល បានផ្តល់សច្ចានុមតិទៅលើសកម្មភាពនេះ (មាត្រា ៣៦១ កថាខណ្ឌ ១)។ ឃ បានបង់ការប្រាក់ ១០០ ដុល្លាអោយទៅ ក ហើយ វា មានន័យថា ឃ បានអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មួយផ្នែក ដែលកើតចេញសកម្មភាព អាចលុបចោលបាន។ ដូច្នេះ សកម្មភាពរបស់ ខ ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានផ្តល់សច្ចានុមតិ តាមរយៈ ការផ្តល់សច្ចានុមតិ ដែលច្បាប់បានកំណត់ (មាត្រា ៣៦២ ចំណុច ក)។

(ខ) ក មិនអាចទាមទារឱ្យអនុវត្តកិច្ចសន្យាខ្ចីបរិភោគជាមួយ ខ បានទេ។

ក អាចជូនដំណឹង និង ដាស់តឿនអោយ ខ ទទួលយកសច្ចានុមតិពី ឃ នៅក្នុងអំឡុង ដែលបានកំណត់ជាក់ លាក់។ ប្រសិនបើ ខ មិនជូនដំណឹងថា ខ្លួន បានទទួលសច្ចានុមតិ នៅក្នុងអំឡុងពេលកំណត់នោះទេ នោះ កិច្ចសន្យាត្រូវ បានចាត់ទុកថាលុបចោល (មាត្រា ៣២ កថាខណ្ឌទី ៣)។

២. (ក) ក មិនអាចទាមទារឱ្យអនុវត្តកិច្ចសន្យាជួលដី ជាមួយ ខ បានទេ។

ការលុបចោលសកម្មភាពដោយផ្អែកលើអនីតិភាព អាចត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសាមីជននោះ (មាត្រា ៣៥៩ កថាខណ្ឌទី ២)។ ដូច្នេះ ខ គឺជាជនដែលមានសិទ្ធិលុបចោល ដោយមិនចាំបាច់មានអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលឡើយ។ ផ្ទុយពីករណី ខ ខាងក្រោម ខ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យា ដោយខ្លួនឯងបាន ព្រោះ ការលុបចោល ធ្វើអោយ ខ រួចផុតពីកាតព្វកិច្ច ដែលជាផលប្រយោជន៍សំរាប់ ខ។

(ខ) ក អាចទាមទារឱ្យអនុវត្តកិច្ចសន្យាជួលដី ជាមួយ ខ បាន។

ការផ្តល់សច្ចានុមតិទៅលើសកម្មភាព ដែលអាចលុបចោលបាន អាចត្រូវបានធ្វើឡើងដោយ ជនដែលសិទ្ធិលុបចោល។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងករណីនេះ ខ មិនមានសិទ្ធិនេះទេ ព្រោះ គាត់ នៅជាអនីតិជននៅឡើយ។ នៅក្នុងករណីដែល ការលុបចោល ធ្វើទៅលើសកម្មភាពដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព សច្ចានុមតិ អាចត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្រោយពេល ដែលស្ថានភាពដែលជាមូលហេតុនៃការលុបចោល ត្រូវរលត់ (មាត្រា ៣៦១ កថាខណ្ឌទី ១ វាក្យខណ្ឌទី ៣)។ បន្ទាប់មក សកម្មភាព ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានផ្តល់សច្ចានុមតិ ព្រោះ ខ មិនបានឆ្លើយតប នៅក្នុងអំឡុងពេល ដែលបានកំណត់នោះ (មាត្រា ៣២ កថាខណ្ឌទី ១)។

៣. ក អាចទាមទារអោយអនុវត្តកិច្ចសន្យាជាមួយ ខ បាន។

សកម្មភាពរបស់ជន នៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ អាចត្រូវបានលុបចោល ទោះបីជា គាត់ បានទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលក៏ដោយ។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងករណីនោះ ខ បានលក់នាឡិកាអោយទៅ ឆ ក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ (មាត្រា ១១១៤)។ សកម្មភាពនេះ ត្រូវវិភាគទៅនឹងការអនុវត្តសិទ្ធិ ដែលទទួលបានតាមរយៈសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ដូច្នេះ សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលនោះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានផ្តល់សច្ចានុមតិ តាមរយៈសច្ចានុមតិដែលច្បាប់បានកំណត់ (មាត្រា ៣៦២ ចំណុច គ)។

៤-៣ មធ្យោបាយឆបោករបស់ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព

ប្រសិនបើជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព បានប្រើវិធីឆបោកដើម្បីឱ្យភាគីម្ខាងទៀតជឿថា ខ្លួនជាសមត្ថជន ហើយបានចុះ កិច្ចសន្យាជាមួយខ្លួននោះ ជននោះ មិនអាចលុបចោលសកម្មភាពបានទេ។

៤-៣-១ លក្ខខណ្ឌ

(ក) ជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព បានប្រើ "មធ្យោបាយឆបោក"

"មធ្យោបាយឆបោក" គឺជាវិធីបោកបញ្ឆោត ដើម្បីធ្វើអោយភាគីម្ខាងទៀត ជឿថា ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាពនោះ មានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព។ ថាតើសកម្មភាពណា ដែលត្រូវចាត់ទុកថាជាមធ្យោបាយឆបោក ត្រូវធ្វើការសំរេចដោយធ្វើការពិចារណាទៅលើលក្ខខណ្ឌជាក់ស្តែងមួយចំនួន ដូចជាប្រភេទនៃការកំរិតសមត្ថភាព (អនីតិជន ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ឬ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ) សកម្មភាព (កិច្ចសន្យាធ្វើទល់មុខគ្នា ឬ អត់ ប្រភេទ ឬ ទំហំនៃកិច្ចសន្យា ជាអាទិ៍) និងវិធី (ប្រើអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណក្លែងក្លាយ ឯកសារក្លែងក្លាយដែលបង្ហាញពីការយល់ព្រមរបស់អ្នកអាណាព្យាបាល) ជាអាទិ៍។ ជាមូលដ្ឋាន ប្រសិនបើការការពារជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព ត្រូវបានគេសង្កត់ធ្ងន់ នោះទំហំនៃវិធីឆបោក នឹងត្រូវបានកំរិត។

(ខ) មធ្យោបាយឆបោក ត្រូវបានប្រើ ដោយទាក់ទងនឹង "សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព"

ឧទាហរណ៍ អនីតិជន បាននិយាយថា ខ្លួន មានអាយុ ២១ ឆ្នាំ ដោយបង្ហាញអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណក្លែងក្លាយ នៅពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យា គេ ចាត់ទុកថា វា ឆ្លើយតបទៅនឹងមធ្យោបាយឆបោក ដែលទាក់ទងនឹងសមត្ថភាព។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើអនីតិជន បាននិយាយថា គាត់ បានប្រាក់គ្រប់គ្រាន់ ដោយបង្ហាញសៀវភៅគណនីធនាគារ របស់ឪពុកគាត់ នោះ វា មិនមែនជាមធ្យោបាយបោក ដែលទាក់ទងនឹងសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពទេ។

(គ) ជន ដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព បានប្រើមធ្យោបាយឆបោក ដោយមាន "ចេតនា"

(ឃ) ភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវបានធ្វើអោយជឿទុកចិត្តថា ជនដែលត្រូវបានកំរិតសមត្ថភាព គឺជាជន ដែលមានសមត្ថភាពពេញលេញ (ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល)

ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផលរវាងមធ្យោបាយឆបោក និង ការជឿជាក់ទៅលើភាពមិនពិត ត្រូវតំរូវឱ្យមាន។

ឧទាហរណ៍ អនីតិជន ក បានបន្លំខ្លួនធ្វើជា គ ដែលជាបងប្រុសរបស់ខ្លួន មានអាយុ ២១ ឆ្នាំ ហើយ បានចុះកិច្ចសន្យាលក់ ទិញជាមួយនឹង ខ។ ក៏ប៉ុន្តែ ខ បានដឹងថា ក គឺជាអនីតិជន និង មិនមែនជា គ ទៀត។ នៅក្នុងករណីនេះ

ក អាចលុប ចោលកិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកលើការកិរិតសមត្ថភាព តាមរយៈ ទោះបីជា ក បានប្រើមធ្យោបាយឆបោក ព្រោះ ខ មិន បានច្រឡំថា ក គឺជាជនដែលមានសមត្ថភាពឡើយ (មិនមានទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល) ។

៤-៣-២ អានុភាព

បើជនដែលត្រូវបានកិរិតសមត្ថភាព បានប្រើមធ្យោបាយឆបោក ធ្វើឱ្យភាគីម្ខាងទៀតទុកចិត្ត រហូតឈានដល់ចុះកិច្ចសន្យា នោះ អានុភាពនៃសកម្មភាពរបស់ជនដែលត្រូវបានកិរិតសមត្ថភាព មិនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបានទេ ។

ជំពូកទី ២ សិទ្ធិប្រត្យក្ស

ផ្នែកទី ១ ទស្សនៈនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

១- តើអ្វីទៅជា សិទ្ធិប្រត្យក្ស

១-១ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

ខាងក្រោមនេះ គឺជាសេចក្ដីសង្ខេបនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

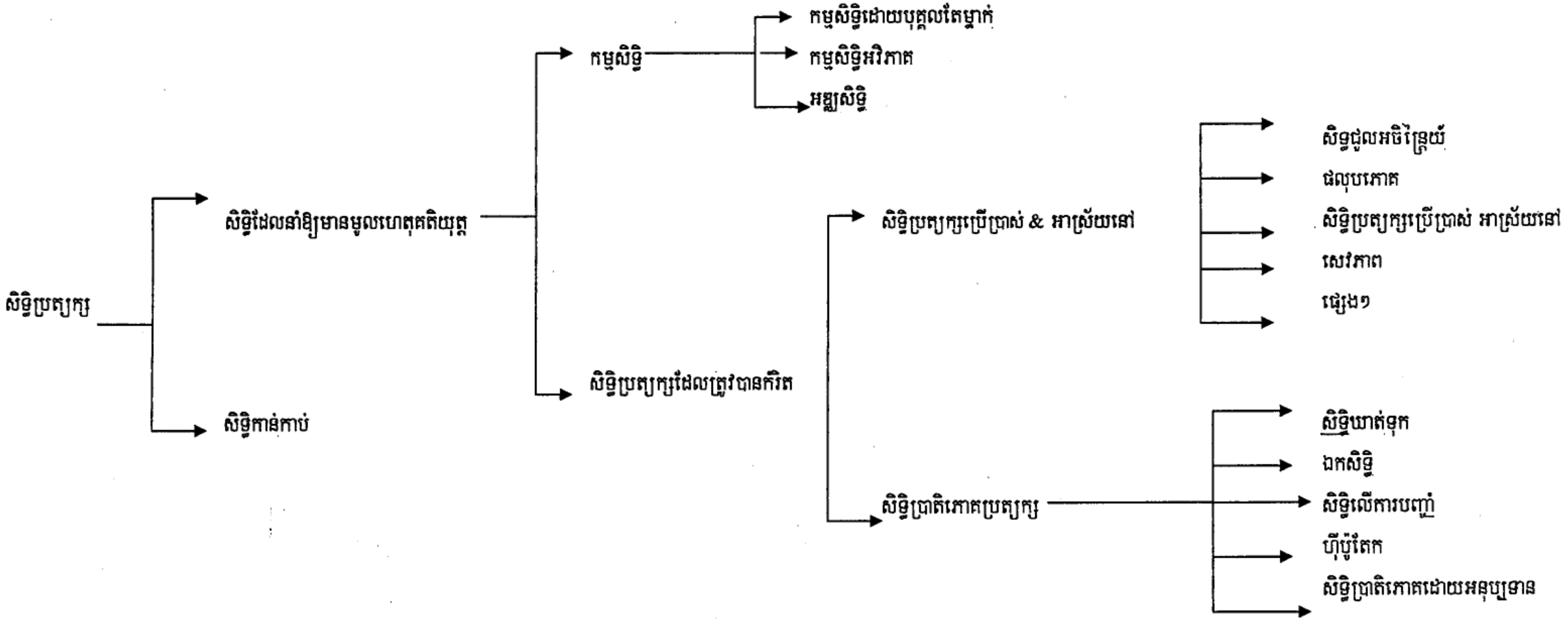

១-២ លក្ខណៈនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

យោងតាមមាត្រា ១៣០ ***សិទ្ធិប្រត្យក្ស សំដៅទៅលើសិទ្ធិគ្រប់គ្រងលើវត្ថុដោយចំពោះ ដែលអាចអះអាងចំពោះបុគ្គលដទៃទៀតបាន ។***

(១) លក្ខណៈ " ដែលអាចគ្រប់គ្រងដោយចំពោះ " នៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

លក្ខណៈនេះមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៣០

(២) លក្ខណៈ " ដាច់ខាត " នៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

លក្ខណៈដាច់ខាត មានន័យថា សិទ្ធិប្រត្យក្ស អាចអះអាងចំពោះគ្រប់បុគ្គលទាំងអស់ ។

(៣) លក្ខណៈ " ផ្តាច់មុខ " នៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

ដោយសារតែតែលក្ខណៈទាំងពីរខាងលើនេះ សិទ្ធិប្រត្យក្សដែលដូចគ្នាចំពោះវត្ថុតែមួយ គឺផ្ទុយគ្នា ហេតុដូច្នេះ សិទ្ធិប្រត្យក្សតែមួយ មិនអាចត្រូវបានបង្កើតឡើងបានទេ ក្នុងករណីដែលមានសិទ្ធិប្រត្យក្សមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងរួចហើយ ។ នេះគេហៅថា លក្ខណៈផ្តាច់មុខនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ។

១-៣ ភាពខុសគ្នារវាង សិទ្ធិប្រត្យក្ស និង កាតព្វកិច្ច

(១) គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន

សិទ្ធិប្រត្យក្ស គឺជាសិទ្ធិគ្រប់គ្រង ប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផលពីវត្ថុជាក់លាក់មួយ ប៉ុន្តែ សិទ្ធិលើបំណុល គឺជា សិទ្ធិទាមទារឱ្យធ្វើ ឬ មិនឱ្យធ្វើសកម្មភាពជាក់លាក់ណាមួយ ហើយខ្លឹមសារនៃកាតព្វកិច្ចនោះ ត្រូវបានកំណត់ដោយការព្រមព្រៀងគ្នា ។

សិទ្ធិប្រត្យក្ស អាចអះអាងចំពោះគ្រប់បុគ្គល ប៉ុន្តែ សិទ្ធិលើបំណុលមិនអាចអះអាងចំពោះគ្រប់បុគ្គលនោះទេ ។ ដោយសារតែភាពខុសគ្នានេះ សិទ្ធិប្រត្យក្ស ត្រូវបានគេហៅថា ដាច់ខាត ចំណែកឯសិទ្ធិលើបំណុលវិញ ត្រូវបានគេហៅថា មិនដាច់ខាត ។

ភាពខុសគ្នា ធ្វើឱ្យមានការសន្និដ្ឋានខុសគ្នា នៅពេលដែលសិទ្ធិទាំងនេះ ត្រូវបានគេបំពាន ។

ម្ចាស់សិទ្ធិប្រត្យក្ស អាចបញ្ឈប់ការបំពាននេះចំពោះគ្រប់បុគ្គល ប៉ុន្តែ ម្ចាស់សិទ្ធិលើបំណុលមិនអាចបញ្ឈប់ការបំពាននេះចំពោះគ្រប់បុគ្គលបានទេ ។

ករណីសិក្សា:

(១) X បានបង្កើតផលុបភោគលើដីរបស់គាត់សំរាប់ Y ។ Y បានចុះបញ្ជី និង ប្រើប្រាស់ដីរបស់ X ។ តើ Y អាចទាមទារឱ្យប្រគល់ដីនោះត្រឡប់មកវិញ ដោយផ្អែកលើផលុបភោគរបស់ Y ចំពោះ Z ដែលបានយកដីនោះដោយ ខុសច្បាប់បានដែរឬទេ?

(២) Y បានបង្កើតកិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើរវាងម្ចាស់ដី X និង បានប្រើដីនេះដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យា។ តើ Y អាចទាមទារឱ្យប្រគល់ដីនោះមកវិញដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើចំពោះ Z ដែលបានយកដីនោះដោយខុសច្បាប់បានដែរឬទេ?

សន្និដ្ឋាន

(១) Y អាចទាមទារឱ្យប្រគល់ដីត្រឡប់មកវិញបានដោយផ្អែលើផលលុបភោគ។

(២) Y មិនអាចទាមទារឱ្យប្រគល់ដីដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើបានទេ។

មាត្រាទាក់ទងគឺ ២៥៦, ២៦៥ និង ៦២៥

មូលហេតុ

ផលុបភោគ គឺជាសិទ្ធិប្រត្យក្ស រីឯ កិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើវិញ មិនមែនជាសិទ្ធិប្រត្យក្សនោះទេ។ នៅក្នុងករណីទី ២ Y មិនអាចទាមទារតែ X ដើម្បីឱ្យ Y ប្រើដីនោះទេ។

សូមកត់សំគាល់ថា ក្នុងករណីប្រសិនបើ Y មានសិទ្ធិកាន់កាប់រួចហើយ Y អាចទាមទារឱ្យប្រគល់ដីនោះត្រឡប់ មកវិញដោយផ្អែកលើសិទ្ធិកាន់កាប់នោះ ពីព្រោះ សិទ្ធិកាន់កាប់ គឺជាប្រភេទសិទ្ធិប្រត្យក្សមួយ។

(២) ការសម្របសម្រួលដោយច្បាប់

ឥឡូវនេះ ភាពខុសគ្នារវាងសិទ្ធិប្រត្យក្ស និង សិទ្ធិលើបំណុល គឺកាន់តែមិនដាច់ខាត។ ឧទាហរណ៍ ភតិកៈ មិនអាចអះអាងសិទ្ធិរបស់ខ្លួនចំពោះម្ចាស់កម្មសិទ្ធិថ្មីនៃវត្ថុជួលបានទេ នៅពេលដែលកម្មសិទ្ធិត្រូវបានផ្ទេររួចហើយ យោងតាមគោលការណ៍។

ប៉ុន្តែ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥៩៨ កថាខណ្ឌទី ១ និង ទី ២ ថា:

ដោយយោងតាមលទ្ធកម្មនៃការកាន់កាប់ និង ការប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផលជាបន្តបន្ទាប់ នូវវត្ថុជួល ភតិកៈ នៃភតិសន្យាអចលនវត្ថុ អាចតតាំងចំពោះជនដែលបានធ្វើលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិប្រត្យក្សលើអចលនវត្ថុ នៅក្រោយពេលដែល ភតិកៈបានទទួលការកាន់កាប់បាន។

ភតិកៈដែលកំពុងតែកាន់កាប់វត្ថុជួល អាចអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារឱ្យប្រគល់វិញ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់ការរារាំង និង សិទ្ធិទាមទារឱ្យបង្ការជាមុននូវការរារាំង ចំពោះការបំពានសិទ្ធិជួល ដូចជាសិទ្ធិដែលកម្មសិទ្ធិករមាន។

ហើយភតិសន្យារយៈពេលវែងដែលមានរយៈពេលមិនតិចជាង ១៥ ឆ្នាំ ត្រូវបានហៅថា សិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍ ហើយ ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាសិទ្ធិប្រត្យក្ស។

នេះគឺជា ការសំរបសំរួលមួយដោយច្បាប់ដោយសារសារៈសំខាន់នៃភតិសន្យាអចលនវត្ថុ។

២- ប្រភេទនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស

២-១ សិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានមូលហេតុគតិយុត្ត និង សិទ្ធិកាន់កាប់

(១) សិទ្ធិដែលធ្វើឱ្យការក្តាប់ទុកវត្ថុមានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ដូចជា កម្មសិទ្ធិ សិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍ ផលុបភោគ សិទ្ធិលើការបញ្ចាំ ជាអាទិ៍ ហៅថា *សិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានមូលហេតុគតិយុត្ត* (មាត្រា ២៤១ កថាខណ្ឌទី ១) ។ *ការកាន់កាប់* សំដៅលើការក្តាប់ទុកវត្ថុតាមការជាក់ស្តែង ។

២-២ កម្មសិទ្ធិ និង សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងទៀតដែលត្រូវបានកំរិត

កម្មសិទ្ធិ សំដៅលើ សិទ្ធិដែលកម្មសិទ្ធិករនោះអាចប្រើប្រាស់ អាស្រ័យផល និង ចាត់ចែងវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ ខ្លួនដោយសេរីបាន នៅក្នុងទំហំដែលច្បាប់បានកំរិត (មាត្រា ១៣៨) ។

កម្មសិទ្ធិ គឺជាសិទ្ធិប្រត្យក្សផ្តាច់មុខ ហើយសិទ្ធិប្រត្យក្សដទៃផ្សេងទៀតក្រៅពីកម្មសិទ្ធិ ត្រូវបានកំរិតចំពោះ ការប្រើប្រាស់ ការអាស្រ័យផល និង ការចាត់ចែង ។

ឧទាហរណ៍ ម្ចាស់សិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍ អាចប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផល ប៉ុន្តែ មិនអាចចាត់ចែងបានទេ ។

២-៣ សិទ្ធិប្រត្យក្សប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផល និង សិទ្ធិប្រាតិភោគប្រត្យក្ស

សូមមើលឧបសម្ព័ន្ធ (សិទ្ធិប្រត្យក្ស ២)

សិទ្ធិប្រត្យក្សដែលត្រូវបានកំរិត ត្រូវបានបែងចែកជាពីរ គឺ : សិទ្ធិប្រត្យក្សប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យនៅ និង សិទ្ធិប្រាតិភោគប្រត្យក្ស ។

សិទ្ធិប្រត្យក្សប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផល គឺជាសិទ្ធិប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផល ដូចជា សិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍ ឬ ផលុបភោគ ។

ផ្ទុយទៅវិញ សិទ្ធិប្រាតិភោគប្រត្យក្ស គឺជាសិទ្ធិធានានូវបំណុល ។

សិទ្ធិប្រាតិភោគមានពីរយ៉ាង ។ ទី ១ គឺសិទ្ធិប្រាតិភោគដែលច្បាប់បានកំណត់ដែលកើតឡើងដោយស្វ័យប្រវត្តិ នៅពេលដែលលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនត្រូវបានបំពេញ ដូចជា សិទ្ធិឃាត់ទុក និង ឯកសិទ្ធិជាដើម ។

មួយទៀតគឺ សិទ្ធិប្រាតិភោគដែលបញ្ញតិដោយកិច្ចសន្យា គឺជាសិទ្ធិដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយការព្រមព្រៀង ដូចជា សិទ្ធិលើការបញ្ចាំ និង ឯកសិទ្ធិ ។

៣- គោលការណ៍កំណត់សិទ្ធិប្រត្យក្សដោយច្បាប់

៣-១ គោលគំនិត

ដោយសារតែសិទ្ធិប្រត្យក្ស ជាសិទ្ធិដែលមានភាពដាច់ខាត និង ផ្ដាច់មុខដែលជាទូទៅអាចយកទៅតតាំង ឬ យកទៅអះអាងជាមួយនរណាក៏បាន ដូច្នេះ ទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តមាត្រា ១៣១ ថា "សិទ្ធិប្រត្យក្ស អាចបង្កើត បានតែតាម ប្រភេទ និង ខ្លឹមសារដែលត្រូវទទួលស្គាល់ដោយក្រមនេះ និង ច្បាប់ផ្សេងតែប៉ុណ្ណោះ" ។

ការដែលក្រមបញ្ញត្តតឹងរ៉ឹងដូចនេះ ដោយហេតុថា បើអនុញ្ញាតឱ្យមនុស្ស គ្រប់រូបអាចបង្កើត និង កំណត់ខ្លឹមសារ នៃសិទ្ធិប្រត្យក្សតាមតែទំនើងចិត្តរបស់ខ្លួននោះ វាអាចប៉ះពាល់ដល់មនុស្សជុំវិញ និង សង្គម អាចមានភាពចលាចល។ ហេតុនេះ ការបង្កើតសិទ្ធិប្រត្យក្ស ដាច់ខាតត្រូវតែមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ពិសេស បើការបង្កើតសិទ្ធិ ប្រត្យក្សណាដែលមិនមានចែង ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ពិសេសទេ សិទ្ធិប្រត្យក្សនោះ នឹងគឺជាកម្មវត្ថុនៃការ មោឃភាព។

៣-២ សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្អែកលើវិធានទំនៀមទំលាប់

ជាគោលការណ៍ ការបង្កើតសិទ្ធិប្រត្យក្សមួយ ដាច់ខាតត្រូវតែមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ពិសេស ប៉ុន្តែសិទ្ធិប្រត្យក្សប្រភេទខ្លះដែលវិធានទំនៀមទំលាប់ខ្មែរទទួលស្គាល់ គឺត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបង្កើតឡើងទោះបីជាក្រមរដ្ឋ ប្បវេណី និង ច្បាប់ពិសេសមិនមានចែងក៏ដោយ សំខាន់កុំឱ្យតែសិទ្ធិប្រត្យក្សប្រភេទនោះ មិនផ្ទុយនឹងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឬ ច្បាប់ពិសេស។

A បានខ្ចីលុយ B ចំនួន ១០ ០០០ ដូល្លារ នៅថ្ងៃទី ១១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០ ហើយសន្យាសងវិញនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១១ ដោយយកដី L មកដាក់ធានាព្រមទាំងមានធ្វើកិច្ចសន្យាជាលាយល័ក្សអក្សរ ហើយនៅក្នុងកិច្ចសន្យា នោះបានចែងខ្លឹមសារថា បើផុតថ្ងៃទី ១១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១១ A មិនសងលុយ B ទេ ដី L របស់ A នឹងក្លាយជាកម្មសិទ្ធិ របស់ B ។

ការទទួលបានកម្មសិទ្ធិលើដី L របស់ B តាមរយៈកិច្ចសន្យាខ្ចីលុយរវាង A និង B នេះគឺជាការបង្កើតសិទ្ធិប្រត្យក្សមួយផ្អែកលើវិធានទំនៀមទំលាប់របស់ខ្មែរដែលមានតាំងពីដើមមក ហើយការបង្កើតសិទ្ធិប្រត្យក្សប្រភេទនេះ មិនមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ពិសេសទេ។ ហេតុដូច្នេះ ក្នុងករណីប្រសិនបើគេចាត់ទុកថា វិធានទំនៀម ទំលាប់នេះ មិនផ្ទុយនឹងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឬ ច្បាប់ពិសេសផ្សេងទៀតទេ វិធានទំនៀមទំលាប់នេះ នៅតែអាចអនុវត្តបាន។

ផ្នែកទី ២
អំពី វត្ថុ

សេចក្តីផ្តើម

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ ដែលបានលេចរូបរាងឡើង ក្រោមកិច្ចប្រឹងប្រែងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា រួមជាមួយកិច្ចសហការឧបត្ថម្ភគាំទ្រពីប្រទេសជប៉ុនជាមិត្ត ។

ក្រមនេះបានបង្ហាញនូវទិដ្ឋភាពទូទៅដោយមានការបែងចែកជាពីរធំៗ ដូចជា:

- ច្បាប់ស្តីពី បញ្ហាទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ (រួមបញ្ចូលទាំង សិទ្ធិប្រត្យក្ស) និង
- នីតិគ្រួសារ

ចំពោះ ច្បាប់ស្តីពី បញ្ហាទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចែងអំពីសិទ្ធិរបស់បុគ្គលគ្រប់រូបដែលត្រូវបានច្បាប់ប្រគល់ឱ្យ។ ហើយសិទ្ធិនេះទៀតសោត ត្រូវបានបែងចែកជា សិទ្ធិដែលត្រូវបានកាន់កាប់ដោយបុគ្គលទៅលើវត្ថុ និង សិទ្ធិទាមទារពីបុគ្គលជាក់លាក់ ឬ អាចនិយាយបានថា សិទ្ធិទី ១ គឺជាសិទ្ធិប្រត្យក្ស (គន្ថីទី៣) និង សិទ្ធិទី ២ គឺជាសិទ្ធិទាមទារ ឬ កាតព្វកិច្ច (គន្ថីទី៤) ។

- សិទ្ធិប្រត្យក្ស=ជាសិទ្ធិរបស់មនុស្ស ទៅលើវត្ថុណាដែលបានកំណត់ (គន្ថីទី៣)
- កាតព្វកិច្ច =ជាសិទ្ធិរបស់មនុស្ស ទៅលើមនុស្សណាដែលកំណត់ (គន្ថីទី៤)

បន្ទាប់មក សិទ្ធិប្រត្យក្ស ដែលជាសិទ្ធិរបស់មនុស្សមានលើវត្ថុនោះ ពាក្យថា **វត្ថុ** ផ្តោតសំសំខាន់លើកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ។ ហើយជាពិសេសជាងនេះទៅទៀត សិទ្ធិប្រត្យក្សមួយ ត្រូវបានបង្កើតលើ " វត្ថុមួយ " ហើយវត្ថុមួយ ជាគោលការណ៍ មិនអាចជាកម្មវត្ថុបំបែកចេញពីសិទ្ធិបានទេ ។ ហេតុដូច្នេះ វត្ថុតែមួយត្រូវបានកំណត់និយមន័យដើម្បីឱ្យដឹងថាវត្ថុណាខ្លះជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស។ ដូច្នេះ គេត្រូវកំណត់ថា តើវត្ថុតែមួយគឺជាអ្វី? តើអ្វីខ្លះជាវត្ថុ ? មានអត្ថន័យយ៉ាងណា? តើយើងត្រូវធ្វើការបែងចែកយ៉ាងដូចម្តេច?

១-តើអ្វីទៅជាវត្ថុ?

១-១ និយមន័យ

យោងតាមមាត្រា ១១៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី វត្ថុសំដៅទៅលើរបស់ដែលមានរូបរាង ជាសារធាតុ ឧស្ម័ន ជាសារធាតុរាវ ជាសារធាតុរឹង។ ដូច្នេះ ប៊ិច ជាវត្ថុរឹង ឬ ទឹក ទឹកក្រូច ជាដើមដែលជាវត្ថុរាវ ហើយក្រៅពីនេះហ្គាស ឬ អុកស៊ីហ្សែន ដែលជាឧស្ម័នក៏សុទ្ធតែជាវត្ថុផងដែរ ។

និយាយម្យ៉ាងទៀត វត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស សំដៅតែលើវត្ថុរូបិយប៉ុណ្ណោះ ។

១-២ ប្រភេទនៃវត្ថុ

វត្ថុ ត្រូវបានបែងចែកជាពីរប្រភេទ គឺចលនវត្ថុ និងអចលនវត្ថុ (ម.១២០ កថាខណ្ឌទី ១)

(១) អចលនវត្ថុ

អចលនវត្ថុ សំដៅទៅលើដីធ្លី និងវត្ថុជាប់នៅលើដី ហើយមិនអាចផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងបាន ដូចជាអាគារ សំណង់ ដំណាំ រុក្ខជាតិ ជាអាទិ ។ មាត្រា១២០ កថាខណ្ឌទី ២មានន័យថា អចលនវត្ថុ សំដៅទៅលើវត្ថុជាប់នៅលើដី ហើយ ជាវត្ថុដែលតាំងភ្ជាប់យ៉ាងមាំទៅនឹងដីដែលគេចាត់ទុកជាផ្នែកមួយនៃដី។ អចលនវត្ថុ គឺជាវត្ថុដែលមានរូប (ដី និងអគារ) តែមិនរួមបញ្ចូលវត្ថុទាំងឡាយដែលអាចផ្តាច់ ឬ ដកចេញមិនបណ្តាលឱ្យខូចខាតដល់ដីនោះទេ។

ជាការយោង និយមន័យនៃអចលនវត្ថុនៅក្នុងច្បាប់ភូមិបាល ត្រូវបានបញ្ជាក់នៅទីនេះ :

យោងតាមច្បាប់ភូមិបាល អចលនវត្ថុត្រូវបានបែងចែកជាបីប្រភេទ គឺ :

ក- អចលនវត្ថុតាំងពីកំណើត

អចលនវត្ថុពីកំណើត គឺដីធ្លី គេហដ្ឋានដែលសង់លើគ្រឹះ ឬ សង់ដោយបាយអរ និង អិដ្ឋសំណង់ទាំងឡាយ បើរុះរើ ទៅនឹងនាំឱ្យបាត់បង់តំលៃជាសាធាតុ ។ អចលនវត្ថុពីកំណើតមានដីធម្មជាតិដូចជា ព្រៃឈើដីកាប់រានដីដាំដុះ ដីទុក ទំនេរ ឬ មិនអាចដាំដុះ ដីលិចទឹកដោយទឹកនៅនឹង ឬទឹកហូរ និងសំណង់ ឬ ការរៀបចំទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅជាប់មួយ កន្លែង កើតឡើងដោយអំពើរបស់មនុស្ស ហើយមិនអាចរំកិល ឬផ្លាស់ប្តូរកន្លែងបាន [២] ។

តាមរយៈអត្ថន័យ ខាងលើយើងអាចកត់សំគាល់ឃើញថា អចលនវត្ថុរួមទាំងដី និង សំណង់ទាំងឡាយដែលនៅជាប់មួយកន្លែង។ ចំពោះសំណង់ ការផ្លាស់ប្តូរនៃសំណង់ មិនអាចចាត់ទុកជាការប្រើប្រាស់តាមសភាពធម្មតារបស់វានោះទេ ។ ព្រោះសំណង់ និង ដីស្ថិតនៅជាប់គ្នា បើកាលណាមានការផ្ទេរ គឺត្រូវផ្ទេរទាំងអស់តែម្តង។ អ្វីដែលសំខាន់ខាងផ្លូវច្បាប់ នោះ គឺភាពជាអចិន្ត្រៃយ៍នៃសំណង់ ឬ ការរៀបចំទាំងឡាយដែលកើតឡើងដោយសារអំពើរបស់មនុស្សដែលភ្ជាប់ទៅ នឹងដី ។

ខ- អចលនវត្ថុតាមការកំណត់របស់ច្បាប់

អចលនវត្ថុតាមការកំណត់របស់ច្បាប់ មានសិទ្ធិភណ្ឌិកទាំងឡាយលើអចលនវត្ថុ និង ចលនវត្ថុដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ជាអចលនវត្ថុ ។ តាមអត្ថន័យដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ច្បាប់មិនបានកំណត់ថា តើមានវត្ថុណាខ្លះទៀតដែលត្រូវបានចាត់ទុកជាអចលនវត្ថុក្រៅអំពីសិទ្ធិប្រត្យក្សនោះទេ ។ ក៏ប៉ុន្តែទន្ទឹមនឹងនោះដែរអាចចាត់ទុកថាជាអចលនវត្ថុតាមសន្មតរបស់ច្បាប់ នោះគឺវត្ថុដែលច្បាប់តំកល់ឱ្យនៅក្នុងរបៀបជាអចលនវត្ថុពីកំណើត ថ្វីបើវាជាវត្ថុអាចដឹកនាំបាន។ អចលនវត្ថុទាំងឡាយនេះ គឺទូកដែលមានចំណុះ ៣០ តោនឡើងទៅ

---

[២] មាត្រា ២.២ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ២០០១

ផ្ទះផែដែលមានចំណុះដូចគ្នា និង សិទ្ធិប្រត្យក្សលើអចលនវត្ថុ [៣] ។ នេះបញ្ជាក់អោយឃើញថា អចលនវត្ថុតាមការសន្មត់របស់ច្បាប់រាប់បញ្ចូលទាំងវត្ថុមួយចំនួន ដូចជាកប៉ាល់ និងផ្ទះដែលមានចំណុះដូចខាងលើផងដែរ ក្រៅអំពីសិទ្ធិភណ្ឌិកលើអចលនវត្ថុ និង ចលនវត្ថុដែលច្បាប់កំណត់ ជាអចលនវត្ថុ ។ ការរៀបរាប់ខាងលើនេះគឺជាទស្សនៈជាមូលដ្ឋានស្ដីអំពីទ្រព្យ ជាអចលនវត្ថុដែលបានផ្ដល់នូការកំណត់ជា សញ្ញាណស្ដីអំពីការបែងចែកប្រភេទនៃអចលនវត្ថុ ។

គ- អចលនវត្ថុតាមភ័ព្វវាសនា

អចលនវត្ថុតាមភ័ព្វវាសនានេះ មានឥរិយាបទជាចលនវត្ថុ ប៉ុន្តែត្រូវចាត់ដូចជាអចលនវត្ថុដែរ ពីព្រោះវាត្រូវភ្ជាប់ ខ្លួនជាបរិវារនៃអចលនវត្ថុតាំងពីកំណើតដែលគ្រាន់តែជាបន្ទាប់បន្សំប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែត្រូវចាត់ទុកជាអចលនវត្ថុ ។

ឧទាហរណ៍: ត្រាក់ទ័រមួយគ្រឿង(ចលនវត្ថុ) ត្រូវបានយកមកដើម្បីរាស់ដីតែមួយកន្លែង (អចលនវត្ថុពីកំណើត) ដើម្បីប្រកបអាជីវកម្មក្នុងកសិដ្ឋានមួយ ។

ជូនកាល ពីព្រោះវានោះជារបស់ចាំបាច់ ឬមានប្រយោជន៍ក្នុងអាជីវកម្ម ខាងកសិកម្ម ឧស្សាហកម្ម ខាងពាណិជ្ជកម្មនៃមូលនិធិ ដូចជាសត្វចិញ្ចឹមយកសាច់សំរាប់លក់ សំរាប់អូស សំរាប់ដឹកនាំ សំរាប់ប្រណាំង ឬ ព្យូរវាស់ និង សំភារៈ ទាំងឡាយមានជី ពូជ និងកូនឈើ ។

ជូនកាលទៀត ពីព្រោះវាជាវត្ថុដែលគេផ្សំចូលគ្នា និងអចលនវត្ថុពីកំណើតដោយប្រកាសថា បើគេបំបែកវាចេញ ពីអចលនវត្ថុអោយទៅជាវត្ថុអាចដឹកនាំបាន លុះត្រាតែគេធ្វើអោយខូចរបៀបដែលរៀបចំហើយដែលអាចប៉ះពាល់ ទៅដល់ការខូចប្រយោជន៍ ខូចលំអរនៃអចលនវត្ថុដែលចលនវត្ថុនោះ បានជួយទ្រទ្រង់កន្លងមក ។

ឧទាហរណ៍ : ទរបង្ហូរទឹក កញ្ចក់ធំ កង្ហារភ្ជាប់ជញ្ជាំង ពិដាន......។

ដើម្បីអោយចលនវត្ថុតាំងពីកំនើតក្លាយទៅជាអចលនវត្ថុតាមភ័ព្វវាសនា ត្រូវមានលក្ខខណ្ឌដូចតទៅ :

- ចលនវត្ថុ និងអចលនវត្ថុ ត្រូវជាកម្មសិទ្ធិរបស់កម្មសិទ្ធិករតែមួយ
- កម្មសិទ្ធិករ ត្រូវបង្ហាញឆន្ទៈភ្ជាប់ចលនទ្រព្យ នឹងអចលនទ្រព្យពីកំណើតនោះ

ឧទាហរណ៍ : អ្នកជួលផ្ទះដែលបានព្យួរកញ្ចក់មួយនៅជញ្ជាំង គាត់អាចរើកញ្ចក់នោះចេញកាលណាគាត់ចាកចេញ ពីផ្ទះនោះ ។

---

[៣] មាត្រា ៩ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ១៩៩២

(២) ចលនវត្ថុ

ចលនវត្ថុ សំដៅលើទៅលើវត្ថុក្រៅពីអចលនវត្ថុ (មាត្រា ១២០ កថាខណ្ឌទី ៣)។ មានន័យថា ជាវត្ថុដែលអាចរំកិល ឬ ផ្លាស់ប្តូរទីតាំងបាន ដូចជា របស់របរផ្ទាល់ខ្លួន ឬ ចលនទ្រព្យដែលជាកម្មវត្ថុនៃកម្មសិទ្ធិ ហើយមិនត្រូវបាន គេចាត់ប្រភេទជាអចលនវត្ថុ។ ឧទាហរណ៍ : សៀវភៅ . ប៊ិច . ខ្មៅដៃ........។

(៣) ទ្រព្យសម្បត្តិដែលគ្មានរូបរាង (វត្ថុអរូបី)

យោងតាមមាត្រា ១១៩ មានតែវត្ថុដែលមានរូបរាងតែប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានកំណត់ថា ជាវត្ថុ។ ថាមពលដូចជា អគ្គិសនី មិនអាចក្លាយជា វត្ថុតាមបញ្ញត្តិនេះបានទេ។ ប៉ុន្តែ មាត្រា ១២០ កថាខណ្ឌទី ៤ ដែលបានថា *បញ្ញត្តិស្តីពីចលនវត្ថុ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិគ្មានរូបរាងដែលអាចគ្រប់គ្រងបាន* ពីព្រោះអគ្គិសនីអាចគ្រប់គ្រងដូចវត្ថុដែលមានរូបរាងដែរ ហេតុនេះ វាមានលក្ខណៈងាយស្រួលដែលអគ្គិសនីអាចគ្រប់គ្រង បានប្រសិនបើវា ជា វត្ថុ។

ទ្រព្យសម្បត្តិគ្មានរូបរាងគឺជាវត្ថុអរូបីមានដូចជា សិទ្ធិ អគ្គីសនី កំដៅ ពន្លឺជាដើម។ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិគ្មានរូបរាង ប៉ុន្តែអាចអាចគ្រប់គ្រងបាន ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាចលនវត្ថុ (មាត្រា ១២០ កថាខណ្ឌទី ៤) លើកលែងតែមាន បញ្ញត្តិច្បាប់ពិសេស។

(៤) មូលហេតុដែលធ្វើការបែងចែករវាង អចលនវត្ថុ និង ចលនវត្ថុ

ការបែងចែករវាងអចលនវត្ថុ និង ចលនវត្ថុ គឺមានភាពចាំបាច់ណាស់ ព្រោះ បញ្ញត្តិផ្សេងគ្នា ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះចលនវត្ថុ និង អចលនវត្ថុ។ ដើម្បីដឹងពីចំណុចខុសគ្នា យើងត្រូវដឹងអំពីទស្សនៈនៃសុវត្ថិភាពខាងជំនួញ និង សុវត្ថិភាពខាងឋិតិវន្ត។ សុវត្ថិភាពខាងឋិតិវន្ត មានន័យថា អាទិភាពនៃផលប្រយោជន៍របស់ភាគីដែលពាក់ព័ន្ធលើផលប្រយោជន៍របស់តតិយជន ហើយ សុវត្ថិភាពខាងកិច្ចការជំនួញ មានន័យថា អាទិភាពរបស់តតិយជនលើភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ។ ឧទាហរណ៍ A លក់វត្ថុអ្វីមួយទៅឱ្យ B ហើយបន្ទាប់មក B លក់វត្ថុនោះទៅឱ្យ C ហើយកិច្ចសន្យា រវាង A និង B គឺជាកិច្ចសន្យាដែលមានវិការៈ។ នៅក្នុងករណីនេះ ផលប្រយោជន៍របស់ A (ភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ) និង C (ជាតតិយជនទាក់ទងទៅនឹងកិច្ចសន្យារវាង A និង B) គឺមានវិវាទ ពីព្រោះ កម្មវត្ថុគឺតែមួយ ហេតុដូច្នេះ មានតែភាគីតែមួយប៉ុណ្ណោះ អាចទទួលកម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុ។ នៅក្នុងករណីនេះ តាមទស្សនៈនៃសុវត្ថិភាពខាងឋិតិវន្ត A ត្រូវបានគេការពារ ហើយតាមទស្សនៈនៃសុវត្ថិភាពខាងជំនួញ (សុវត្ថិភាពខាងឋាមវន្ត) វិញ C ត្រូវបានគេការពារ។

ចំពោះអចលនវត្ថុ សុវត្ថិភាពខាងឋិតិវន្ត គឺទំនងជាសំខាន់ជាង សុវត្ថិភាពខាងឋាមវន្ត ពីព្រោះ អចលនវត្ថុគឺជាទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានតម្លៃថ្លៃមិនទៀងទាត់ ហើយជាញឹកញាប់មិនសូវក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃការជួញដូរនោះទេ។

ហេតុដូច្នេះ ភាពចាំបាច់របស់ភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ គឺមានកំរិតខ្ពស់មិនទៀតទាត់ ចំណែកឯ អាទិភាពនៃសុវត្ថិភាពខាងបិតិវិន្ត អាចធ្វើឱ្យមានការភាន់ច្រឡំនៅក្នុងករណីជួញដូរចលនវត្ថុ។

សូមកត់សំគាល់ថា ការពន្យល់ខាងលើនេះ គឺគ្រាន់តែជានិន្នាការតែប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងករណីជាក់ស្តែង ការកំណត់ថាតើ នរណាត្រូវបានការពារ គឺអាស្រ័យទៅលើកត្តាផ្សេងៗមួយចំនួនទៀត ដូចជា លក្ខណៈអត្តនោម័ត (សុចរិត ឬ ទុច្ចរិត) អាស្រ័យទៅលើបញ្ញត្តិពិសេសនានា។

២- **សមាសភាគនៃវត្ថុ** (មាត្រា ១២១ ដល់មាត្រា ១២៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)

២-១ **គោលការណ៍**

សិទ្ធិប្រត្យក្សអាចត្រូវបានបង្កើតឡើងលើវត្ថុ។ សមាសភាគនៃវត្ថុ ត្រូវបានកំណត់តាមវិធីពីរយ៉ាង ។ ទី ១ គ្រាន់តែជាផ្នែកមួយនៃវត្ថុ មិនអាចក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិឯករាជ្យបានឡើយ។ ឧទាហរណ៍ គ្រាន់តែជាផ្នែកមួយនៃកៅអី មិនអាចក្លាយជាកម្មវត្ថុឯករាជ្យនៃកម្មសិទ្ធិបានឡើយ។ មួយទៀត សិទ្ធិមួយ មិនអាចត្រូវបានបង្កើតលើវត្ថុច្រើនបានទេ។ ឧទាហរណ៍ កម្មសិទ្ធិមួយ មិនអាចត្រូវបានបង្កើតលើកៅអីចំនួន ១០០ បានឡើយ។

ហេតុដូច្នេះ គេត្រូវកំណត់ថាតើ វត្ថុមួយ គឺគ្រាន់តែជាសមាសភាគនៃវត្ថុ ឬ វត្ថុនោះ គឺជាវត្ថុ ឯករាជ្យ។ បញ្ញត្តិទូទៅភាគច្រើននៃសមាសភាគនៃវត្ថុ គឺមាត្រា ១២១ ហើយមាត្រានេះ ចែងថា *ចំពោះសមាសភាគនៃវត្ថុអ្វីមួយដែលមិនអាចបែងចែកបានដោយមិនបំបែកវត្ថុនោះ ឬ ដោយមិនផ្លាស់ប្តូរលក្ខណៈដើមនៃសមាសភាគនោះទេ ភាគនៃវត្ថុនោះ មិនអាចក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិឯករាជ្យបានឡើយ។*

ឧទាហរណ៍ ទំព័រចាប់ពីទី ៤ រហូតដល់ទី ១០ គឺជាសមាសភាគនៃសៀវភៅ ចំណែកឯ កង់សាគួរវិញ គឺមិនមែនជាសមាសភាគនៃរថយន្តនោះទេ។

ចំពោះ អចលនវត្ថុ យោងតាមមាត្រា ១២២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ជាគោលការណ៍វត្ថុដែលជាប់នឹងដី ឬ វត្ថុដែលសមាសភាគមួយនៃដីនោះ មិនអាចក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិឯករាជ្យបានឡើយ បើសិនជាមិនអាចបំបែកវត្ថុនោះពីដី បាន (អាគារ ឬ សំណង់ដែលគេបានសាងសង់លើដី ហើយដែលមិនអាចផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងបាន ឬ គ្រាប់ពូជដែលគេ បានដាំលើដីជាអាទិ៍)។

ក្នុងករណីដែលបានបំបែកពីដី (ដូចជាបានច្រូតស្រូវចេញពីដីស្រែ) នឹងអាចក្លាយជាចលនវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិឯករាជ្យបាន។

២-២ **ករណីលើកលែង**

យោងមាត្រា១២៣ មានការលើកលែងចំពោះ អាគារ ឬ សំណង់ផ្សេងទៀតដែល ម្ចាស់សិទ្ធិបានសង់នៅលើដី ឬ រុក្ខជាតិ ឬ ដំណាំដែលម្ចាស់សិទ្ធិបានដាំជាអាទិ៍ ដែលជាការអនុវត្តសិទ្ធិចំពោះអ្នកដទៃមិនត្រូវក្លាយជាសមាសភាគនៃដីឡើយ។ បទបញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តផងដែរ ចំពោះវត្ថុដែលត្រូវបានភ្ជាប់ជាមួយនឹងដី

ដោយមានគោលបំណងជាបណ្តោះអាសន្ន។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីប្រសិនបើ ម្ចាស់សិទ្ធិជួល អចិន្ត្រៃយ៍ សិទ្ធិប្រើប្រាស់ សិទ្ធិជួល ជាដើម បានសង់សំណង់ ឬ ដាំដំណាំ តាមរយៈការអនុវត្តសិទ្ធិទាំងនោះ ម្ចាស់សិទ្ធិទាំងនោះ ធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិអាគារ ឬ ដំណាំ ជាដើម យោងតាមមាត្រា ១២២។

យោងតាមមាត្រា ១២៤ សំដៅលើអាគារ ឬ សំណង់ផ្សេងទៀត ដែលម្ចាស់សិទ្ធិបានសង់លើដី ឬ រុក្ខជាតិ ឬ ដំណាំដែលម្ចាស់សិទ្ធិបានដាំ ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាសមាសភាគនៃសិទ្ធិលើដីរបស់អ្នកដទៃ។ មាត្រានេះ មានភាពចាំបាច់ដើម្បីបញ្ជាក់អំពីស្ថានភាពគតិយុត្តនៃអាគារដែលបានសាងសង់ ជាដើមតាមរយៈការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។

ផ្នែកទី ៣

ទំនាក់ទំនងពិសេសរវាងវត្ថុ និង វត្ថុ

១- វត្ថុចម្បង និង វត្ថុចំណុះ

យោងតាមមាត្រា១២៦នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ***វត្ថុ*** អាចត្រូវបានបែងចែងជាវត្ថុចម្បង និងវត្ថុចំណុះ។ ក្រមពុំបានឱ្យអត្ថន័យ នៃវត្ថុចម្បងទេ ប៉ុន្តែបានឱ្យសញ្ញាណនៃវត្ថុចំណុះថា ជាវត្ថុដែលមិនមែនជាសមាសភាគនៃវត្ថុចម្បង ហើយដែល កម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុចម្បងបានភ្ជាប់ទៅនឹងវត្ថុចម្បងក្នុងគោលបំណងសេដ្ឋកិច្ចនៃវត្ថុចម្បងជាបន្តបន្ទាប់ ។

តាមអត្ថន័យខាងលើ គេអាចលើកជាឧទាហរណ៍មួយចំនួន:

-សៀវភៅមួយក្បាល : ក្របសៀវភៅដែលគេដាក់ភ្ជាប់នឹងសៀវភៅនោះ គឺជាវត្ថុចំណុះ

-ផ្ទះ: វាំងននដែលគេដាក់លំអផ្ទះ គឺជាវត្ថុចំណុះ

-រថយន្ត : កង់បំរុង គឺជាវត្ថុចំណុះ

គួរកត់សំគាល់ថា គេមិនត្រូវច្រឡំវត្ថុចំណុះជាមួយវត្ថុដែលជាសមាសភាគនៃវត្ថុចម្បងទេ។

ឧទាហរណ៍:

-រថយន្តមួយគ្រឿង : ចង្កូតរថយន្តនោះ មិនមែនជាវត្ថុចំណុះទេ គឺជាសមាសភាគនៃវត្ថុចម្បង។

ផលវិបាកនៃមាត្រានេះ គឺ កាលណាគេអាចកំណត់បានថាជាវត្ថុចំណុះ ការបង្កើត និងការផ្ទេរសិទ្ធិចំពោះវត្ថុចម្បង ត្រូវមានអានុភាពទៅលើវត្ថុចំណុះផងដែរ លើកលែងតែមានការសន្យាពិសេស ។ ប៉ុន្តែ ភាគីអាចធ្វើការសន្យាពិសេសក្នុងការបង្កើត ផ្ទេរសិទ្ធិពាក់ព័ន្ធនឹងវត្ថុចម្បង និង វត្ថុចំណុះដាច់ដោយឡែកពីគ្នាបាន។

ផ្ទុយទៅវិញ សមាសភាគនៃវត្ថុចម្បង មិនអាចផ្តាច់ចេញពីវត្ថុចម្បងបានទេ ហើយក៏មិនអាចចែងនូវការសន្យាពិសេសដូចករណី ខាងលើបានដែរ។

២- វត្ថុដើម និង ផល

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់ន័យវត្ថុតាមមាត្រា១១៩ និង១២០ ហើយអត្ថប្រយោជន៍ដែលកើតពីវត្ថុអ្វីមួយហៅថា ផល ។ វត្ថុដែលបង្កើតផល ហៅថា វត្ថុដើម។

យោងតាមមាត្រា១២៧ ផលត្រូវបានបែងចែកជា២ប្រភេទ គឺ:

-ផលធម្មជាតិ : ជាផលដែលបានកើតឡើងតាមសភាពធម្មជាតិ ហើយត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មតាមវិធីប្រើធម្មតា ដូចជា ផ្លែឈើ, ដំណាំ... ។ល។

-ផលស៊ីវិល : ជាថ្នូរចំពោះការប្រើវត្ថុណាមួយ ដូចជាប្រាក់ថ្លៃឈ្នួល ការប្រាក់ ឬវត្ថុផ្សេងទៀតដែលទទួលថាជាថ្នូរចំពោះការប្រើវត្ថុ។

កម្មសិទ្ធិករមានសិទ្ធិទទួលផល ទាំងផលធម្មជាតិ ទាំងផលស៊ីវិល។ ផលធម្មជាតិ អាចទទួលបាននៅពេលដែលផលធម្មជាតិនោះបានបំបែកពីវត្ថុដើម ។ ផលស៊ីវិលអាចទទួលបានទៅតាមអំឡុងពេលដែលមានសិទ្ធិទទួលផលនេះដោយគណនាតាមចំនួនថ្ងៃ ។

ក្នុងករណីដែលផលត្រូវបានអ្នកដទៃបង្កើត ហើយម្ចាស់កម្មសិទ្ធិបានទទួលផលនោះ អ្នកមានករណីយកិច្ចសងផលឱ្យម្ចាស់ដើមវិញ អាចទាមទារឱ្យសងសោហ៊ុយធម្មតាក្នុងការបង្កើតផលនោះ ។ សោហ៊ុយធម្មតានោះមិនអាចលើសពីតម្លៃនៃផលដែលត្រូវសងឡើយ (មាត្រា១២៩) ។

ផ្នែកទី ៤

ការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្ស

១- គោលការណ៍នៃការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនៃសិទ្ធិប្រត្យក្សរវាងគូភាគី

១-១ គោលការណ៍

មាត្រា ១៣៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងថា គោលការណ៍នៃការបង្កើត ការផ្ទេរ ការកែប្រែនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ត្រូវធ្វើឡើងដោយការព្រមព្រៀងរវាងភាគី ពោលគឺ សិទ្ធិប្រត្យក្សត្រូវបានបង្កើតឡើង ផ្ទេរ ឬកែប្រែដោយគ្រាន់ តែមានការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីជាការស្រេច ពោលគឺ មិនចាំបាច់ត្រូវគោរពតាមបែបបទអ្វីផ្សេងនោះទេ។

១-២ ករណីលើកលែង

ក៏ប៉ុន្តែ ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដោយការព្រមព្រៀង ត្រូវតែគោរពតាមលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ យោងតាមខ្លឹមសារនៃមាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី លក្ខខណ្ឌនៃការអនុវត្តមាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីមានដូចតទៅ :

- ការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគី
- ការផ្ទេរអចលនវត្ថុ
- ការផ្ទេរនូវកម្មសិទ្ធិ

នៅក្នុងករណីដែលមានលក្ខខណ្ឌដែលបានរាបរាប់ទាំងបីដូចខាងលើនេះ ការចុះបញ្ជីគឺជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ដើម្បីឱ្យការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុមានអានុភាព។ សូមធ្វើការកត់សំគាល់ថា មាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានកំណត់ពីលក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតអានុភាពនៃការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិដោយការព្រមព្រៀងតែប៉ុណ្ណោះ គឺមិនបានកំណត់ពី លក្ខខណ្ឌដើម្បីឱ្យកិច្ចសន្យាមានអានុភាពនោះឡើយ។ ហេតុដូច្នេះ ប្រសិនបើ មានការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិធ្វើឡើង តាមរយៈកិច្ចសន្យាលក់ទិញ មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី តំរូវឱ្យកិច្ចសន្យាត្រូវតែធ្វើជា លិខិតយថាភូតថែមទៀតផង ទើបបាន។

ក្រៅពីនេះ សូមធ្វើការគូសបញ្ជាក់ថា មាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តតែសំរាប់ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិតាមការព្រមព្រៀងតែប៉ុណ្ណោះ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើ ជាការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុតាមច្បាប់វិញមាត្រា ១៣៥ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ។ ជាក់ស្តែង ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដោយមូលហេតុសន្តិកម្មជាដើមដែលត្រូវបានធ្វើឡើងតាមការកំណត់របស់ច្បាប់ មិនមែនតាមការព្រមព្រៀង មានអានុភាពដោយគ្មានការចុះបញ្ជីនោះទេ។ ជាងនេះ ទៅទៀត បើទោះបីជា សន្តតិកម្មធ្វើឡើងតាមរយៈ មតកសាសន៍ក៏ដោយ

ក៏ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិតាមមតកសាសន៍ គឺជា ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិដោយសកម្មភាពឯកតោភាគី មិនមែនជាការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិតាមការព្រមព្រៀង តាមន័យនៃមាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឡើយ ។

២- លក្ខខណ្ឌតតាំង

២-១ ភាពចាំបាច់នៃការតតាំង

ការតតាំង គឺជាលក្ខខណ្ឌមួយទាក់ទងនឹងការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈនូវការបង្កើត ការផ្ទេរ ឬការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្សដើម្បីជាប្រយោជន៍សំរាប់សុវត្ថិភាពតតិយុត្តក្នុងការជួញដូរ ។ ទន្ទឹមនឹងការកំណត់អំពីលក្ខខណ្ឌដើម្បី បង្កើតឱ្យមានអានុភាពតាមមាត្រា ១៣៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីក៏បានបញ្ញត្ត អំពីលក្ខខណ្ឌតតាំងនៃការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្សនៅត្រង់មាត្រា ១៣៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីដែរ ។ មាត្រា ១៣៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងថា :

១- ការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្សលើអចលនវត្ថុ ក្រៅពីសិទ្ធិកាន់កាប់ សិទ្ធិឃាត់ទុក សិទ្ធិប្រើប្រាស់ និង សិទ្ធិអាស្រ័យនៅ មិនអាចតតាំងនឹងតតិយជនបានឡើយ បើពុំបានចុះបញ្ជីសិទ្ធិនោះ តាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ឬ បទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងដែលទាក់ទងនឹងការចុះបញ្ជី ។

២- អនុប្បទាននូវសិទ្ធិប្រត្យក្សលើចលនវត្ថុទៅបុគ្គលណាមួយ មិនអាចតតាំងនឹងតតិយជនបានឡើយ បើពុំបានផ្ទេរកាន់កាប់ចលនវត្ថុទៅបុគ្គលនោះទេ ។

២-២ ការបែងចែករវាង លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាព និង លក្ខខណ្ឌតតាំង

លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាព គឺជាលក្ខខណ្ឌមួយដែលត្រូវតែបំពេញដើម្បីឱ្យការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្សមានអានុភាពតាមផ្លូវច្បាប់ ។ ចំណែកឯលក្ខខណ្ឌតតាំងវិញ គឺជាលក្ខខណ្ឌសំរាប់ធ្វើការអះអាងអំពីអានុភាពចំពោះតតិយជនទាក់ទងទៅនឹងការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្ស ឬនិយាយមួយបែបទៀតថា គឺជា លក្ខខណ្ឌដែលធ្វើឱ្យការបង្កើត ការផ្ទេរ និង ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្សមានអានុភាពចំពោះ តតិយជន ។

សូមផ្តល់នូវភាពខុសគ្នាតាមរយៈឧទាហរណ៍ខាងក្រោមនេះ :

ឈ្មោះ **ក** បានលក់វត្ថុមួយទៅឱ្យឈ្មោះ **ខ** ដោយឈ្មោះ **ក** នៅតែបន្តកាន់កាប់លើវត្ថុនោះ ដដែល ។ ក្នុងករណីបែបនេះ សូមធ្វើការបែងចែកជាពីរសម្មតិកម្មដូចតទៅ :

- ករណីដែលច្បាប់កំណត់យកការផ្ទេរការកាន់កាប់ធ្វើជាលក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតអានុភាព

នៅក្នុងសម្មតិកម្មខាងលើនេះ **ខ** ដែលជាអ្នកទិញ មិនអាចអះអាងថា ខ្លួនគឺជា កម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុលក់ចំពោះ **ក** ដែលជាភាគីម្ខាងទៀតបានឡើយ ពីព្រោះថា **ក** ដែលជាអ្នកលក់ មិនទាន់បានផ្ទេរការកាន់កាប់ឱ្យគាត់

នៅឡើយ ។ ដូចគ្នាដែរ ខ ក៏មិនអាចអះអាងថា ខ្លួន គឺជាកម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុលក់ចំពោះ គ ដែលជាតតិយជន បានឡើយ ។

- *ករណីដែលច្បាប់កំណត់យកការផ្ទេរកាន់កាប់ធ្វើជាលក្ខខណ្ឌតតាំង*

នៅក្នុងសម្មតិកម្មបែបនេះ ខ អាចអះអាងអំពីកម្មសិទ្ធិចំពោះ ក ដែលជាភាគីម្ខាងទៀតបាន ក៏ប៉ុន្តែ ខ មិនអាចអះអាងអំពីកម្មសិទ្ធិចំពោះ គ ដែលជាតតិយជនបានឡើយ ដោយសារតែ ខ ពុំបានទទួលការកាន់កាប់ដែលជាលក្ខខណ្ឌតតាំងនៅឡើយ ។

២-៣ អ្វីទៅជាលក្ខខណ្ឌតតាំង?

មាត្រា ១៣៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់នូវវិធានពីរយ៉ាងចំពោះលក្ខខណ្ឌតតាំង :

- *សំរាប់អចលនវត្ថុ* លក្ខខណ្ឌតតាំងនៃការបង្កើត ការផ្ទេរ ការកែប្រែនូវសិទ្ធិប្រត្យក្ស គឺការចុះបញ្ជី ។

ក៏ប៉ុន្តែទន្ទឹមនឹងនោះ សំរាប់សិទ្ធិកាន់កាប់ សិទ្ធិឃាត់ទុក សិទ្ធិប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យនៅវិញ គឺមិនត្រូវគោរពតាមបទបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១៣៤ នៃក្រមឡើយ ពោលគឺ ត្រូវគោរពទៅតាមវិធានពិសេសសំរាប់សិទ្ធិប្រត្យក្សទាំងបីប្រភេទនេះ ។ ជាក់ស្តែង មាត្រា ២៧៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានកំណត់យក **ការប្រើប្រាស់ ឬ អាស្រ័យនៅជាក់ស្តែង** ធ្វើជាលក្ខខណ្ឌតតាំងនៃសិទ្ធិប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យនៅ ។

- *សំរាប់ចលនវត្ថុ* លក្ខខណ្ឌតតាំង គឺការផ្ទេរការកាន់កាប់ ។ ការផ្ទេរការកាន់កាប់រួមមានចំនួន ៤ ប្រភេទ តាមមាត្រា ២២៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ពោលគឺ : ការប្រគល់ជាក់ស្តែង ការប្តូរលក្ខណៈនៃការកាន់កាប់ ការប្រគល់ដោយសង្ខេប និង ការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយការបញ្ជា ។

ក្រៅពីនេះ សូមធ្វើការកត់សម្គាល់ផងដែរថា ការកាន់កាប់មិនមែនគ្រាន់តែជាលក្ខខណ្ឌតតាំងនៃសិទ្ធិប្រត្យក្សតែប៉ុណ្ណោះទេ ពេលខ្លះក្រមរដ្ឋប្បវេណីក៏បានកំណត់យកការកាន់កាប់ និង ការប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យនៅជាបន្តបន្ទាប់នូវវត្ថុជួល ភតិកៈនៃភតិសន្យាអចលនវត្ថុអាចតតាំងចំពោះជនដែលបានធ្វើលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិប្រត្យក្សលើអចលនវត្ថុ នៅក្រោយពេលដែលភតិកៈបានទទួលការកាន់កាប់បាន ។ តាមការពិតសិទ្ធិជួលអចលនវត្ថុ ដូចមានចែងនៅមាត្រា ៥៩៨ កថាខណ្ឌទី ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ពុំមែនជាសិទ្ធិប្រត្យក្សទេ តែគឺជាសិទ្ធិលើបំណុលដែលកើតឡើងពីភតិសន្យា ក៏ប៉ុន្តែ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់យក **ការកាន់កាប់ និង ការប្រើប្រាស់អាស្រ័យផលជាបន្តបន្ទាប់នូវវត្ថុជួល** មកធ្វើជាលក្ខខណ្ឌតតាំងនៃសិទ្ធិជួលនេះ ។

២-៤ តើនរណាជាតតិយជន?

ជាទូទៅ តតិយជន សំដៅលើជនទី ៣ ក្រៅពីភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ និង សន្តតិជនរបស់ភាគីដែលពាក់ព័ន្ធដោយមិនគិតពីឋានៈជាអត្តនោម័តរបស់គាត់ ។

ការកំណត់អំពីតតិយជន គឺមានផលប្រយោជន៍សំរាប់ការកំណត់ពីលក្ខខណ្ឌតតាំងដើម្បីអះអាងពីអានុភាពចំពោះតតិយជននោះ ។ ប្រសិនបើ ជនណាម្នាក់ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាតតិយជនតាមន័យនៃមាត្រា ១៣៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី គេត្រូវតែមានលក្ខខណ្ឌតតាំង ដើម្បីអាចអះអាងពីសិទ្ធិប្រត្យក្សចំពោះតតិយជន នោះក៏ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើជននោះ មិនមែនជាតតិយជនតាមន័យនៃមាត្រា ១៣៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីទេ គេមិនចាំបាច់ត្រូវមានលក្ខខណ្ឌតតាំងដើម្បីអាចអះអាងពីសិទ្ធិប្រត្យក្សចំពោះជននោះឡើយ ។

ពាក់ព័ន្ធនឹងការកំណត់អំពីតតិយជន គឺមានទស្សនៈបីយ៉ាងដែលត្រូវលើកយកមកពិចារណា ពោលគឺ : ទស្សនៈនៃ *ការមិនមានការកំរិត* ចំពោះតតិយជន ទស្សនៈនៃ *ការដកចេញនូវ ជនទុច្ចរិត ពីតតិយជន* និង ទស្សនៈនៃ *ការដកចេញនូវជនដែលដែលធ្វើសកម្មភាព ទុច្ចរិតជាក់លាក់ណាមួយពីតតិយជន* ។

ឧបមាថា X បានទិញចលនវត្ថុមួយពី Y ដែលជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃចលនវត្ថុនោះ។ មុនពេលផ្ទេរការកាន់កាប់ទៅឱ្យ X ឈ្មោះ Z ក៏បានទិញចលនវត្ថុនោះពី Y ដែរ ។ ឧទាហរណ៍ថា Y នៅតែបន្តការកាន់កាប់លើចលនវត្ថុនោះដដែល ។

ដោយពិនិត្យទៅលើសម្មតិកម្មខាងលើនេះ សំរាប់ទស្សនៈនៃការមិនមានកំរិតចំពោះតតិយជន តតិយជនគឺសំដៅទៅលើជនដែលមិនមែនជាភាគីពាក់ព័ន្ធ និង សន្តតិជនរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធ។ ហេតុដូច្នេះ Z គឺជាតតិយជនបើប្រៀបធៀបទៅនឹងទំនាក់ទំនងរវាង X និង Y ។ ក្នុងន័យនេះ X ត្រូវតែមាន លក្ខខណ្ឌតតាំងដើម្បីអាចអះអាងថា គាត់គឺជាកម្មសិទ្ធិករនៃចលនវត្ថុដែលគាត់បានទិញពី Y បានសេចក្តីថា ដើម្បីឱ្យ X អាចអះអាងចំពោះ Z ថា គាត់ជាកម្មសិទ្ធិករនៃចលនវត្ថុដែលគាត់បានទិញពី Y នោះ X ត្រូវតែទទួល បាននូវការផ្ទេរការកាន់កាប់លើចលនវត្ថុនោះជាមុនសិនទើបបាន ទោះបីជា Z បានដឹងថា X បានធ្វើ កិច្ចសន្យាជាមួយនឹង Y (ទុច្ចរិត) ។

សំរាប់ទស្សនៈនៃការដកចេញនូវជនទុច្ចរិតចេញពីតតិយជន វិញ គេត្រូវពិនិត្យមើលថា តើ Z គឺជាជនទុច្ចរិតដែរឬទេ។ បើសិនជា Z គឺជាជនទុច្ចរិត Z មិនត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាតតិយជនទេ។ ក្នុងករណីដែល Z បានដឹង អំពីកិច្ចសន្យាលក់ទិញរវាង X និង Y ហើយគាត់នៅតែទិញចលនវត្ថុ នោះពី Y ទៀត គឺមានន័យថា Z ជា ជនទុច្ចរិតហើយ ។ ក្នុងន័យនេះ Z មិនមែនជាតតិយជនទេ ហេតុដូច្នេះ X មិនចាំបាច់ត្រូវការនូវលក្ខខណ្ឌតតាំងដើម្បីអាចអះអាងអំពីកម្មសិទ្ធិចំពោះ Z នោះឡើយ ។ និយាយម្យ៉ាងទៀតវិញ ថា ក្នុងករណីបែបនេះ បើទោះបីជា X ពុំទាន់បានទទួលនូវការកាន់កាប់លើចលនវត្ថុពី Y ក៏ដោយ ក៏ X នៅតែអាច អះអាងចំពោះ Z ថា គាត់គឺជាកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះបាន ។

ចំណែកឯទស្សនៈនៃការកំរិតតតិយជនដែលធ្វើសកម្មភាពដោយទុច្ចរិតជាក់លាក់ វិញ គេត្រូវពិនិត្យមើលថាតើ Z បានធ្វើសកម្មភាពដោយទុច្ចរិតជាក់លាក់ដែរឬទេ។ ក្នុងន័យនេះ ប្រសិនបើ Z គ្រាន់តែបានដឹងពីកិច្ចសន្យាលក់ទិញរវាង X និង Y គឺមិនគ្រប់គ្រាន់ទេក្នុងការកំណត់ថា គាត់មិនត្រូវបានគេរាប់បញ្ចូលជាតតិយជននោះ។ ប៉ុន្តែបើសិនជា Z បានធ្វើសកម្មភាពដោយទុច្ចរិតជាក់លាក់ ទើបត្រូវចាត់ទុកថា Z មិនមែនជាតតិយជន។ ហេតុដូច្នេះ ក្នុងករណីដែល Z ពុំទាន់បានធ្វើសកម្មភាពដោយទុច្ចរិតនៅឡើយ Z នៅតែត្រូវបានចាត់ទុកថាជា

តតិយជនដដែល មានន័យថា X ត្រូវតែមានលក្ខខណ្ឌតតាំង (ទទួលបានការផ្ទេរការកាន់កាប់លើចលនវត្ថុពី Y) ដើម្បីអាចអះអាងនូវកម្មសិទ្ធិចំពោះ Z បាន ទោះបីជា Z បានដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃកិច្ចសន្យាលក់ទិញរវាង X និង Y ក៏ដោយ។ ផ្ទុយទៅវិញ បើសិនជា Z បានធ្វើសកម្មភាពដោយទុច្ចរិតដូចជា ករណីដែល Z មានបំណងរារាំង Y មិនឱ្យផ្ទេរការកាន់កាប់មកឱ្យ X ហើយ Z បានទិញចលនវត្ថុនោះពី Y ដោយ ការឆបោកជាដើម ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ Z មិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជា តតិយជនទេ ហេតុដូច្នេះ X ក៏មិនចាំបាច់ ត្រូវការនូវលក្ខខណ្ឌតតាំង ដើម្បីអាចអះអាងនូវកម្មសិទ្ធិចំពោះ Z បានដែរ។ និយាយឱ្យស្រួលយល់គឺថា ទោះបីជា X ពុំទាន់បានទទួលការផ្ទេរការកាន់កាប់លើចលនវត្ថុពី Y ក៏ដោយ ក៏ X នៅតែអាចអះអាងចំពោះ Z ថា គាត់គឺជា កម្មសិទ្ធិករនៃចលនវត្ថុនោះបានដែរ។

ទោះបីជា មានទស្សនៈច្រើនក្នុងការកំណត់សញ្ញាណនៃតតិយជនក៏ដោយ ក៏អ្នកច្បាប់កម្ពុជា ជាពិសេស គឺតុលាការកម្ពុជា មានភារកិច្ចកំណត់ជ្រើសរើសយកទស្សនៈណាមួយដែលត្រូវប្រកាន់យក ដោយត្រូវគិតគូរពីកត្តាមួយចំនួនជាសំខាន់ រួមមានដូចជា សុវត្ថិភាពខាងជំនួញ និង ភាពច្បាស់លាស់នៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យជាដើម។

ផ្នែកទី ៥
ការរលត់ និង ការចុះបញ្ជី

១- ការរលត់សិទ្ធិដោយសាកុលភាព (មាត្រា ១៣៦)

១-១ គោលការណ៍

ចំពោះវត្ថុតែមួយ បើកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុនោះ និងសិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងទៀតលើវត្ថុនោះ ធ្លាក់លើបុគ្គលតែម្នាក់ សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងនោះនឹងត្រូវ រលត់។ បើ សិទ្ធិប្រត្យក្សក្រៅពីកម្មសិទ្ធិ និង សិទ្ធិផ្សេងទៀតដែលមានកម្មវត្ថុជាសិទ្ធិប្រត្យក្សនោះ ធ្លាក់លើបុគ្គលតែម្នាក់ សិទ្ធិនោះត្រូវរលត់។ ឧទាហរណ៍ជាមូលដ្ឋាន ក្នុងករណីប្រសិនបើ X គឺជាម្ចាស់បំណុលហ៊ីប៉ូតែកលើដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ Y ។X បានទិញដីនោះពី Y ។X ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយគ្មានហ៊ីប៉ូតែក យោងតាមាត្រា ១៣៦ កថាខណ្ឌទី ១ ពីព្រោះ កម្មសិទ្ធិ និង ហ៊ីប៉ូតែក ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងលើសិទ្ធិ និង វត្ថុតែមួយ ធ្លាក់លើបុគ្គលតែម្នាក់។

គោលគំនិតនៃបញ្ញត្តិនេះគឺថា វាគ្មានន័យអ្វីនោះទេសំរាប់មនុស្សម្នាក់ដែលមានកម្មសិទ្ធិ និង សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងទៀតលើវត្ថុតែមួយ ពីព្រោះកម្មសិទ្ធិ គឺជាសិទ្ធិប្រត្យក្សផ្ដាច់មុខ ហើយរាប់បញ្ចូលទាំងមុខងាររបស់សិទ្ធិប្រត្យក្សដទៃផ្សេងទៀត។

១-២ ករណីលើកលែង

បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលវត្ថុនោះ ឬ សិទ្ធិប្រត្យក្សនោះ ជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិរបស់តតិយជន (មាត្រា ១៣៦ កថាខណ្ឌទី ១ វាក្យខណ្ឌទី ២)។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើមាន ម្ចាស់បំណុលហ៊ីប៉ូតែក Z ដែលស្ថិតនៅលំដាប់ទាបជាងនៅក្នុងករណីដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ហ៊ីប៉ូតែករបស់ X មិនរលត់នោះទេ។ នេះក៏ព្រោះតែ ការរលត់នូវសិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងទៀត (ហ៊ីប៉ូតែកនៅក្នុងករណីនេះ) នឹងនាំឱ្យ មានការសន្និដ្ឋានមួយដែលមិនយុត្តិធម៌។ ឧទាហរណ៍មួយទៀត ចំនួនទឹកប្រាក់នៃសិទ្ធិលើបំណុលដែលត្រូវបានធានានៃហ៊ីប៉ូតែកទាំងពីរ គឺនីមួយៗមានចំនួន ១ 000 ដុល្លារ ហើយ Z អនុវត្តហ៊ីប៉ូតែករបស់ខ្លួន ហើយដីលក់បានតម្លៃចំនួន ១ ៤00 ដុល្លារនៅក្នុងករណីនេះ។ ប្រសិនបើ ហ៊ីប៉ូតែករបស់ X រលត់ដោយលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ ប្រាក់ចំនួន ១ 000 ដុល្លារ នឹងត្រូវចែកទៅឱ្យ Z ហើយប្រាក់ដែលនៅសល់នឹងចែកទៅឱ្យ X ដែលជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ខណៈពេលដែល X នឹងទទួលបានចំនួន ១ 000 ដុល្លារ ហើយ Z ទទួលបានចំនួន ៤00 ដុល្លារ ប្រសិនបើហ៊ីប៉ូតែកនោះត្រូវបាន អនុវត្តមុនពេលដែល X ធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ។ ការសន្និដ្ឋាននេះ ពិតជាមិនយុត្តិធម៌នោះទេ ពីព្រោះ X ទទួលបាន តិចជាងមុន ដោយធ្វើលទ្ធកម្មសិទ្ធិផ្ដាច់មុខ ហើយ វាក្យខណ្ឌទី ២ នៃកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១៣៦ ការពារនូវ ភាពអយុត្តិធម៌បែបនេះ។ ឧទាហរណ៍មួយទៀត ប្រសិនបើ ហ៊ីប៉ូតែករបស់ X

ត្រូវបានយកទៅដាក់កបន្តទៅឱ្យ Z នៅក្នុងឧទាហរណ៍ជាមូលដ្ឋាន ហ៊ីប៉ូតែករបស់ X នឹងមិនរលត់នោះទេ ពីព្រោះ ហ៊ីប៉ូតែករបស់ X គឺជាកម្មវត្ថុនៃហ៊ីប៉ូតែកបន្តរបស់ Z ហើយ សិទ្ធិរបស់ Z មិនត្រូវបានបំពាននោះទេ។

បញ្ញត្តិខាងលើនេះ ក៏មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះសិទ្ធិកាន់កាប់។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ X គឺជាអ្នកកាន់កាប់ដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ Y ហើយ X បានទិញដីនោះពី Y, X នឹងមានទាំងកម្មសិទ្ធិ និង សិទ្ធិកាន់កាប់នៅពេលដំណាលគ្នា ពីព្រោះថា ការកាន់កាប់ ការពារស្ថានភាពជាក់ស្តែង ហើយ ការកាន់កាប់នេះ អាចត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយឯករាជ្យពីសិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងទៀត។

២-អានុភាពក្នុងការសន្មតនៃការចុះបញ្ជី

២-១ អត្ថន័យនៃការសន្មត

ការសន្មត ដាក់ការទទួលខុសត្រូវក្នុងការបញ្ជាក់ទៅលើភាគីដែលមិនទទួលស្គាល់អង្គហេតុដោយផ្អែកលើការចុះបញ្ជី។

២-២ ភាពខុសគ្នាពីការចាត់ទុក

ប្រសិនបើ អ្វីមួយត្រូវបានគេចាត់ទុក វាមិនអាចលុបចោលបានទេ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើ អ្វីមួយនោះគ្រាន់តែត្រូវបានគេសន្មត វាអាចមានការផ្លាស់ប្តូរ។

ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ X គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃដីដែលត្រូវបានចុះបញ្ជី។ X ប្តឹង Y ដែលជាអ្នកកាន់កាប់ ដោយទាមទារឱ្យប្រគល់ដីត្រឡប់មកវិញ ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ហើយ Y ទទួលស្គាល់ថា Y ពិតជាបាន កាន់កាប់ដីមែន ប៉ុន្តែ Y បានអះអាងថា X មិនមែនជាកម្មសិទ្ធិករនៃដីពិតប្រាកដនោះទេ។ Y គឺជាអ្នកទទួល បន្ទុកក្នុងការបញ្ជាក់ភស្តុតាងទាក់ទឹងនឹងកម្មសិទ្ធិនេះ។

២-៣ ចុងចោទក្លាយជាមេសអានុភាពនៃការចុះបញ្ជី

ប្រសិនបើ បុគ្គលណាម្នាក់ បានជឿជាក់ទៅលើស្ថានភាពមិនពិតប្រាកដនៃការចុះបញ្ជីដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយកំហុសរបស់អ្នកដទៃ អ្នកនោះអាចត្រូវបានគេការពារ។

ឧទាហរណ៍ X បានលក់ដីទៅឱ្យ Y ហើយការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិនៃដីនេះត្រូវបានចុះបញ្ជី។ កិច្ចសន្យារវាង X និង Y ត្រូវបានលុបចោល ដោយសារតែការគំរាមរបស់ Y ។Z និង Y បានព្រមព្រៀងគ្នាថា Y ត្រូវលក់ដីទៅឱ្យ Z មុនពេលដែលការចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិពី Y ទៅឱ្យ X ត្រូវបានលុបចោល ហើយការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិពី Y ទៅឱ្យ Z ត្រូវបានចុះបញ្ជី។

យោងតាមបញ្ញត្តិទូទៅ X ត្រូវតែជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដដែល ព្រោះមាត្រា ៣៥៨ កថាខណ្ឌទី ២ បានចែងថា កិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈតាំងពីដំបូងដែលត្រូវបានហៅថា អានុភាពប្រតិសកម្ម ដូច្នេះ Y មិនអាចធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិបាននោះទេ ពីព្រោះ Y ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានទិញអចលនវត្ថុពីអ្នកដែលមិនមែនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ។ ផ្ទុយទៅវិញ យោងតាមមាត្រា មាត្រា ១៩៣ដែលបានចែងយ៉ាង ច្បាស់ថា អនុប្បទានកម្មសិទ្ធិនៃចលនវត្ថុដោយសុចរិត និង គ្មានកំហុសធ្វើឱ្យអនុប្បទានិក មានទទួលបាននូវកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះ ទោះបីជាអនុប្បទាយី ពុំមានកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះក៏ដោយ ។ ការខុសគ្នាបែបនេះ គឺបណ្តាលមកពីភាពខុសគ្នានៃលក្ខណៈចលនវត្ថុ និង អចលនវត្ថុ ពោលគឺ ចលនវត្ថុមានតម្លៃថោកមិនទៀតទាត់ ហើយ ក្លាយជាកម្មវត្ថុ នៃការជួញដូរញឹកញាប់ជាង ហេតុដូច្នេះ សុវត្ថិភាពខាងការជួញដូរ ត្រូវមានសារសំខាន់ជាង ករណីនៃអចលនវត្ថុ ។

ប៉ុន្តែ ការសន្និដ្ឋានបែបនេះ អាចលំអៀងបន្តិចចំពោះ Z ជាពិសេសនៅពេលដែល Z ជឿជាក់ទៅលើស្ថានភាពនៃការចុះបញ្ជីដោយគ្មានកំហុស ។ ការសង្គ្រោះដែលអាចមានចំពោះករណីនេះ គឺការអនុវត្តស្រដៀងគ្នានៃមាត្រា ៣៥៣ កថាខណ្ឌទី ២ វាក្យខណ្ឌទី ២ ពីព្រោះថា ស្ថានភាព គឺស្រដៀងគ្នា ។ ជាពិសេសជាងនេះទៅទៀត ប្រសិនបើ Z ជឿជាក់លើខ្លឹមសារនៃការចុះបញ្ជីដោយសុចរិត និង គ្មានកំហុស ហើយទទួលបាននូវការចុះបញ្ជី Z ត្រូវបានគេការពារ ។

ផ្នែកទី ៦

ការការពារតតិយជននៅក្នុងករណីលុបចោល និង ការរំលាយកិច្ចសន្យា

១-ភាពចាំបាច់នៃការពារតតិយជន នៅក្នុងករណីនៃការលុបចោល

ការពារតតិយជន នៅក្នុងករណីនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យានោះ គឺមានភាពចាំបាច់ក្នុងករណីដែល តតិយជន នោះ សុច្ចរិត ហើយគ្មានកំហុស ។

ជាគោលការណ៍ :

ក្នុងករណីនៃកិច្ចសន្យាដែលអាចលុបចោលបាន ជាទូទៅ តតិយជនត្រូវបានការពារ បើតតិយជននោះជាជនសុចរិត និង គ្មានកំហុស។

ករណីលើកលែង គឺកិច្ចសន្យាកើតពីការគំរាមកំហែង គឺមិនការពារតតិយជនទេ ។

សូមមើលករណីសិក្សា :

ក- លោក X បានលក់ដី (L) មួយកន្លែងទៅឱ្យ លោក Y ហើយការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិត្រូវបានចុះបញ្ជី ។ បន្ទាប់មក លោក Y ក៏បានលក់ដី (L) ទៅឱ្យលោក Z ហើយ ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិត្រូវបានចុះបញ្ជី។ ក្រោយមក លោក X បានលុបកិច្ចសន្យា ទិញលក់ដោយមូលហេតុ ថា មានការឆបោក (ការគំរាមកំហែង ការរំលោភបំពានស្ថានភាព) ។ តើនរណាត្រូវក្លាយជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិករនៃដី (L) ?

ខ-លោក X បានលក់ដី (L) មួយកន្លែងទៅអោយលោក Y ហើយការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិត្រូវបានចុះបញ្ជី ។ ក្រោយមក លោក X បានលុបចោលកិច្ចសន្យាលក់ទិញដោយមូលហេតុថា មានការឆបោក (ការគំរាមកំហែង ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព) ។ ប៉ុន្តែ ការចុះបញ្ជី មិនទាន់បានលុបចោលនៅឡើយទេ។ មុនពេលលុបចោលការចុះបញ្ជី លោក Y ក៏បានលក់ដី (L) ទៅឱ្យលោក Z ។ តើនរណាត្រូវក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករនៃដី (L)?

នៅក្នុងករណីនេះ ឋានៈរបស់លោក Z ខុសគ្នាបន្តិច។ នៅក្នុងករណី **ក**, Z មានវត្តមានមុនពេលការលុបចោល ហើយ Z នៅក្នុងករណី **ខ** មានវត្តមានក្រោយពេលមានការលុបចោល។ តើមានការសន្និដ្ឋានខុសគ្នាដែរឬទេ។ សូមពិចារណាចំពោះករណីនេះ

១-១ តតិយជនដែលត្រូវបានការពារក្នុងករណីនៃការលុបចោល

តាមមាត្រា ៣៤៧ កថាខ័ណ្ឌទី ៣ បញ្ញត្តិថា ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយការឆបោក អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការឆបោក មិនអាចអះអាងនូវអានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ ។

ឧទាហរណ៍:

លោក X បានឆបោក លោក Y ឱ្យធ្វើកិច្ចសន្យាលក់ទិញ គ្រឿងអលង្ការ ជាមួយខ្លួនក្នុងតម្លៃថោក ។ ក្រោយមកលោក X បានយកគ្រឿងអលង្ការនោះលក់បន្តទៅឱ្យលោក Z ហើយបន្ទាប់មកទៀត Y លុបចោលកិច្ចសន្យាលក់ទិញដោយផ្អែកលើការឆបោក ។

ករណីនេះ លោក Y អាចធ្វើការលុបចោលកិច្ចសន្យាជាមួយលោក X បាន និងអាចអះអាង ពីអានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះ លោក Z បាន បើលោក Z បានដឹងពីមូលហេតុនៃការឆបោក នោះ ឬ ក្នុងករណីប្រសិនបើ Z មិនបានដឹងអំពីការឆបោក ប៉ុន្តែ មានកំហុសចំពោះការមិនបានដឹងនេះ។ ប៉ុន្តែ មិនអាច អះអាងចំពោះ លោក Z បានទេ បើលោក Z នោះ មិនបានដឹងពីមូលហេតុនៃការឆបោកនោះ និង ដោយគ្មានកំហុស ។

បន្ទាប់មក តើវានឹងទៅជាយ៉ាងណា ក្នុងករណីប្រសិនបើការលុបចោលត្រូវបានធ្វើឡើងមុនពេលមានការលក់បន្តទៅឱ្យ Z ? ពោលគឺ តើវានឹងទៅជាយ៉ាងណា ក្នុងករណីប្រសិនបើ Y បានលក់គ្រឿងអលង្ការនោះទៅឱ្យ X ដោយការឆបោក, Y បានលុបចោល (ប៉ុន្តែមិនបានទទួលគ្រឿងអលង្កាត្រឡប់មកវិញនៅឡើយ) ហើយ X បានលក់គ្រឿងអលង្កានោះទៅឱ្យ Z ? តើនៅក្នុងករណីនេះ Z ត្រូវបានគេការពារដែរឬទេ? បញ្ហានេះគឺទាក់ទង ទៅនឹងអានុភាពនៃការលុបចោល ហើយនឹងត្រូវពន្យល់នៅចំណុចបន្ទាប់ទៀត ។

១-១-១ អានុភាពនៃការលុបចោល

នៅពេលដែលត្រូវបានលុបចោល សកម្មភាពនេះ ត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ**តាំងពីដំបូង** ។ អានុភាពនេះត្រូវបានហៅថា ***អានុភាពប្រតិសកម្ម*** ។ ហេតុដូច្នេះ ជាគោលការណ៍ គេចាត់ទុកថា Z បានទិញអចលនវត្ថុ L ពីអ្នកដែលមិនមែនជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ សូម្បីតែនៅពេលដែលផ្ទេរវត្ថុនោះពី Y ទៅ Z ។ ហេតុដូច្នេះ Z មិនអាចទទួលបានកម្មសិទ្ធិទេ ជាគោលការណ៍ ។

ប៉ុន្តែ វាអាចមើលទៅហាក់បីដូចជាមិនសមហេតុផលទេនៅក្នុងករណីមួយចំនួន ហេតុដូច្នេះហើយ បានជាមាត្រា ៣៤៧ កថាខណ្ឌទី ៣ ត្រូវបានបញ្ញត្តិឡើងដើម្បីការពារតតិយជនសុចរិត និង គ្មានកំហុស ពីអានុភាពប្រតិសកម្មនៃ ការលុបចោល ។

បន្ទាប់មកទៀត តតិយជនដែលត្រូវបានការពារ គឺជាភាគីដែលមានផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ដោយផ្អែកលើទំនាក់ទំនងគតិយុត្តតាមផ្លូវច្បាប់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសកម្មភាពគតិយុត្តដែលត្រូវបានលុបចោល ហើយក្លាយជាមោឃៈដោយប្រតិសកម្មមុនពេលលុបចោល ។

បន្ទាប់មក តតិយជនដែលបញ្ញត្តិស្ដីពីការការពារតតិយជនត្រូវបានយកមកអនុវត្តចំពោះ ត្រូវបានកំរិតចំពោះភាគីដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ ដោយផ្អែកលើទំនាក់ ទំនងគតិយុត្តដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសកម្មភាពដែលត្រូវបានលុបចោល និង មោឃៈ ដោយប្រតិសកម្ម មុនពេលលុបចោល ។

ហេតុដូច្នេះ តតិយជនដែលមានវត្ថុមានក្រោយការលុបចោល ជាគោលការណ៍ មិនត្រូវបានការពារ ដោយបញ្ញត្តិស្តីពីការពារតតិយជននោះទេ។ ប៉ុន្តែមានបញ្ញត្តិមួយផ្សេងទៀតដែលអាចយកមកអនុវត្តចំពោះ តតិយជនបែបនេះ។

១-១-២ ការការពារតតិយជនដែលមានវត្ថុមុនពេលលុបចោល

ដូចដែលបានរាប់ពីខាងលើរួចហើយ យ៉ាងហោចណាស់ក៏មានលក្ខខណ្ឌពីរដែរសំរាប់ការពារ។ ទី ១ គឺ សុចរិត ហើយមួយទៀតគឺ គ្មានកំហុស។ បញ្ហានៅត្រង់ថា តើការចុះបញ្ជីមានភាពចាំបាច់ចំពោះតតិយជនដែលត្រូវ មាន ***ផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់*** ដែរឬទេ។

ការបកស្រាយរបស់ជប៉ុន មិនតំរូវឱ្យមានការចុះបញ្ជីនោះទេ ប៉ុន្តែ ដោយសារការចុះបញ្ជី គឺជាលក្ខខណ្ឌ ដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាពនៃការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនៅកម្ពុជា វាអាចមាន ឬ អាចសមហេតុផលជាង ក្នុងតំរូវឱ្យតតិយជនមានការចុះបញ្ជីដើម្បីឱ្យមានតុល្យភាព។

១-២ តើតតិយជនដែលមានវត្ថុមាន ក្រោយពេលលុបចោលត្រូវបានការពារដែរឬទេ?

នៅក្នុងករណីខាងលើ ប្រៀបធៀប Y ដែលបានលុបចោលកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែធ្វេសប្រហែសមិនបានយក ការចុះបញ្ជីមកវិញ ជាមួយនឹង Z ដែលមកមានអានុភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ហើយវាសរវៃក្នុងការទទួលយក លក្ខខណ្ឌតតាំង វាមើលទៅហាក់បីដូចជាសមហេតុផលណាស់ក្នុងការការពារ Z។ បញ្ហានៅត្រង់ថា តើត្រូវការពារ Z យ៉ាងដូចម្តេច។

១-៣ តើតតិយជនត្រូវបានការពារដោយដូចម្តេច?

ក្នុងករណីនេះ យើងត្រូវពិចារណាពីវិធីដើម្បីការពារដល់តតីយជន ។ ករណីដែល លោក Y បានចុះ បញ្ជី ផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ ដូច្នេះ នាំអោយលោក Z មានការជឿជាក់ បានសុខចិត្តទិញ ដូច្នេះគួរតែត្រូវការពារដល់លោក Z ។

វិធីពីរយ៉ាងដើម្បីការពារលោក Y នៅក្នុងនោះវិធីទី ១ គឺជាលក្ខខណ្ឌតតាំង និងវិធីទី ២ គឺ ការអនុវត្ត ស្រដៀងគ្នានៃមាត្រា ៣៥៣-២ (ការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត) ។

១-៣-១ លក្ខខណ្ឌតតាំង (មាត្រា ១៣៤-១)

លក្ខខណ្ឌតតាំង គឺជា លក្ខខណ្ឌដើម្បីអះអាងអំពីអានុភាពនៃសកម្មភាពគតិយុត្តចំពោះតតិយជន។ នៅក្នុង ករណីខាងលើ ការចុះបញ្ជីគឺជា លក្ខខណ្ឌតតាំងសំរាប់ក្នុងការអះអាងអំពីការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិរបស់គាត់ដោយសារ ការលុបចោល។ មានន័យថា ដោយសារលោក X បានលុបកិច្ចសន្យាចោល ដូច្នេះ កម្មសិទ្ធិនោះ ត្រូវបានផ្ទេរ

ទៅឱ្យលោក X វិញ ប៉ុន្តែលោក Y បានលក់ដីទៅលោក Z ដែរ ។ ដូច្នេះ កម្មសិទ្ធិរបស់លោក Y បានផ្ទេរទៅឱ្យ X ផង និង លោក Z ផង ។ ដូច្នេះ លោក Y អះអាងកម្មសិទ្ធិចំពោះ Z ហើយលោក Z ក៏អះអាងកម្មសិទ្ធិនោះចំពោះលោក X ។

ដូច្នេះ លោក X ដើម្បីអះអាងពីកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួន គឺត្រូវមានលក្ខខណ្ឌតតាំង ដែលជាការចុះបញ្ជី ។ ហើយលោក Z ក៏ត្រូវការការចុះបញ្ជីផងដែរ ពីព្រោះការចុះបញ្ជី គឺជា លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាពសំរាប់គាត់ ។ ហេតុនេះ បើនរណាចុះបញ្ជីមុន គឺ អាចក្លាយកម្មសិទ្ធិករ ។ លក្ខណៈអត្តនោម័តរបស់ភាគី (កំហុស និង សុចរិត ឬ ទុច្ចរិត)ជាទូទៅ មិនមែនជាបញ្ហានោះទេ (ច្បាស់ជាងនេះទៅទៀត វាអាស្រ័យទៅលើការបកស្រាយពាក់ព័ន្ធទៅនឹងលក្ខខណតតាំង ហើយវានឹងត្រូវបានពន្យល់នៅក្នុងផ្នែកដែលទាក់ទង) ។

១-៣-២ ការអនុវត្តស្រដៀងគ្នានៃមាត្រា ៣៩៣-២

ចំណែកវិធីទី២ គឺ ទាក់ទងនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តស្រដៀងគ្នាដែលកំណត់ថា តតិយជនជា ជនសុចរិតត្រូវបានការពារតាមមាត្រា ៣៩៣-២ ។ ឧទាហរណ៍. លោក X មានបំណុលច្រើន ហើយលោក X មានដីដើម្បីជៀសវាងកុំឱ្យមានការអនុវត្តដោយបង្ខំពីម្ចាស់បំណុល គាត់ក៏បានព្រមព្រៀងលក់ដីទៅឱ្យលោក Y ប៉ុន្តែការលក់នេះ ជាការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត ។ តាមមាត្រា ៣៩៣-១ គឺ ម្ចាស់បំណុលអាចអះអាងថា លោក X ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដី ហើយម្ចាស់បំណុលអាចរឹបអូសដីនោះពីកូនបំណុល X បាន ។ តាមមាត្រា ៣៩៣-១ ដដែល បើលោក Y លក់ដីទៅលោក Z ហើយលោក X អះអាងថា ដីនោះជារបស់ខ្លួន នាំឱ្យការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិរវាងលោក Y ជាមួយលោក Z មើលទៅគ្មានសុពលភាពទេ ។ ប៉ុន្តែ តាមមាត្រា ៣៩៣-២ បើ លោក Z ជាជនសុចរិត និង គ្មានកំហុស ការធ្វើដូច្នេះហាក់ដូចជា អយុត្តិធម៌ចំពោះ លោក Z ព្រោះគាត់ជឿជាក់លើការលក់ទិញរវាងលោក X និង លោក Y ហេតុដូច្នេះ Z ត្រូវបានគេការពារ ។

ចំណែកករណីសិក្សាខាងលើវិញ លោក X បានលក់ដីទៅឱ្យលោក Y ហើយបន្ទាប់មក គាត់បានលុបចោលវិញ ហើយលោក X មិនបានឱ្យលោក Y លុបចោលការចុះបញ្ជីនោះទេ ហើយលោក Y ក៏បានលក់ទៅឱ្យលោក Z ដោយសារលោក Y គាត់មានឈ្មោះ ជាកម្មសិទ្ធិករនៅក្នុងប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ ជាហេតុនាំឱ្យលោក Z ដែលជាតតិយជននោះ មានការជឿជាក់ ហើយក៏សម្រេច ចិត្តទិញទៅ ។ ដូច្នេះ ទោះបីជាមាត្រា ៣៩៣-២ គ្រាន់តែបញ្ញត្តិពីការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតក៏ដោយ មាត្រានេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តស្រដៀងគ្នា ចំពោះករណីសិក្សាខាងលើនេះដែរ ដើម្បីការពារតតិយជនដែលសុចរិត និង គ្មានកំហុស ពីព្រោះស្ថានភាពនេះ គឺស្រដៀងគ្នាណាស់ទៅនឹងករណីការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត ។

១-៤ តើអ្វីទៅជាលក្ខខណ្ឌសំរាប់ការអនុវត្តនេះ?

១-៤-១ លក្ខខណ្ឌតទាំង មាត្រា ១៣៥

តើការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ របៀបណាមានអានុភាពជាង ។ ក្នុងករណីនេះ ដើម្បីតតាំងនឹងតតិយជនបាន ទាល់តែចុះបញ្ជី ដូច្នេះ បើអ្នកណាចុះបញ្ជីមុនអ្នកនោះនឹងទទួលបានកម្មសិទ្ធិ ។

១-៤-២ ការអនុវត្តស្រដៀងគ្នា : មាត្រា ៣៩៣-២

(១)- សុច្ចរិត : តាមមាត្រា ៣៩៣-២ គឺត្រូវអនុវត្តស្រដៀងគ្នា ចំពោះករណីដែលតតិយជនសុចរិត ទោះបីជា ករណីសិក្សា ត្រូវចំនឹងបញ្ហាដែលបានបញ្ញត្តិក្នុងមាត្រា ៣៩៣-២ (ការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត) ក៏ដោយ ។

(២)-គ្មានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរ : គឺតតិយជននោះត្រូវបង្ហាញនៅសកម្មភាពជាក់លាក់ដើម្បីដឹងថា ដីនោះជាកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកលក់ មុននឹងធ្វើការទិញអចលនវត្ថុនោះ បើមិនដូច្នេះទេ គឺមិនត្រូវបានការពារទេ ។

(៣)-ការចុះបញ្ជី : ចំពោះការចុះបញ្ជី គឺមិនបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ៣៩៣-២ ទេ ប៉ុន្តែ យើងត្រូវពិចារណាថា បើលោក Z មិនបានចុះបញ្ជី តើត្រូវបានការពារដូចគ្នា នៅពេលដែលលោក Z បានចុះបញ្ជីតាមមាត្រា ១៣៥ ដែរ ឬទេ នេះជាបញ្ហា ។ ដូច្នេះ ទោះបីលោក Z ជាជនសុចរិតក៏ដោយ លោក Z ត្រូវចុះបញ្ជីដែរ ដើម្បីតតាំងនឹង តតិយជនបាន តាមមាត្រា ១៣៥ ។

ដូចដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើ មានវិធីពីរយ៉ាងដើម្បីការពារតតិយជនដែលមានវត្តមានក្រោយការលុបចោលកិច្ចសន្យា ហើយវាអាស្រ័យទៅលើការអនុវត្តនៅកម្ពុជាក្នុងការជ្រើសរើសវិធីមួយនៅក្នុងចំណោមវិធីទាំងពីនេះ ឬ ជ្រើសរើសយកវិធីណាមួយមកអនុវត្តនោះ ។

២- ការការពារតតិយជនក្នុងករណីរំលាយកិច្ចសន្យា

ករណីសិក្សា

១- X បានលក់ដី (L) ទៅឱ្យ Y ហើយបានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិរួចហើយ ។ Y បានលក់ដី (L) ទៅឱ្យ Z ។ បន្ទាប់មក X បានរំលាយកិច្ចសន្យាលក់ទិញចោលដោយសារមានការបំពាន កិច្ចសន្យា (ការមិនបានបង់ប្រាក់ថ្លៃលក់) ។ តើនរណាជាកម្មសិទ្ធិករនៃដី (L)?

២- X បានលក់ដី (L) ទៅឱ្យ Y ហើយបានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិរួចហើយ ។ X រំលាយកិច្ចសន្យាលក់ទិញចោលដោយការបំពានកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែការចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិនោះមិនទាន់បានលុបចោលនៅ ឡើយទេ។ បន្ទាប់មក Y បានលក់ដី (L) ទៅឱ្យ Z ។ តើនរណាជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃដី?

ការសន្និដ្ឋាន

១- អាស្រ័យទៅតាមការបកស្រាយមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី ៣

ដោយផ្អែកតាមមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី ៣ ដោយការរំលាយកិច្ចសន្យា ភាគីដែលមានករណីយកិច្ចសង ជាប្រាក់ ត្រូវសងជាមួយការប្រាក់ដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលបានប្រាក់ដើមនោះ។ រីឯភាគីដែលមាន ករណីយកិច្ច ប្រគល់ជាវត្ថុ ឬ ជាតាវកាលិកផ្សេងដែលខ្លួនទទួល ត្រូវសងទាំងផលដែលបានទទួលពីវត្ថុ ឬ តាវកាលិកនោះផង ដែរ។

ដូចនេះ ករណីសិក្សាទី ១ គឺក្រោយពី X រំលាយកិច្ចសន្យាលក់ទិញចោល Y ត្រូវប្រគល់ដីឱ្យ X វិញ មានន័យថា កម្មសិទ្ធិដែលបានផ្ទេរទៅ Y ត្រូវត្រឡប់មកជារបស់ X វិញ។ តែដោយសារមុនការរំលាយកិច្ចសន្យា លក់ទិញ Y បានលក់ដីទៅឱ្យ Z ។

ចំណែកករណីសិក្សាទី ២ គឺដោយសារ X បានរំលាយកិច្ចសន្យាលក់ទិញ កម្មសិទ្ធិត្រូវបានផ្ទេរត្រឡប់មក X វិញហើយ ។ ប៉ុន្តែ ការចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ មិនទាន់ត្រូវបានលុបចោលនៅឡើយ។ បន្ទាប់មកទើប Y លក់ដីឱ្យ Z ។

អាស្រ័យទៅតាមការបកស្រាយ ដោយសារ វាត្រូវបានទុកមិនបានកំណត់ថា តើការរំលាយកិច្ចសន្យានោះ មានអានុភាពប្រតិសកម្មឬអត់។

២-១ ភាពខុសគ្នារវាងអានុភាពនៃការរំលាយ និង ការលុបចោល

ការលុបចោល គឺមានអានុភាពប្រតិសកម្មយ៉ាងច្បាស់។ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានលុប សកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន សកម្មភាពនោះ ត្រូវចាត់ទុកថា មោឃៈតាំងពីដំបូង ។ (មាត្រា ៣៥៨ កថាខណ្ឌទី ២)

អានុភាពនៃការរំលាយ អាចមានការបកស្រាយដែលអាចធ្វើបានពីរយ៉ាង :

- មានអានុភាពប្រតិសកម្ម
- មិនមានអានុភាពប្រតិសកម្ម

២-២ ការបកស្រាយដែលអាចធ្វើបាន

- គំនិតដែលបញ្ជាក់អំពីអានុភាពប្រតិសកម្ម គឺមានន័យថា កិច្ចសន្យាដែលត្រូវបានរំលាយចាត់ទុកថា កិច្ចសន្យានោះ គ្មានតាំងពីដំបូង។ ករណីសិក្សាខាងលើ ប្រសិនបើការរំលាយកិច្ចសន្យា មានអានុភាពប្រតិសកម្ម Y ត្រូវបានគេចាត់ទុកតាមផ្លូវច្បាប់ថា មិនមានកម្មសិទ្ធិតាំងពីដំបូង។ ហេតុនេះ Z ដែលជាតតិយជន ត្រូវបានគេ ចាត់ទុកថា បានទិញដីពី Y ដែលមិនមានកម្មសិទ្ធិដី ហេតុនេះ Z មិនអាចធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិបានទេ ជាទូទៅ។

- គំនិតដែលបដិសេធនឹងអានុភាពប្រតិសកម្ម គឺថា នៅពេលដែល X បង្ហាញឆន្ទៈរំលាយកិច្ចសន្យា កម្មសិទ្ធិនឹងត្រូវបង្វិលមកវិញ។ ហេតុដូច្នេះ កម្មសិទ្ធិត្រូវបានផ្ទេរពី Y ទៅ Z ហើយបន្ទាប់មក កម្មសិទ្ធិនោះ ក៏បាន ផ្ទេរពី Y ទៅ X ផងដែរ។ ដូច្នេះ ស្ថានភាពនេះ គឺមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាណាស់ទៅនឹងការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិពីរដង។

៣- ការការពារតតិយជន

៣-១ ហេតុផ្អែកលើគំនិតទទួលស្គាល់អានុភាពប្រតិសកម្ម

តាមរយៈការរំលាយកិច្ចសន្យា ចាត់ទុកថា Y មិនមែនជាកម្មសិទ្ធករតាំងពីដំបូង។ ហេតុនេះ Z បានទិញដីពី Y ដែលមិនមានកម្មសិទ្ធិលើដី ជាទូទៅ Z មិនអាចទទួលបានលទ្ធកម្មនោះទេ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារ មាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី ៤ បានបញ្ជាក់ថា *ការរំលាយកិច្ចសន្យា មិនអាចធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់តតិយជនបានឡើយ* តែមិនបានកំណត់អំពីការការពារចំពោះតតិយជនដែលមានវត្តមានមុន ឬ ក្រោយការរំលាយកិច្ចសន្យានោះទេ ដែលទាមទារឱ្យធ្វើការបកស្រាយ។

៣-១-១ តតិយជនដែលមានវត្តមាននៅមុនការរំលាយកិច្ចសន្យា

ករណីសិក្សាទី ១

X បានរំលាយកិច្ចសន្យា នាំឱ្យកម្មសិទ្ធិត្រូវត្រឡប់ជារបស់ X វិញ តើអាចការពារ Z តាមរបៀបណា?

ដោយសារ Y មិនព្រមបង់ថ្លៃ តាមមាត្រា ៣៩០, ៤១១, ៤០៨

គោលបំណងនៃមាត្រា ៤១១ គឺការពារផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់របស់តតិយជន។ ហេតុនេះ បើ Z បានចុះបញ្ជីផ្ទេរ កម្មសិទ្ធិរួចរាល់ហើយ Z មានផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់។ ហេតុនេះ Z ត្រូវបានការពារ។ គឺមានន័យថា ក្រោយការរំលាយកិច្ចសន្យា បើ Z បានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិហើយ X មិនអាចទទួលកម្មសិទ្ធិត្រឡប់មកវិញទេ។

៣-១-២ តតិយជនដែលមានវត្តមាននៅក្រោយការរំលាយកិច្ចសន្យា

ករណីសិក្សាទី ២ ករណីដែល X បានរំលាយកិច្ចសន្យាលក់ទិញចោល ហើយទើប Y លក់ទៅឱ្យ Z ។ តើអាចការពារ Z បានតាមរបៀបណា?

ក្នុងករណីប្រសិនបើគេបកស្រាយថា ការរំលាយកិច្ចសន្យា មានអានុភាពប្រតិសកម្មដូចការលុបចោល វិធីការពារ ក៏អាចមានលក្ខខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងករណីនៃការលុបចោលផងដែរ។

ហេតុដូច្នេះ ការអនុវត្តដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងនៃមាត្រា ៣៥៣ កថាខណ្ឌទី ២ គឺជា ល័ក្ខខ័ណ្ឌដើម្បីការការពារតតិយជន Z ក្នុងករណីដែល Z ជាជនសុចរិត និង គ្មានកំហុស។

សេចក្តីលំអិតនៃគំនិតនេះ ត្រូវបានពន្យល់នៅក្នុងផ្នែកនៃការលុបចោល សូមមើលនៅក្នុងផ្នែកនោះ។

ដូច្នេះ ប្រសិនបើ Z ជាជនសុចរិត និង គ្មានកំហុស ព្រមទាំងបានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិដែលជាលក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាពរួចរាល់ហើយ X មិនអាចតតាំងជាមួយនឹង Z បានទេ គឺ Z ត្រូវបានការពារ។

៣-២ ដោយផ្អែកលើគំនិតដែលបដិសេធនិងអានុភាពប្រតិសកម្ម

៣-២-១ ននិយផនមានវត្ថុមាននៅមុនពេលរំលាយកិច្ចសន្យា

ករណីសិក្សាទី ១ ប្រសិនបើ អានុភាពប្រតិសកម្ម មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ទេ ជាទូទៅ កម្មសិទ្ធិត្រូវបានគេចាត់ទុកថា បានផ្ទេរពី Y ទៅ Z នៅពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យារវាង Y និង Z ដោយសារថា Y ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិតាំងពីពេលរំលាយកិច្ចសន្យា។ ហេតុដូច្នេះ តាមធម្មតា ក្នុងករណីប្រសិនបើ Y បានលក់ដីនោះទៅឱ្យ Z មុនពេលរំលាយកិច្ចសន្យា គេអាចចាត់ទុកថាជាផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់របស់ Z នៅក្នុងមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី ៤ ហេតុដូច្នេះ Z ត្រូវបានគេចាត់ទុកថា បានធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិដោយមានអានុភាព។

៣-២-២ ននិយផនមានវត្ថុមាននៅក្រោយពេលរំលាយកិច្ចសន្យា

ពាក់ព័ន្ធនឹងករណីសិក្សា ទី ២ ក្រោយការរំលាយកិច្ចសន្យា ទើប Y បានលក់ទៅ Z ។ គឺមានន័យថា កម្មសិទ្ធិត្រូវបាន ផ្ទេរត្រឡប់មក X វិញ ហើយបន្ទាប់មកទើប Y លក់ដីទៅឱ្យ Z ដែលស្រដៀងគ្នាណាស់ទៅនឹងករណីនៃការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិពីរដែលត្រូវបានកំណត់ដោយលក្ខខណ្ឌតតាំង។

ហេតុដូច្នេះ ការសន្និដ្ឋានជាទូទៅ គឺការកំណត់ដោយផ្អែកលើលក្ខខណ្ឌតតាំង។ ច្បាស់ជាងនេះទៅទៀត ជនដែលបានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ (ឬ លុបចោលការចុះបញ្ជីដោយផ្អែកលើការរំលាយ) ត្រូវអះអាងអំពីកម្មសិទ្ធិចំពោះអ្នកដទៃ។

ប៉ុន្តែអាចមានដែរដែលថា បញ្ហានេះត្រូវបានកំណត់ដោយផ្អែកលើការអនុវត្តដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នានៃមាត្រា ៣៩៣ កថាខណ្ឌទី ២ ផងដែរ។

ផ្នែកទី ៧

ការការពារតតិយជននៅក្នុងករណីនៃអាជ្ញាយុកាលលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ

១- សេចក្តីផ្តើម

អ្វីទៅជា អាជ្ញាយុកាល ?

អាជ្ញាយុកាលគឺជា អំឡុងពេលមួយដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ។ ការកន្លងហួសនៃអំឡុងពេលនេះបង្កើតឱ្យមានអានុភាពនៃលទ្ធកម្ម ឬ ការរលត់សិទ្ធិ ។

ដើម្បីឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់ សូមលើកឧទាហរណ៍ដូចខាងក្រោម :

១-១- X គឺជាកម្មសិទ្ធិ នៃដីដែលត្រូវបានចុះបញ្ជី Y បានកាន់កាប់ដីនោះអស់រយៈពេល ២០ ឆ្នាំ ដោយសន្តិវិធី និងដឹងឮជាសាធារណៈដោយមានឆន្ទៈយកធ្វើជាកម្មសិទ្ធដោយគ្មានការចុះបញ្ជី ។ តើនរណាត្រូវ ឈ្នះក្តី ករណីប្រសិនបើ X ទាមទារឱ្យប្រគល់ដីនោះមកវិញពី Y ហើយ Y បានអះអាងអំពីការតវ៉ាចំពោះអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម?
១-២ ករណីប្រសិនបើដីដែលត្រូវបានចុះបញ្ជីនោះមានជាប់ហ៊ីប៉ូតែក តើអ្វីដែល Y នឹងធ្វើលទ្ធកម្មនោះ គឺដីដែលជាប់បន្ទុក ឬដីដែលមិនមានជាប់បន្ទុកហ៊ីប៉ូតែក?

សន្និដ្ឋាន :

១.១. ករណីឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ X មិនអាចទាមទារឱ្យ Y ប្រគល់ដីរបស់ខ្លួនមកវិញទេ ហើយ Y អាចទទួលបានលទ្ធកម្ម នូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដោយអាជ្ញាយុកាល ។

១.២. អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម (មាត្រា ១៦៣) មានអានុភាពប្រតិសកម្មចាប់ ពីថ្ងៃចាប់ផ្តើមគិតអាជ្ញាយុកាលនេះ ។ នេះគឺជាទ្រឹស្តីដែលធ្វើឱ្យអ្នកកាន់កាប់មានសិទ្ធិទទួលនូវកម្មសិទ្ធិដោយលទ្ធកម្ម ។

- នៅក្នុងករណីនេះ Y មានសិទ្ធិទទួលបាននូវកម្មសិទ្ធិនៃដីរបស់ X ដោយអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ហើយអ្វីដែល Y ធ្វើលទ្ធកម្ម គឺដីដែលគ្មានជាប់បន្ទុកហ៊ីប៉ូតែក ពីព្រោះ អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម គឺមិនមែនជាការទទួលបន្តពីអ្នកដទៃនោះទេ ប៉ុន្តែវាជាការបង្កើតនូវសិទ្ធិថ្មីមួយ ហើយជាគោលការណ៍ សិទ្ធិណាដែលផ្ទុយនឹងសិទ្ធិដែលត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល ត្រូវរលត់ ។

• លទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដោយអាជ្ញាយុកាល ត្រូវបានចែងឡើងដើម្បីការពារជនដែលបានកាន់កាប់ក្នុងអំឡុងពេលដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ។ គោលបំណងនៃការការពារបែបនេះ គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

១- ការពារនូវស្ថានភាពជាក់ស្តែងដែលមានរយៈពេលវែង

២- បើសិនម្ចាស់សិទ្ធិមិនបានប្រឹងប្រែងធ្វើអ្វី ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទេ សិទ្ធិនោះមិនត្រូវបានការពារឡើយ

៣- ក្នុងករណីដែល ហេតុដែលមានជាយូរណាស់មកហើយ គឺជាបញ្ហាចោទនៅក្នុងករណីដូចជា ករណីដែលអត្ថិភាពនៃកិច្ចសន្យាដែលមានតាំងពីយូរណាស់មកហើយ គឺជាបញ្ហាចោទ វានឹងមានការលំបាកណាស់សំរាប់ភាគីក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងពីបញ្ហានោះ ពីព្រោះភស្តុតាងនៃកិច្ចសន្យានោះ គឺទំនងជានៅរប៉ាត់រប៉ាយហើយបានបាត់បង់ទៅហើយ ។

អាជ្ញាយុកាលមានមុខងារជាការសង្គ្រោះចំពោះករណីបែបនេះ ។

១-១ លក្ខខណ្ឌ

លក្ខខណ្ឌជាមូលដ្ឋានចាប់ពីមាត្រា ១៦២ គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

១- កាន់កាប់ដោយសន្តិវិធី

២- កាន់កាប់ដោយដឹងឮជាសាធារណៈ

៣- កាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ

ថាតើ អ្នកកាន់កាប់ មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ឬ គ្មាន ត្រូវកំណត់ទៅតាមលក្ខខណៈសត្យានុម័តនៃមូលហេតុនៃលទ្ធកម្មនូវការកាន់កាប់នោះ (មាត្រា ២៣២ កថាខណ្ឌទី ១ វាក្យខណ្ឌទី ២) ។

៤- ១ ការកាន់កាប់ដោយសន្តិវិធីអំឡុងពេល ២០ ឆ្នាំ ទោះបីជាវាជាការកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត និង មានកំហុស ឬ

៤-២ ការកាន់កាប់ដោយសុចរិត និង គ្មានកំហុសរយៈពេល ១០ ឆ្នាំ

៥- អ្នកកាន់កាប់អចលនវត្ថុ ត្រូវបានគេតំរូវឱ្យលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ។

អ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល ត្រូវលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ។ នេះគឺជាការឆ្លុះបញ្ចាំងមួយ នៅក្នុងចំណោមការឆ្លុះបញ្ចាំងជាច្រើននៃទស្សនៈជាមូលដ្ឋានណាស់នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី គោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន ពោលគឺ អ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល អាចជ្រើសរើសលើកឡើងពីអាជ្ញាយុកាល ហើយធ្វើលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិ ឬមួយមិនលើកឡើងពីអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មដោយបោះបង់សិទ្ធិចោល ។

នៅក្នុងចំណោមលក្ខខណ្ឌទាំងនោះ សន្តិវិធី ដឹងឮជាសាធារណៈ ឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ និង សុចរិត ត្រូវបានសន្មត យោងតាមមាត្រា ២៣៤ កថាខណ្ឌទី ១ និង ទី ២ ។ លើសពីនេះ ការកាន់កាប់ជាប់រហូតរវាងការកាន់កាប់ដែលត្រូវបានបញ្ជាក់នៅពេលពីរផ្សេងគ្នា ក៏ត្រូវបានសន្មតផងដែរយោងតាមមាត្រា ២៣៤ កថាខណ្ឌទី ៣ ។

ហេតុដូច្នេះ អ្វីដែលអ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល ត្រូវបញ្ជាក់គឺ ការកាន់កាប់នៅពេលពីរផ្សេងគ្នាដែលរយៈពេលច្រើនជាង ១០ ឆ្នាំ ឆ្ងាយពីគ្នា ហើយគ្មានកំហុសនៅក្នុងករណីនៃអាជ្ញាយុកាលនៃដែលមានរយៈពេលខ្លី ឬ បញ្ជាក់ថា ការកាន់កាប់នៅពេលពីរផ្សេងគ្នាដែលមានរយៈពេលច្រើនជាង ២០ ឆ្នាំ ឆ្ងាយពីគ្នានៅក្នុងករណីនៃអាជ្ញាយុកាលដែលមានរយៈពេលវែង ។

១-២ អានុភាព

អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ មានអានុភាពប្រតិសកម្ម ហើយម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដើម ឬ អ្នកមានសិទ្ធិប្រក្សត្យផ្សេងដទៃទៀត ត្រូវបាត់បង់នូវសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ព្រោះ សិទ្ធិទាំងនោះមិនអាច មានលើវត្ថុតែមួយទេ (គោលការណ៍នៃសិទ្ធិមួយលើវត្ថុមួយ) ។

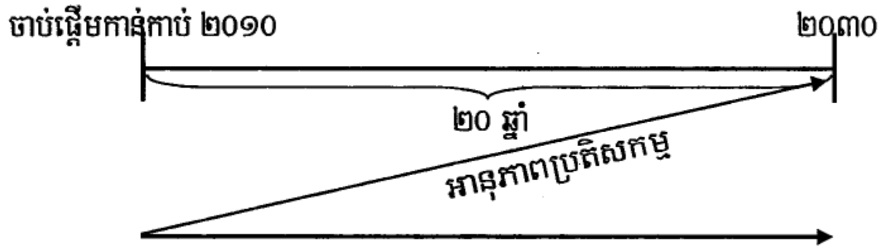

អ្នកកាន់កាប់ត្រូវចាត់ទុកជាកម្មសិទ្ធិករដោយសារអនុភាពប្រតិសកម្ម ហើយ សិទ្ធិទាំងឡាយណាដែលមានវិវាទនឹងគ្នា នឹងត្រូវរលត់ ។

២- អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម និងតតិយជន

ប្រសិនបើ តតិយជនដែលមានវត្តមាន នៅពេលដែលមានការធ្វើ លទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដោយអាជ្ញាយុកាល ដែលនាំឱ្យមានបញ្ហាលំបាកស្មុគ្រស្មាញ ដើម្បីកំណត់ថា រវាងអ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល និងតតិយជន តើត្រូវបានច្បាប់ការពារយ៉ាងដូចម្តេច? ហើយ មានការបកស្រាយទៅតាមស្ថានភាពនៃប្រទេសនីមួយៗ ហើយវាអាស្រ័យទៅលើការទទួលយកបាន ឬ មិនបានដើម្បី ឱ្យមានសមធម៌ចំពោះបញ្ហាខាងលើនេះ ។

យើងនឹងផ្តល់ជូននូវឧទាហរណ៍ដូចខាងក្រោមនេះ ហើយមានការបកស្រាយដែលអាចមានចំនួន ៣ (បី) ដូចតទៅ :

២-X គឺជាកម្មសិទ្ធិករនៃដីដែលត្រូវចុះបញ្ជី ។ Y បានកាន់កាប់ដីនោះដោយសន្តិវិធី និងដឹងឮជាសាធារណៈ ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ដោយសុច្ឆិត និងគ្មានកំហុស ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០០០ រហូតដល់ពេលដែលមានបញ្ហានេះកើតឡើង ។ តើ Y អាចអះអាងអំពីកម្មសិទ្ធិរបស់គាត់ចំពោះ Z បានដែរ ឬទេ នៅក្នុងករណីខាងក្រោមនេះ?

១- Z បានទិញដីនោះពី X ហើយបានចុះបញ្ជីដីនោះនៅឆ្នាំ ២០០៥។ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០១១ Y បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងទាមទារឱ្យផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម។

២- Z បានទិញដីនោះពី X ហើយបានចុះបញ្ជីដីនោះនៅឆ្នាំ ២០១១។ ក្រោយពីបញ្ចប់អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលភ្លាម១នោះ Y បានដាក់ពាក្យបណ្តឹង ដោយទាមទារឱ្យផ្ទេរសិទ្ធិ ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម។

៣- នៅក្នុងករណី ២ Y បានដកការទាមទារនៅមុនពេលដែល ធ្វើការបញ្ជូនពាក្យបណ្តឹងទៅឱ្យ Z បន្ទាប់ មក Y បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងម្តងទៀតនៅឆ្នាំ ២០២១។

៤- តើវាយ៉ាងម៉េចទៅវិញ ករណីប្រសិនបើពេលដែល Z បានទិញដីនោះគឺគ្រាន់តែជាថ្ងៃមុនពេលរយៈពេល ១០ ឆ្នាំបានកន្លងផុតទៅ ចាប់តាំងពីការចាប់ផ្តើមកាន់កាប់នៅក្នុងករណី ១ របស់ Y ។

កំណត់សំគាល់ : ឧទាហរណ៍ថា ក្រមរដ្ឋប្បវេណីថ្មីនេះ អាចអនុវត្តចំពោះគ្រប់ករណីដោយមិនគិត ពីពេលដែលមានបញ្ហានេះ។

សន្និដ្ឋាន

	យុទ្ធសាស្ត្ររបស់ប្រទេសជប៉ុន	ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការកាន់កាប់	ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការចុះបញ្ជី
១	Y ឈ្នះ	Y ឈ្នះ	Z ឈ្នះ
២	Z ឈ្នះ	Y ឈ្នះ	Z ឈ្នះ
៣	Y ឈ្នះ	Y ឈ្នះ	Y ឈ្នះ
៤	Y ឈ្នះ	Y ឈ្នះ	Z ឈ្នះ

២-១ បញ្ហា

នៅពេលដែលមានវិវាទ រវាងអ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល និងតតិយជននូវឧទាហរណ៍ខាងលើ តើយើងត្រូវបកស្រាយយ៉ាងដូចម្តេច? នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ប្រទេសកម្ពុជាចាំពុំមាន បញ្ញត្តិមាត្រាណាមួយដែលអាចយកមកអនុវត្ត ដោយផ្ទាល់នោះទេ ប៉ុន្តែជាគោលការណ៍ គឺអាស្រ័យលើការអនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាទន្ទឹមនឹងនេះយើងសូមបង្ហាញជូននូវបញ្ហាមួយចំនួនដើម្បីពិចារណា និង គំនិតដែលអាចមាន។

២-២ អង្គហេតុដែលត្រូវធ្វើការពិចារណា

១. ការពិចារណាលើសុវត្ថិភាពខាងជំនួញ :

ប្រសិនបើ អ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល តែងតែឈ្នះជានិច្ច នៅពេលដែលតតិយជនលេចមុខមកនោះ សុវត្ថិភាពខាងការជួញដូរនឹងត្រូវបានបំពាន ពីព្រោះ តតិយជនអាចបាត់បង់កម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដោយគ្មានការសងការខូចខាត ។

២. កាការពារអ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល :

ផ្ទុយទៅវិញ ករណីបើសិនជា អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាលតែងតែចាញ់ក្តីនៅពេលដែលតតិយជនលេចមុខចេញមក របបអាជ្ញាយុកាល នឹងមិនមានដំណើរការល្អនោះទេ ពីព្រោះ កម្មសិទ្ធិករ អាចបញ្ចៀសនូវការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដោយតាមរយៈតែការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ ។

៣- ទ្រឹស្តីមួយចំនួន

មានទ្រឹស្តីមួយចំនួន ដែលអាចយកមកធ្វើការបកស្រាយនៅក្នុងករណីសិក្សាខាងលើ ហើយយើងអាចពិចារណា ជាទ្រឹស្តីមួយណាដែលមានលក្ខណៈសមរម្យ អាចផ្តល់យុត្តិធម៌ដល់អ្នកទាំង ២ជាង ។ ដូចដែលឃើញនៅខាងក្រោមនេះ ទស្សនៈនីមួយៗមានទាំងគុណសម្បត្តិ និង គុណវិបត្តិ ហើយវាអាស្រ័យទៅលើស្ថានភាពនៅកម្ពុជាថាតើ គំនិតមួយណាជាវិធីសមស្របបំផុតសំរាប់ធ្វើការបកស្រាយ ។

៣-១ ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការកាន់កាប់

នរណាក៏ដោយឱ្យតែកាន់កាប់អចលនវត្ថុ ក្នុងកំឡុងពេលកំណត់ដោយច្បាប់ ហើយស្របតាមលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ នៅពេលអាជ្ញាយុកាលបានមកដល់ជននោះ អាចលើកឡើងអំពីអាជ្ញាយុកាល បានហើយអាចទទួលបាននូវលទ្ធកម្ម នៃកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាលបានពេញលេញ ចំពោះតតិយជនទោះបីជា តតិយជននោះ មានវត្តមានមុន ឬ ក្រោយការបញ្ចប់អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលក៏ដោយ ចាប់តាំងពីថ្ងៃចាប់ផ្តើម ពីអាជ្ញាយុកាលនោះ ព្រោះ តតិយជនត្រូវបានចាត់ទុកថា បានទិញអចលនវត្ថុពីអ្នកដែលមិនមែនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដោយសារអានុភាពប្រតិកម្មនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម (មាត្រា ១៦៣) ។ ដូច្នេះ ក្នុងករណីសិក្សាខាងលើ Y ឈ្នះក្តីលើ Z គ្រប់ករណីសិក្សា។ ទស្សនៈនេះ អាចមានភាពជិតជាងទៅនឹងការបកស្រាយត្រង់ៗខណៈពេល ដែលទស្សនៈនេះ ត្រូវបានគេគិតទៀតថា តតិយជន អាចទទួលនូវការបាត់បង់ដែលមិនអាចស្មានទុកបាន ។

៣-២ ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការចុះបញ្ជី

នៅក្នុងទស្សនៈនេះ ដើម្បីការពារតតិយជនដែលធ្វើលទ្ធកម្មពីម្ចាស់សិទ្ធិ ការចុះបញ្ជីមុនពេលបញ្ចប់អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាល ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាមូលហេតុនៃការផ្អាកដែលរារាំងអំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលមិនឱ្យបញ្ចប់ ហើយ ការចុះបញ្ជីក្រោយពេលបញ្ចប់អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាល ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាលក្ខខណ្ឌតតាំង។ យោងតាមទស្សនៈនេះ នៅក្នុងករណីទី ១ និង ទី ៤ អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាល ត្រូវបានផ្អាកដោយការចុះបញ្ជី ហេតុដូច្នេះ Z ឈ្នះក្តី។ នៅក្នុងករណីទី ២ ការចុះបញ្ជី មិនផ្អាកអំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលនោះទេ ពីព្រោះ អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលនោះ បានបញ្ចប់រួចទៅហើយ ប៉ុន្តែ Z នៅតែឈ្នះក្តីដដែល ពីព្រោះ ការចុះបញ្ជី ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាលក្ខខណ្ឌតតាំង។ នៅក្នុងករណីទី ៣ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០២១ អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលត្រូវ បញ្ចប់ចាប់តាំងពីពេលផ្អាកនៅក្នុងឆ្នាំ ២០១១ ហេតុដូច្នេះ Z ឈ្នះក្តី។

ទស្សនៈនេះ គឺមានសារប្រយោជន៍ចំពោះតតិយជន ពីព្រោះអំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលត្រូវបានផ្អាកនៅពេលដែល ការជួញដូរ ត្រូវបានចុះបញ្ជី ឬ ការចុះបញ្ជីមានមុខងារជា លក្ខខណ្ឌតតាំង ហើយទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តតិយជន គឺទំនងជាឈ្នះក្តីច្រើនជាងគំនិតទី ១។ ផ្ទុយទៅវិញ គំនិតនេះ ត្រូវបានគេតិទៀន ពីព្រោះវាពិបាកចាត់ទុកថា ការចុះបញ្ជីគឺជាមូលហេតុនៃការផ្អាកយោងតាមពាក្យពេចន៍នៃមាត្រា ១៦៧។

៣-៣ យុត្តិសាស្ត្រជប៉ុន

យុត្តិសាស្ត្រជប៉ុន វិភាគទៅលើបញ្ហានេះតាមស្ថានភាពពីរយ៉ាង។ ទី ១ គឺករណីដែលតតិយជនធ្វើលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិមុនពេលដែលអំឡុងពេលនៃអាជ្ញាយុកាលបានបញ្ចប់ (ដូចក្នុងករណីទី ១) ហើយមួយទៀត គឺ ករណីដែលតតិយជនធ្វើលទ្ធកម្មសិទ្ធិក្រោយពេលដែលអំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលបានបញ្ចប់ (ដូចក្នុងករណីទិ ២)។ ចំពោះករណីទី ១ ទស្សនៈនេះ មិនគិតអំពីការចុះបញ្ជី ជាមូលហេតុផ្អាកអំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលនោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ ដូច ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការកាន់កាប់ដែរ Z ឈ្នះនៅក្នុងករណីទី ១ និង ទី ៤។

ចំពោះករណីទី ២ យុត្តិសាស្ត្រជប៉ុន តំរូវឱ្យអ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល ធ្វើការចុះបញ្ជីអំពីការធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិ ពីព្រោះស្ថានភាពនេះ គឺស្រដៀងគ្នាទៅនឹងករណីនៃការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិធម្មតាទ្វេដង។ ហេតុដូច្នេះ Z ឈ្នះក្តីនៅក្នុងកណីទី ២ ប៉ុន្តែ Y ឈ្នះក្តី នៅក្នុងករណីទី ៣ ពីព្រោះអំឡុងពេលអាជ្ញយុកាល ត្រូវបានបញ្ចប់ម្តងទៀត បន្ទាប់ពីការចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិនៅក្នុងឆ្នាំ ២០១១។

គំនិតនេះ ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានធ្វើឱ្យមានតុល្យភាពយ៉ាងល្អ ប៉ុន្តែ ក៏ត្រូវបានគេតិទៀតផងដែរ ពីព្រោះឋានៈរបស់តតិយជន គឺខុសគ្នាខ្លាំងណាស់ដោយអាស្រ័យទៅលើថាតើ តតិយជនមានវត្តមាននៅមុន ឬ នៅក្រោយអំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលបានបញ្ចប់។ ករណីទី ៤ ធ្វើឱ្យបញ្ហានេះមានភាពច្បាស់លាស់ ពោលគឺ Z នឹងឈ្នះក្តី តែក្នុងករណីដែល Z ធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិមួយថ្ងៃបន្ទាប់ពីស្ថានភាពជាក់ស្តែង។

ផ្នែកទី ៤

កម្មសិទ្ធិ

១- ខ្លឹមសារ និង កម្រិតនៃកម្មសិទ្ធិ

១-១ ខ្លឹមសារ និង កម្រិតនៃកម្មសិទ្ធិ

កម្មសិទ្ធិ សំដៅទៅលើសិទ្ធិដែលកម្មសិទ្ធិករនោះអាចប្រើប្រាស់ អាស្រ័យផល និង ចាត់ចែងវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដោយសេរីបាននៅក្នុងទំហំដែលច្បាប់ និង បទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងទៀតបានកម្រិត មាត្រា ១៣៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ការប្រើប្រាស់ គឺការប្រើវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។ តាមក្រមរដ្ឋប្បវេណី មានផលពីរយ៉ាងគឺ ផលស៊ីវិល និង ផលធម្មជាតិ ហេតុនេះ ការអាស្រ័យផលនៅទីនេះ គឺគិតរួមទាំងការអាស្រ័យផលស៊ីវិល និង ការអាស្រ័យផលធម្មជាតិ។ ការអាស្រ័យផលស៊ីវិល ដូចជា ការដែលកម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុ ជួលវត្ថុទៅអ្នកដទៃ ហើយទទួលបានថ្លៃឈ្នួលនោះ ចំណែកឯការអាស្រ័យផលធម្មជាតិ មានដូចជា វត្ថុ ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់កម្មសិទ្ធិករបានផ្តល់ផ្លែផ្កា ហើយកម្មសិទ្ធិករអាចយកផ្លែផ្កានោះមកធ្វើជា កម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបាន។ ការចាត់ចែងវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួន មានដូចជា ការដែលកម្មសិទ្ធិករយកវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅដាក់ប្រាតិភោគដើម្បីធានាបំណុលរបស់ខ្លួន ឬ របស់តតិយជន ឬ ធ្វើអនុប្បទានទៅឱ្យអ្នកដទៃជាដើម។

កម្មសិទ្ធិគឺជា សិទ្ធិប្រត្យក្សដែលរាប់បញ្ចូលនូវអ្វីៗទាំងអស់ក៏ដោយ ដែលកម្មសិទ្ធិករ អាចផ្ទេរមួយផ្នែកទៅឱ្យអ្នកដទៃ ដើម្បីប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផលបាន តាមរយៈការជួលអចិន្ត្រៃយ៍ ផលុបភោគ និង ការជួលជាដើម។

ទោះបីជា កម្មសិទ្ធិ គឺជាសិទ្ធិប្រត្យក្សដែលមានលក្ខណៈផ្តាច់មុខបំផុតក៏ដោយ ប៉ុន្តែ ការប្រើនូវកម្មសិទ្ធិអាចត្រូវបានកម្រិតខ្លះដោយក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ផ្សេង។ តាមមាត្រា ១៣៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី កម្មសិទ្ធិដីត្រូវមានអានុភាពទាំងផ្នែកលើដី និង ផ្នែកក្រោមដី នៅក្នុងទំហំនៃការកម្រិតដែលច្បាប់ និង បទដ្ឋានគតិយុត្ត បានកំណត់ ហើយក្នុងទំហំដែលមាន ផលប្រយោជន៍សំរាប់កម្មសិទ្ធិករ។ ជាគោលការណ៍ អូសខ្សែភ្លើងលើដី ឬ ការ ដាក់បំពង់លូក្រោមដីរបស់តតិយជន គឺជាកម្មវត្ថុនៃការយល់ព្រមពីកម្មសិទ្ធិករនៃដី ប៉ុន្តែ តាមខ្លឹមសារនៃមាត្រា ១៣៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី នេះវិញ តតិយជនអាច បង្ហោះយន្តហោះលើអាកាសដ៏ខ្ពស់ ឬ អាចសាងសង់ផ្លូវរថភ្លើង ក្រោមដីយ៉ាងជ្រៅបានដោយ មិនចាំបាច់មាន ការយល់ព្រមពីកម្មសិទ្ធិករនៃដីទេ។

ក្រៅពីការកម្រិតខាងលើនេះ ធនធានមួយក្នុងចំណោមធនធានជាច្រើននៃការកម្រិតគឺទំនាក់ទំនងរវាងដីដែលនៅជាប់គ្នា។ ដោយសារតែមានដីជាច្រើននៅជាប់គ្នា ហេតុនេះវាមានការចាំបាច់ដែលតម្រូវឱ្យមានគោលការណ៍មួយចំនួន ដើម្បីសម្របសំរួល ទៅវិញទៅមកអំពីទំនាក់ទំនងនៃការប្រើប្រាស់ដីដែលនៅជាប់គ្នានោះ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីឱ្យម្ចាស់សិទ្ធិជាច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបានប្រើប្រាស់ដីដែលជាប់គ្នានោះ។

ទំនាក់ទំនងនៃការប្រើប្រាស់ដីដែលនៅជាប់គ្នានេះហៅថា *ទំនាក់ទំនងរវាងដីដែលនៅជាប់គ្នា* មានចែងចាប់ពីមាត្រា ១៤៣ ដល់ មាត្រា ១៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ នេះគឺជាឧទាហរណ៍ខ្លះ ដែលបង្ហាញពីកម្មសិទ្ធិរបស់ម្ចាស់ដីត្រូវបានកម្រិត : កម្មសិទ្ធិករនៃដីមិន ត្រូវទប់ទឹកដែល ហូរតាមធម្មជាតិ ពីដីជាប់គ្នានោះបានទេ មាត្រា ១៤៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ កម្មសិទ្ធិករនៃដីអាចធ្វើផ្លូវទឹកលើដីក្រោមដើម្បីបង្ហូរទឹកដែលស្រោចស្រពលើដីខ្លួនចោលបាន ដោយបង់ប្រាក់សំណង មាត្រា ១៤៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ម្យ៉ាងទៀត កម្មសិទ្ធិករនៃដីដែលដាំដើមឈើលើដីខ្លួនមានកំពស់លើសពី ២ ម៉ែត្រ ក្នុងចំងាយ ២ ម៉ែត្រពី ព្រំប្រទល់ដីរបស់អ្នកជិតខាង ត្រូវដកដើមឈើនោះចេញកាលណាមានការទាមទាររបស់កម្មសិទ្ធិករនៃដីជិតខាងនោះ មាត្រា ១៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

១-២ វិធីការពារកម្មសិទ្ធិ

ដោយសារតែកម្មសិទ្ធិ គឺជាសិទ្ធិដែលមានលក្ខណៈផ្តាច់មុខ ទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានបញ្ញត្តិនូវវិធី ៣ យ៉ាង ដើម្បីការពារនូវកម្មសិទ្ធិ កាលណាកម្មសិទ្ធិនោះត្រូវបានបំពាន ដើម្បីឱ្យកម្មសិទ្ធិមានអានុភាព។

ក- សិទ្ធិទាមទារឱ្យត្រឡប់មកវិញ

ខ- សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់

គ- សិទ្ធិទាមទារឱ្យបង្កាការរារាំង

សិទ្ធិទាំងបីខាងលើនេះ គឺជាសិទ្ធិដែលផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ មិនមែនជាសិទ្ធិឯករាជ្យពីកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់នោះទេ ហើយក៏ជា សិទ្ធិដែលបញ្ញត្តិឡើង ដើម្បីការពារនូវកម្មសិទ្ធិ ដូចនេះយើងអាចនិយាយបានថា :

- កម្មសិទ្ធិករមិនអាចផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ ដោយឯករាជ្យពីសិទ្ធិទាំងបីខាងលើទេ
- បើមានកម្មសិទ្ធិហើយ សិទ្ធិទាំងបីខាងលើ ក៏ត្រូវតែមាន
- កម្មសិទ្ធិ មានអានុភាពទៅលើសិទ្ធិទាំងបី
- សិទ្ធិទាំងបីខាងលើមិនរលត់ដាច់ដោយឡែកពីកម្មសិទ្ធិទេ

ដូច្នេះ បើកម្មសិទ្ធិករធ្វើអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅឱ្យអ្នកដទៃ នោះសិទ្ធិទាំងបី ខាងលើ ក៏ត្រូវធ្វើអនុប្បទានភ្ជាប់ ជាមួយនឹងកម្មសិទ្ធិនោះដោយស្វ័យប្រវត្តិ។

២- សិទ្ធិទាមទារដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ

ដូចដែលបានពន្យល់រួចហើយ កម្មសិទ្ធិ គឺជាប្រភេទមួយនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ដែលអាចយកទៅតតាំងជាមួយអ្នកណាក៏បាន ហេតុនេះ បើមានបុគ្គលណាម្នាក់ មករំលោភបំពានទៅលើកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ គេអាចទាមទារឱ្យសងមកវិញនូវវត្ថុដែល ត្រូវបានយកទៅបាត់ ឬ អាចហាមប្រាមមិនឱ្យមានការបំពានកើតឡើងបាន ឬ រារាំង

ការបំពាននោះ ដោយផ្អែកលើលក្ខណៈជាមូលដ្ឋាននៃកម្មសិទ្ធិ។ សិទ្ធិទាំងនេះ គេហៅថា **សិទ្ធិទាមទារដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ**។

សិទ្ធិទាមទារដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិនេះ ឱ្យតែមានការរំលោភបំពានដែលមានលក្ខណៈផ្ទុយពីច្បាប់យ៉ាងជាក់ស្តែង គេអាចអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារនេះ ដោយពុំចាំបាច់គិតថា តើអ្នករំលោភនោះបានប្រព្រឹត្តដោយចេតនា ឬ ដោយកំហុសនោះទេ ឬ ទោះបីជាគ្មានកំហុស។

២-១ សិទ្ធិទាមទារឱ្យប្រគល់ត្រឡប់មកវិញ

កម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុអាចទាមទារឱ្យអ្នកកាន់កាប់វត្ថុរបស់ខ្លួនដោយជាក់ស្តែងប្រគល់វត្ថុនោះមកខ្លួនវិញបានដោយផ្អែកលើ សិទ្ធិនៃកម្មសិទ្ធិ (មាត្រា ១៩៥ វាក្យខណ្ឌទី ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។ ប៉ុន្តែសិទ្ធិទាមទាររបស់កម្មសិទ្ធិករនឹងត្រូវបានបដិសេធ ករណីដែលអ្នកកាន់កាប់ មានមូលហេតុគតិយុត្តក្នុងការកាន់កាប់វត្ថុ ដោយផ្អែកលើសិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍ ផលុបភោគ ឬសិទ្ធិជួល ជាដើម។ ក្នុងករណីបែបនេះ កម្មសិទ្ធិករមិន អាចទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុមកវិញ ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិចំពោះអ្នកកាន់កាប់បានឡើយ។

ម្យ៉ាងទៀត នៅពេលដែលអ្នកកាន់កាប់មានមូលហេតុគតិយុត្តក្នុងការកាន់កាប់ដូចជា សិទ្ធិជួល ឬ ផលុបភោគ ត្រូវមានការព្រមព្រៀងថាតើប្រភេទសិទ្ធិអ្វីដែលអ្នកកាន់កាប់មានលើកម្មវត្ថុនៃកម្មសិទ្ធិ។ បញ្ហាអាចកើតមានឡើង ក្នុងករណីដែលគ្មានមូលហេតុគតិយុត្តសំរាប់អ្នកកាន់កាប់ក្នុងការកាន់កាប់ ប៉ុន្តែក្នុងអំឡុងពេលនៃការកាន់កាប់ អ្នកកាន់កាប់បានអាស្រ័យផល និង ប្រើប្រាស់ផលដែលខ្លួនប្រមូលបាន ធ្វើឱ្យវត្ថុដែលខ្លួនកាន់កាប់ បាត់បង់ ឬ ខូចខាត ពេលខ្លះដើម្បីរក្សាវត្ថុដែលខ្លួនកាន់កាប់ អ្នកកាន់កាប់បានចំណាយសោហ៊ុយទៅលើវត្ថុនោះ។

ហេតុដូច្នេះ ត្រូវមានបញ្ញត្តិមួយចំនួនដើម្បីសម្របសម្រួលនៅក្នុងករណីបែបនេះ។ នៅទីនេះ អ្នកកាន់កាប់ត្រូវបែងចែកជា អ្នកកាន់កាប់ដោយសុចរិតដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ អ្នកកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត ឬ អ្នកកាន់កាប់ដោយសុចរិតប៉ុន្តែគ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិនោះទេ។

A- ផល

អ្នកកាន់កាប់ដោយសុចរិត (ដោយមាន ឬ គ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ) មានសិទ្ធិអាចទទួលផលដែលកើតពីវត្ថុកាន់កាប់នោះយកមកប្រើប្រាស់ដោយមិនគិតពីការខ្វះមូលហេតុគតិយុត្តក្នុងការកាន់កាប់ ហេតុនេះបើថ្ងៃក្រោយ មានការទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុដើមវិញ អ្នកកាន់កាប់សុចរិតមិនចាំបាច់ សងផល ដែលប្រមូលបានឱ្យវិញទេ ទោះជាផលនោះប្រើអស់ ឬ មិនទាន់ប្រើក៏ដោយ ពីព្រោះថា បើតំរូវឱ្យសងផល ដែលប្រមូលបានហើយ ឬឱ្យសងជាប្រាក់ស្មើនឹងតម្លៃផលនោះ គឺជាការលំបាក មួយសំរាប់អ្នកកាន់កាប់ដោយ សុចរិត (មាត្រា ១៩៦-១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។ ផ្ទុយទៅវិញ ចំពោះអ្នកកាន់កាប់ទុច្ចរិត នៅពេល ដែលមាន ការទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុដើមវិញ មានករណីយកិច្ចត្រូវសងផលទាំងអស់ដែលខ្លួនបានទទួលពីវត្ថុកាន់កាប់នោះ ព្រមទាំង សងសំណងនូវតម្លៃនៃផល

ដែលត្រូវខូចខាត ឬ ធ្វេសប្រហែសក្នុងការទទួលដោយកំហុស។ នេះក៏ព្រោះតែ អ្នកដែលទទួលផលដោយដឹងច្បាស់ថា គ្មានមូលហេតុក្នុងការទទួល មិនត្រូវទុកផលប្រយោជន៍នោះទេ ចំណែកឯអ្នកដែលទទួលផល ដោយមិនបានថាខ្លួនគ្មានសិទ្ធិបែបនោះក្នុងការទទួលផល ត្រូវបានគេការពារត្រឹមកំរិតណាមួយ។ ការទាមទារផលមកវិញរបស់កម្មសិទ្ធិករ គឺអាចធ្វើដោយផ្អែកតាមសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ។

B- ការទទួលខុសត្រូវចំពោះការបាត់បង់ ឬ ខូចខាត

បើអ្នកកាន់កាប់ធ្វើឱ្យវត្ថុដែលខ្លួនកាន់កាប់បាត់បង់ ឬ ខូចខាត ឬ មិនអាចប្រគល់វត្ថុនោះបានដោយកំហុសអ្នកកាន់កាប់ នោះត្រូវសងការខូចខាតទៅឱ្យកម្មសិទ្ធិករ។ ប៉ុន្តែត្រង់ថា ការខូចខាតត្រូវសងត្រឹមទំហំកំរិតណាគឺអាស្រ័យទៅតាមឆន្ទៈរបស់អ្នក កាន់កាប់។

ចំពោះអ្នកកាន់កាប់ដែលមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ហើយដែលជាអ្នកកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត ត្រូវទទួលខុសត្រូវសងការខូចខាតទាំងអស់ដែលកើតឡើង តែបើជាអ្នកកាន់កាប់ដោយសុចរិត ត្រូវទទួលខុសត្រូវសងការខូចខាតត្រឹមកំរិតផលប្រយោជន៍ដែលខ្លួននៅតែទទួល។ ការកំណត់បែបនេះ ដោយសារតែអ្នកកាន់កាប់សុចរិត បានកាន់កាប់វត្ថុកាន់កាប់ ហាក់បីដូចជា គាត់គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ហើយ អ្នកកាន់កាប់ដោយសុចរិតនេះខុសពី អ្នកកាន់កាប់ទុច្ចរិតដែលមិនយកចិត្តទុកដាក់ថែរក្សាវត្ថុកាន់កាប់ទេ (មាត្រា ១៩៧ ឃ្លាចំបង ក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។

ចំពោះអ្នកកាន់កាប់ដែលគ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ដូចជា ភតិកៈ ឬ អ្នកទទួលបញ្ញើជាដើម មិនថាអ្នកនោះកាន់កាប់ដោយសុចរិត ឬ ទុច្ចរិតទេ គឺត្រូវទទួលខុសត្រូវសងការខូចខាតទាំងអស់ដូចអ្នកកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិតដែរ ការកំណត់បែបនេះ ដោយសារ អ្នកកាន់កាប់នោះដឹងច្បាស់ថា វត្ថុដែលខ្លួនកាន់កាប់ជាកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ (មាត្រា ១៩៧ វាក្យខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ដោយមិនគិតពីហេតុដែលគាត់បានជឿជាក់ថាគាត់គឺជាអ្នកកាន់កាប់ដែលមានមូលហេតុគតិយុត្ត។

ករណីសិក្សា : X គឺជាកម្មសិទ្ធិករនៃកុំព្យូទ័រ C មួយដែលមានតម្លៃ ១,០០០ ដុល្លារ។ Y បានធ្វើឱ្យកុំព្យូទ័រ C នោះខូច ដោយកំហុសរបស់គាត់ ខណៈពេលដែលគាត់កំពុងកាន់កាប់។ តើ X អាចទាមទារការខូចខាត នៅក្នុងករណីដូចខាងក្រោមនេះបាន ដែរឬទេ?

ក- Y គឺជាចោរ

ខ- Y កាន់កាប់កុំព្យូទ័រនេះដោយសុចរិត (Y យល់ច្រឡំថា កុំព្យូទ័រ C ជារបស់គាត់ដោយ មូលហេតុមួយចំនួន) ឧបមាថា ក្នុងអំឡុងពេលនៃការកាន់កាប់ C ធ្លាក់តម្លៃមកត្រឹម ៣០០ ដុល្លារ។

គ- Y បានជឿថា Y គឺជា ភតិកៈរបស់ C។

ចំលើយ:

ក- បើ Y គឺជាចោរ X អាចទាមទារកុំព្យូទ័រមកវិញបានដោយផ្អែកតាមមាត្រា ១៩៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ។ X អាចទាមទារ សំណងការខូចខាតកុំព្យូទ័រ ពី Y បាន ដោយសារ Y ជាជនទុច្ចរិត ផ្អែកតាមមាត្រា ១៩៧-១ នៃក្រមរដ្ឋប្ប វេណី។

ខ- បើ Y ជាជនសុចរិត X អាចទាមទារកុំព្យូទ័រមកវិញបានដោយផ្អែកតាមមាត្រា ១៩៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង អាចទាមទារសំណងការខូចខាតកុំព្យូទ័រចំនួនតែ ៣០០ ដុល្លារប៉ុណ្ណោះពី Y ដោយសារY ជាជនសុចរិត ផ្អែកតាមមាត្រា ១៩៧-១ នៃក្រម រដ្ឋប្បវេណី។

គ- បើ Y ជាភតិក: X អាចទាមទារកុំព្យូទ័រមកវិញបានដោយផ្អែកតាមមាត្រា ១៩៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង អាចទាមទារ សំណងការខូចខាតកុំព្យូទ័រចំនួន ១,០០០ ដុល្លារពី Y បានផ្អែកតាមមាត្រា ១៩៧-២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ធ- សិទ្ធិរបស់អ្នកកាន់កាប់ក្នុងការទាមទារសងសោហ៊ុយ

នៅពេលប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់វិញ អ្នកកាន់កាប់អាចទាមទារឱ្យកម្មសិទ្ធិករសងនូវសោហ៊ុយដូចជា សោហ៊ុយចាំបាច់ និង សោហ៊ុយបង្កើនតម្លៃ ដោយផ្អែកតាមសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ។

-សោហ៊ុយចាំបាច់ : សំដៅលើសោហ៊ុយដែលអ្នកកាន់កាប់បានចំណាយក្នុងការគ្រប់គ្រង និង ថែរក្សាវត្ថុនោះ ដូចជា ការចំណាយទៅលើការជួសជុលវត្ថុអ្នកដទៃជាដើម។ តាមបញ្ញត្តិមាត្រា ១៩៨-១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី មិនថា អ្នកកាន់កាប់នោះ សុចរិត ឬ ទុច្ចរិតទេ គឺអាចទាមទារសោហ៊ុយនេះបានដូចគ្នា ប៉ុន្តែករណីដែលអ្នកកាន់កាប់ជាអ្នកស៊ីផល ឬ ទទួលផលពីវត្ថុកាន់កាប់ អ្នកកាន់កាប់មិនអាចទាមទារឱ្យកម្មសិទ្ធិករ សងសោហ៊ុយចាំបាច់នេះបានទេ។ មូលហេតុដែលអ្នកកាន់កាប់ដោយសុចរិត និង អ្នកកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត អាចទាមទារសំណងបាន គឺដោយសារថា សោហ៊ុយបែបនេះទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយគឺចាំបាច់ ដោយមិនគិតថាតើអ្នកកាន់កាប់នោះ គឺជានរណានោះទេ (វាចាំបាច់ទោះបីជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ កាន់កាប់ក៏ដោយ) ឧទាហរណ៍: X គឺជាកម្មសិទ្ធិករនៃកុំព្យូទ័រ C មួយ ក្នុងអំឡុងពេលនៃការកាន់កាប់ Y បានចំណាយសោហ៊ុយ ១០០ ដុល្លារ ដើម្បីរក្សាកុំព្យូទ័រ C នោះ។ ដូចនេះពេលប្រគល់កុំព្យូទ័រ C ឱ្យទៅ X វិញ Y អាចទាមទារសោហ៊ុយដែលខ្លួនបានចំណាយ ១០០ ដុល្លារមកវិញបាន តាមមាត្រា ១៩៨-១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

- សោហ៊ុយបង្កើនតម្លៃ : សំដៅទៅលើសោហ៊ុយដែលអ្នកកាន់កាប់បានចំណាយសំរាប់បង្កើន តម្លៃវត្ថុប្រើប្រាស់ ឬ កែលំអវត្ថុនោះ ដូចជា ការលាបពណ៌ថ្នាំផ្ទះឱ្យអ្នកដទៃជាដើម។ តាមបញ្ញត្តិមាត្រា ១៩៨-២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ទាំងអ្នកកាន់កាប់សុចរិត និង ទុច្ចរិត គឺអាចទាមទារ សោហ៊ុយនេះ។ មូលហេតុដែលការទាមទារសំណង មានភាព ចាំបាច់នោះគឺស្រដៀងគ្នាទៅនឹងករណីនៃសោហ៊ុយចាំបាច់ដែរ ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីនៃ

អ្នកកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត តុលាការអាចអនុញ្ញាតឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិមានអំឡុងពេលសមរម្យដើម្បីពន្យារសន្ទូវការទទួលបន្ទុក ដ៏ធ្ងន់នេះលើកម្មសិទ្ធិករ ។

ករណីពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រគល់ដីធ្លីវិញ ចំពោះអ្នកកាន់កាប់សុចរិតអាចទាមទារឱ្យកម្មសិទ្ធិករសងសោហ៊ុយចាំបាច់ដែលខ្លួនបានចេញ ឬ កំណើនតម្លៃដែលនៅតែមាន ទៅលើអាគារ ឬ កសិផលដែលមិនទាន់ប្រមូល។ រីឯអ្នកកាន់កាប់ទុច្ចរិត មិនអាចទាមទារ ឱ្យកម្មសិទ្ធិករសងសោហ៊ុយចាំបាច់ដែលខ្លួនបានចេញ ឬ កំណើនតម្លៃដែលនៅតែមានទៅលើអាគារ ឬ កសិផលនោះទេ លើកលែង តែកម្មសិទ្ធិករជ្រើសរើសយកអាគារ ឬ កសិផលធ្វើជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ហើយសូម្បីតែនៅក្នុងករណីដែលម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ជ្រើសរើសយកមកធ្វើជាកម្មសិទ្ធិហើយសងសោហ៊ុយក៏ដោយ តុលាការ អាចអនុញ្ញាតឱ្យកម្មសិទ្ធិករមានអំឡុងពេលសមរម្យដើម្បីបញ្ចៀសនូវការទទួលបន្ទុកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរលើកម្មសិទ្ធិករ (មាត្រា ១៥៨-៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

២-២ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់

កាលណាកម្មសិទ្ធិរបស់កម្មសិទ្ធិករ ត្រូវបានរារាំងដោយសារសកម្មភាពរបស់អ្នកដទៃដែលមិនអាចឱ្យខ្លួនអនុវត្តនូវការប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ខ្លួនបានពេញលេញ កម្មសិទ្ធិករ អាចទាមទារឱ្យបញ្ឈប់ការរារាំងចំពោះអ្នករារាំងនោះបាន (មាត្រា ១៥៩-១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

ឧទាហរណ៍ : X ជាកម្មសិទ្ធិករនៃដី L ហើយ Y បានទុករថយន្តដែលខូចនៅលើដី L នោះ ។ តាមមាត្រា ១៥៩-១ នៃក្រម រដ្ឋប្បវេណី X អាចទាមទារឱ្យ Y យករថយន្តចេញពីដី L របស់ខ្លួនបានដោយចំណាយសោហ៊ុយផ្ទាល់ខ្លួនដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ។

២-៣ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបង្ការការរារាំង

សិទ្ធិទាមទារឱ្យបង្ការការរារាំងនេះ គឺជាក់ស្តែងការរារាំងមិនទាន់មានលេចចេញជារូបរាងនៅឡើយទេ ប៉ុន្តែការរារាំង ជាក់ស្តែងនឹងកើតមាននៅពេលខាងមុខ ដែលអាចធ្វើឱ្យមានភ័យន្តរាយកើតមានដល់កម្មសិទ្ធិករ ប្រសិនបើកម្មសិទ្ធិករមិនទាមទារឱ្យបង្ការការរារាំងជាមុនទេ។ ហេតុនេះបើកម្មសិទ្ធិករមានការបារម្ភថា ការអនុវត្តនូវកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួននឹងទទួលនូវការរារាំង កម្មសិទ្ធិករអាចទាមទារចំពោះអ្នកដែលនឹងរារាំង ឱ្យធ្វើការបង្ការការរារាំងនោះបាន (មាត្រា ១៥៩-២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

ឧទាហរណ៍: X ជាកម្មសិទ្ធិករនៃដី L ហើយ Y ជាកម្មសិទ្ធិករនៃអាគារមួយដ៏ខ្ពស់ដែលសង់នៅជាប់ដី L នោះ។ ដោយសារ វិធីសង់មិនប្រុងប្រយ័ត្ន សំភារៈអាគាររកកល់នឹងរលំទៅលើដី L ។តាមមាត្រា ១៥៩-២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី X អាចទាមទារឱ្យ Y ប្រើវិធីបង្ការយ៉ាងណាកុំឱ្យសំភារៈធ្លាក់លើដី L របស់ខ្លួនបាន ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ។

ផ្នែកទី ៩

លទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ

១- វិធីដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ

វិធីដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ មានវិធីផ្សេងៗពីគ្នា ដូចជា លទ្ធកម្មតាមកិច្ចសន្យា តាមសន្តតិកម្ម លទ្ធកម្មដោយសុចរិតជាដើម ។ល ។

វិធីទាំងអស់ខាងលើនេះអាចបែងចែកជាពីរប្រភេទគឺ លទ្ធកម្មដំបូង និងលទ្ធកម្មបន្ត ។

១-១ លទ្ធកម្មបន្ត

ជាប្រភេទលទ្ធកម្មដែលកើតមានច្រើនបំផុតការលក់-ទិញ។ នៅក្នុងកិច្ចសន្យាលក់ទិញ មូលហេតុដែលអ្នកទិញអាចទទួលសិទ្ធិ គឺដោយសារតែអ្នកលក់ជាកម្មសិទ្ធិករ ។ ជាទូទៅ អ្នកទិញមិនអាចធ្វើលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិបានទេ បើសិនជាអ្នកលក់មិនមែនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ។ មូលហេតុគឺដោយសារតែអ្នកទិញ (ជាទូទៅជាច្រើនអ្នកម៉ៅការ) កាន់កាប់សិទ្ធិដោយសារតែសិទ្ធិនោះគឺចេញមកពីអ្នកលក់ ។ ហេតុដូច្នេះ យើងអាចឈានដល់ការសន្និដ្ឋានពីរពីនិយមន័យនៃលទ្ធកម្ម:

១) អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មបន្ត មិនអាចទទួលបានសិទ្ធិពីជនណាម្នាក់នោះបានទេ ប្រសិនបើជននោះមិនមែនជាម្ចាស់សិទ្ធិ ពីព្រោះ អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មបន្ត មិនអាចកាន់កាប់នូវអ្វីមួយដែលអត់នោះទេ ។

២) អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មបន្ត អាចទទួលសិទ្ធិដោយមានជាប់បន្ទុកប្រសិនបើមានបន្ទុក ដូចជា ហ៊ីប៉ូតែកតាមរយៈការធ្វើលទ្ធកម្មបន្ត ពីព្រោះ អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មបន្តកាន់កាប់សិទ្ធិនោះ ។

ជាបណ្ដោះអាសន្ន ហៅថា "**លទ្ធកម្មបន្ត**" ដោយសារតែនិយមន័យរបស់វាដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើនេះ ។

១-២ លទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង

ផ្ទុយពីករណីខាងលើ មានវិធីមួយទៀតដែលអាចធ្វើលទ្ធកម្មនៃសិទ្ធិមួយចំនួន ដោយមិនផ្អែកលើសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ ។

ឧទាហរណ៍: នៅក្នុងករណីដែលកោះដែលកើតនៅផ្ទៃទន្លេ ស្ទឹង ឬព្រែកដែលនាវា ឬក្បូន មិនអាចចេញចូល មិនអាចអណ្ដែតបាន ត្រូវបានទៅកម្មសិទ្ធិករនៃដីខាងច្រាំងដែលមានកោះនោះ (មាត្រា១៨៣) ។

នៅក្នុងករណីនេះ កម្មសិទ្ធិនៃដីខាងច្រាំងដែលមានកោះនោះ មិនមែនផ្អែកតាមសិទ្ធិរបស់នរណាម្នាក់ឡើយ ។ វាដូចជាការបង្កើតនូវសិទ្ធិថ្មីច្រើនជាង ។

ដូច្នេះយើងអាចសន្និដ្ឋានដូចខាងក្រោម:

១) អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង អាចធ្វើលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិថ្មីដូចដែលច្បាប់បានចែង ។

២) ប្រសិនបើសិទ្ធិចាស់មានវិវាទជាមួយនឹងលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង សិទ្ធិចាស់នោះនឹងត្រូវរលត់ត្រឹមកំរិតដែលមានវិវាទ ។

លទ្ធកម្មប្រភេទខាងលើនេះហៅថា "**លទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង**" ។

តាមទ្រឹស្តី រាល់សិទ្ធិនីមួយៗដែលមាននាពេលនេះ ត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មតាមរយៈលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូងមុនគេ បន្ទាប់មកទៀត វាអាចត្រូវបានផ្ទេរជាលទ្ធកម្មបន្ត ។

ឧទាហរណ៍នៃលទ្ធកម្មនៃអចលនវត្ថុតាំងពីដំបូងមានដូចខាងក្រោមនេះ :

១- អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម

២- កម្មសិទ្ធិនៃដីដុះ (មាត្រា ១៧៩ ~)

៣- កម្មសិទ្ធិនៃកោះ (មាត្រា ១៨៣ ~)

៤- ការជាប់គ្នារវាងចលនវត្ថុ និង អចលនវត្ថុ (មាត្រា ១៨៦)

៥- ច្បាប់ដទៃផ្សេងទៀត (ដូចជា ច្បាប់ភូមិបាល)

២- អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ

២-១ លក្ខខណ្ឌនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ

លក្ខខណ្ឌ នៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ មានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៦២ ដែលមានអាជ្ញាយុកាលសំរាប់រយៈពេលខ្លី និង សំរាប់រយៈពេលវែង ។

រយៈពេលខ្លី :

ជនដែលបានកាន់កាប់អចលនវត្ថុ ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោមនេះ :

-ភាពសុច្ចរិត និងគ្មានកំហុស

-សន្តិវិធី

-ដឹងលឺជាសាធារណៈ

-មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ

-កាន់កាប់ ក្នុងរយៈពេល ១០ ឆ្នាំ

-ការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាល

រយៈពេលវែង :

ជនដែលបានកាន់កាប់អចលនវត្ថុ ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោមនេះ :

-សន្តិវិធី

-ដឹងលឺជាសាធារណៈ

-មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ

-កាន់កាប់ ក្នុងរយៈពេល ២០ ឆ្នាំ

-ការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាល

២-២ អានុភាពនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ

ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៦៣ គឺនៅពេលធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ គឺមានអានុភាពប្រតិសកម្ម ចាប់ពីថ្ងៃចាប់ផ្តើមគិតអាជ្ញាយុកាល ។ ផលដែលបានកើតឡើង ក្រោយថ្ងៃចាប់ផ្តើមគិតអាជ្ញាយុកាលនេះ ត្រូវធ្លាក់ទៅលើអ្នកដែល ធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល ។

ឧទាហរណ៍ :

លោក X ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីមួយកន្លែង។ លោក Y បានចូលកាន់កាប់ដីនោះ ហើយរយៈពេល ១០ឆ្នាំ បានកន្លងផុត ។ ដូច្នេះលោក Y ត្រូវបានចាត់ទុកថាជា កម្មសិទ្ធិករ ចាប់តាំងពីពេលចាប់ផ្តើមគិតអាជ្ញាយុកាល ដោយសារអានុភាពប្រតិសកម្ម ។

៣- សេចក្តីសន្និដ្ឋានលើលក្ខខណ្ឌ

៣-១ ការសន្មត

លក្ខខណ្ឌទូទៅ នៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ តាមរយៈអាជ្ញាយុកាល មាន ៣

-ដឹងលឺជាសាធារណៈ មាត្រា ២៣៤-២

-មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ មាត្រា ២៣៤-១

-ដោយសន្តិវិធីមាត្រា ២៣៤-២

បន្ថែមលើលក្ខខណ្ឌនេះទៀត មានលក្ខខណ្ឌនៃការកាន់កាប់រយៈពេល ១០ ឆ្នាំក្នុងករណីសុចរិត និង គ្មានកំហុស ឬ ២០ ឆ្នាំ ប៉ុន្តែ យោងតាមមាត្រា ២៣៤ ឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ (មាត្រា ២៣៤ កថាខណ្ឌទី ១) សុចរិត ដឹងឮជាសាធារណៈ និង ដោយសន្តិវិធី (មាត្រា ២៣៤ កថាខណ្ឌទី ២) ត្រូវបានសន្មត។ ហេតុដូច្នេះ អ្នកដែលមានបំណងចង់រារាំងអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ត្រូវ បដិសេធនូវការសន្មតបែបនេះ។

ការបន្តការកាន់កាប់ ក៏ត្រូវបានសន្មតផងដែរ ក្នុងករណីដែលមានការបញ្ជាក់អំពីការកាន់កាប់ នៅពេលវេលាពីរផ្សេងគ្នា។

សរុបមក អង្គហេតុចម្បងចំបាច់ដែលជាមូលហេតុនៃការទាមទារ នៅក្នុងករណីនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម គឺ:

១- ការបញ្ជាក់អំពីការកាន់កាប់នៅពេលវេលាពីរផ្សេងគ្នា និង

២- ដើម្បីអះអាងពីអំឡុងពេល ១០ ឆ្នាំ ការបញ្ជាក់អំពីការគ្មានកំហុសគឺ តំរូវឱ្យមាន ។

៣-២ បញ្ហាផ្សេងទៀត អំពីលក្ខខណ្ឌ

៣-២-១ ឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ

អានមាត្រា ២៣៤ កថាខណ្ឌទី ១ និង ២

តើអ្នកកាន់កាប់មានឆន្ទៈបែបហ្នឹងដែរឬទេ គឺត្រូវពិនិត្យលើលក្ខណៈសត្យានុម័តនៃមូលហេតុនៃលទ្ធកម្មនូវការកាន់កាប់ មាត្រា ២៣២ កថាខណ្ឌទី ១

ឧទាហរណ៍ : ដីមួយកន្លែងជាកម្មសិទ្ធិរបស់លោក X ហើយ លោក Y កាន់កាប់លើដីនោះ ។ ក្នុងករណីដែលលោក Y ជាភតិកៈ ជាមួយ លោក X ហើយលោក Y នៅក្នុងគំនិតរបស់គាត់ប្តូរមកជាមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ហើយបានលើកឡើងពីអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ។ ប៉ុន្តែ មិនយុត្តិធម៌ទេ ព្រោះលោក Y ជាភតិកៈ ។

ដូច្នេះ ឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិត្រូវបានកំណត់ទៅតាមលក្ខណៈសត្យានុម័តនៃមូលហេតុនៃលទ្ធកម្មនូវការកាន់កាប់ ។ ប៉ុន្តែតាមមាត្រា ២៣២ កថាខណ្ឌទី ២ បើអ្នកកាន់កាប់ដែលគ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិបង្ហាញឆន្ទៈយកជា កម្មសិទ្ធិ ចំពោះអ្នកដែលឱ្យខ្លួនកាន់កាប់ គឺអ្នកកាន់កាប់នេះ ក្លាយជាអ្នកកាន់កាប់ដែលមានឆន្ទៈយកជា កម្មសិទ្ធិហើយ ។

ឧទាហរណ៍ :

លោក X ជួលដីពីលោក Y ហើយបន្ទាប់មកប្រកាសប្រាប់លោក Y ថា ខ្លួនមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ។ ម្យ៉ាងទៀត វាអាស្រ័យទៅលើមូលហេតុនៃលទ្ធកម្មនូវការកាន់កាប់ថ្មី ។

៣-២-២ ការបន្តការកាន់កាប់ មាត្រា ២៣០ និងមាត្រា ១៦៩

តាមមាត្រា ២៣០ ចែងថា ការកាន់កាប់ ត្រូវរលត់នៅពេលដែលអ្នកកាន់កាប់ បាត់បង់នូវការក្តាប់ទុកវត្ថុកាន់កាប់ ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលអ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានដកហូតនូវការកាន់កាប់ ប្រសិនបើ អ្នកនោះទទួលការកាន់កាប់មកវិញ ឬធ្វើបណ្តឹងទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់មកវិញ នៅក្នុងអំឡុងពេល ១ឆ្នាំ ការកាន់កាប់នោះមិនត្រូវរលត់ឡើយ ។

ឧទាហរណ៍ :

លោក X ជាម្ចាស់ដី ហើយលោក Y ជាអ្នកកាន់កាប់ ។ ក្នុងករណីនេះ លោក X អាចទាមទារឱ្យលោក Y ប្រគល់ដីមកឱ្យគាត់វិញ ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ។

មាត្រា ១៦៩ បញ្ញត្តិថា បើអ្នកកាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិបានបាត់បង់ការកាន់កាប់ក្រៅពីឆន្ទៈរបស់ខ្លួន នៅក្នុងអំឡុងពេល ១ ឆ្នាំ ឬដោយបណ្តឹងដែលដាក់ពាក្យ នៅក្នុងអំឡុងពេល ១ ឆ្នាំ ត្រូវចាត់ទុកថា អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មមិនបានផ្អាក ។

មាត្រា ១៦៩ នេះ ជាមាត្រាដែលសង្គ្រោះអ្នកកាន់កាប់ដែលមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ដែលមានលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម ។

ក. ក្នុងរយៈពេល ១ឆ្នាំ ត្រូវទទួលការកាន់កាប់មកវិញ

ខ. បាត់បង់ការកាន់កាប់ក្រៅពីឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ។

មាត្រា ២៣៥ បញ្ញត្តិថា អ្នកដែលបន្តការកាន់កាប់ អាចអះអាងតែការកាន់កាប់របស់ខ្លួនក៏បាន ឬអាចអះអាងការកាន់កាប់របស់ខ្លួន ជាមួយនឹងការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់មុនក៏បាន ។

ឧទាហរណ៍ :

លោក X បានកាន់កាប់ដីមួយកន្លែង បានរយៈពេល ៧ ឆ្នាំ ។ ក្រោយមក ដោយលោក X ចាកចេញពីដីនោះ លោក Y បានចូលមកកាន់កាប់ដីនោះបន្តទៀត ។ ក្នុងករណីនេះ លោក Y អាចអះអាងការកាន់កាប់របស់ខ្លួន ជាមួយនឹងការកាន់កាប់របស់លោក X ចំពោះម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃដីបាន ។

ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីប្រសិនបើ Y រើសយកការអះអាងអំពីការកាន់កាប់របស់គាត់ និង អ្នកកាន់កាប់មុន វាអាចធ្វើឱ្យ Y ទទួលនូវការខាតបង់ ពីព្រោះ Y ចាំបាច់ត្រូវកាន់កាប់បន្ត មិនត្រឹមតែការកាន់កាប់តែប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែថែមទាំងវិការៈរបស់អ្នកកាន់កាប់មុនផងដែរ ។

ឧទាហរណ៍

លោក Y មានអ្នកកាន់កាប់មុន គឺលោក Z1 ។ លោក Z1 បានកាន់កាប់ដី L អស់រយៈពេល ៩ ឆ្នាំ ដោយសន្តិវិធី និងដឹងឮជាសាធារណៈ ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ប៉ុន្តែដោយមានកំហុសរហូតដល់ពេលដែលលោក Y មកកាន់កាប់បន្តពី Z1 ។ តើ លោក Y ត្រូវរក្សាការកាន់កាប់រយៈពេលប៉ុន្មានទៀត ដើម្បីទទួលបានអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មប្រសិនបើ លោក Y មិនមានកំហុស?

ចំលើយ គឺ លោក Y ត្រូវបានរក្សាការកាន់កាប់រយៈពេល ១០ ឆ្នាំ ពីព្រោះ ប្រសិនបើ Y រើសយកការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់មុន Y ត្រូវការរយៈពេល ១១ ឆ្នាំទៀត ពីព្រោះការបន្តការកាន់កាប់ នាំមុខការកាន់កាប់ដែលមានវិការៈនៃកំហុសដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ នៅក្នុងករណីនេះ យកល្អ Y ត្រូវអះអាងតែអំពីការកាន់កាប់របស់ខ្លួន ពីព្រោះ Y ត្រូវការតែរយៈពេល ១០ ឆ្នាំតែប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើ Y សុចរិត និង គ្មានកំហុស ។

៣-៣ ការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម

៣-៣-១ ការបកស្រាយ តាមពាក្យពេចន៍ នៃមាត្រា ១៦២ និង មាត្រា ១៦៤

ទំនាក់ទំនងរវាងមាត្រា ១៦២ និង មាត្រា ១៦៤ គឺមានលក្ខណៈច្របូកច្របល់ ព្រោះ មាត្រា ១៦២ មិនបានចែងច្បាស់អំពី ការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មជាលក្ខខណ្ឌនោះទេ ប៉ុន្តែមាត្រា ១៦៤ តម្រូវឱ្យមានការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម នៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹង ។

ប្រសិនបើធ្វើការបកស្រាយថា លក្ខខណ្ឌនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម គឺជាចំណុចទាំងឡាយដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រា ១៦២ ហើយការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម គឺគ្រាន់តែមានភាពចាំបាច់នៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹង "សុទ្ធសាធ" នោះទេ នោះអ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាលនឹងក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករ ដោយមិនចាំបាច់លើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនោះទេ ហើយការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម គឺគ្រាន់តែជាបញ្ហានៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹងតែ ប៉ុណ្ណោះ ។

ប៉ុន្តែលទ្ធផល អាចមើលទៅហាក់បីដូចជាចម្លែក ប្រសិនបើអ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល មិនបានលើកឡើងពីអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ហើយបានចាញ់ក្តី ព្រោះគាត់ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាកម្មសិទ្ធិករ ប៉ុន្តែការអះអាងនេះ មិនអាចត្រូវបានអះអាងនៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹងដោយសារតែអានុភាពនៃអាជ្ញាអស់ជំនុំ ជាលក្ខណៈសារធាតុ ។

ដូច្នេះ វាជាការប្រសើរ និង ត្រឹមត្រូវក្នុងបកស្រាយថា ការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម គឺជាលក្ខខណ្ឌផងដែរ(លក្ខខណ្ឌបង្អង់) ចំពោះអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ដោយផ្អែកលើការបកស្រាយបែបនេះ អ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល ក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករ ចាប់តាំងពីពេលដែលគាត់លើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ។

នៅប្រទេសជប៉ុន ការបកស្រាយក្រោយនេះ គឺជារឿងធម្មតា ។

មូលហេតុនោះ គឺមានដូចខាងក្រោម :

១) នៅក្នុងការបកស្រាយមុនគេ វាអាចកើតឡើងដែលថា ឋានៈជាសារធាតុនៃសិទ្ធិ និង សិទ្ធិដែលត្រូវ បានបញ្ជាក់នៅក្នុងបណ្តឹង អាចមានលក្ខណៈផ្សេងគ្នា នៅពេលដែលអ្នកដែលធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល មិនបានលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ប៉ុន្តែវាហាក់បីដូចជាចំលែក ។

២) ដោយវិនិច្ឆ័យពីគោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន វាមិនសមទេដែល បុគ្គលអាចទទួលកម្មសិទ្ធិដែលផ្ទុយពីឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ។

៣) ដោយសារមាត្រា ១៨២-២ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី មិនត្រឹមតែអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងវិធានការផ្សេងៗទៀតផងដែរ ត្រូវបានលើកឡើងដើម្បីធ្វើជាមូលហេតុនៃការចេញសាលក្រម ។ ហេតុដូច្នេះហើយ មាត្រា ១៦៤ នឹងក្លាយជាគ្មានន័យ ប្រសិនបើគេបកស្រាយថា មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌ ។

ការលើកឡើងពីអាជ្ញាអាយុកាល នេះមានការបកស្រាយច្រើនដែរ នៅប្រទេសជប៉ុន ។ ការបកស្រាយដូចខាងក្រោម :

-លើកពីអាជ្ញាយុកាល នៅក្នុងបណ្តឹង ដូចជាបង្ហាញពីលក្ខខណ្ឌនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ ។

មាត្រា ១៦២ និង ១៦៤ គឺ លោក X អាចទទួលបានលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិបានតែ ក្នុងពេលណាដែលគាត់លើកឡើងពីការធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល នៅក្នុងបណ្តឹង ។

-អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល

មាត្រា ១៦២ គឺលោក X អាចធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ ដោយមិនចាំបាច់លើកនៅក្នុងពាក្យបណ្តឹងទេ ។

៣-៣-២ បុគ្គលដែលអាចលើកពីលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល មាត្រា ១៦៤ កថាខណ្ឌទី ២

បុគ្គលដែលអាចលើកពីអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មបាន មាន អ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិដោយអាជ្ញាយុកាល អ្នកដែលទទួលការបង្កើតសិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍ ផលុបភោគ សិទ្ធិប្រើប្រាស់ និងសិទ្ធិអាស្រ័យនៅ សេវភាព សិទ្ធិជួល ហ៊ីប៉ូតែក ឬសិទ្ធិលើការបញ្ចាំ ពីអ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិ និងបុគ្គលផ្សេងទៀតដែលមានផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការលើកឡើងនូវអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម តាមមាត្រា ១៦៤ កថាខណ្ឌទី ២ ។

ឧទាហរណ៍ :

X ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដី ។ Y ជាអ្នកកាន់កាប់ ហើយ Z2 ជាម្ចាស់សិទ្ធិលើការបញ្ចាំដីរបស់ X ។

៤- ការទាំទោះអាជ្ញាយុកាលនៃលក្ខខណ្ឌនៃកម្មសិទ្ធិ

៤-១ ការផ្អាក មាត្រា ១៦៧

១) បាត់បង់នូវការកាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ

២) ការទាមទារតាមផ្លូវតុលាការ ឬការអនុវត្តសិទ្ធិដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែល

៣) សកម្មភាពអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬសកម្មភាពចាត់ចែងការរក្សាការពារ

៤) ការទទួលស្គាល់

បញ្ហានេះគឺពាក់ព័ន្ធនឹងគោលបំណងនៃអាជ្ញាយុកាលលទ្ធកម្មដែលគោលបំណងនេះមាន :

១) ការពារឋានៈជាក់ស្តែងពិតប្រាកដដែលមាន រយៈពេលវែង ១០ ឆ្នាំ ទៅ ២០ ឆ្នាំ

២) អ្នកដែលមិនប្រើប្រាស់សិទ្ធិ នឹងមិនត្រូវបានការពារ

៣) សង្គ្រោះភាពលំបាក ក្នុងការបញ្ជាក់ភស្តុតាង

៤-២ ការបង្អង់

ការបង្អង់ គឺខុសគ្នាពីការផ្អាក ដូចមានចែង តាមមាត្រា ១៧២ ។

មូលហេតុដែលនាំឱ្យមានការបង្អង់ គឺមានដូចខាងក្រោម នេះ :

១) ការទាមទារ (មាត្រា ១៧៣) ប៉ុន្តែតែម្តងតែប៉ុណ្ណោះ (វាក្យខណ្ឌ)

ប្រសិនបើម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដើមបានទាមទារ នៅពេលណាមួយក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ មុនពេលផុតអំឡុងពេលនៃការធ្វើលទ្ធកម្ម អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មនោះមិនត្រូវបានសម្រេចចំពោះភាគីម្ខាងទៀតនៃការទាមទារនោះ ក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ បន្ទាប់ពីការទាមទារឡើយ ។

ឧទាហរណ៍

លោក X ជាម្ចាស់ដីមួយកន្លែង ។ លោក Y បានកាន់កាប់ដីនោះ បានរយៈពេល ៩ ឆ្នាំ និង ៩ ខែ ។ បន្ទាប់មកលោក X បានទាមទារឱ្យលោក Y ប្រគល់ដីមកឱ្យខ្លួនវិញ ។ ដូច្នេះ អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មដែលលោក Y ត្រូវសម្រេចក្នុងអំឡុងពេលតែ ៣ ខែ ទៀតនោះ មិនត្រូវបានសម្រេចទេ ក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ បន្ទាប់ពីការទាមទាររបស់លោក X ។ ប៉ុន្តែការទាមទាររបស់លោក X គឺ បានតែម្តងប៉ុណ្ណោះ ។

២) អនីតិជន ឬ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាល (មាត្រា ១៧៤ និងមាត្រា ១៧៥)

តាមមាត្រា ១៧៤ បញ្ញត្តិថា ប្រសិនបើអនីតិជន ឬជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ គ្មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ នៅពេលណាមួយ ក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ មុនពេលផុតអំឡុងពេលនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មនោះ មិនត្រូវសម្រេចឡើយ ចំពោះអ្នកនោះ ក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ បន្ទាប់ពីពេលដែលអ្នកនោះក្លាយទៅជាសមត្ថជន ឬពេលដែលអ្នកតំណាង ដែលច្បាប់បានកំណត់ត្រូវបានជ្រើសតាំង ។

ហើយមាត្រា ១៧៥ បញ្ញត្តិថា ក្នុងករណីដែលអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់សម្រាប់អនីតិជន ឬជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាលនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់អនីតិជន ឬជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅនោះ អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មនេះ មិនត្រូវបានសម្រេចក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ បន្ទាប់ពីពេលដែលអ្នកនោះ ក្លាយទៅជាសមត្ថជន ឬ ពេលដែលអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ថ្មីត្រូវបានជ្រើសតាំងឡើយ ។

៣) ប្តី ឬប្រពន្ធ (មាត្រា ១៧៦)

មាត្រា ១៧៦ បញ្ញត្តិថា ក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធម្ខាងធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាលនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់សហព័ទ្ធម្ខាងទៀត អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មនោះមិនត្រូវបានសម្រេច ក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ ក្រោយពីការរលាយអាពាហ៍ពិពាហ៍នោះឡើយ ។

៤) គ្រោះធម្មជាតិ មាត្រា ១៧៧

មាត្រា ១៧៧ បញ្ញត្តិថា ប្រសិនបើម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដើម មិនអាចផ្អាកអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម ដោយសារការជួបប្រទះគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ឬប្រធានសក្តិផ្សេង នៅពេលណាមួយក្នុងអំឡុងពេល ៦ ខែ មុនពេលផុតអំឡុងពេលនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្ម អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មនេះមិនត្រូវបានសម្រេច ក្នុង អំឡុងពេល ៦ ខែ បន្ទាប់ពីប្រធានសក្តិនោះបានកន្លងផុតឡើយ ។

ប្រៀបធៀប ការផ្អាក និងការបង្អង់

អំឡុងពេលដែលត្រូវបានផ្អាក ត្រូវចាប់គិតជាថ្មីបន្ទាប់ពីការផ្អាក។ ចំណែកការបង្អង់វិញ អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលគិតបន្តពីពេលដែលត្រូវបានបង្អង់ បន្ទាប់ពីមូលហេតុនៃការបង្អង់លែងមាន។

៤-៣ ការបោះបង់

ការបោះបង់អាចធ្វើទៅបាន ប៉ុន្តែត្រូវហាមឃាត់មុនពេលបញ្ចប់អំឡុងពេល ។

ក្នុងករណីដែលលោក Y បានកាន់កាប់ដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់លោក X បានរយៈពេល ១០ ឆ្នាំ ឬ ច្រើនជាងនេះ ដោយសុចរិត និង គ្មានកំហុស Y អាចបោះបង់ផលប្រយោជន៍នៃអាជ្ញាយុកាល ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងអំឡុងពេល ១០ ឆ្នាំ គឺ លោក Y អាចបោះបង់តាមមាត្រា ១៦៥ បានទេ។

៤-៤ ការបាត់បង់នូវសិទ្ធិ

ប្រសិនបើ អ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល បង្ហាញពីការទទួលស្គាល់នូវកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃដោយបានដឹងអំពីការបញ្ចប់អាជ្ញាយុកាល ការបង្ហាញបែបនោះ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាការបោះបង់នូវផលប្រយោជន៍នៃអាជ្ញាយុកាលដោយគ្មានមន្ទិលនោះទេ។

បន្ទាប់មក តើវាយ៉ាងម៉េចទៅវិញ ក្នុងករណីប្រសិនបើ អ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាលទទួលស្គាល់នូវកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃដោយមិនបានដឹងអំពីការបញ្ចប់អាជ្ញាយុកាល?

ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះ គេចាត់ទុកថា ទោះបីជាអ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល ទទួលស្គាល់នូវកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃដោយមិនបានដឹងអំពីការបញ្ចប់អាជ្ញាយុកាល វាមិនត្រឹមតែគ្មានអានុភាពផ្អាកដោយសារអំឡុងពេលបានបញ្ចប់រួចហើយនោះតែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែគេក៏មិនអាចចាត់ទុកថា វាជាការបោះបង់ចោលដោយសារតែគាត់មិនមានឆន្ទៈបែបហ្នឹងថែមទៀតផង។

ប៉ុន្តែ វាផ្ទុយនឹងគោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និង ស្មោះត្រង់ ជាពិសេសជាងនេះទៅទៀតនោះ គឺផ្ទុយនឹងគោលការណ៍ដែលមានលក្ខណៈជារូបភាពដែលរារាំងបុគ្គលណាមួយមិនឱ្យបដិសេធ ឬ អះអាងអ្វីដែលផ្ទុយនឹង

គោលការណ៍នេះដែលត្រូវបង្កើតឡើងជាសច្ចភាពទាំងដោយសកម្មភាពរបស់អ្នកបង្កើតច្បាប់ ឬ តុលាការ ឬដោយអំពើរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ សកម្មភាព ឬការតំណាង ដោយការបង្ហាញ ឬដោយការបង្កប់ ។

គេមិនចាត់ទុកថា បោះបង់ចោលនូវប្រយោជន៍នៃអាជ្ញាយុកាលទេ បើគាត់មិនដឹងពីការបំពេញរយៈពេលអាជ្ញាយុកាល ប៉ុន្តែអ្នកដែលនឹងធ្វើលទ្ធកម្មដោយអាជ្ញាយុកាល អាចបាត់បង់សិទ្ធិបោះបង់ចោលរបស់ខ្លួន (គោលការណ៍ដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព

៥- វិធីផ្សេងទៀតដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ

កម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុអាចត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មតាមរយៈការជាប់គ្នា ។ វាក៏ជាលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូងផងដែរ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ករណីប្រសិនបើចលនវត្ថុត្រូវបានភ្ជាប់ជាមួយនឹងអចលនវត្ថុ ហើយចលនវត្ថុនោះគឺជាកម្មវត្ថុ នៃសិទ្ធិលើការបញ្ចាំ សិទ្ធិលើការបញ្ចាំនោះ នឹងត្រូវរលត់នៅពេលដែលត្រូវបានភ្ជាប់ ។ ប៉ុន្តែកម្មសិទ្ធិករនៃអចលនវត្ថុ អាចទទួលនូវសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ ។

ផ្នែកទី ១០

លទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ

១- វិធីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិ

វិធីធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុគឺមានវិធីផ្សេង១ពីគ្នាដូចជា កិច្ចសន្យា សន្តតិកម្ម លទ្ធកម្មដោយសុចរិតជាដើម ។ល។ (មាត្រា ១៨៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

វិធីទាំងនេះអាចបែងចែកជាពីរផ្នែកដូចខាងក្រោម :

១-១ លទ្ធកម្មបន្ត

លទ្ធកម្មបន្ត គឺជាលទ្ធកម្មនៃសិទ្ធិប្រកត្យក្សមួយដែលមានរួចហើយ ឬ អាចនិយាយបានថា កម្មសិទ្ធិករក្រោយ ទទួលបាននូវសិទ្ធិលើចលនវត្ថុដោយផ្អែកលើសិទ្ធិអ្នកផ្សេង។ លទ្ធកម្មបន្តនេះ កើតមានច្រើនបំផុតគឺនៅក្នុងកិច្ចសន្យាលក់ទិញ មូលហេតុដែលអ្នកទិញអាចទទួលសិទ្ធិតាមរយៈការលក់ទិញបាន គឺដោយសារតែអ្នកលក់គឺជាកម្មសិទ្ធិករ។

ជាទូទៅ អ្នកទិញមិនអាចធ្វើលទ្ធកម្មនូវសិទ្ធិបានទេ ករណីបើសិនជា អ្នកលក់មិនមែនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ។ មូលហេតុគឺ ដោយសារតែអ្នកទិញ (ជាទូទៅច្រើនតែជាអ្នកម៉ៅការ) កាន់កាប់សិទ្ធិ ដោយសារតែសិទ្ធិនោះ គឺចេញមកពីអ្នកលក់។ ហេតុដូច្នេះ យើងអាចឈានដល់ការសន្និដ្ឋានចំនួនពីរ ពីនិយមន័យនៃ **កម្មសិទ្ធិបន្ត** គឺ :

១- អ្នកដែលធ្វើលទ្ធកម្មបន្ត អាចធ្វើលទ្ធកម្មនៅលើសិទ្ធិដែលមានរួចហើយ

២- អ្នកធ្វើលទ្ធកម្មបន្ត នឹងទទួលបាននូវសិទ្ធិដែលជាប់បន្ទុកដែលមានរួចហើយ។ ឧទាហរណ៍ : ករណីដែលបានលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិដោយការទិញឡានដែលជាប់ហ៊ីប៉ូតែកនោះ អ្នកទិញឡានត្រូវទទួលបាននូវកម្មសិទ្ធិលើឡាននោះដោយមានជាប់បន្ទុកហ៊ីប៉ូតែក។

១-២ លទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង

លទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង គឺជាលទ្ធកម្មនៃសិទ្ធិប្រត្យក្សមួយថ្មីតែម្តងងដែលមានរួចហើយ ឬអាចនិយាយបានថាម្ចាស់សិទ្ធិ មានសិទ្ធិលើចលនវត្ថុដោយមិនផ្អែកលើសិទ្ធិអ្នកផ្សេងទេ។

ឧទាហរណ៍ : នៅក្នុងករណីដែលបុគ្គលម្នាក់ចាប់ផ្តើមកាន់កាប់ចលនវត្ថុដែលមិនមែនជា កម្មសិទ្ធិរបស់បុគ្គលណាម្នាក់ផ្សេងទៀតទេ អ្នកកាន់កាប់នោះ ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះ (មាត្រា ១៨៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ។

ចំពោះលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូងនេះ អ្នកដែលទទួលបាននូវលទ្ធកម្ម គឺអាចធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះបានពេញលេញពេលគឺថ្មីតែម្តង ទោះជាចលនវត្ថុនោះបានបង្កើតសិទ្ធិ ឬជាប់បន្ទុកអ្វីពីមុនមកក៏ដោយ។ ហេតុនេះយើងអាចឈានដល់ការសន្និដ្ឋានចំនួនពីរ ពីនិយមន័យនៃ **លទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង** គឺ :

១- អ្នកដែលធ្វើលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង អាចធ្វើលទ្ធកម្មនៅលើសិទ្ធិថ្មី

២- បើសិទ្ធិពីមុនវាមានជម្លោះនឹងលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូង នោះសិទ្ធិដែលជម្លោះត្រូវរលត់ដោយមិនគិតថាសិទ្ធិដែលមានជម្លោះ (ដូចជា ជាប់ហ៊ីប៉ូតែក ជាដើម) វាមានមុនពេលដែលម្ចាស់សិទ្ធិក្រោយកាន់កាប់ ឬ ក្រោយពេលដែលម្ចាស់សិទ្ធិក្រោយកាន់កាប់ទេ។

ឧទាហរណ៍នៃលទ្ធកម្មតាំងពីដំបូងទាក់ទងនឹងចលនវត្ថុ ដែលមានចែងក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

១) កម្មសិទ្ធិនៃចលនវត្ថុគ្មានម្ចាស់ (ម.១៨៨)

២) កម្មសិទ្ធិលើសត្វដែលរត់ចេញ (ម.១៨៩)

៣) កម្មសិទ្ធិលើត្រីដែលរស់នៅក្នុងបឹង ឬ ស្រះ (ម.១៩០)

៤) កម្មសិទ្ធិលើវត្ថុបាត់ (ម.១៩១)

៥) កម្មសិទ្ធិលើកំណប់ (ម.១៩២)

៦) លទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ (ម.១៩៣)

៧) អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ (ម.១៩៥)

៨) ការជាប់គ្នា ការលាយច្របល់គ្នានៃចលនវត្ថុ (ម.១៩៨)

៩) ការកែច្នៃចលនវត្ថុ (ម.១៩៩)

២- លទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ

ដើម្បីរក្សាសុវត្ថិភាពក្នុងកិច្ចការជំនួញផ្នែកចលនវត្ថុ តាមរយៈការការពារអ្នកដែលបានបង្កើតកិច្ចសន្យាអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិជាមួយអ្នកដែលមិនមែនជាម្ចាស់សិទ្ធិ ដោយមានជំនឿច្រឡំថា អ្នកកាន់កាប់ចលនវត្ថុ គឺជាអ្នកមានកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តមាត្រា ១៩៣ ឡើង គឺថា តាមរយៈបញ្ញត្តិនេះ ទោះជាអនុប្បទាយីគ្មាន កម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះក៏ដោយ ឱ្យតែអនុប្បទានិកបានកាន់កាប់ចលនវត្ថុនោះដោយកិច្ចសន្យាអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិដែលមានសុពលភាពដោយសុចរិត និង គ្មានកំហុសនោះ អនុប្បទានិក ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះ លើកលែងតែអនុប្បទានិកមិនបានកាន់កាប់ចលនវត្ថុនោះ។

ហេតុអ្វីបានជា មាត្រា ១៩៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បញ្ញត្តតែពីចលនវត្ថុ មិនបញ្ញត្តអំពីអចលនវត្ថុ? គឺដោយសារតែ :

- នៅលើទីផ្សារ ចលនវត្ថុត្រូវបានគេជួញដូរច្រើនជាងអចលនវត្ថុ ហើយ សុវត្ថិភាពខាងកិច្ចការជំនួញគឺមានសារសំខាន់ជាងនៅក្នុងករណីចលនវត្ថុ។

- ចលនវត្ថុវាមិនសូវមានតម្លៃដូចអចលនវត្ថុ ហេតុដូច្នេះ សារសំខាន់នៃការពារម្ចាស់សិទ្ធិពិតប្រាកដដែលបាត់បង់សិទ្ធិដោយលទ្ធកម្មដោយសុចរិត គឺមានកំរិតទាបមិនដាច់ខាត (ម្ចាស់សិទ្ធិពិតប្រាកដអាចទាមទារសំណងជាប្រាក់ពីអ្នកលក់)។

- អចលនវត្ថុមានប្រព័ន្ធចុះបញ្ជី ដូចនេះ មុននឹងទិញ អ្នកទិញអាចពិនិត្យទៅលើការចុះបញ្ជី ដើម្បីស្វែងរកម្ចាស់កម្មសិទ្ធិពិតប្រាកដ ប៉ុន្តែចំពោះចលនវត្ថុ សឹងតែទាំងអស់ មិនមានចុះបញ្ជីទេ ដែលធ្វើឱ្យអ្នកទិញពិបាកស្រាវជ្រាវរកម្ចាស់កម្មសិទ្ធិពិតប្រាកដ។

- អ្នកកាន់កាប់ចលនវត្ថុ បើមើលរូបភាពខាងក្រៅទៅ ហាក់ដូចជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ រីឯ អ្នកកាន់កាប់អចលនវត្ថុវិញ មើលទៅហាក់បីដូចជាមិនមែនជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធនោះទេ។

- មួយទៀត ដោយសារកិច្ចការជំនួញខាងអចលនវត្ថុវាសំខាន់ជាងចលនវត្ថុ ដូចនេះ គេការពារការជួញដូរខាងអចលនវត្ថុច្រើន។

២-១ លក្ខខណ្ឌ

ដើម្បីអាចធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុបាន គឺត្រូវបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដូចខាងក្រោមនេះ :

ក) ចលនវត្ថុ

ខ) កិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាព

គ) ការចាប់ផ្តើមកាន់កាប់ (លើកលែងតែការកាន់កាប់ដោយការព្រមព្រៀង)

ឃ) សុចរិត និង គ្មានកំហុស

២-១-១ ចលនវត្ថុ

កម្មវត្ថុនៃការធ្វើអនុប្បទាន គឺចាំបាច់ត្រូវតែជាចលនវត្ថុ។ យោងតាមមាត្រា ១២០ កថាខណ្ឌទី ៤ ទ្រព្យសម្បត្តិគ្មានរូបរាងដែលអាចគ្រប់គ្រងបាន ដូចជា អគ្គីសនី ថាមពល ជាដើម លើកលែងតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិក្នុងច្បាប់ពិសេស ដែលវាអាចជាកម្មវត្ថុនៃលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិតាមមាត្រា ១៩៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនេះដែរ ពីព្រោះថា ទ្រព្យសម្បត្តិដែលគ្មានរូបរាងនេះ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជា ចលនវត្ថុ។។

២-១-២ កិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាព

កិច្ចសន្យាអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិ ចាំបាច់ជាកិច្ចសន្យាដែលមានសុពលភាព។ លទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិ គឺជាការសង្គ្រោះសំរាប់តែករណីដែលអនុប្បទាយី មិនមានកម្មសិទ្ធិដើម្បីការពារកិច្ចការជំនួញតែប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែ មិនមែនជាការសង្គ្រោះដើម្បីកែតំរូវនូវកិច្ចសន្យាដែលមានវិការៈនោះទេ។ ដូច្នេះ ករណីដែលកិច្ចសន្យាមិនមានសុពលភាពដោយសារហេតុផលណាមួយដូចជា អនុប្បទាយីខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ កង្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ឬ ករណីដែលកិច្ចសន្យានោះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ (ការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ការគម្រាមកំហែង ជាដើម) មាត្រា ១៩៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនេះ មិនឱ្យអនុប្បទានិកធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិដោយជួសជុលវិការៈនៃកិច្ចសន្យានោះទេ។

២-១-៣ ការចាប់ផ្តើមកាន់កាប់

ការចាប់ផ្តើមការកាន់កាប់នេះ គឺជាចំណុចសំខាន់ក្នុងចំណោមលក្ខខណ្ឌទាំងអស់នៃមាត្រា ១៩៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដើម្បីឱ្យអនុប្បទានិកអាចធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុដោយសុចរិតបាន ទោះបីជាអនុប្បទាយី គ្មានកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុនោះក៏ដោយ ពីព្រោះថា មាត្រា ១៩៣-២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានបញ្ញត្តថា អនុប្បទានិក មិនអាចធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុបានទេ បើអនុប្បទានិក មិនបានកាន់កាប់ចលនវត្ថុនោះ។

ដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មលើចលនវត្ថុដោយសុចរិតបាន ចាំបាច់ត្រូវទទួលបានការចាប់ផ្តើមការកាន់កាប់ ហើយ ដើម្បីទទួលបានការចាប់ផ្តើមការកាន់កាប់ ចាំបាច់ត្រូវមានការផ្ទេរការកាន់កាប់ តាមមាត្រា ២២៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ប៉ុន្តែ វាក្យខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ១៩៣ បានចែងថា *អ្នកដែលបានទទួលនូវការផ្ទេរការកាន់កាប់នូវចលនវត្ថុ មិនអាចធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិបានទេ ក្នុងករណីដែលអនុប្បទាយីនៅតែបន្តការកាន់កាប់ចលនវត្ថុនោះដោយចំពោះ។* ហេតុដូច្នេះនៅក្នុងចំណោមការផ្ទេរការកាន់កាប់ទាំងបួននោះ ការកាន់កាប់ដោយការព្រមព្រៀង មិនបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនោះទេ។ ការផ្ទេរការកាន់កាប់មាន ៤ ទំរង់ គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ:

- ការប្រគល់ដោយជាក់ស្តែង

ការផ្ទេរការកាន់កាប់តាមស្ថានភាពប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ គឺជាការប្រគល់ជាក់ស្តែង ក្រោយពេលប្រគល់រួច ការចាប់ផ្តើមការកាន់កាប់គឺកើតមានឡើង ករណីនេះ ពុំមានការការកាន់កាប់ដោយប្រយោលទេ មានតែអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ អ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះម្នាក់ផ្ទេរទៅឱ្យអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះម្នាក់ទៀត។

ឧទាហរណ៍ : A ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើកាបូបមួយ ហើយ A បានផ្ទេរកាបូបនេះឱ្យទៅ B តាមរយៈការលក់ទិញ នៅថ្ងៃប្រគល់ A បានប្រគល់កាបូបនោះឱ្យ B ដោយផ្ទាល់ដៃ។

តាមឧទាហរណ៍នេះ A ជាអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះលើកាបូប ក្រោយពីប្រគល់ឱ្យ B តាមរយៈកិច្ចសន្យាលក់ទិញ B ក្លាយជាអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះលើកាបូប ។

- ការកាន់កាប់ដោយការព្រមព្រៀង

ទំរង់នៃការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយការព្រមព្រៀងនេះ ការប្រគល់គឺមិនត្រូវបានធ្វើឡើងនោះទេ តាមការជាក់ស្តែង ។ អនុប្បទាយី ផ្ទេរចលនវត្ថុឱ្យអនុប្បទានិកតែតាមរយៈការព្រមព្រៀង មិនមានការប្រគល់ជាក់ស្តែងទេ ។ ជាក់ស្តែង វត្ថុនៅក្នុងដៃអនុប្បទាយី ដូច្នេះ អនុប្បទាយី ក្លាយជាអ្នកកាន់កាប់ចលនវត្ថុដោយចំពោះ រីឯ អនុប្បទានិកក្លាយជាអ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល ។

ឧទាហរណ៍ : A បានលក់ផ្ទះ (H) ឱ្យ B ។ B បានប្រគល់លុយទៅឱ្យ A គ្រប់ចំនួនអស់ហើយ ក្រោយពីលក់ផ្ទះឱ្យ B ហើយ A ថាអត់មានផ្ទះនៅ A និង B ព្រមព្រៀងគ្នាជួលផ្ទះ (H) ឱ្យ A ។ ករណីនេះ មានកិច្ចសន្យាពីរកើតមានឡើងគឺ : កិច្ចសន្យាលក់ទិញផ្ទះ និង កិច្ចសន្យាជួលផ្ទះរវាង A និង B ។ ដូច្នេះឃើញថា B ទទួលកម្មសិទ្ធិលើផ្ទះ (H) និង កាន់កាប់ដោយប្រយោលលើផ្ទះ (H) តាមរយៈ A ។

- ការប្រគល់ដោយសង្ខេប

ទម្រង់នៃការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយសង្ខេបនេះ ការប្រគល់មិនត្រូវបានធ្វើឡើងទេ តាមការជាក់ស្តែង ។ នៅពេលដែលអនុប្បទានិក គឺជាអ្នកកាន់កាប់រួចទៅហើយ គ្រាន់តែតាមរយៈការព្រមព្រៀង អនុប្បទាយីបាត់បង់សូម្បីតែការកាន់កាប់ដោយប្រយោល ។ ភាគច្រើនកើតឡើងចំពោះ កិច្ចសន្យាជួល ។

ឧទាហរណ៍ :

- A ជាម្ចាស់ Apartment មួយបានជួលបន្ទប់ Apartment មួយឱ្យ B ។ ករណីនេះ ឃើញថា A កាន់កាប់ បន្ទប់ Apartment ដោយប្រយោល ចំណែក B កាន់កាប់បន្ទប់ Apartment ដោយចំពោះ ។

- A (អនុប្បទាយី) និង B (អនុប្បទានិក) បានព្រមព្រៀងលក់ទិញ Apartment ។ ឃើញថា មុនពេលព្រមព្រៀងបង្កើតកិច្ចសន្យាទិញលក់បន្ទប់ Apartment គឺ B ជាអ្នកកាន់កាប់បន្ទប់ Apartment រួចទៅហើយ ដូច្នេះ ប្រសិនបើ A ផ្ទេរនូវការកាន់កាប់ដោយប្រយោលរបស់គាត់ទៅឱ្យ B ដោយការប្រគល់ដោយសង្ខេប ពេលកំណត់ប្រគល់បន្ទប់ Apartment A មិនចាំបាច់ប្រគល់ទេ ពីព្រោះ B កំពុងកាន់កាប់រួចស្រេចទៅហើយ ។

- ការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយបញ្ជា

នៅក្នុងទំរង់នៃការផ្ទេរការកាន់កាប់នេះ ការប្រគល់គឺមិនត្រូវបានគេធ្វើឡើងនោះទេតាមការជាក់ស្តែង ។ នៅពេលដែល អនុប្បទាយីកាន់កាប់ដោយប្រយោល អនុប្បទាយី អាចផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយប្រយោល

តាមរយៈការព្រមព្រៀងរវាង អនុប្បទាយី និង អនុប្បទានិក ហើយនិងការជូនដំណឹងអំពីការផ្ទេរទៅអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ ។

ឧទាហរណ៍ :

A ជាម្ចាស់ផ្ទះ (H) មួយបានជួល (H) នេះឱ្យ B ។

ករណីនេះ ឃើញថា A កាន់កាប់ផ្ទះ (H) ដោយប្រយោល ចំណែក B កាន់កាប់ផ្ទះ (H) ដោយចំពោះ ។

A បានលក់ផ្ទះ (H) ឱ្យទៅ D ។ A (អនុប្បទាយី) ក៏បានជូនដំណឹងទៅ B (អ្នកកាន់កាប់) ថា ខ្លួនបានលក់ផ្ទះ (H) នេះទៅឱ្យ D (អនុប្បទានិក) ហើយ ដូច្នេះ ពេលបញ្ចប់ការជួលត្រូវប្រគល់ផ្ទះ (H) នេះទៅឱ្យ D ។ ករណីនេះ ឃើញថា D ក្លាយទៅជាអ្នកកាន់កាប់ផ្ទះ (H) ដោយប្រយោល ចំណែក B នៅតែកាន់កាប់ផ្ទះ (H) ដោយចំពោះ ។

២-១-៤ សុចរិត និង គ្មានកំហុស

តាមមាត្រា ២៣៤-២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី អ្នកកាន់កាប់ត្រូវសន្មតថា កាន់កាប់ដោយសុចរិត ដូច្នេះ តាមរយៈការសន្មតនេះ បុគ្គលណាមួយដែលកំពុងធ្វើការកាន់កាប់ដែលចង់អះអាងពីលទ្ធកម្មដោយសុចរិតលើចលនវត្ថុ មិនបាច់ធ្វើការអះអាងពីភាពសុចរិតនេះទេ ពីព្រោះច្បាប់បានសន្មតរួចទៅហើយថា អ្នកកាន់កាប់គឺសុចរិត ។

ផ្ទុយទៅវិញ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីមិនបានសន្មត់ទេថា អ្នកកាន់កាប់គ្មានកំហុស ដូច្នេះ បុគ្គលណាមួយដែលចង់ធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតលើចលនវត្ថុ ចាំបាច់ត្រូវបញ្ជាក់ពីភាពគ្មានកំហុស ។

៣- ករណីលើកលែងអំពីវត្ថុបាត់ ឬ វត្ថុលួច

៣-១ ករណីវត្ថុត្រូវបានលួច ឬ បាត់

ទោះបីជា លក្ខខណ្ឌនៅក្នុងបញ្ញត្តិមាត្រា ១៩៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានបំពេញក៏ដោយ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានបញ្ញត្តនូវ ករណីលើកលែងពាក់ព័ន្ធនឹងវត្ថុដែលបាត់ ឬ លួចក្នុងអំឡុងពេល ២ ឆ្នាំ កម្មសិទ្ធិករដែលជាម្ចាស់វត្ថុដែលបាត់ ឬ លួច អាចទាមទារឱ្យអនុប្បទានិកសងវត្ថុនោះមកវិញបាន មានន័យថា បើកម្មវត្ថុនៃលទ្ធកម្មដោយសុចរិតតាម មាត្រា ១៩៣ ជាវត្ថុបាត់ ឬ លួច អ្នកដែលធ្វើឱ្យបាត់ ឬ អ្នកដែលត្រូវគេលួច អាចទាមទារចំពោះជនដែលធ្វើ លទ្ធកម្មដោយសុចរិតតាមមាត្រា ១៩៣ ឱ្យសងវត្ថុនោះមកវិញបាន ក្នុងអំឡុងពេល ២ ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីពេលដែលត្រូវ គេលួច ឬ ពេលដែលបានធ្វើឱ្យបាត់ ។ ភាគីម្ខាងទៀតដែលត្រូវបានគេទាមទារ មិនមែនក៏រិតត្រឹមតែអ្នកដែល ធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតដំបូងនោះទេ គឺរាប់បញ្ចូលទាំងអ្នកដែលធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតបន្តពីអ្នកដទៃ ផងដែរ ។

ភាគីដែលអាចទាមទារឱ្យប្រគល់សងត្រឡប់មកវិញ គឺត្រូវបានកំរិតត្រឹមបុគ្គលដែលបានបាត់បង់នូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន ឬ ត្រឹមកំរិតដែលទ្រព្យសម្បត្តិរបស់បុគ្គលម្នាក់នោះត្រូវបានលួច ករណីដែលម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដើមត្រូវបានបាត់បង់វត្ថុដោយការឆបោក ការបន្លំ ឬ ការគំរាមកំហែង ហើយវត្ថុនោះ ត្រូវបានតតិយជនធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតតាមមាត្រា ១៩៣ នោះចំណុចនេះ មិនអាចយកមាត្រានេះមកអនុវត្តឡើយ ។

៣-២ ករណីលើកលែងបន្ថែមលើករណី ៣-១

មាត្រា ១៩៤ កថាខណ្ឌទី ២ បានបញ្ញត្ត ករណីលើកលែងបន្ថែមលើកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១៩៤ ដែលបានបញ្ញត្តថា ដែលអ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិត នូវកម្មសិទ្ធិ តាមមាត្រា ១៩៣ បានទិញចលនវត្ថុដែលបាត់ ឬ លួចតាមរយៈការលក់ដេញថ្លៃ ឬ នៅទីផ្សារសាធារណៈ ឬ ពីពាណិជ្ជករ ឬ អាជីវករ ដែលលក់វត្ថុប្រភេទដូចគ្នានេះ អ្នកដែលត្រូវគេលួច ឬ អ្នកដែលធ្វើឱ្យបាត់ដែលមានបំណងចង់បានវត្ថុនោះមកវិញ ត្រូវសងថ្លៃលក់ដែលអ្នកធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនោះបានបង់រួចហើយ ។

ឧទាហរណ៍ : A បានបាត់នាឡិកា W ហើយ B រើសបានយកទៅលក់ឱ្យ D ដែលជាអាជីវករលក់ នាឡិកា ។ Z បានទិញនាឡិកា W នេះពី D ក្នុងតម្លៃ ១ 000 ដុល្លារ តាមមាត្រា ១៩៤ កថាខណ្ឌទី ២ បើ A ចង់បាននាឡិកា W នោះមកវិញ ករណីនេះ A អាចទាមទារបានតែត្រូវបង់ឱ្យ Z ចំនួន ១ 000 ដុល្លារ ។

៤- អាជ្ញាយុកាល

ពាក្យថា " អាជ្ញាយុកាល " មានន័យថា ជាអំឡុងពេលមួយ ដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ។ ការកន្លងហួសនៃអំឡុងពេលនេះ បង្កើតឱ្យមានអានុភាពនៃលទ្ធកម្ម ឬ ការរលត់សិទ្ធិ ។

អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិមានពីរគឺ អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ (មាត្រា ១៦២) និង អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ (មាត្រា ១៩៥) ។ ទោះបីជារយៈពេលអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ និង អាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ មានលក្ខណៈខុសគ្នាក៏ពិតមែន តែមានគំនិតដូចគ្នា ។ ចំពោះអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ គឺមានលក្ខណៈសំខាន់ជាងអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ ដោយហេតុថា លទ្ធកម្មដោយសុចរិត ដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ នៅក្នុងករណីនៃចលនវត្ថុ ។

៥- ការជាប់គ្នា ការលាយច្របល់គ្នា ការកែច្នៃចលនវត្ថុ

ករណីសិក្សា :

១- X មានទូកមួយ ហើយបានភ្ជាប់ម៉ាស៊ីនដែលជារបស់ Y ទៅនឹងទូកនោះ។ ដោយគ្មានការព្រមព្រៀងជាពិសេសណាមួយ តើនរណាគឺជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃទូកនោះ?

ចំលើយ:

អាស្រ័យទៅលើថាតើ ទូក ឬ ម៉ាស៊ីនមួយណា គឺជា វត្ថុចម្បង (**មាត្រា ១៨៩ កថាខណ្ឌទី ១**) (**ករណីការជាប់គ្នា**) ។

២- X ដែលជាអ្នកសាងសង់បានលាយខ្សាច់ និង ស៊ីម៉ង់ច្របល់បញ្ចូលគ្នា ប៉ុន្តែគាត់រកឃើញថាខ្សាច់គឺជារបស់ Y ដែលជាអ្នកសាងសង់ម្នាក់ទៀត។ ដោយគ្មានការព្រមព្រៀងជាពិសេសណាមួយ តើនរណាគឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃស៊ីម៉ង់ដែលបានលាយនោះ?

ចំលើយ :

X នៅតែជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃស៊ីម៉ង់ ពីព្រោះស៊ីម៉ង់ ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាវត្ថុចម្បង។ ប៉ុន្តែ X ត្រូវសងថ្លៃសំណងទៅឱ្យ Y ដែលជាម្ចាស់ខ្សាច់ត្រឡប់វិញ (**ករណី ការលាយច្របល់គ្នា**) ។

៣- X បានលាយស្រា និង ទឹកថ្នាំប៉ូវកំលាំងជាមួយគ្នា។ ស្រានោះត្រូវបានផ្តល់ដោយ Y ។ ដោយគ្មានការ ព្រមព្រៀង ជាពិសេសណាមួយនោះ តើនរណាគឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃស្រាក្រឡុកនោះ?

ចំលើយ :

Y ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃស្រាក្រឡុកនោះ ពីព្រោះ ស្រា ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាវត្ថុចម្បងនៅក្នុងករណីនេះ។ ប៉ុន្តែ Y ត្រូវសងថ្លៃសំណងទៅឱ្យ X ដែលជាម្ចាស់ទឹកថ្នាំប៉ូវ (**ករណីការលាយច្របល់គ្នា**) ។

៤- X បានលាយបញ្ចូលគ្នានូវប្រភេទស្រាវីស្គីពីរយ៉ាង ។ ប្រភេទស្រាទី ១ គឺជារបស់ X ហើយប្រភេទស្រាមួយទៀតគឺជារបស់ Y ។ តើនរណាគឺជា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃស្រាវីស្គីដែលបានលាយបញ្ចូលគ្នានោះ?

ចំលើយ :

X និង Y គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ (**មាត្រា ១៩៩ កថាខណ្ឌទី ២**) (**ករណីលាយច្របល់គ្នា**) ។

៥- X បានកាត់សំលៀកបំពាក់ដែល Y បានផ្តល់ក្រណាត់ឱ្យ។ តើនរណាគឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃសំលៀកបំពាក់នោះ ប្រសិនបើ គ្មានការព្រមព្រៀងជាពិសេសណាមួយនោះ?

ចំលើយ :

X គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនៃសំលៀកបំពាក់នោះ (**មាត្រា ១៩៩ កថាខណ្ឌទី ១**) (**ករណីការកែច្នៃចលនវត្ថុ**) ។

៦- X បានលាប សុនខាគារ (ផ្ទះផ្តែនៅ)ដែលមិនបានលាបភ៌ារនីសពណ៌ខ្មៅ ។ សុនខាគារគឺជារបស់ Y ។ តើនរណាគឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិសុនខាគារដែលត្រូវបានលាបពណ៌នោះ ប្រសិនបើគ្មានការព្រមព្រៀងជាពិសេសណាមួយនោះ?

ចំលើយ :

Y អាចជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិសុនខាគារនោះ ពីព្រោះ គ្រាន់តែការលាបពិណ គឺមិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការកែច្នៃវត្ថុនៅឡើយទេ ប៉ុន្តែវាគ្រាន់តែជាការជាប់គ្នា **(មាត្រា ១៩៩ កថាខណ្ឌទី ២)** **(ករណី ការកែឆ្នៃចលនវត្ថុ)** ។

៧- X បានធ្វើចិញ្ចៀនពេជ្រមួយវង់ដែលមានតម្លៃ ១០០០ ដុល្លារដែល Y បានផ្តល់ឱ្យ ។ វត្ថុនានាក្រៅពីពេជ្រគឺជារបស់ X ហើយតំលៃនៃវត្ថុនោះគឺ ៥០០ ដុល្លារ ។ ចិញ្ចៀននោះមានតំលៃ ២០០០ ដុល្លារ ។ តើនរណាជាកម្មសិទ្ធិករនៃចិញ្ចៀននេះ?

ចំលើយ :

Y គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ពីព្រោះ X ដែលជាអ្នកកែច្នៃ បានផ្តល់នូវវត្ថុធាតុដើមដែលមានតម្លៃ ៥០០ ដុល្លារ ហើយតម្លៃកើនឡើង គឺ ៥០០ ដុល្លារ ។ ផលបូកទាំងពីរនេះ (១០០០ ដុល្លារ) មិនលើសពីតម្លៃនៃវត្ថុធានតុដើមដែលត្រូវបានផ្តល់ដោយ Y **(មាត្រា ១៩៩ កថាខណ្ឌទី ២) (ករណី ការកែឆ្នៃចលនវត្ថុ)** ។

ផ្អែកលើមាត្រា ១៩៨ កថាខណ្ឌទី ១ គឺជាបញ្ញត្តិស្តីពីការជាប់គ្នា ដែលសំដៅទៅលើករណីដែល ចលនវត្ថុច្រើនរបស់កម្មសិទ្ធិករផ្សេងគ្នា បានជាប់គ្នា ហើយមិនអាចបំបែកគ្នាបានដោយមិនធ្វើឱ្យបែកបាក់ ឬក្នុងរណីដែលត្រូវចំណាយសោហ៊ុយហួសហេតុដើម្បីបំបែក នោះការបំបែកនោះនាំឱ្យមានការខូចខាតប្រយោជន៍ហួសហេតុពេក ក្នុងករណីដែលកម្មសិទ្ធិដើមនៅតែមាន ។ ហេតុនេះហើយបានជាបញ្ញត្តិនេះទទួលស្គាល់ថាកម្មសិទ្ធិករលើវត្ថុចម្បងមានកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុផ្សំនេះ ។

<u>បញ្ហាថា តើវត្ថុណាជាវត្ថុចម្បង ហើយវត្ថុណាជាវត្ថុបន្ទាប់បន្សំនោះ ត្រូវកំណត់ទៅតាមទស្សនៈទូទៅនៃសង្គម ប៉ុន្តែតម្លៃ មិនមែនជាបទដ្ឋានដាច់ខាតទេ ។</u>

ជួនកាល វាមានការលំបាកក្នុងការកំណត់នរណាជាកម្មសិទ្ធិករ ។ ក្នុងករណីដែលមិនអាចបែងចែកឱ្យដាច់ថា ចំណែកជាចំណែកចម្បង ចំណែកណាជាចំណែកបន្ទាប់បន្សំ កម្មសិទ្ធិលើ វត្ថុផ្សំគ្នានោះ ក្លាយទៅជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់កម្មសិទ្ធិករនៃចលវនត្ថុនីមួយៗនោះ ដោយគិតទៅតាមសមាមាត្រ នៃតម្លៃនាពេលជាប់គ្នា (មាត្រា ១៩៨ កថាខណ្ឌទី ២) ។

មាត្រា ២០១ (ឧបាគមន៍ និង សិទ្ធិទាមទារសំណង) បានចែងថា " ជនដែលបាត់បង់សិទ្ធិដោយសារការជាប់គ្នា ការលាយគ្នា ការច្របល់គ្នា ឬ ការកែច្នៃចលនវត្ថុ អាចទាមទារប្រាក់សំណងចំពោះអ្នកដែលបានធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ និង ទទួលផលប្រយោជន៍បានតាមបញ្ញត្តិស្តីពីសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ តែមិនអាចទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានបានឡើយ" ។

តាមខ្លឹមសារនៃបញ្ញត្តិនេះ គឺទាមទារឱ្យអ្នកធ្វើលទ្ធកម្មផ្តល់សំណង។

៥-១ គោលបំណង

៥-១-១ គោលបំណងនៃមាត្រា ១៩៨ (ការជាប់គ្នា ការលាយបញ្ចូលគ្នា)

នៅពេលដែលចលនវត្ថុជាច្រើនបានភ្ជាប់គ្នា ហើយមិនអាចបំបែកចេញបានដោយមិនបំផ្លាញចោលទេ ឬ ការបំបែកនេះ ត្រូវចំណាយសោហ៊ុយហួសហេតុ ឬ ចលនវត្ថុជាច្រើនបានលាយបញ្ចូលគ្នា ហើយមិនអាចបំបែកចេញបាន វាធ្វើឱ្យខូចខាតផលប្រយោជន៍ ចំពោះការបំបែកចលនវត្ថុទាំងនោះ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់កម្មសិទ្ធិដើម ចំពោះចលនវត្ថុដែលបានភ្ជាប់គ្នា ឬ លាយប្រចល់គ្នា។ ជំនួសឱ្យកម្មសិទ្ធិដើមទាំងអស់នៅបន្តអត្ថិភាព វាជាការប្រសើរ សំរាប់បុគ្គលមួយរូប ដែលមានកម្មសិទ្ធិតែមួយលើចលនវត្ថុដែលបានភ្ជាប់ ឬ ដែលបានលាយច្របល់គ្នាជាចលនវត្ថុ ថ្មីតែឯង។

មាត្រា ១៩៨ គឺកំណត់ពីទំនាក់ទំនងនៃសិទ្ធប្រត្យក្ស ដើម្បីកំណត់ថា នរណាជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ។ ចំពោះការលាយគ្នា ការជាប់គ្នា គឺសំដៅលើការបញ្ចូលចលនវត្ថុចាប់ពីពីរឡើងទៅ។

៥-១-២ គោលបំណងនៃមាត្រា ១៩៩ (ការកែច្នៃចលនវត្ថុ)

មាត្រា ១៩៩ គឺចែងពីការកែច្នៃនៃចលនវត្ថុ។ ជាក់ស្តែង គឺមានទស្សនៈខុសគ្នារវាងម្ចាស់ដើមនៃវត្ថុ និង អ្នកកែច្នៃវត្ថុ។ ចំពោះគោលបំណងនៃមាត្រានេះ គឺដើម្បីបញ្ចៀសនូវការធ្វើឱ្យខូចខាតផលប្រយោជន៍នៃការធ្វើបដិទានឡើងវិញ នៅពេលដែលចលនវត្ថុត្រូវបានកែច្នៃម្តង។

នៅជប៉ុន ជាគោលការណ៍ ម្ចាស់ដើមនៃវត្ថុ ក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករ។ ចំពោះប្រទេសកម្ពុជាគឺ អ្នកកែច្នៃវត្ថុគឺជាអ្នកក្លាយជា កម្មសិទ្ធិករ។

៥-២ ល័ក្ខខ័ណ្ឌ

៥-២-១ ការជាប់គ្នា

ក) - វត្ថុពីរ ឬ ច្រើន ត្រូវបានភ្ជាប់គ្នា។

ខ-១) - វត្ថុពីរមិនអាចបំបែកបានដោយមិនបំផ្លាញចោល។ ឬ

ខ-២) - ការបំបែកនាំឱ្យវត្ថុនោះ ត្រូវចំណាយថ្លៃខ្ពស់ហួសហេតុ។

៥-២-២ ការលាយច្របល់គ្នា

ក) វត្ថុពីរ ឬច្រើន ត្រូវបានលាយច្របល់គ្នា។

ខ) វត្ថុដែលច្របល់គ្នាពុំអាចបំបែកចេញបាន។

៥-២-៣ ការកែច្នៃ

ក) - ការបង្កើតចលនវត្ថុថ្មីមួយ តាមរយៈការបង្កើត ឬ ការកែច្នៃ។

ខ) វត្ថុធាតុដើមជារបស់អ្នកដទៃ។

៥-៣ អានុភាព

៥-៣-១ អានុភាពស្តីពីកម្មសិទ្ធិចំពោះការជាប់គ្នា ឬ ការលាយច្របល់គ្នា

គោលការណ៍ទូទៅ កម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុចម្បង ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុភ្ជាប់គ្នា (មាត្រា ១៩៨ កថាខណ្ឌទី ១)។

ករណីលើកលែងគឺ កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើវត្ថុ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងចំណោមកម្មសិទ្ធិករ នៃវត្ថុនីមួយៗ តាមសមាមាត្រនៃតម្លៃនីមួយៗពេលបានជាប់គ្នា (មាត្រា ១៩៨ កថាខណ្ឌទី ២) ក្នុងករណីដែលវត្ថុចម្បង មិនអាច កំណត់បាននៅក្នុងចំណោមចលនវត្ថុដែលបានភ្ជាប់គ្នា។

រវាងការបែងចែកវត្ថុចម្បង និង វត្ថុបន្ទាប់បន្សំ គេអាចកំណត់តាមរយៈសុភវិនិច្ឆ័យ ហើយតម្លៃ នៃចលនវត្ថុនោះ គឺជាបទដ្ឋានមួយក្នុងការកំណត់។

៥-៣-២ អានុភាពស្តីពីកម្មសិទ្ធិចំពោះការកែច្នៃ

បញ្ញត្តទូទៅ : ជនដែលផលិតចលនវត្ថុមួយថ្មី ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុកែច្នៃនោះ **(មាត្រា ១៩៩ កថាខណ្ឌទី ១)**។

ករណីលើកលែង ១ : កម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុធាតុដើម ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុកែច្នៃ ប្រសិនបើតម្លៃ កើនឡើងដោយការកែច្នៃកែប្រែនោះ តិចហួសហេតុជាងតម្លៃនៃវត្ថុធាតុដើម **(មាត្រា ១៩៩ កថាខណ្ឌទី ១)**។

ករណីលើកលែង ២ : កម្មសិទ្ធករត្រូវបានកំណត់ ដោយផ្អែកលើថា តើតម្លៃកើនឡើងដោយការកែច្នៃ និង តម្លៃកើនឡើងនៃវត្ថុធាតុដើមដែលអ្នកកែច្នៃផ្តល់ឱ្យ លើសពីតម្លៃនៃវត្ថុធាតុដើមរបស់អ្នកដទៃដែរឬអត់។

អត្ថន័យនៃតម្លៃតិច **"ហួសហេតុ"** គឺមិនមែនជាចំនួនទេ ប៉ុន្តែ គឺជា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលមាន លក្ខណៈអរូបីយ។

៥-៣-៣ អានុភាពនៃសិទ្ធិដែលមានលើសមាសភាគ

ក)- ក្នុងករណីដែលកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុត្រូវរលត់ ដោយសារការជាប់គ្នា ការលាយច្របល់គ្នា សិទ្ធិដែលមានលើវត្ថុនោះក៏រលត់ដែរ (**មាត្រា ២០០ កថាខណ្ឌទី ១**) ។

ខ-១) សិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃដែលមានលើវត្ថុដែលធ្លាប់ជាកម្មសិទ្ធិរបស់ជនដែលក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករនៃវត្ថុភ្ជាប់គ្នា វត្ថុលាយច្របល់គ្នា ឬ វត្ថុកែច្នៃ ត្រូវបន្តអត្ថិភាពលើវត្ថុដែលត្រូវបានធ្វើលទ្ធកម្មជាថ្មីនេះទៀត ។

ខ-២) ក្នុងករណីប្រសិនបើ ក្លាយជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគសិទ្ធិនោះ ត្រូវបន្តអត្ថិភាពលើចំណែកនៃម្ចាស់សិទ្ធិអវិភាគនោះ ។

៥-៣-៤ សំណង

ជនដែលបានបាត់បង់សិទ្ធិដោយសារការជាប់គ្នា ការលាយច្របល់គ្នា អាចទាមទារសំណងពីជនដែលបានធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិនោះ និងផលប្រយោជន៍ដែលជាសេចក្ដីចំរើនឥតហេតុ ។

ការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានគឺ មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតនោះទេ ពីព្រោះវាផ្ទុយនឹងគោលបំណងនៃការភ្ជាប់គ្នា ។

ផ្នែកទី ១១

កម្មសិទ្ធិអវិភាគ

១- សេចក្ដីផ្ដើម

កម្មសិទ្ធិអវិភាគ គឺជាទំរង់លើកលែងនៃកម្មសិទ្ធិ ដែលជាស្ថានភាពដែលបុគ្គលច្រើននាក់មានកម្មសិទ្ធិស្របទៅតាមភាគចំណែករបស់ខ្លួនដែលគិតទៅតាមចំនួននៅលើទ្រព្យតែមួយ (មាត្រា ២០២)។ ចំពោះម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ ក្នុងករណីខ្លះមិនអាចប្រើដោយសេរីនូវកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទេ។ ចំណុចនេះ ជាលក្ខណៈខុសពីកម្មសិទ្ធិ ពីព្រោះ កម្មសិទ្ធិគឺជា សិទ្ធិផ្ដាច់មុខដែលជាប្រភេទមួយនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស។

យោងទៅតាមនិយមន័យខាងលើនេះ ដំបូងឡើយ កម្មសិទ្ធិអវិភាគ គឺជាករណីលើកលែងចំពោះគោលការណ៍នៃសិទ្ធិមួយមានលើវត្ថុមួយ។ បន្ទាប់មក កម្មសិទ្ធិអវិភាគ គឺជាទំរង់នៃកម្មសិទ្ធិដែលត្រូវបានកំរិតយ៉ាងខ្លាំង ពីព្រោះកម្មសិទ្ធិអវិភាគនីមួយៗលើវត្ថុតែមួយ កំរិតសិទ្ធិ រីឯកម្មសិទ្ធិធម្មតាវិញ ត្រូវបានគេនិយាយថាជាសិទ្ធិប្រត្យក្សដែលរួមមានសិទ្ធិប្រើប្រាស់ អាស្រ័យផល និង ចាត់ចែងវត្ថុដែល ជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបានដោយសេរី (មាត្រា ១៣៨)។

ទស្សនៈវិជ្ជាជាមូលដ្ឋាននៃកម្មសិទ្ធិអវិភាគ និង កម្មសិទ្ធិធម្មតា គឺមានដូចខាងក្រោមៈ

ទី ១ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ អាចអនុវត្ត (នៅក្នុងន័យទូលាយ) នូវចំណែករបស់ខ្លួនបានដោយសេរីប្រសិនបើ វាមិនមានផលប៉ះពាល់ដល់ចំណែករបស់អ្នកដទៃ។ ប៉ុន្តែ បើការអនុវត្តសិទ្ធិនេះ ប៉ះពាល់ ដល់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀត ការអនុវត្តនេះ គឺមិនអនុវត្តដោយសេរីបាននោះទេ។

ទី ២ សិទ្ធិរបស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើវត្ថុតែមួយ ត្រូវបានកំរិតនៅពេលដែលសិទ្ធិនោះ មានផលប៉ះពាល់ដល់ចំណែករបស់អ្នកដទៃ។

យោងទៅតាមការត្រិះរិះមើលពីដើម កម្មសិទ្ធិអវិភាគ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាស្ថានភាពមួយដែលធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច។ មានន័យថា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ មិនអាចប្រើ ឬ មិនអាចធ្វើឱ្យវត្ថុអវិភាគនោះប្រសើរឡើងពេញលេញមួយនោះទេ ដូច្នេះ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ មិនអាចសាទរអំពីការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ឬការប្រើប្រាស់នៃវត្ថុអវិភាគដូចវត្ថុតែមួយនោះទេ។

ចំណុចនេះហើយជាមូលហេតុដែលការទាមទារចំណែក គឺត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយ។

ឧទាហរណ៍ : ក, ខ និង **គ** ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើដីមួយកន្លែង។ **ឃ** បានសុំទិញដីនោះទាំងអស់ ប៉ុន្តែ **គ** មិនយល់ព្រមលក់នោះទេ។ **ក** និង **ខ** បានយល់ព្រមលក់។

ចំលើយ : ការលក់ដីនេះមិនអាចធ្វើបាននោះទេ ពាក់ព័ន្ធនឹងការលក់ដីនេះ លុះត្រាតែមានការយល់ព្រមពី **ក, ខ** និង **គ** ជាឯកច្ឆន្ទទើបអាចធ្វើបាន។

ឧទាហរណ៍ : ក្នុងដីមួយកន្លែងមាន ១០០ នាក់ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ តែបើមានត្រឹមតែកម្មសិទ្ធិអវិភាគណាមួយពុំព្រមលក់ដីមួលនោះទេ។ ជាក់ស្តែង គឺដីនោះពុំអាចលក់បានឡើយ។

ជាផលវិបាក កម្មសិទ្ធិអវិភាគ គឺជាបញ្ហាមួយធ្វើឱ្យខូចខាតដល់ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច ពីព្រោះថា កម្មសិទ្ធិអវិភាគ គឺត្រូវបានកំរិតក្នុងការប្រើប្រាស់។

២- ចំណែក

២-១ ចំណែក

ចំណែក គឺជា ឯកតានៃតម្លៃស្មើគ្នាដែលនៅក្នុងនោះ វត្ថុត្រូវបានបែងចែក។ ជាទូទៅ ការទាមទារឱ្យបែងចែកចំណែក ទាល់តែមានការព្រមព្រៀងរវាងសហកម្មសិទ្ធិទើបបាន។ យោងតាមមាត្រា ២០៣ ចំណែកនៃម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ ត្រូវបានសន្មតថា ស្មើគ្នា។

ហើយពិតណាស់ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ អាចចែកវត្ថុទៅតាមសមាមាត្រផ្សេងៗគ្នាពីការសន្មត។

ចំណែក ក៏អាចត្រូវបានបោះបង់ចោលផងដែរ ហើយចំណែកដែលត្រូវបានបោះបង់ចោលនោះ នឹងត្រូវប្រគល់ទៅឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងដទៃទៀត (គោលការណ៍ទី ១)។

ឧទាហរណ៍ : ក, ខ, គ និង **ឃ** គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើដីមួយកន្លែង។ ផ្អែកតាមមាត្រា ២០៣ ម្នាក់ៗ មានចំណែក ២៥ % (សន្មត)។ មានន័យថា ចំណែកស្មើៗគ្នាតាមមាត្រា ២០៣ គឺគ្រាន់តែជាការសន្មត។ ប៉ុន្តែ **ក, ខ, គ** និង **ឃ** អាចធ្វើការសន្យាពិសេស ដោយឧបមាថា **ក** ៤០ %, **ខ** ២០ %, **គ** ២០ % និង **ឃ** ២០ %។ លើសពីនេះទៀត ក្នុងករណី **ខ** ស្លាប់ តែ **ខ** មានកូនពីរនាក់គឺ **ខ១** និង **ខ២** ដូចនេះ **ខ១** និង **ខ២** នឹងបន្តការចែកចំណែករបស់ **ខ** ។ ជាលទ្ធផលគឺ **ខ១** ១០ % និង **ខ២** ១០ %។

ការគ្រប់គ្រងកម្មសិទ្ធិអវិភាគ ត្រូវបានកំណត់យោងលើចំណែកភាគច្រើន មិនមែនយោងលើចំនួននៃម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគនោះទេ។

២-២ ការចាត់ចែងចំណែក

ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ អាចធ្វើអនុប្បទាន ឬ ដាក់ជាប្រាតិភោគនូវចំណែករបស់ខ្លួនបាន (២០៤) ពីព្រោះវា មិនមាន ផលប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃនោះទេ។ រីឯមាត្រា ២១០ (*ការបោះបង់សិទ្ធិនៃចំណែក*) បានចែងថា ការបោះបង់ចំណែកចោលរបស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគណាម្នាក់ គឺពុំចាំបាច់មាន ការយល់ព្រមពីសំណាក់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងនោះទេ។ ចំពោះកម្មសិទ្ធិអវិភាគនោះវិញគឺ ខ្លួនអាចផ្ទេរទៅឱ្យអ្នកផ្សេងដោយពុំចាំបាច់មានការព្រមព្រៀងពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទេ។ មានន័យថា ទោះបីជាមាន ការបោះបង់ចោល

ឬ ការទទួលមរណៈភាពក៏ដោយ គឺមិនមានផលប៉ះពាល់ដល់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទេ ប៉ុន្តែ វាបង្កើតប្រយោជន៍ដល់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀតវិញ ។

ឧទាហរណ៍ : ក, ខ, គ និង **ឃ** គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើដីមួយកន្លែង ។ **ក, ខ, គ** និង **ឃ** បានធ្វើការព្រមព្រៀងក្នុងចំណែកដោយ **ក** ៤០ %, **ខ** ២០ %, **គ** ២០ % និង **ឃ** ២០ % ។ លើសពីនេះ ក្នុងករណី **ខ** ស្លាប់ តែ **ខ** គ្មានសន្តតិជន ឬ **ខ** បានបោះបង់ចំណែកខ្លួន គឺ **ក, ខ, គ** និង **ឃ** នឹងត្រូវទទួលបានចំណែកពី **ខ** តាមសមាមាត្រនៃចំណែករបស់ **ក, គ** និង **ឃ** ស្មើៗគ្នា ជាពិសេស ចំណែក ១០% របស់ **ខ** នឹងត្រូវចែក ទៅឱ្យ **ក** ចំណែក ៥% ចែកទៅឱ្យ **គ** និង ចំណែក ៥% ចែកទៅឱ្យ **ឃ** ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតបើ **ខ** ផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិនោះទៅឱ្យ **ក** គឺ **ខ** ពុំចាំបាច់ត្រូវទទួលការយល់ព្រមពី **គ** និង **ឃ** ដើម្បីបោះបង់ ឬ ផ្ទេរនោះទេ ហើយ ការស្លាប់របស់ **ខ** គឺពុំមានការប៉ះពាល់ដល់ចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀតទេ ។ ហេតុនេះហើយទើប រាល់ចំណាត់ការទ្រព្យសម្បត្តិណាមួយរបស់ **ខ** គឺពុំចាំបាច់ឱ្យអ្នកដទៃយល់ព្រម នោះទេ ។

២-៣ ការប្រើប្រាស់

ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ អាចប្រើប្រាស់វត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគទាំងមូល តាមសមាមាត្រនៃចំណែករបស់ខ្លួន (ម.២០៥ គោលការណ៍ទី ២) ។

ឧទាហរណ៍ : រថយន្តមួយមាន **ក, ខ** និង **គ** ជាម្ចាស់ដែលជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគដោយ **ក** មានចំណែក ៥, **ខ** មានចំណែក ១ និង **គ** មានចំណែក ១ ។ ចំពោះចំណែកគឺ **ក** មាន ៥/៧, **ខ** មាន ១/៧ និង **គ** មាន ១/៧ ។

ចំពោះម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ **ក, ខ** និង **គ** អាចប្រើប្រាស់រថយន្តនេះបានតែតាមសមាមាត្ររបស់ខ្លួន ។

ចំពោះវិធីនៃការប្រើប្រាស់គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

- **ក** មានសិទ្ធិប្រើប្រាស់បានចំនួន ៥ ថ្ងៃ ក្នុងមួយសប្តាហ៍
- **ខ** មានសិទ្ធិប្រើប្រាស់បានចំនួន ១ ថ្ងៃ ក្នុងមួយសប្តាហ៍
- **គ** មានសិទ្ធិប្រើប្រាស់បានចំនួន ១ ថ្ងៃ ក្នុងមួយសប្តាហ៍

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយគឺ អាស្រ័យលើការព្រមព្រៀង មានន័យថា អាចប្រើប្រាស់បានក្នុងរយៈពេលត្រឹម ៤ ម៉ោង ក្នុងមួយថ្ងៃ ឬ មួយម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ ។ ប្រសិនបើ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគណាម្នាក់ មិនចូលចិត្តនូវចំណែកបែបនេះទេ ការទាមទារឱ្យចែកចំណែក គឺជាដំណោះស្រាយមួយ ។ ប្រសិនបើ **គ** ទុករថយន្ត ប្រើប្រាស់លើសពីចំណែករបស់ខ្លួនដែលជួនកាលអាចបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាត **ក** និង **ខ** ពុំអាចទាមទារឱ្យ **គ** ប្រគល់រថយន្តវិញដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់ពួកគេបានទេ ពីព្រោះ **គ** ក៏មានសិទ្ធិរក្សាទុកដោយផ្អែកលើចំណែករបស់គាត់បានផងដែរ ។ ប៉ុន្តែ **ក** និង **ខ** អាចទាមទារឱ្យសងសំណងទៅតាមចំណែកសមាមាត្ររបស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ ។

២-៤ ការថែទាំ

ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ អាចធ្វើសកម្មភាពថែទាំវត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគដោយឯកឯងបាន (មាត្រា ២០៦ គោលការណ៍ទី ១)។ ការថែទាំវត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគមានដូចជា ការជួសជុល ជាដើម។ ចំពោះការថែរក្សាវត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគ គឺ ម្នាក់ៗអាចធ្វើបានដោយពុំចាំបាច់មានការព្រមព្រៀងជាមួយម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀតឡើយ ពីព្រោះ វាមិនមានផលប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃទៀត។

២-៥ ការចាត់ចែងចំណែកនៃកម្មសិទ្ធិអវិភាគ (ការចាត់ចែងទាំងស្រុង)

ដើម្បីចាត់ចែង ឬ ផ្លាស់ប្តូរ ការយល់ព្រមពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគទាំងអស់គ្នា គឺមានភាពចាំបាច់ (ម. ២០៧ គោលការណ៍ទី ២)។

ឧទាហរណ៍ : **ក**, **ខ** និង **គ** ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើរថយន្តមួយ ហើយ **ក** ចង់លក់រថយន្តឱ្យទៅ **ឃ** ដែលបានតម្លៃខ្ពស់។ ប៉ុន្តែ **ខ** និង **គ** ពុំឯកភាពជាមួយ **ក** ទេ។ ដូចនេះ រថយន្តនេះពុំអាចលក់បានឡើយ លុះណាតែមានការព្រមព្រៀងជាមួយកម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀត ដើម្បីការពារដល់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀត។

ការចាត់ចែងលើវត្ថុដែលជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគ គឺនឹងនាំឱ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀត។

២-៦ ការគ្រប់គ្រង

ការគ្រប់គ្រងតម្រូវឱ្យមានការសម្រេចដោយមតិភាគច្រើន។ ចំពោះការគ្រប់គ្រងគឺមានផលប៉ះពាល់ខ្លាំងជាងការថែទាំ។ លើសពីនេះទៀត ការគ្រប់គ្រងត្រូវបានកម្រិតតិចជាងការចាត់ចែង។

ឧទាហរណ៍នៃការគ្រប់គ្រង គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

១) សកម្មភាពសំរាប់រកប្រាក់ក្នុងរង្វង់នៃការប្រើប្រាស់តាំងពីដំបូង ដូចជា ការជួលជាបណ្តោះអាសន្ន។ ផ្ទុយទៅវិញ ការជួលរយៈពេលវែង អាចចូលទៅក្នុងការចាត់ចែង ពីព្រោះវាលើសពីរង្វង់នៃការប្រើប្រាស់តាំងពីដំបូង។

២) សកម្មភាពបង្កើនតម្លៃនៃវត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគដូចជា ដីដែលធ្វើឱ្យរាបស្មើ ឬ កាផ្លាស់ប្តូរ (ប៉ុន្តែមិនសូវសំខាន់)។

ឧទាហរណ៍ : **ក** ៧៥ %, **ខ** ២០ % និង **គ** ៥ % ជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគលើរថយន្តមួយ។

(**សូមមើលតារាងខាងក្រោម**)

	ឧទាហរណ៍	**លក្ខខណ្ឌ**
ការប្រើប្រាស់	ការបើកបររថយន្តកម្មសិទ្ធិអវិភាគ	តែឯង
ការថែទាំ	ជួសជុល ឬ បញ្ឈប់ (ម.១៩៩)	តែឯង
ការគ្រប់គ្រង(ការបង្កើនតម្លៃ)	ការផ្លាស់ប្តូ (មិនធំដុំ)	ភាគច្រើន (នៃចំណែក)
ការគ្រប់គ្រង (ការរកប្រាក់)	ការជួលជាបណ្តោះអាសន្ន	ភាគច្រើន (នៃចំណែក)
ការចាត់ចែង	ការលក់ , ការបង្កើតហ៊ីប៉ូតែក , ការកាប់ / អាឈើ	ទាំងអស់

៣- បន្ទុក

មិនត្រឹមតែផលប្រយោជន៍តែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងបន្ទុកទៀតផង ដូចជា ការចំណាយសោហ៊ុយគ្រប់គ្រង និង ពន្ធដារ ត្រូវធ្លាក់លើម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ តាមសមាមាត្រនៃចំណែករៀងៗខ្លួន (**២០៩-១**) ។

ឧទាហរណ៍ : ក, ខ និង **គ** ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើរថយន្តមួយ ដោយ **ក** ៦០ %, **ខ** ៣០ % និង **គ** ១០ %។ តែ **ក** បានចំណាយថ្លៃជួសជុលអស់រហូតដល់ ១០០ ដូល្លារអាមេរិក។ នៅក្នុងករណីនេះ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគនីមួយៗ អាចយករថយន្តទៅជួសជុលបានគឺចូលទៅក្នុងករណីនៃការថែទាំ។

ចំពោះថ្លៃជួសជុលរថយន្ត ករណី **ក** មិនបានបង់ថ្លៃជួសជុល ១០០ ដូល្លារនោះទេ គឺអ្នកជួសជុលអាចឃាត់ទុករថយន្តបានដើម្បីទារថ្លៃជួសជុលរថយន្ត។

ចុងក្រោយគ្រប់កម្មសិទ្ធិអវិភាគទាំងអស់ត្រូវរួមគ្នា បង់លុយទូទាត់ថ្លៃជួសជុលរថយន្ត ១០០ ដូល្លារអាមេរិក ទៅឱ្យអ្នកជួសជុល ទោះបីជា **ខ** និង **គ** ពុំព្រមក៏ដោយ ពីព្រោះវាជា **__កាតព្វកិច្ចនៃការថែទាំ__** ។

ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ អាចទាមទារឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀត សងប្រាក់ដែលខ្លួនបានចំណាយលើសពីចំណែករបស់គាត់ (**មាត្រា ២០៩ កថាខណ្ឌទី ២**) ។

ឧទាហរណ៍ : ក, ខ និង **គ** ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើរថយន្តមួយ ដោយ **ក** ៦០ %, **ខ** ៣០ % និង **គ** ១០ %។ តែ **គ** បានចំណាយថ្លៃជួសជុលអស់រហូតដល់ ១០០ ដូល្លារអាមេរិក។ នៅក្នុងករណីនេះ គឺ **ក** និង **ខ** ត្រូវបង់ថ្លៃតាមសមាមាត្រ។ លើសពីនេះ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគនេះ ក៏អាចទាមទារឱ្យជនដែលបានទទួលបន្តនូវចំណែករបស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀតសងនូវសោហ៊ុយផងបានដែរ (**មាត្រា ២០៩ កថាខណ្ឌទី ៣**) ។

ឧទាហរណ៍ : ក, ខ និង **គ** ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគលើរថយន្តមួយ ដោយ **ក** ៦០ %, **ខ** ៣០ % និង **គ** ១០ %។ តែ **គ** បានចំណាយថ្លៃជួសជុលអស់រហូតដល់ ១០០ ដូល្លារអាមេរិក ហើយប្រសិនបើ **ក** បានលក់ចំណែកនៃកម្មសិទ្ធិអវិភាគនោះទៅឱ្យ **ឃ** ។ ដូច្នេះ **គ** អាចទាមទារឱ្យ **ខ** និង **ឃ** ទទួលបន្ទុកបង់សោហ៊ុយ។

ករណីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគណាមួយ បង់ថ្លៃលើចំណែករបស់ខ្លួន គឺខ្លួនអាចទាមទារឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងបង់សោហ៊ុយសងវិញបាន ។

៤- ការបែងចែក

កម្មសិទ្ធិអវិភាគ ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាទំរង់មួយដែលមានលក្ខណៈបណ្ដោះអាសន្ន និង ដែលធ្វើឱ្យខូចប្រយោជន៍ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនៃកម្មសិទ្ធិ ដូច្នេះការទាមទារការបែងចែកចំណែក ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយ ។

ការព្រមព្រៀងមិនបែងចែកចំណែក គឺអាចធ្វើបាន ប៉ុន្តែវាត្រូវបានគេកំរិត ។

៤-១ ការទាមទារការបែងចែកចំណែក

មាត្រា ២១១ ចែងថា ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ អាចទាមទារឱ្យបែងចែកចំណែកវត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគបានគ្រប់ ពេលវេលា ។

ការបែងចែកចំណែក គឺអាស្រ័យលើការព្រមព្រៀងរបស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគទាំងអស់ ប៉ុន្តែបើការពិភាក្សា របស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ មិនអាចសម្របសម្រួលគ្នាបានទេ ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ អាចទាមទារការបែងចែក ដោយប្ដឹង ទៅតុលាការបាន ។ នៅក្នុងករណីនេះ តុលាការអាចបង្គាប់ឱ្យៈ

ក-បែងចែកវត្ថុតាមរូបដើមរបស់វា

ខ-លក់វត្ថុអវិភាគដោយដេញថ្លៃ ហើយចែកប្រាក់ដែលបានមកពីការលក់

គ-ផ្ទេរចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគមួយភាគ

ឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងដោយឱ្យបង់ប្រាក់សំណងនៃចំណែក នោះបាន ។ (មាត្រា២១២)

៤-២ ការព្រមព្រៀងមិនបែងចែកចំណែក

ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគម្នាក់ៗ អាចទាមទារឱ្យបែងចែកចំណែកវត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគបានគ្រប់ពេលវេលា ប៉ុន្តែម្ចាស់ កម្មសិទ្ធិទាំងនោះ ក៏អាចធ្វើកិច្ចសន្យាហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើការបែងចែកចំណែកបាន ប៉ុន្តែការហាមមិនឱ្យបែងចែក ចំណែកនេះ គឺត្រូវបានកំរិតមិនឱ្យលើសពី ០៥ ឆ្នាំទេ ។

ការហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើការបែងចែកនេះ គឺអាចធ្វើបន្តទៀតបាន តែមិនអាចមានអំឡុងពេលលើសពី ០៥ ឆ្នាំ នោះទេ មាត្រា២១១ កថាខណ្ឌទី ២ ។ បើអំឡុងពេលដែលបានព្រមព្រៀងគ្នានោះបានផុត ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ អាចទាមទារឱ្យចែងចំណែកជាថ្មីម្តងទៀតបាន លើកលែងតែមានការព្រមព្រៀងគ្នាជាថ្មី ។

៤-៣ វិធីបែងចែកចំណែក

វិធីបែងចែកចំណែកវត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគមាន បី គឺ :

១) **<u>ការបែងចែកវត្ថុតាមរូបដើម</u>** : ក្នុងករណីដែលម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគ មានការព្រួយបារម្ភ ថាការបែងចែកអាចនឹងធ្វើអោយខូចខាតលក្ខណៈដើមនៃវត្ថុ តុលាការអាចបង្គាប់ឱ្យបែងចែងតាមវិធីពីរផ្សេងទៀត។

២) **លក់វត្ថុកម្មសិទ្ធិអវិភាគដោយដេញថ្លៃ <u>ហើយចែកប្រាក់ដែលបានមកពីការអនុវត្តដោយបង្ខំ</u> (លក់ដោយបង្ខំ)** : ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគអាចទាមទារឱ្យលក់ដោយបង្ខំនូវវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃ ការបែងចែកទៅតុលាការបាន រួចយកប្រាក់ដែលបានពីការលក់មកធ្វើការ បែងចែក។

៣) ផ្ទេរចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគមួយភាគ ឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគផ្សេងទៀត ដោយឱ្យបង់ប្រាក់សំណងនៃចំណែកនោះ។ នៅក្នុងចំណោម វិធីទាំងបីនេះ *វិធីទី ១ គឺជាគោលការណ៍*។ ប៉ុន្តែវិធី ទី ២ និង ទី ៣ ត្រូវអនុវត្តនៅពេលដែលមានការបារម្ភថា ការបែងចែកចំណែកតាមរូបដើម នឹងធ្វើឱ្យខូចតម្លៃហួសហេតុ ឬ បើមានមូលហេតុសមរម្យ។ ខាងក្រោមនេះ គឺជាកត្តាមួយចំនួនដែលត្រូវពិចារណាក្នុងការបែងចែកថាតើ :

- លក្ខណៈដើមនៃវត្ថុតែ១ (ថាតើជាវត្ថុតែមួយ ដូចជារថយន្តដែលមិនសមរម្យសម្រាប់ការបែងចែកតាមរូបដើម)
- ចេតនារបស់គូរភាគី (ថាតើការចែកចំណែកតាមវិធីណាដែលភាគីដែលមានពាក់ព័ន្ធចង់បាន)
- ល័ក្ខខ័ណ្ឌដទៃផ្សេងទៀតដែលវិធីណាមួយត្រូវបានចាត់ទុកថាសមរម្យ

៤-៤ អានុភាពនៃការបែងចែកចំណែក

ការបែងចែកចំណែក មិនមែនជាការផ្ទេរនូវកម្មសិទ្ធិនោះទេ ប៉ុន្តែជាការរំលាយនូវស្ថានភាពនៃកម្មសិទ្ធិអវិភាគ។ ហេតុដូច្នេះ មិនមែនមាត្រា ១៣៥នោះទេ ប៉ុន្តែគឺមាត្រា ១៣៤ ដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះការចែកចំណែកវត្ថុ កម្មសិទ្ធិអវិភាគ ហើយការចុះបញ្ជីមិនមែនជាល័ក្ខខ័ណ្ឌដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាព នោះទេ ប៉ុន្តែជាល័ក្ខខ័ណ្ឌតតាំងនៅក្នុងករណីនេះ។ ជាពិសេស ការបែងចែកនេះ អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបានតែក្នុងករណីដែលការបែងចែកនេះ ត្រូវបានចុះបញ្ជី ប៉ុន្តែការចែងចែងដែលគ្មានការចុះបញ្ជីនៅតែមានអានុភាពក្នុងចំណោមភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ។

ការបែងចែកចំណែករបស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិទាំងអស់ មិនអាចបំពានសិទ្ធិរបស់តតិយជនបានទេ ដូចជាម្ចាស់សិទ្ធិហ៊ីប៉ូតែក ម្ចាស់សិទ្ធិលើការបញ្ចាំ.......។ល។ មានន័យថាទោះបីជាមានការព្រមព្រៀងគ្នាក្នុងការបែងចែកចំណែក របស់ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគទាំងអស់ក៏ដោយ ប៉ុន្តែសិទ្ធិហ៊ីប៉ូតែករបស់តតិយពាក់ព័ន្ធទៅនឹងវត្ថុដែលត្រូវចែកចំណែក មិនរលត់នោះទេ ប្រសិនបើហ៊ីប៉ូតែកនោះត្រូវបានចុះបញ្ជី (ភាពទៅជាមួយនៃហ៊ីប៉ូតែក) ដូច្នេះ បើមាន ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិណាមួយ បានធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុដែលមានភ្ជាប់សិទ្ធិរបស់តតិយជន

ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិនោះមិនអាចផ្តាច់ សិទ្ធិរបស់តតិយជនដែលមានលើវត្ថុនោះបានទេ គឺម្ចាស់កម្មសិទ្ធិត្រូវតែទទួលយក ទាំងវត្ថុ រួមទាំងបន្ទុកនៃសិទ្ធិរបស់តតិយជនទៅជាមួយគ្នា ។

៥- អឌ្ឍសិទ្ធិភាព (២១៥-២២៦)

ទស្សនៈជាមូលដ្ឋានអឌ្ឍសិទ្ធិ គឺស្មើតែដូចគ្នាទៅនឹងកម្មសិទ្ធិធម្មតា ប៉ុន្តែភាពខុសគ្នាដែលមានសារសំខាន់បំផុតនោះគឺ អឌ្ឍសិទ្ធិភាព មិនអនុញ្ញាតឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគទាមទារការបែងចែកចំណែកនោះទេ ។

ជាពិសេស ទី១ ការទាមទារឱ្យបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិក្រុមហ៊ុន គឺត្រូវបានហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើឡើយ នៅមុនពេលធ្វើការជំរះ បញ្ជីក្រុមហ៊ុន ប្រសិនបើគ្មានការព្រមព្រៀងពីសមាជិកក្រុមហ៊ុននោះទេ (៧០១-២) ។ នេះក៏ព្រោះតែប្រសិនបើគ្មាន ការជំរះបញ្ជី ក្រុមហ៊ុនទេ ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ក្រុមហ៊ុន គឺមិនត្រូវបែងចែកឡើយ ។

ទី២ កូនបំណុលរបស់ក្រុមហ៊ុន មិនអាចទូទាត់បំណុលរបស់ខ្លួនចំពោះសិទ្ធិលើបំណុលដែលខ្លួនមានចំពោះសមាជិកក្រុមហ៊ុននោះទេ ។ នេះក៏ព្រោះតែការការពារទ្រព្យសម្បត្តិក្រុមហ៊ុន ប្រសិនបើ ការទូទាត់បំណុលចំពោះសមាជិកក្រុមហ៊ុន អាចធ្វើទៅបាន ក្រុមហ៊ុន មិនអាចទទួលបាននូវការពេញចិត្តចំពោះសិទ្ធិលើបំណុលរបស់ខ្លួនចំពោះកូនបំណុលបានឡើយ ។

ការប្រគល់ចំណែកឱ្យវិញ គឺអាចធ្វើទៅបានតែក្នុងករណីដែលសមាជិកក្រុមហ៊ុនដក ។ នេះក៏ជាលទ្ធផលនៃតុល្យភាពនៃការការពារទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ក្រុមហ៊ុន និង ការការពារសមាជិកក្រុមហ៊ុនផងដែរ ។

ផ្នែកទី ១២
សិទ្ធិកាន់កាប់

១- សេចក្តីផ្តើម

សិទ្ធិកាន់កាប់ត្រូវបានគេនិយាយថាជា ទស្សនៈមួយដែលមានលក្ខណៈស្មុគ្រស្មាញណាស់ ។

សិទ្ធិកាន់កាប់ត្រូវបានបញ្ញត្តិនៅក្នុងផ្នែកនៃសិទ្ធិប្រត្យក្ស ប៉ុន្តែ វាមានភាពខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពី សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងដទៃទៀតនៅក្នុងផ្នែកជាច្រើន ។

សិទ្ធិប្រត្យក្សផ្សេងដទៃទៀត ដូចជា កម្មសិទ្ធិ ផ្តល់ឱ្យម្ចាស់សិទ្ធិធ្វើអ្វីៗ ទាក់ទងទៅនឹងកម្មវត្ថុ ហើយ សិទ្ធិទាំងនោះត្រូវបាន បង្កើតឡើងដោយមិនចាំបាច់មានស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៃការកាន់កាប់នោះទេ ។

ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ អាចមានកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុដោយមិន ចាំបាច់កាន់កាប់ជាក់ស្តែងនោះទេ ។

ផ្ទុយទៅវិញ សិទ្ធិកាន់កាប់ គឺជាសិទ្ធិដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយផ្អែកលើការពិតដែលថា បុគ្គលម្នាក់ កាន់កាប់វត្ថុដោយ ផ្ទាល់ ឬ ដោយប្រយោល ។

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងអំពីអានុភាពមួយចំនួននៃការកាន់កាប់ ប៉ុន្តែ អានុភាពទាំងនោះ មើលទៅ ហាក់បីដូចជា ខុសគ្នាខ្លាំងណាស់តាមខ្លឹមសាររបស់វានៅក្នុងចំណោមនោះ ។ ភាពខុសគ្នានេះគឺដោយសារថា សិទ្ធិកាន់កាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជាមានប្រភព ចេញមកពីប្រព័ន្ធគតិយុត្តអាល្លឺម៉ង់ " Gewere " និង ប្រព័ន្ធគតិយុត្ត រ៉ូម៉ាំង " Possessio " តាមរយៈប្រទេសជប៉ុន ។

២- សិទ្ធិកាន់កាប់

២-១ និយមន័យនៃការកាន់កាប់

ចាប់ពីពេលនេះទៅ សូមធ្វើការបែងចែកឱ្យដាច់ស្រឡះរវាងការកាន់កាប់ ជាមួយនឹងសិទ្ធិកាន់កាប់ ។

ការកាន់កាប់ សំដៅទៅលើការក្តាប់ទុកវត្ថុ ទោះបីដោយចំពោះក្តី ឬ ដោយប្រយោលក្តី ។

ការក្តាប់ទុកសំដៅទៅលើការ គ្រប់គ្រងលើរូបវត្ថុតាមការជាក់ស្តែង (មាត្រា ២២៧-១,២) ។

ការកាន់កាប់ដោយចំពោះ គឺជាអ្នកដែលក្តាប់ទុកវត្ថុដោយផ្ទាល់ ឯការកាន់កាប់ដោយប្រយោល គឺជា ការកាន់កាប់តាម រយៈអ្នកដទៃ (មាត្រា ២២៨-១,២) ។

ក្នុងករណីកាន់កាប់ដោយប្រយោល មានអ្នកកាន់កាប់ចំនួនពីរនាក់ ទី១ គឺអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ និង មួយទៀតគឺ អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល ។

ឧទាហរណ៍នៃអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ និង អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោលគឺមានដូចជា ភតិកៈ និង ភតិបតី ។

ទាំងអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ និង អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល គឺសុទ្ធសឹងជាអ្នកកាន់កាប់។ ហេតុដូច្នេះ អ្នកកាន់កាប់ទាំងពីរនេះអាចអនុវត្តសិទ្ធិកាន់កាប់របស់ខ្លួន ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។

២-២ ការផ្ទេរនូវការកាន់កាប់

ការផ្ទេរការកាន់កាប់មានទំរង់ ៤ យ៉ាងគឺ តាមមាត្រា ២២៩

-ការប្រគល់ដោយជាក់ស្តែង

-ការប្តូរលក្ខណៈនៃការកាន់កាប់

-ការប្រគល់ដោយសង្ខេប

-ការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយបញ្ជា

នៅក្នុងផ្នែកនេះ សូមធ្វើការបែងចែកឱ្យដាច់ស្រឡះរវាង " ផ្ទេរ " និង "ប្រគល់ " ។

ផ្ទេរ មានន័យថា "ផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ " ប៉ុន្តែ មិនមែនផ្ទេរ " ការកាន់កាប់ " នោះទេ។

ប្រគល់ មានន័យថា ផ្ទេរ ការកាន់កាប់។

២-២-១ ការប្រគល់ដោយជាក់ស្តែង : នេះគឺជា ការប្រគល់ដោយផ្ទាល់ដៃពីអ្នកកាន់កាប់ទៅឱ្យអ្នកទទួល ការកាន់កាប់ តាមការជាក់ស្តែង។

ឧទាហរណ៍ : តាមរយៈកិច្ចសន្យាលក់ទិញ កម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុ ត្រូវបានផ្ទេរពីអ្នកលក់ទៅឱ្យអ្នកទិញ។ លើសពីនេះ ប្រសិនបើ អ្នកលក់ ប្រគល់វត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាលក់ទិញតាមការជាក់ស្តែង អ្នកលក់ គឺជាអនុប្បទាយី ហើយអ្នកទិញ គឺជាអនុប្បទាទិក។ តាមរយៈ ការធ្វើអនុប្បទាននេះ អ្នកលក់ បាត់បង់នូវការកាន់កាប់របស់ខ្លួន ហើយ អ្នកទិញធ្វើលទ្ធកម្ម នូវការកាន់កាប់ (ដោយចំពោះ)។

អ្នកលក់(អ្នកប្រគល់ការកាន់កាប់) អ្នកទិញ(អ្នកទទួលការកាន់កាប់)

២-២-២ ការកាន់កាប់ដោយការព្រមព្រៀង (ការប្តូរលក្ខណៈនៃការកាន់កាប់)

ការផ្ទេរបែបនេះ លុះត្រាតែមានការព្រមព្រៀងគ្នា ទើបមានអានុភាព។ នៅក្នុងការផ្ទេរទេនេះ មានការព្រមព្រៀង ប៉ុន្តែគ្មានការផ្ទេរវត្ថុជាក់ស្តែងនោះទេ។

ឧទាហរណ៍ : តាមរយៈកិច្ចសន្យាលក់ទិញ កម្មសិទ្ធិនៃវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុ ត្រូវបានផ្ទេរពីអ្នកលក់ទៅអ្នកទិញ។ លើសពីនេះ ប្រសិនបើអ្នកលក់ និង អ្នកទិញបានព្រមព្រៀងគ្នាថា អ្នកលក់បន្តកាន់កាប់វត្ថុសំរាប់

អ្នកទិញចាប់ពីពេលដែលមានការព្រមព្រៀងគ្នា ករណីនេះ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយការព្រមព្រៀង អ្នកលក់ គឺជាអ្នកអនុប្បទាយី ហើយអ្នកទិញគឺជា អនុប្បទានិក ។

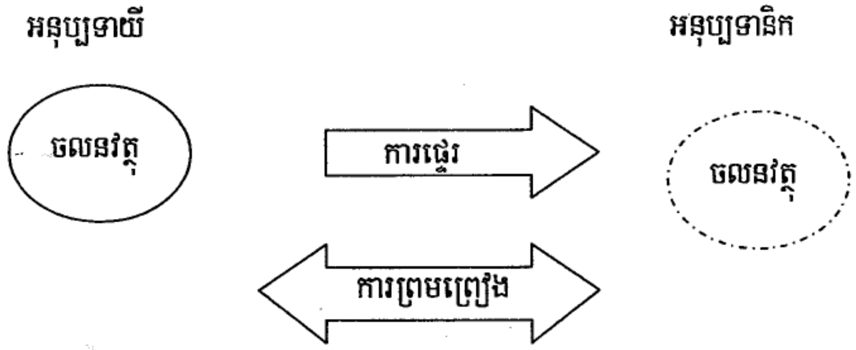

២-២-៣ ការប្រគល់ដោយសង្ខេប

នៅក្នុងទំរង់នៃការផ្ទេរការកាន់កាប់នេះ ការប្រគល់គឺមិនត្រូវបានគេធ្វើឡើងនោះទេ តាមការជាក់ស្តែង ។ នៅពេលដែល អនុប្បទានិក គឺជាអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះរួចទៅហើយ(ដូចជា ភតិកៈ) ហើយ អនុប្បទាយី គឺគ្រាន់តែជាអ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល តាមរយៈការធ្វើអនុប្បទាននេះ អនុប្បទាយី នឹងត្រូវបាត់បង់សូម្បីតែការកាន់កាប់ដោយប្រយោលរបស់ខ្លួន ។

ឧទាហរណ៍ : **ក** ដែលជាអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះបានជួលផ្ទះ **ខ** ដែលជាអ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោលរស់នៅ ក្រោយមក **ក** ក៏បានទិញផ្ទះរបស់ **ខ** ដូច្នេះ **ក** នឹងក្លាយជាម្ចាស់ផ្ទះដោយស្វ័យប្រវត្តិតែម្តង ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងការកាន់កាប់នេះ **ខ** មិនចាំបាច់យក ផ្ទះនោះត្រឡប់មកវិញនោះទេ គឺដោយគ្រាន់តែប្រគល់ផ្ទះនោះ ទៅឱ្យ **ក** ក្នុងករណីដែលពួកគេធ្វើការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយ ការប្រគល់ដោយសង្ខេប ។ ពួកគេត្រូវធ្វើការព្រមព្រៀង ។

២-២-៤ ការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយបញ្ជា

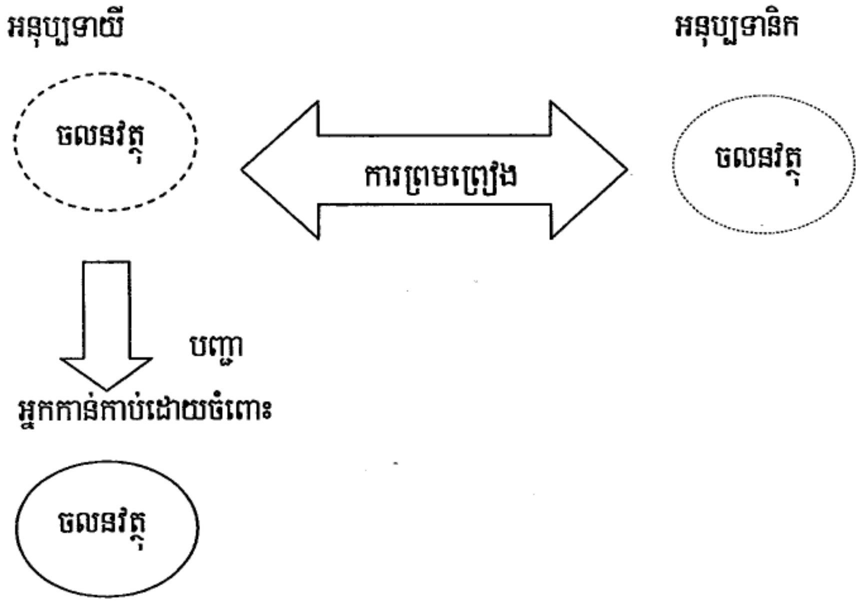

នៅក្នុងទំរង់នៃការផ្ទេរការកាន់កាប់នេះ ការប្រគល់គឺមិនត្រូវបានគេធ្វើឡើងនោះទេ តាមការជាក់ស្តែង។ នៅពេលដែលអនុប្បទាយី កាន់កាប់ដោយប្រយោលតាមរយៈអ្នកកាន់កាប់ម្នាក់ទៀត អនុប្បទាយី អាចផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយប្រយោល តាមរយៈការព្រមព្រៀងរវាង អនុប្បទាយី និង អនុប្បទានិក ហើយនិងការជូនដំណឹងអំពីការផ្ទេរទៅអ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ ដើម្បីអោយអ្នក កាន់កាប់នោះធ្វើការប្រគល់វត្ថុបាន។

ឧទាហរណ៍ : **ក** ជាម្ចាស់ឡាន បានជួលឡានឱ្យទៅ **ខ** ។ ក្រោយមក **ក** បានលក់ឡាននេះអោយទៅ **គ** តាមការ ព្រមព្រៀងលក់ទិញ ដូច្នេះតាមរយៈ **ការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយបញ្ជា គឺ ក** ជាម្ចាស់ឡាន មិនចាំបាច់ធ្វើការប្រគល់ឡាន ដោយដៃឯងទេ គ្រាន់តែប្រាប់អោយ **ខ** ប្រគល់ឡានអោយ **គ** តែប៉ុណ្ណោះ។

២-៣ ការរលត់ការកាន់កាប់

២-៣-១ មូលហេតុទូទៅនៃការរលត់ការកាន់កាប់

ការកាន់កាប់ នឹងត្រូវរលត់នៅពេលដែលអ្នកកាន់កាប់ បាត់បង់នូវការក្តាប់ទុកវត្ថុកាន់កាប់ (មាត្រា ២៣០)។

ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលអ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានដកហូតនូវការកាន់កាប់ ប្រសិនបើអ្នកនោះ ទទួលការប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់មកវិញ ឬ ធ្វើបណ្តឹងទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់មកវិញ នៅក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំបន្ទាប់ពីការកាន់កាប់ត្រូវបានដកហូត *ការកាន់ កាប់នោះនឹងមិនត្រូវរលត់ឡើយ*។

ឧទាហរណ៍ : **ក** ជាអ្នកកាន់កាប់លើដីមួយកន្លែងដែល **ខ** អះអាងថាជាម្ចាស់ដី។ **ខ** បានយកដីនោះពី **ក** ដោយប្រើហិង្សា។ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើ **ក** ដាក់ពាក្យបណ្តឹងទាមទារឱ្យប្រគល់ដីដែលខ្លួនបានកាន់កាប់មកវិញក្នុងអំឡុងពេលមួយឆ្នាំ ចាប់តាំងពីពេលដែលដកហូតការកាន់កាប់ គាត់នឹងមិនរលត់សិទ្ធិកាន់កាប់របស់ខ្លួនឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញបើ **ក** មិនបានធ្វើការ ទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់មកវិញ ក្នុងអំឡុងពេល ០១ ឆ្នាំ បន្ទាប់ពី **ខ** បានរឹបអូស នោះ **ក** នឹងរលត់សិទ្ធិដែលបានកាន់កាប់ ពីមុនមក។ ហេតុដូច្នេះ ទោះបីជា **ខ** គឺជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិពិតប្រាកដក៏ដោយ ប្រសិនបើ គាត់ រឹបអូសវត្ថុកាន់កាប់នោះ អ្នកកាន់កាប់អាចយកវត្ថុនោះមកវិញបានដោយផ្អែកលើការកាន់កាប់ (ការហាមឃាត់នូវការជួយដោយខ្លួនឯង)។ ដូច្នេះ **ខ** ត្រូវចាត់វិធានការតាមផ្លូវច្បាប់មួយចំនួន ដូចជា ការទាមទារតាមផ្លូវតុលាការ។

២-៣-២ មូលហេតុចំពោះការរលត់ការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល មាត្រា ២៣១

ការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល នឹងរលត់នៅក្នុងករណីដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-នៅពេលដែលករណីយកិច្ច ឬ មូលហេតុគតិយុត្តរលត់ : មានន័យថា អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល មិនមានមូលហេតុ ត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ដើម្បីរក្សាទុកវត្ថុកាន់កាប់ទៀតទេ។

ឧទាហរណ៍ៈ **ក** ជាម្ចាស់ផ្ទះជួលអោយ **ខ** ក្រោយមក **ក** បានលក់ផ្ទះដែលកំពុងជួលអោយ **ខ** ដូច្នេះ **ក** ដែលជាអ្នក កាន់កាប់ដោយប្រយោល មិនមានមូលហេតុតាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះការកាន់កាប់ដោយប្រយោលទៀតទេ។

ខ- ករណីប្រសិនបើ អ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ មិនយល់ព្រមនឹងការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល ឬ

គ-ករណីប្រសិនបើ អ្នកកាន់កាប់ដោយចំពោះ បាត់បង់នូវការក្តាប់ទុកនូវវត្ថុកាន់កាប់ (មាត្រា ២៣១ កថាខណ្ឌទី ១) មានន័យថា **បើគ្មាន ការកាន់កាប់ដោយចំពោះ ក៏គ្មានការកាន់កាប់ដោយប្រយោលដែរ**។ ប៉ុន្តែ ករណីប្រសិនបើ អ្នកកាន់កាប់ ត្រូវបានដក ហូតនូវការកាន់កាប់វត្ថុ ប៉ុន្តែ អ្នកកាន់កាប់បានទទួលនូវការកកាន់កាប់មកវិញក្នុងអំឡុងពេល ១ឆ្នាំ គិតចាប់ពីថ្ងៃដកហូតនូវការ កាន់កាប់ (សូមមើលមាត្រា ២៣១ កថាខណ្ឌទី ២) ការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់ដោយប្រយោល ព្រមទាំងរបស់អ្នកកាន់កាប់ ដោយចំពោះ មិនត្រូវរលត់ឡើយ។

២-៤ ការបន្តការកាន់កាប់ មាត្រា ២៣៥

អ្នកដែលបន្តការកាន់កាប់តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន **អាចអះអាងតែអំពីការកាន់កាប់របស់ខ្លួនឯងក៏បាន ឬ អាចអះអាង អំពីការកាន់កាប់របស់ខ្លួន រួមជាមួយនឹងការកាន់កាប់**របស់អ្នកកាន់កាប់មុនក៏បាន (ម. ២៣៥ កថាខណ្ឌទី ១ និង ២)។

វាអាស្រ័យទៅលើថាតើ មួយណាដែលមានលក្ខណៈប្រសើរជាងក្នុងការអះអាងអំពីការទទួលបន្ត ឬ អះអាងតែអំពី ការកាន់កាប់របស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ។

ឧទាហរណ៍ តាមមាត្រា១៦២ អំឡុងពេលអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដោយការកាន់កាប់ គឺខុសគ្នា ដោយអាស្រ័យទៅលើស្ថានភាពអត្តនោម័តរបស់អ្នកកាន់កាប់ (គឺ ២០ ឆ្នាំ សម្រាប់ការកាន់កាប់ដោយ ទុច្ចរិត និង ១០ ឆ្នាំ សម្រាប់ការកាន់កាប់ដោយសុច្ចរិត និង គ្មានកំហុស)។ ក្នុងករណីនេះ បើអ្នកកាន់កាប់មុន ជាជនទុច្ចរិត ហើយអ្នកទទួលការកាន់ កាប់បន្តដែលជ្រើសរើសយកការអះអាងបន្តពីអ្នកមុន ក៏ត្រូវទទួលយកការកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិតនោះដែរ ទោះបីជាអ្នកកាន់កាប់ ក្រោយជាជនសុច្ចរិតក៏ដោយ។

ប៉ុន្តែបើអ្នកកាន់កាប់មុនជាជនទុច្ចរិត ឯអ្នកកាន់កាប់បន្តជាជនសុច្ចរិត ហើយមិនទទួលយកការ កាន់កាប់មុននោះទេ អ្នកកាន់កាប់បន្ត ត្រូវបានចាត់ទុកជាជនសុច្ចរិត។

ជាលទ្ធផល ប្រសិនបើអំឡុងពេលនៃការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់មុនដែលជាជនទុច្ចរិត មានរយៈពេល ៥ ឆ្នាំ ហើយ អំឡុងពេលនៃការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់ផ្ទាល់ មានរយៈពេល ១០ ឆ្នាំ វាជាការប្រសើរណាស់សំរាប់អ្នកកាន់កាប់ ក្នុងការអះអាងអំពីការកាន់កាប់ផ្ទាល់របស់ខ្លួន ខណៈពេលដែល វាជាការប្រសើរណាស់សំរាប់អ្នកកាន់កាប់ក្នុងការអះអាងអំពី ការទទួលបន្ត ប្រសិនបើអំឡុងពេលនៃការកាន់កាប់របស់អ្នកកាន់កាប់មុន មានរយៈពេល ១៣ ឆ្នាំ ហើយ អំឡុងពេលនៃការ ការន់កាប់របស់អ្នកកាន់ផ្ទាល់មានរយៈពេល ៧ ឆ្នាំ។

២-៥ ហេតុមានឆន្ទៈ ឬ គ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ មាត្រា ២៣២ :

ការកាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈ ឬគ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិត្រូវ ពិនិត្យលើ :

ការកាន់កាប់ ត្រូវបានបែងចែកជាពីរ គឺការកាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ និង ការកាន់កាប់ដោយគ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ។

លក្ខណៈសត្យានុម័តចំពោះមូលហេតុនៃលទ្ធកម្មនូវការកាន់កាប់នោះ : ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ អ្នកលក់ផ្ទេរវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាលក់ទិញទៅឱ្យអ្នកទិញ អ្នកទិញ ធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិ និង ការកាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ រីឯ ភតិកៈ អាចទទួលតែការកាន់កាប់តែប៉ុណ្ណោះដោយគ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិនោះទេ ដោយផ្អែកលើមូលហេតុនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិ។ មានន័យថា បើអ្នកកាន់កាប់បានកាន់កាប់វត្ថុ តែមិនមានឆន្ទៈយកមកធ្វើជាកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទេ អ្នកកាន់កាប់នោះ ទោះបីជាកាន់កាប់រយៈពេលយូរប៉ុន្មាន ក៏មិនបំពេញល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មដែរ ។ ឧទាហរណ៍ អ្នកជួលផ្ទះ គ្មានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិនោះទេ ហេតុដូច្នេះ អ្នកជួលផ្ទះមិនបានបំពេញល័ក្ខខ័ណ្ឌអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មនោះទេ ទោះបីជាគាត់ រស់នៅលើផ្ទះនោះអស់រយៈពេលជាង ១០០ ឆ្នាំ ក៏ដោយ ។

ករណីលើកលែង

-ការប្រកាសនូវឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ :

បើអ្នកកាន់កាប់បានកាន់កាប់វត្ថុ ដែលមិនមានឆន្ទៈយកមកធ្វើជាកម្មសិទ្ធិ តែបែរជាប្រកាសយកជាកម្មសិទ្ធិវិញនៅពេលក្រោយ ការកាន់កាប់ចាប់តាំងពីពេលនោះមក គឺជាការកាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ ភតិកៈ ប្រកាសយកជាកម្មសិទ្ធិតាមរយៈភតិសន្យា គាត់ចាប់ផ្តើមកាន់កាប់នូវវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃ ភតិសន្យាដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ហេតុដូច្នេះ លក្ខខណ្ឌនៃអាជ្ញាយុកាលនៃលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុដោយការកាន់កាប់ (អាច) ត្រូវបានយកមកអនុវត្ត (ប៉ុន្តែ ភតិបតី អាចចាត់វិធានការដើម្បីទាមទារឱ្យប្រគល់ត្រឡប់មកវិញនៅក្នុងករណីបែបនេះ មុនពេលបញ្ចប់អំឡុងពេលនៃអាជ្ញាយុកាល) ។

-មូលហេតុនៃលទ្ធកម្ម នូវការកាន់កាប់ថ្មី ដូចជាការទិញលក់, ប្រទានកម្ម,អំណោយ.......... ។ល ។

២-៦ វិការៈ និង ការសន្មត

ការកាន់កាប់ដោយមានវិការៈ មាត្រា ២៣៣

ការកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត ការកាន់កាប់ដោយសុច្ចរិតតែមានកំហុស ការកាន់កាប់ដោយគ្មានសន្តិវិធី និងការកាន់កាប់ដោយ មិនសាធារណៈ ជាការកាន់កាប់ដោយមានវិការៈ ។

២-៦-១ សុចរិត ឬ ទុច្ចរិត មាត្រា ២៣៣-១

ការកាន់កាប់ដោយបានដឹងថាខ្លួនគ្មានសិទ្ធិកាន់កាប់ទេ ហៅថាការកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត រីឯ ការកាន់កាប់ដោយមិនបានដឹង ថាខ្លួនគ្មានសិទ្ធិកាន់កាប់ទេ ហៅថាការកាន់កាប់ដោយសុចរិត

២-៦-២ គ្មានកំហុស ឬ មានកំហុស

តាមមាត្រា ២៣៣-១ ក្នុងករណីមានកំហុសក្នុងការមិនបានដឹង ហៅថា **ការកាន់កាប់ដោយមានកំហុស ប៉ុន្តែ**ក្នុងករណី មិនមានកំហុសក្នុងការមិនបានដឹង ហៅថា **ការកាន់កាប់ដោយគ្មានកំហុស។**

២-៦-៣ ដោយសន្តិវិធី ឬ ដោយហិង្សា

ការកាន់កាប់ដោយសន្តិវិធី សំដៅទៅលើការកាន់កាប់ ដោយមិនប្រើហឹង្សា។ ប៉ុន្តែទោះបីជា ករណីដែលអ្នកដែលចាប់ផ្តើមការកាន់កាប់ដោយសន្តិវិធី ការពារការកាន់កាប់របស់ខ្លួនដោយប្រើហឹង្សា ចំពោះការបំពានមិនត្រឹមត្រូវរបស់តតិយជន ក៏ដោយ ក៏ការកាន់កាប់នោះនៅតែជាការកាន់កាប់ដោយសន្តិវិធី ។

២-៦-៤ ជាសាធារណៈ ឬ ដោយការបិទបាំង

មាត្រា ២៣៣-៣ ការកាន់កាប់ដោយដឹងឮជាសាធារណៈ សំដៅទៅលើការកាន់កាប់ដោយមិនបិទបាំង ដើម្បីភាគីផ្សេង ដទៃទៀត អាចដឹង ឬ មើលឃើញវត្ថុកាន់កាប់នោះ ។

២-៦-៥ ការសន្មត

ដោយផ្អែកតាមមាត្រា ២៣៤ អ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានសន្មតថា ជាការកាន់កាប់ដោយមានឆន្ទៈយកជាកម្មសិទ្ធិ ដោយសុចរិត ដឹងឮជាសាធារណៈ និង ដោយសន្តិវិធី ។

ប្រសិនបើមានភស្តុតាងដែលបញ្ជាក់ថា បានកាន់កាប់នៅពេលមួយ និងនៅពេលមួយផ្សេងទៀត ដែលក្រោយពេលនោះ អ្នកកាន់កាប់នោះត្រូវបានសន្មតថា កាន់កាប់ជាប់រហូតក្នុងអំឡុងពេលនោះ ។

ម្យ៉ាងទៀតអ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានសន្មតថា មានសិទ្ធិត្រឹមត្រូវស្របច្បាប់ក្នុងការកាន់កាប់ វត្ថុកាន់កាប់ ។

៣- សិទ្ធិទាមទារឱ្យការពារនូវការកាន់កាប់

និយាយទៅ ការការពារបីយ៉ាង ត្រូវបានធានា ហើយប្រភេទនៃការពារទាំងបីនេះ ឆ្លើយតបទៅនឹងការពារកម្មសិទ្ធិ ។ ហើយសិទ្ធិទាំងនេះ អាចត្រូវបានអនុវត្តសូម្បីតែអ្នកកាន់កាប់ដែលមានវិការៈ ។

យើងប្រហែលជាគិតថា វាមិនយុត្តិធម៌ទេក្នុងការការពារអ្នកកាន់កាប់ដែលមានវិការៈ ដូចជា អ្នកកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត អ្នកកាន់កាប់ដោយហិង្សា ឬ ចោរ ។ ប៉ុន្តែ វាចាំបាច់ ឬ ស្ទើតែមានសារៈសំខាន់ណាស់ ដើម្បីហាមឃាត់ ការជួយសង្គ្រោះដោយខ្លួនឯងដែលជាគោលការណ៍មួយ នៅក្នុងចំណោមគោលការណ៍ដែលមាន សារៈសំខាន់ជាច្រើន ។

ប្រសិនបើគ្មាននូវការការពារទាំងនេះទេ មនុស្ស អាចទទួលបាននូវការកាន់កាប់តាំងពីដំបូងមកវិញ ដែលជាការជួយសង្គ្រោះដោយខ្លួនឯង ដោយគ្មានឆ្លងកាត់នីតិវិធីតុលាការ ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើអាចធ្វើបាន នរណាជា អ្នកធានាថាតើ អ្នកកាន់កាប់តាំងពីដំបូងដែលបានអះអាងនោះគឺពិតជាកាន់កាប់ពិតប្រាកដ ដែរឬទេ ហើយថាតើ មធ្យោបាយដើម្បីទទួលបាននូវការកាន់កាប់មកវិញ មានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវដែរឬអត់ ជាដើម។ ឬ ថាតើវា យ៉ាងម៉េចទៅវិញ ក្នុងករណី ប្រសិនបើ អ្នកកាន់កាប់តាំងពីដំបូងបានធ្វើអ្វីយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដូចជា ប្រើប្រាស់ មធ្យោបាយហិង្សា?

មិនត្រឹមតែលទ្ធផលដែលសមរម្យនោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំង "នីតិវិធី" ផងដែរ ត្រូវបានការពារ ជំនួស ឱ្យការជួយសង្គ្រោះដោយតខ្លួនឯង ។

បណ្តឹងទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់មកវិញ ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំ គិតចាប់ពីការ ដកហូតការកាន់កាប់នោះ (មាត្រា ២៣៧ កថាខណ្ឌទី ៣) ។

៧-១ សិទ្ធិទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់វិញ (មាត្រា ២៣៧)

ដូចគ្នានឹងសិទ្ធិទាមទារឱ្យប្រគល់វិញដោយផ្អែកលើសិទ្ធិនៃកម្មសិទ្ធិ ។

ការកាន់កាប់ក៏អាចជាមូលហេតុមួយផងដែរនៃការទាមទារឱ្យប្រគល់ត្រឡប់ ប៉ុន្តែ មានការកំរិត មួយចំនួន ។ ជាដំបូង ការទាមទារនេះ អាចអនុវត្តបានចំពោះ :

១-អ្នកដកហូតនូវការកាន់កាប់ ឬ

២- ជនទុច្ចរិត ឬ មានកំហុសដែលបានទទួលវត្ថុពីអ្នកដកហូតការកាន់កាប់ អ្នកដែលបានទទួល ការបង្កើតសិទ្ធិលើការបញ្ចាំ និង ប្រតិសិទ្ធិដោយឡែកផ្សេងទៀត មាត្រា (មាត្រា ២៣៧ កថាខណ្ឌទី ២) ។

បណ្តឹងទាមទារឱ្យប្រគល់វត្ថុកាន់កាប់មកវិញនេះ ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំ គិតចាប់ ពីការដកហូតការកាន់កាប់នោះ (មាត្រា ២៣៧ កថាខណ្ឌទី ៣) ។

៣-២ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់ការរារាំងការកាន់កាប់ (មាត្រា ២៣៨)

ប្រសិនបើអ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានរារាំង អ្នកកាន់កាប់ក៏អាចទាមទារអោយបញ្ឈប់នូវការរារាំងនោះបាន ។ ការអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារនេះ ត្រូវធ្វើឡើងនៅពេលមានការរារាំង ឬ រយៈពេលមួយឆ្នាំ បានកន្លងហួស ។

៣-៣ សិទ្ធិទាមទារឱ្យបង្ការជាមុននូវការរារាំងការកាន់កាប់

ករណីនេះ ការរារាំងមិនទាន់បានកើតឡើងនៅឡើយទេ ប៉ុន្តែអ្នកកាន់កាប់មានការបារម្ភថា ការរារាំង នឹង កើតឡើងចំពោះខ្លួន ក្នុងការកាន់កាប់នាពេលអនាគត នោះអ្នកកាន់កាប់អាចទាមទារអោយបង្ការជាមុនបាន ប៉ុន្តែតុលាការក៏អាចបង្គាប់អោយភាគីម្ខាងដាក់ការធានា កាតព្វកិច្ចសំណងនៃការខូចខាតនាអនាគតបានដែរ ដើម្បីត្រៀមសម្រាប់ករណីដែលការខូចខាតដោយសារការរារាំងជាក់ស្តែងណាមួយ ។

៣-៤ បញ្ញត្តិស្តីពីការចិរកាល

ការអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារអោយការពារនូវការកាន់កាប់មិនមានការផ្តាកអាជ្ញាយុកាលទេ ។

៤ សំណងការខូចខាត (មាត្រា ២៣៩)

ក្នុងករណីដែលមានការដកហូត ឬ មានការរារាំងនូវការកាន់កាប់ដោយកំហុស ឬមានចេតនារបស់អ្នកដកហូត ឬ អ្នករារាំង នោះអ្នកត្រូវបានគេដកហូត ឬ ត្រូវគេរារាំងនោះអាចទាមទារសំណងការខូចខាតបាន ប៉ុន្តែទោះបីគ្មានបញ្ញត្តិនេះ អ្នកត្រូវបានគេដកហូត ឬត្រូវគេរារាំងក៏អាចទាមទារសំណងការខូចខាតតាមអនុភាព នៃអំពើអនីត្យានុកូលបានដែរ ។

ការទាមទារនេះ ធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលមួយឆ្នាំគិតចាប់ពីពេលដែលការកាន់កាប់ត្រូវបាន ដកហូត ។

៥ ការសម្រុះសម្រួលរវាងការកាន់កាប់ និង សិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានចូលហេតុគតិយុត្តិ (មាត្រា២៤១)

៥-១ តើអ្វីទៅជាសិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានចូលហេតុគតិយុត្តិ?

គឺជាសិទ្ធិដែលធ្វើអោយមានការក្តាប់ទុកនូវវត្ថុមានភាពស្របច្បាប់ រីឯការកាន់កាប់គឺជាការក្តាប់ទុកនូវវត្ថុតាមការជាក់ស្តែង ។

ឧទាហរណ៍ : កម្មសិទ្ធិ សិទ្ធិជួលអចិន្ត្រៃយ៍ ផលុបភោគ សិទ្ធិលើការបញ្ចាំ...

៥-២ ការសម្របសម្រួល និង ការបញ្ចប់វិវាទរវាងការកាន់កាប់ និង សិទ្ធិដែលនាំឱ្យមានចូលហេតុគតិយុត្ត

ការកាន់កាប់ត្រូវទាមទារឱ្យទទួលស្គាល់តាមច្បាប់ ទោះការកាន់កាប់នោះស្របច្បាប់ ឬ មិនស្របច្បាប់ ក៏ដោយ ប៉ុន្តែភាគីម្ខាងទៀតត្រូវបានការពារដោយដាក់បណ្តឹងតប ។

ឧទាហរណ៍: X មានដីមួយកន្លែងជាកម្មសិទ្ធិ ហើយ Y មានបំណងកាន់កាប់ដីនោះ ហើយ Y បានចូលទៅកាន់លើដីនោះ។ នៅក្នុងករណីនេះ X បានបណ្តេញ Y ចេញដោយខ្លួនឯងដោយមិនឆ្លងកាត់នីតិវិធីតុលាការ ហើយ Yក៏ដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះ X ដោយផ្អែកលើការកាន់កាប់ (២៣៧ កថាខណ្ឌទី ១)។ នៅក្នុងករណីនេះ ដោយសារតែ Y មានសិទ្ធិកាន់កាប់ ហើយកម្មសិទ្ធិ មិនអាចជាការតវ៉ាបាន ដូច្នេះ តុលាការត្រូវចេញសាលក្រមសំរេចឱ្យ Y ឈ្នះក្តី ប៉ុន្តែ X ក៏មានសិទ្ធិទាមទារឱ្យ Y ប្រគល់ដីវិញដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិដែរ ដូច្នេះ X ត្រូវដាក់ពាក្យបណ្តឹងតបនៅពេលដែល Y ដាក់បណ្តឹងប្រឆាំងនឹងខ្លួន (មាត្រា ២៤១ កថាខណ្ឌទី ២)។ បន្ទាប់មក X អាចឈ្នះបណ្តឹងតប ដូច្នេះ ទាំង X និង Y ឈ្នះក្តីរៀង១ខ្លួន។ បន្ទាប់មក តាមទ្រឹស្តី Y អាចអនុវត្តការប្រគល់វត្ថុមុនសិន ហើយបន្ទាប់មក X អាចទទួលវត្ថុត្រឡប់មកវិញបានផងដែរដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ។

៦- ការការពារអ្នកកាន់កាប់ពិសេសអំពីអចលនវត្ថុ

តាមស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៅកម្ពុជា ការកាន់កាប់អចលនវត្ថុដោយភាគី គឺការកាន់កាប់ដោយប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផល ប៉ុន្តែអ្នកកាន់កាប់ប្រភេទនេះ គាត់ពុំទាន់បានចុះបញ្ជីត្រឹមត្រូវទេ ប៉ុន្តែការកាន់កាប់របៀបនេះ ជាការកាន់កាប់ស្របច្បាប់ដែលភោគីមិនទាន់បានបំពេញទៅតាមទំរង់ នៃអចលនវត្ថុ ។

៦-១ ភោគីអចលនវត្ថុដែលមានប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់ (មាត្រា ២៤២)

ការកាន់កាប់អចលនវត្ថុដែលមិនទាន់ចុះបញ្ជី ហើយភោគីបានប្រើប្រាស់ និង អាស្រ័យផលជាបន្តបន្ទាប់នូវអចលនវត្ថុនោះ ហើយភោគីនោះបានត្រឹមតែទទួលបានប័ណ្ណសំគាល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនវត្ថុត្រូវទុកជាការកាន់កាប់ស្របច្បាប់ ហើយអ្នកកាន់កាប់ជាកម្មសិទ្ធិករចំពោះការអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារដោយផ្អែកលើសិទ្ធិប្រត្យក្សដែរ ។

៦-២ ភោគីដែលកាន់កាប់អចលនវត្ថុទាំងពីពេលដែលមិនទាន់ប្រកាសអោយច្បាប់ភូមិបាល

នេះជាហេតុការណ៍កើតមុនច្បាប់ភូមិបាល បានន័យថា អ្នកកាន់កាប់បានកាន់កាប់អចលនវត្ថុដោយសន្តិវិធីជាបន្តបន្ទាប់ និង មិនមានការជំទាស់ចាប់ពី ៥ ឆ្នាំ យ៉ាងតិច ដែលគិតមកដល់កាលបរិច្ឆេទនៃការប្រកាសអោយប្រើប្រាស់ច្បាប់ភូមិបាល ហើយអ្នកកាន់កាប់របៀបនេះអាចក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករ មិនតែប៉ុណ្ណោះ

គាត់អាចអនុវត្តសិទ្ធិអះអាងចំពោះតតិយជនបាន។ រីឯការអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារឱ្យការពារ ការកាន់កាប់មាន អំឡុងពេលពាណ្ឆាំ ដែលច្បាប់បានផ្តល់អោយច្រើនជាងភោគៈធម្មតា ។